

Semsihur Özdemir

Rehber Hanımlar

Asr-ı Saadet'ten
Çanakkale'ye

REHBER HANIMLAR

ŒEMSİNUR ÖZDEMİR

REHBER HANIMLAR

Şemsinur Özdemir

REHBER HANIMLAR

Copyright © Gül Yurdu Yayınları, 2010

*Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

Editör
Ali DEMİREL

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-975-9105-35-8

Yayın Numarası
38

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası
TS EN ISO 9001:2000
Ser No: 300-01
Sarıncı Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Kasım 2010

Genel Dağıtım
Gökkuşluğu Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey-İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Gül Yurdu Yayınları
Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1
34696 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78
www.gulyurduyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	11
1- BABASININ SÜSÜ, HZ. ZEYNEP BİNTİ RESÛLİLLAH	15
Cahiliye döneminde kadınlara değer verilmezdi	16
Resûlullah'ın evi, nebevi terbiye mektebi.....	18
'Muhammed'in kızını boşa'	22
Boykot yılları.....	23
Boykotu bitiren kurtçuk.....	25
Deveden düşürdüler, bebeğini kaybetti	27
2- ZÂTÜ'L HİCRETEYN (İKİ HİCRET) SAHİBİ, HZ. RUKAYYE BİNTİ RESÛLİLLAH	32
Düşmanlık için bozulan iki nişan	33
Bir gece yarısı hicret için yola çıktılar	35
"Bırak ağlasınlar..."	37
3- İKİ NUR SAHİBİ'NİN İKİNCİ NURU, ÜMMÜ GÜLSÜM BİNTİ RESÛLİLLAH	39
Nikâh haberini Cebrail (aleyhisselam) getirdi.....	42
4- DÜNYADA VE AHİRETTE KADINLARIN EFENDİSİ, ŞEFAAT KAPISI, HZ. FATİMA BİNTİ RESÛLİLLAH	43
Hz. Fatıma	43
Seyyidetün nisa, Zehra, Betül, Raziye, Binti Ebiha!.....	45
"Biz sana Kevser'i verdik..."	46
"Herhâlde Fatıma'yı istemeye geldin"	49
Fatıma'ya benzemek, Resûlullah'a benzemektir	50

Annesiz bir gelin	51
Babasının kızı	54
Âl-i âba	56
Kalk ey Ebu Tûrab!	58
Uhud'un hemşiresi	59
Üç gün su ile iftar	60
"İşte bu senin için hizmetçiden daha hayırlıdır!"	62
Seni ağlatan ne, ey Fatıma?	66
Veda Haccı ve Allah Resûlü'nün son nasihatleri	67
"Ailemden bana ilk kavuşacak sensin"	70
"Üzerime o derece musibetler döküldü ki!"	71
Ehl-i Beyti sevmek Allah'ın emridir	73
5- İSLÂM'IN İLK KADIN ŞEHİDİ, HZ. SÜMEYYE	78
Tekvir suresinin sırrı	80
"Ey Yasir ailesi, sabredin!"	82
Es selam!	84
6- ALLAH'IN İMANINI TASDİK ETTİĞİ HANIM SAHABİ, HZ. ÜMMÜ ŞERİK	84
"Su içmiş birinin sesini duyuyorum"	86
7- ZÂTÜ'N-NİKATEYN-İKİ KUŞAK SAHİBİ, HZ. ESMA BİNTİ EBU BEKİR	88
Hicretin sırdaş şahidi	89
Hiçbir şeyi biriktirmez, hemen dağıtırdı	91
"Ey hutbesi bitmeyen hatip!"	93
8- CENNETLE MÜJDELENER DADI, HZ. ÜMMÜ EYMEN	95
"Bu, benim ailemden arta kalandır."	98
9- YETİM PEYGAMBER'E ANNELİK YAPAN HANIM, HZ. FATİMA BİNTİ ESED	100
"Önce en yakın akrabayı uyar"	101
"Sen, benim annemden sonra annem idin"	103
10- YALNIZ BİR HİCRET YOLCUSU, HZ. ÜMMÜ GÜLSÜM BİNTİ UKBE	105
Yola çıktı ama ne tarafa gideceğini bilmiyordu	106
"Ya Resûlallah, dinim uğruna senin yanına kaçıp geldim"	108

İçindekiler

11- KENDİSİNE ZULMEDEN KARDEŞİNE İSLÂM'I TANITAN, HZ. FATİMA BİNTİ HATTAB.....	110
12- "PEYGAMBERİMİZ'İN MÜCAHİDE HALASI, HZ. SAFİYYE"	115
Çadır direğiyle verilen mücadele	117
Eline bir kılıç alıp Uhud'a koştun	118
"Ya Resûlallah! Sen bizim iftihar ve ümidimizdin"	119
13- KUTLU HİCRET YOLCULARINI ÇADIRINDA MİSAFİR EDEN BİR ÇÖL SAKİNİ, HZ. ÜMMÜ MABED	120
"Gördüğüm öyle bir zat idi ki.."	123
Mü'minlerin anneleri aynı çadırda	124
14- ALLAH RESÛLÜ'NÜN İMANINA ŞAHİTLİK ETTİĞİ SAHABİ, HZ. ESMA BİNTİ UMEYS	126
Çocuklarını hicret diyarında büyüttü	127
"Hangisine sevineyim?"	129
Ey gemi yolcuları!.....	129
"Ey iki kanatlı babanın evlatları"	130
"Allah Esmâ'yı kötülükten uzaklaştırmıştır"	132
Kimin babası daha üstün?.....	133
15- CENNETTEKİ AYAK SESLERİ DUYULAN KADIN, HZ. RÜMEYSA (ÜMMÜ SÜLEYM).....	134
"Sadece Müslüman bir adamla evlenmeyi istiyorum"	136
Emanet sahibi emanetini isterse ne dersin?	138
İki ekmek kaç kişiye yeter?	139
"İşte onlar saadete erenlerdir"	141
Uhud'da yaralılara su taşıyordu	142
Hayası dinini öğrenmesine mani olmayan ensar kadını	143
16- 86 YAŞINDA GEMİYLE SEFERE GİDEN KIBRIS ŞEHİDİ, HZ. ÜMMÜ HARAM	144
"Ya Resûlallah, dua et, ben de onlardan olayım."	146
Kıbrıs'ın Hala Sultan'ı	147
17- ALLAH RESÛLÜ'NÜN UHUD'DA KALKANI, CENNETTE ARKADAŞI, HZ. NESİBE.....	148
"Cennette sana arkadaş olmamız için Allah'a dua eder misin?"	150

Yalancı adamın ölümünü görmek için dua etti	152
Nesibe olmak!.....	153
18- DÖRT ŞEHİT ANNESİ, ŞAİRE, HZ. HANSA.....	154
Kardeşlerini kaybetmenin üzüntüsüyle şair oldu	155
“Ey oğullarım, harbin ortasına yönelin!”.....	156
“Beni taziye etmeyin, tebrik edin!”.....	157
19- YEDİ ŞEHİDİN ORTAK ADI: İBNU AFRA-AFRA’NIN OÇULLARI	158
Avf neden şehit olmadı?	161
20- SEN SAĞ OL YETER Kİ YA RESÛLALLAH! -HZ. SÜMEYRA-.....	162
Allah Resûlü’nü Sümeyra gibi sevmek.....	163
“Anam babam sana feda olsun ya Resûlallah!”	164
21- VEFALİ EŞ, SAVAŞ KAHRAMANI, HZ. ÜMMÜ HAKÎM.....	166
“Sen bize ancak doğruyu ve güzel ahlakı emrediyorsun”	168
“Gel kurtul, gel kurtul...”	169
İkrime, mü’min ve muhacir olarak geliyor.....	170
22- EVİN GEÇİMİNİ ÜSTLENEN BİR ÂLİM EŞİ, HZ. ZEYNEP BİNTİ EBİ MUAVİYE	172
Evinde el işleri yapıp satıyordu	173
23- KERBELA’NIN İKİ KAHRAMANINDAN BİRİ, HZ. ZEYNEP BİNTİ ALİ	175
Hz. Fatıma’nın vasiyeti: “Kardeşlerine iyi bak!”	176
Fitne devirleri, içtihat farklılıkları.....	177
Hz. Hüseyin, Yezid’e beyat etmedi.....	178
Kerbela’ya doğru	181
Kerbela çölü, kan gölü.....	183
“Ey Kufeliler, ağlıyor musunuz şimdi?..”	184
Zeynep’in silahı konuşmak ve sabırdı.....	185
Medine’ye hüzünlü dönüş.....	191
24- EHL-İ BEYT’İN MİSİR’DAKİ HANİMEFENDİSİ, SEYYİDE NEFİSE	192
“Nefs zorluk çekerse kurtulma ümidi çoğalır”	194
İmam Şafi de, sohbetini dinlerdi	194
Bire yirmi beş kat kazandıran iplikler	196
“Kudretli oldunuz, zulmettiniz”	198
25- HZ. AİŞE’NİN ZÂHİDE TALEBESİ, MUÂZE BİNTİ ABDULLAH	200
Ölüm gerçeğini hiç unutmadan yaşadı.....	201

“Hayatın tadına varmak için dünyada kalmaya değmez”	202
Şüpheli her şeyden uzak dururdu	203
26- İLMİNİ AMELE ÇEVİRME GAYRETİNDE	
BİR ÂLİME, FAKİHE, ABİDE, HAFSA BİNTİ SİRİN	205
Mescitlerde ibadet etmeyi severdi	206
Kur’an-ı Kerim hüznüne şifa oldu	208
27- ALLAH RIZASINA GİDEN YOLDA AŞKLA YÜRÜYEN VELİ, RABİA	209
“Rabbim hâlimi biliyor, hatırlatmama ne lüzum var”	213
İplik eğirip satar, geçimimi temin ederim	215
Başına hiç şükür sargısı sardın mı?	216
Üç büyük derdim var, evlenmeyi nasıl düşünebilirim?.....	216
Ne cennet sevdası, ne cehennem korkusu	217
Ayrılıktan korkuyorum!.....	218
Ya Rabbi, beni kendinle meşgul eyle!	220
Ey huzur içinde olan can!.....	221
28- KENDİNİ DÜNYADAN AZAT ETMİŞ BİR CARIYE, CEVHERE BERASİYYE..	223
“Kervan göçtü, kervan göçtü!”	224
29- ŞÜPHELİ HER ŞEYDEN UZAK DURAN ÜÇ KIZ KARDEŞ,	
MUDÇA, MUHHA VE ZÜBDE.....	227
Meşale ışığında eğrilen iplikler.....	230
30- HORASAN İLLERİNİ TERK EDİP BEYTULLAH’A	
KOMŞU OLAN VELİ, FATİMA NİŞABURÎ	231
Sadık kul kime denir?.....	233
Dünyada elzem olan haya ve ihlastır	234
31- FETVALARINI KENDİ YAZIP İMZALAYAN ÂLİME, FATİMA EL-FAKİHE...235	
Bir evden çıkan üç imzalı fetvalar	237
Özlemine rağmen memleketine dönmedi	238
32- ABBASİ SARAYLARINDAN MEKKE’YE UZANAN YARDIM ELİ, ZÜBEYDE	240
Su yolunu Mihrimah Sultan tamir ettirdi	242
Kişinin cennetlik olduğu nasıl bilinir?	243
Bir akçelik cennet köşkü.....	245
33- ALLAH YOLUNDA MALINI İNFAK ETMEDE SINIR TANIMAYAN,	
ÜMMÜ ALİ	246

34- 'EŞİNE, İŞİNE, AŞINA SAHİP OL'	
İLK SİVİL KADIN ÖRGÜTÜ-BACIYÂN-I RUM	249
Horasan'dan Anadolu'ya göçler	251
Üç şey açık, üç şey kapalı olmalı	253
Hacı Bektaş Veli'nin selamını ilk Fatma bacı aldı	255
Bacılar, hizmet ehliydi	257
Anadolu'yu istila eden Moğollar Bacılar'ı da kılıçtan geçirdi	260
Teşkilat dağılsa da 'bacı' anlayışı yaşamaya devam etti	262
35- YOKSULLARIN ANASI BİR VALİDE SULTAN, BEZM-İ ALEM.....	263
Kafkas dağlarından İstanbul'a	264
Medine'deki kandillerin yağ ücretini gönderiyordu	265
Osmanlı'da adı 'hastane' olan ilk sağlık kuruluşu	267
Bezm-i âlem'in şemsiye ile dövdüğü başhekim	269
Memurlara üç dil öğretilen okul	270
İnce ruhlu ananın ince hastalığı	271
İyiliğin küçüğü büyüğü yoktur.....	271
36- ÇANAKKALE SAVAŞLARININ FEDAKÂR HEMŞİRESİ SAFİYE HÜSEYİN .	272
Gönüllü hastabakıcılık eğitimi aldı	274
"Petrol lambalarıyla ameliyat yapardık"	275
Reşitpaşa hastane gemisinde başhemşire	276
"Kaç delikanlının gözlerini, bir daha açılmamak üzere kapattım, bilseniz"	277
Son nefeste hep 'anne!' diyorlardı.....	281
Avrupa'daki öğrencilere yardım götürdü	284
"Büyük okyanusta bir damla su gibi."	285
İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR	287

GİRİŞ

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), “Ashabım gökteki yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız kurtuluşa erersiniz.” buyurmuştu. Şüphesiz, bu sözü ile kadın erkek ayırmadan bütün sahabilerini kast ediyordu. Başta tahire eşleri olmak üzere, mübarek kızları ve sahabe olma şerefine erişen hanımlar bu sözün mana katmanları içinde yerini alıyordu. Onlar, kıyamete kadar gelecek ümmetin kadınlarının rehberleriydi. Tebliğin başladığı yıllardan Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) vefatına kadar geçen sürede mü'min kadınları çöl sıcağında işken-ce altında, hicret yolculuklarında, savaş meydanlarında, ilim meclislerinde görüyoruz. Onlar, Allah ve Resûlü'nü nasıl sevmiş, Allah rızası uğruna nelere katlanmış, hangi fedakârlıkları yapmış, öğrendiklerini nasıl yaşamışsa, bizler de benzerlerini yaptığımızda doğru yolda gittiğimizden emin olacağız. Onlar, sırat-ı müstakim yolunda önde yürüyenlerdir. Fatiha suresinde 'nimet verilmişlerin yolu' şeklinde manasını bulan bu çizgiye ulaşmak için o yıldızların ışığını takip edeceğiz.

Raşit halifelerden itibaren yapılan fetihlerle İslâm coğrafyası genişledi, refah seviyesi yükseldi. Sahabilerin takipçisi olan tabiin ve tebe-i tabiin dönemlerinde mü'minler arasında

asıl büyük cihad olan nefisle mücadeleyle, zühd ve takva hayatına daha çok önem verildi. İslâmî ilimlerin sistematik olarak geliştiği, tasavvufun temellerinin kurulduğu bu devirlerde mü'min kadınlar da, ilim öğrenme, bildiğini yaşama ve başkalarına aktarma uğruna hayatlarını adadı. Kendilerini dünyaya bağlayacak her türlü sebepten kurtulmaya çalıştılar. Eşleri, çocukları, aileleri ve dünyevi geçim dertleri İslâm davasına hizmetlerine, ibadetlerine ve infaklarına mani olmadı. Yüzyıllar boyunca başta Ehl-i Beyt hanımları olmak üzere sahabe hanımların ışığıyla nurlanan, onların rengiyle boyanan kadınlar, yaşadıkları çevrede rehber oldu, İslâm davasını omuzladı ve bugünlere taşıdılar.

Bu çalışmayı yapmak için okumalara başladığımda, Samanyolu gibi akıp giden bir ışık yolu ile gözlerimin kamaştığını hissettim. Binlerce isim, renk ve sima, binlerce hikâye, dua, ses, bakış, dokunuş ve yürüyüş... Her yeni isme muhabbetle bağlanıyor, 'Ya Rabbi beni ebedi alemde ona yakın kıl, onun arkadaşı olmayı nasip et, beni ona benzet' diye dualar ediyordum. Başta Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) mübarek kızları ve sahabe hanımlar olmak üzere, Ehl-i Beyt'ten, evliyalardan, âlimelerden, salihalardan, sultanlardan, Allah rızası için başkalarına hizmet etmeyi kendine şiar edinmiş hizmet erlerinden bir gül demeti, bir yıldız buketi oluşturmaya çalışıyordum.

Hz. Fatıma'nın, işkence edenlere karşı Sevgili Babasını (sallallahu aleyhi ve sellem) korumaya çalışmasını, O'nun (sallallahu aleyhi ve sellem) ebediyete irtihalinden sonra 6 ay boyunca ağlamasını, Hz. Zeynep'in eşinin zoruyla Babasından (sallallahu aleyhi ve sellem) ve kardeşlerinden ayrı Mekke'de kalışını, Hz. Rukiyye'nin hamile olduğu halde bir gece yarısı merkep sırtında çıktığı

hicret yolculuğunu, Hz. Ümmü Gülsüm'ün, annesinin yokluğunda Nebi evinin düzenini korumaya çalışmasını hayalimde canlandırarak kalbimde duymaya çalıştım. İlk kadın şehit Sümeyye'nin çöl sıcağında zulüm görürken gösterdiği direnci düşünmek bile zorluyordu ruhumu. Yurdundan sürülen Ümmü Şerik'e bir çöl gecesinde göklerden ikram edilen suyun lezzetini duyabilir miydim? İlerlemiş hamileliğine rağmen Kainatın Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem) ile sadık dostu Hz. Ebu Bekir için Sevr mağarasına yol azığı taşıyan Hz. Esmâ'ya eşlik edebilir miydim?

Yalnız başına hicret yolculuğuna çıkan Ukbe kızı Ümmü Gülsüm'e yol arkadaşı olmak, Ümmü Mâbed ile çadırının önünde durup uzaktan gelen dört yolcuyu gözlemek, Hz. Safiye ile beraber Uhud'da kardeşi Hamza'ya ağlamak, Esmâ binti Umeyy ile Habeşistan'dan Medine'ye dönmek, Ümmü Süleym ile Allah Resûlü ve onlarca sahabeye ekmek pişirmek, Ümmü Haram ile Kıbrıs seferine çıkan bir gemiye atlayıvermek, bir savaş meydanında Nesibe'nin yaralarını sarmak, Sümeyra ile Allah Resûlü'nü sağ bulma umuduyla Uhud'a koşmak, eşini saadet yoluna davet gayesiyle Yemen çölleri aşan Ümmü Hakim'e yoldaşlık etmek, evinin geçimi için deri işleyen Zeynep'in nakışlarına dokunmak... mümkün müydü?

Kerbela'da gözyaşlarımı Hz. Zeynep'in ağıtlarına katabilir miydim? Seyyide Nefise'yi evinin bahçesine kazdırdığı kabrinde Kur'an okurken dinlemeye takatim yeter miydi? Muaze, müminlerin annesi Hz. Aişe'nin dizinin dibinde otururken hangi dersleri almıştı, duysaydım? Hafsa binti Sirin'e mescitte saf arkadaşı olsam, Rabia'ya iftar vakti kırık testisinden bir bardak su versem, evinin damında oturmuş ay ışığında iplik eğiren Mudğâ'nın tespihini dinlesem, Halep'te Fatıma Fakihe'nin

bağışladığı bir iftar sofrasına otursam, Behlül Dâna'dan Zübeyde Sultan'a yaptığı cennet köşklerinden bir tane daha yapmasını istesem, Anadolu bacılarıyla yolculara sofralar kursam, Bezmi alem Valide Sultan'ı bir kedi yavrusuna süt verirken izlesem, hemşire Safiye Hüseyin ile bomba sesleri altında yaralı askerlere şifa dağıtsam...

Asırlar boyu İslâm kadınlarına rehberlik eden şahsiyetlerin yaşadıklarını her şeyiyle anlamam ve anlatabilmem, hissettiğim kalbî heyecanları aynıyla kelimelere dökmem mümkün değildi. Kaynak kitaplardan okurken de, yazarken de tek dileğim önde giden o kutlu yolcuların izinden yürüyebilmek, ebedi alemde onlara arkadaş olabilmektir. Böyle bir duayı edebilmiş olmak için bile bu mütevazî çalışmayı yaptırdığı için Rabbimin çok büyük bir lütfuna mazhar olduğuma inanıyorum. Dilerim eksik ve kusurlu ifadelerimden dolayı samimi niyetime binaen Rabbim beni affeder, büyüklerim de davacı olmaz, haklarını helal ederler.

Onlar, buldukları zamanın ve mekanın gerektirdiği hizmeti hakkıyla yaptılar ve hesap gününü beklemek üzere bu âlemden göçtüler. Allah'ın rızasını, Resûl'ünün şefaatinin umarak onları rehber edinenlere, gelecek nesillerin takip edeceği bir yıldız gibi parlamak üzere emaneti taşıyanlara selam olsun.

Şemsinur Özdemir

Ağustos 2010

İstanbul

1- Babasının Süsü, Hz. Zeynep binti Resûlillah

Yeryüzünde sadece dört kadının isminden sonra 'binti Resûlillah' denmektedir: Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm ve Fatıma. Onlar, Allah'ın sevgilisi kutlu Rehberimiz, Efendimiz'in muhterem kızları, bizlerin ve dahi kıyamete kadar bütün mü'min kadınların da rehber kızkardeşleridir. Onların annelerini, Efendimiz'in sevgili eşi Hz. Hatice'yi annemiz gibi, Zeynep'i, Rukiye'yi, Ümmü Gülsüm'ü ve Fatıma'yı kardeşimiz gibi tanıyıp sevebildiğimiz, gönüllerimizi onlarla aynı istikamete getirebildiğimiz zaman, ebedî âlemde de yakınlıklarına erebilmeyi ümit edebiliriz. Onlar, kadınlık âleminin kıyamete kadar parlayacak dört inci tanesi, dört yıldızdır. Ne güzel arkadaştır, ne güzel yoldaştır, ne güzel rehberdirler bize. Adımlarına bastıkça, izlerini sürdürükçe sıratı mustakime ulaşacak, birer yıldız gibi yönümüzü onlara doğru çevirdikçe İlahi rızaya biraz daha yaklaşacağımıza inanırız.

Resûlullah Efendimiz'in kızları, Mekke'de risaletten evvel dünyaya geldi. Bu yüzden kıymetli babalarının vahiy gelmeden önceki inziva hâllerini, ilk vahiy geldiği zamanki heyecanlarını, ilk tebliğ çalışmalarını yakinen gördüler. Onlar aynı zamanda anneleri Hz. Hatice'den sonra ilk Müslüman olan hanım ve çocuklardır. Anneleriyle birlikte babalarının tebliğ ettiği dini ilk öğrenen, hayatına geçiren ve çevrelerindeki genç kız

ve hanımlara anlatan da onlardır. Ve elbette, bütün zorlukları da birlikte göğüslemişlerdir. Özellikle üç yıl süren boykot döneminin tüm sıkıntılarını, hicret yolculuklarını onlar da bütün mü'minler gibi yaşadı.

Günlerce, aylarca süren inziva ve yolculuklardan dönen sevgili babalarına koşup boynuna sarıldıkları zaman onların yaşadığı mutluluğu dünyada başka hiçbir çocuğun tatmasına imkân yoktu. Kâinatın yaratıcısı Cenabı Mevla'nın kullarının arasından özenle seçip 'Habibim' diyerek tebliğ vazifesini verdiği, bütün mahlûkatın hürmetine yaratıldığı O Zat'a (sallallahu aleyhi ve sellem) 'baba' deyip kucağına sığınmak, O'nun engin şefkati ve terbiyesi altında büyümek, O'nun elinden yemek, verdiği suyu içmek, O'nun güler yüzüne bakmak, O'nun 'sevgili kızım' hitabına mazhar olmak... Bunlar ne büyük saadetler. O'na evlat olmak, aynı zamanda çok büyük sorumlulukları yüklenmek, O'nun gibi dosdoğru yaşamak ve herkesten daha fazla gelen darbelere göğüs germek demektir.

Cahiliye döneminde kadınlara değer verilmezdi

Resûlullah Efendimiz'in mübarek kızlarını ve ilk dönem sahabeleri tanımak için, öncelikle İslâm'dan önce yaşadıkları zamanın anlayışlarını bilmek icap ediyor. Hz. Peygamber'in risaletinden önceki sulh ve sükûnun olmadığı devreye cahiliye denir. Bu devirde Araplar koyu bir cehalet içinde oldukları için böyle söylenmiştir. Cahiliye kelimesinin lügat manasında bulunan bilgisizlik, körü körüne hareket, ciddiyetsizlik, taşkınlık, barbarlık gibi insanî vasıflardan uzak davranışlar, İslâm öncesi devrede yaşamış Arapların içtimaî hayatlarına hâkimdi. İslâmiyet'ten önce Arap toplumunda umumiyetle menfaat düşüncesi, şiddet ve barbarlık vardı. Toplum yaşayışının barış

ve huzur içinde devam etmesini sağlayacak sistemli hukuk kuralları yoktu. Şiddete dayanan bir ortamda toplum hayatının önemli bir rüknü olan kadınlar da insan şeref ve haysiyetiyle bağdaşmayan durumdaydılar.

Cahiliye döneminde hemen bütün Araplar bedevi bir hayatı yaşamışlardır. Bu yüzden de çoğunlukla sanat, ziraat, ticaret gibi geçinme sebeplerinden uzak kalmış, hayatlarını hayvan yetiştirmek ve düşman kabilelere yaptıkları baskınlarla ele geçirdikleri ganimetlerle sürdürmüşlerdir. Sayısı çok az olan şehirlerde yerleşmiş olanlar ise ziraat ve ticaretle uğraşmışlardır. Hicaz bölgesi halkı da aynı durumdaydı.

Toplum, hürler, esirler ve hürriyetlerine kavuşmuş köle ve cariyelerden oluşuyordu. Arap toplumunu oluşturan en kuvvetli rabita soy, yani kan bağıydı. Soy ve atalara bağlılık toplumda son derece ileri, hatta müeyyide hükmündeydi. Bu yüzden genellikle atalarının üzerine yemin ederlerdi.

Cahiliye devrinde içki kumar ve fuhuş son derece yaygındı. İnsan şeref ve haysiyetinden uzak, sistemli teşkilatlara sahip olmayan bu insan topluluklarının hâlini, Habeşistan'a hicret eden Hz. Cafer bin Ebi Talip'in melik Necaşi'ye söylediği şu sözler gayet veciz bir şekilde ifade eder: "Ey hükümdar, biz bilgisizlik ve nizamsızlık içinde yaşıyorduk. Putlara tapıyor, ölü hayvan eti yiyorduk. Her türlü ahlaksızlığı çekinmeden yapıyor, akrabalık bağlarını çiğniyorduk. Komşuluk haklarını tanımıyorduk. Kuvvetlimiz zayıfımızı eziyordu. Uzun müddet bu hâlde yaşadık. Sonra Allah bize aramızdan soyunu, doğruluğunu, güvenilirliğini ve namusluluğunu bildiğimiz bir peygamber gönderdi ..."

Efendimiz'den önce Araplar arasında düzenli bir aile müessesesi yoktu. Kadınların hiçbir değeri yoktu. Toplumun en hor görülen fertleri kadınlardı. Kendilerine hiçbir zaman söz

hakkı, siyasi veya içtimai bir konuda fikir beyan etme yetkisi verilmemişti. Miras olarak devredilebilirler ama miras alma hakları yoktu. Öksüz ve yetim kızlara kim benim derse onun olur, başka kimse evlenemez, malına el konulurdu. Kadın hür veya esir konumundaydı. Hürlere kıyasla esirlerin durumu daha da kötüydü. Topluluk içinde her türlü hakarete uğradıkları gibi zinaya da zorlanırlardı.

Bedevi bir hayat yaşayan Araplar çoğunlukla ümmiydi. Yazı ve hesap bilgileri yok denecek kadar azdı. Genel olarak göçebe hayatı yaşayan, kültürleri belli bir sınır dışına çıkamayan cahiliye insanları beden temizliğine de hiç itibar etmezlerdi. Evlerinde veya şehirlerde hamam gibi temizlenme yerleri yoktu.

Asr-ı Saadet ise İslâm'ın altın çağıdır. O devirdeki toplum da Müslümanlar için örnek toplumdur. İslâm'dan önce cahiliye çağını yaşayan Araplar bir babanın kız çocuğunu diri diri toprağa gömmesi gibi bir canavarlığı meziyet sayıyordu. İnsanları puta tapmaya zorluyor ve onları köle, efendi diye sınıflara ayırıyorlardı. 15 asır önce bu karanlık çağdan altın çağa geçiş yapıldı.

Resûlullah'ın evi, nebevi terbiye mektebi

Resûlullah Efendimiz Hz. Hatice validemizle evlendiğinde kendisi 25, eşi 40 yaşlarındaydı. Takvimler miladi 595 yılını gösteriyordu. Hatice binti Huveylid Mekke'nin itibarlı, köklü ailelerinden birine mensuptu. İlk eşi Atik bin Abid'in vefatından sonra kızı Hind ile yalnız kalmıştı. İkinci eşi Hind'den Hale ve Hind isimli iki çocuğu daha olmuştu. Eşinin gayri ahlaki yaşam tarzına dayanamadığı için ondan boşanmış, üç çocuklu dul bir kadın olarak kendi hayatını kazanarak yaşamaya devam etmişti. Hz. Hatice, Mekke'nin sayılı zenginlerindendi. Efendimiz'le evliliklerinde ilk doğan çocuklarına Kasım adını

verdiler. Peygamberimiz'in künyesi bu vesileyle 'Ebu'l Kasım' oldu. Kasım'dan bir sene sonra doğan kızlarına ise Zeynep adını verdiler. Arapça'da Zeynep 'babasının süsü' manasına geliyordu. Araplardaki yaygın anlayışa göre kız çocukları doğduğunda kimse sevinmez, babaların yüzü kararır, annelerin kalbi daha ilk haberi alır almaz derin bir endişeyle dolardı. "Acaba bu küçük kızın büyümesine izin verilecek mi, yoksa bir gün babası elinden tutup 'seni dayına götürüyüm' diyerek çölün kumlarına diri diri gömecek mi?" diye düşünülürdü. Oysa Resûlullah ile Hatice annemizin evinde bir kız bebeğin doğması üzerine büyük bir mutluluk yaşandı. Efendimiz, oğlunda yaptığı gibi kızının doğum haberini de çevresine mutlulukla duyurmuş, onun şerefine sofralar kurdurmuştu.

Zeynep daha çok küçükken iki yaşındaki Kasım'ın vefatı kutlu ana babayı derin bir hüzne gark etti. Efendimiz'in deyişiyle 'göz yaşarır, kalb hüzünlenirdi.' Zeynep'ten iki yıl sonra Rukiyye, birer yıl arayla da Ümmü Gülsüm ve Fatıma doğdu. Kardeşlerinin bakımında annesine destek olan Zeynep, abla olmanın sorumluluğuyla büyümüş, çok ağır başlı, olgun bir karaktere sahip olmuştu. Ev idaresinden ticaret işlerine kadar türlü telaşla uğraşan, birbirini takip eden doğumlar ve acılarla yorgun düşen annesinin en büyük yardımcısıydı.

Efendimiz ile Hatice annemizin evi ilk günlerden itibaren bir mektep gibiydi. Sadece kendi çocuklarını yetiştirmekle kalmıyor, çevrelerindeki akraba çocukları ve genç hizmetliler de Nebevî terbiyeden nasibini alıyordu. Öncelikle, Hz. Hatice'nin ilk iki eşinden olan kızı ve oğulları onlarla birlikte yaşıyordu. Efendimiz her ikisini de çok seviyor, onlara babalık yapıyordu. Ayrıca amcasının oğlu Ali bu evin daimi üyesiydi. Ebu Talib'in maddi durumu iyi olmadığı için Efendimiz, Ali'nin bakımını

üstlenmişti. Bir de Hz. Hatice'nin Efendimiz'e bağışladığı, Allah Resûlü'nün de azad edip evlatlık edindiği delikanlı Zeyd bin Harise vardı. Hz. Hatice'nin kız kardeşi Hale binti Huveylid'in oğlu Ebu'l-As İbnu'r Rabi de bu evin en sık ziyaretçilerinden-di. Ebu'l As, Mekke'nin şeref ve malca sayılı kişilerinden olan, Şam ve Yemen'e yolculuklar yapan bir tacirdi.

O zamanın âdetlerine göre, kızlar küçük yaşta nişanlanır, genç kızlığa adım atar atmaz da evlendirilirdi. Damat adayı olarak ilk tercihin de amca oğulları olması beklenirdi. Mekke'nin bu en şerefli ailesinin kızları da sürekli göz önündeydi. Ebu'l As rahatlıkla girip çıkabildiği teyzesinin evinde gerçekten çok sevili-yordu. Yolculuktan her dönüşünde Resûlullah'ın evini Kabe'den sonra ikinci uğrak yeri edinmişti. Zeynep ile sevgileri de karşı-lıklı gelişmişti. Ebu'l As, Zeynep ile evlenmek isteğini doğrudan gelip Efendimiz'e anlattı. Resûlullah onu güzel karşıladı ve kızına sorması gerektiğini söyleyerek zaman istedi. Kararı verecek olan Zeynep'ti. Mevzuyu önce kıymetli eşine açtı. Hatice valide-miz de bu teklifi kızına sordu. Zeynep'in sükûtu ikrardı.

Mutlu haber Mekke'de hemen yayıldı. Zeynep'le evlenme hayali kuran Haşimî delikanlıların kalbi parçalandı. Oğullarına onu almak isteyen ana babaların yüzü karardı. Ama içlerinden bir tanesi çıkıp da damat adayını kötüleyemedi. Söyleyebildikleri tek şey amca çocuklarının Zeynep'i almaya teyze oğlundan daha layık olduğu şeklindeydi. Bu yüzden, yaşları henüz küçük olan Ümmü Gülsüm ve Rukiyye'yi amca oğullarına istemek için hemen devreye girdiler.

Resûlullah'ın evi düğün için hazırlandı. Lüzumlu eşyalar, çeyizler, kokular alındı. Develer kesildi, Kâbe halkı toptan yemeğe davet edildi. Resûlullah'ın ailesi gelini yeni evine kadar götürdü. Yeni evlileri kutlamak ve kıymetli gelinin evindeki ilk

sıkıntısını hafifletmek için bir süre orada oturdular. Sonra kerem sahibi kocasına emanet edip geri döndüler.

Ebu'l As, ticaret kervanlarıyla uzun yolculuklara çıktığı için Zeynep annemiz yalnız kaldığı günleri yine babasının evinde geçiriyor, annesine destek oluyor, kardeşleriyle ilgileniyordu. Burada olan biten her şeyden haberdardı. O sıralarda Efendimiz Mekke'den uzaklaşmaya, Hira dağında inzivaya çekilmeye başlamıştı. İbadet ve tefekkürle geçiyordu günleri ve geceleri. Hatice annemiz O'nun için endişeleniyor, çoğu zaman peşinden gidiyor, yiyecek ve su götürüyordu. Bu arada Zeynep ile Ebul as'ın Ali ve Ümame adını verdikleri iki evlatları dünyaya gelmişti.

Allah Resûlü, Cebrail'in (aleyhisselam) getirdiği ilk vahiyden sonra eşinden başlayarak tebliğ vazifesini yerine getiriyordu. O'na ilk iman eden sevgili eşi Hatice, önce kızlarına anlattı babalarının tebliğ ettiği İslâm'ı. Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm ve henüz 6 yaşlarında olan Fatıma tereddütsüz tasdik ettiler babalarını. Ancak Varaka Bin Nevfel'in gelecekte olabilecek hadiselerle karşı yaptığı uyarılar özellikle Zeynep'i endişelendirmişti. O'nun hüznüne karşılık küçük Fatıma, "Ab-lacığım, bu ümmetin peygamberinin kızı olmak seni sevindir-miyor mu?" diye sormuş, ablasından "Evet, tabii, ey Fatıma! Hangi genç kız kat kat şeref veren bu duruma sevinip övün-mez? Ancak dayımız Varaka'nın babamı yalanlayacaklarına, eziyet edeceklerine, Mekke'den çıkaracaklarına ve onunla savaşıacaklarına dair sözlerini sen de duydun, ben de..." ce-vabını almıştı. Buna karşılık Fatıma'nın sözleri ikisini de ra-hatlatmıştı: "Vallahi, bu iş annemin babama söylediği şu söz-lerde saklı olan gerçektir: "Allah bizi gözetir ey Ebül-Kasım. Sevin ve işinde devam et amcazadem. Vallahi, Allah seni hiç

bir zaman pişman etmez. Çünkü sen akrabayla ilgiyi devam ettirirsin, doğru söylersin, emaneti yerine verirsin, sıkıntıları yüklenirsin, misafiri ağırlar ve hak yolundaki musibetlerin atlatılmasına yardımcı olursun.”

‘Muhammed’in kızını boşa’

Ebu’l-As bin Rebi, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)’in yeni bir dini tebliğ ettiğini bir yolculuktan dönünce öğrendi. Meselenin aslını eşine sordu. Zeynep annemiz haberleri doğruladı, kendisinin de bu dini kabul ettiğini söyleyip aynı şeyi eşinden de istedi. Ancak Ebu’l As kabul etmek yerine kalbindeki korkuyu ifade etti. ‘Hanımını ve kayınpederini memnun etmek için atalarının dinini terk etti.’ denmesinden çekiniyordu. Sonra Allah Resûlü de Kabe’de gördüğü bir gün damadını İslâm’a davet etti. Ebu’l As davetlere suskun kaldıkça Zeynep annemiz üzülüyordu. Bu arada, müşrikler Ebu’l As’a, Zeynep’i boşaması için ısrarlı teklifler götürüyordu. “Muhammed’in kızını boşa, sana Kureyş’ten istediğin kızı alalım.” diyorlar, eşini çok seven Ebu’l As bu teklifleri reddediyordu.

Mekkeli müşrikler, başta Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ve ailesi olmak üzere Müslüman olan herkese akla hayale gelmedik eziyetler ediyordu. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) etrafındakilere, “La ilahe illallah deyin, kurtulun!” diyor, müşrikler O’na büyük tepki gösteriyordu. Kimi mübarek yüzlerine tükürüyor, kimi yerden aldığı toprağı üzerine saçıyor, kimi küfrediyordu. Onlara hiç kimse dur demiyor, müdahale etmiyordu. Yine böyle bir gün Allah Resûlü’nün üstü, başı, yüzü gözü toprak içinde kalmıştı. O sırada Hz. Zeynep olduğu rivayet edilen genç bir hanım elinde su dolu bir kapla koşarak yanına geldi. Ağlaya ağlaya yüzünü yıkamaya başladı. Allah Resûlü onu

teselli ederek “Üzülme kızım, onlar babana ne galip olabilirler, ne de babanı zillete düşürebilirler.” dedi.

Boykot yılları

İslâm'ın inkişâfına mani olmak gayesiyle müşrikler tarafından girişilen her teşebbüs akîm kalmıştı. Üstelik İslâmiyet, daha da hızlı yayılıyordu. Müslümanların sayısı günden güne her türlü şiddet ve mukavemete rağmen artıyor ve İslâm'ın nuru Mekke dışındaki kabileleri de kucaklamaya başlıyordu. Müşrikler, işkence yapmakla, şiddet göstermekle kimseyi dininden çeviremeyeceklerini, İslâm'ın ilerleyip yayılmasına engel olmayacaklarını anlamışlardı. Nasıl ki, akıl almaz işkence ve zulümlere rağmen tek bir Müslüman dahi dininden dönmemişti.

Şu hâlde, bütün bunların dışında başka bir siyaset takip etmeleri gerekiyor ve bu yolda karar almaları lazım geliyordu. Öyle yaptılar. Vakit geçirmeden bir araya geldiler. Uzun uzadıya düşünüp taşındıktan ve aralarında müşavere ettikten sonra, Haşimoğulları'ndan tamamıyla münasebetlerini kesmeye karar verdiler. İttifakla aldıkları bu kararın maddelerini de bir sayfa üzerinde şöyle tespit ettiler: “Haşim ve Muttaliboğulları ailelerinden kız alınmayacak, onlara kız verilmeyecek. Hiç bir şey satılmayacak ve hiç bir şey satın alınmayacak.” Bu antlaşmaya akıllarınca kudsi bir mahiyet vermek için de yazılı sayfayı Kâbe duvarına astılar. Ayrıca, buna aykırı davranmayacaklarına dair yemin ettiler.

Bu boykot, Hâşim ve Muttaliboğulları'nın vücudunu ortadan kaldırmaya ve köklerini kazımaya yönelikti. Bu durum karşısında Haşim ve Muttaliboğulları aileleri artık dağınık bir şekilde ayrı ayrı semtlerde oturamazlardı. Ebu Leheb hariç, Mekke'nin kuzey tarafında bulunan Şi'b-i Ebu Talib (Ebu Talib

Mahallesi) denilen yere topluca taşındılar. Artık bu mahalle sakinleriyle bütün münasebetler kesilmişti. Kazara oraya gidenler olsa ağır bir şekilde azarlanıyordu. Müşrikler, boykota uğrayanların toplandıkları mahalleye yiyecek içecek namına bir şey sokmuyordu. Sadece hac mevsiminde dışarı çıkıp alışverişte bulunmalarına sözde izin veriyor, ancak o zaman da çarşı pazarda, köşe başlarında durarak onlara bir şey aldır-mamak için ellerinden gelen her türlü engellemeyi yapıyorlar-dı. Hatta zaman zaman satıcıları, onlara mal satmamak için tehdit bile ediyorlardı. Bazen de, bin bir türlü dalavere ve hi-leye başvurarak satıcıların ellerinden mallarını alıp, boykota uğrayanlara bir şey bırakmamaya çalışıyorlardı. Ebu Leheb, Haşimoğullarından olmasına rağmen öz kardeşlerinin, hısım ve akrabalarının açlıktan ölmesini istiyor ve bu hususta elin-den gelen her türlü gayreti gösteriyordu.

Çocukların açlıktan gelen acıklı ve yürek parçalayıcı fer-yatlarına müşrikler kulaklarıyla birlikte gönüllerini de tıkağışlar-dı. Taşları parçalayacak raddeye varan bu feryatlardan adeta emsalsiz bir zevk alıyorlardı. Bu hadise, imansızlığın, inkâr ve küfrün insanı hemcinsine karşı bile ne kadar merhametsiz ve gaddar bir duruma getirdiğinin ibretli bir misalidir.

Boykota uğrayanlar dışardan fazla bir şey alamadıkları için hâliyle şiddetli bir açlık ve kıtlıkla karşı karşıya kaldılar. Öyle ki bazıları, yiyecek bir şey bulamadıklarından ağaç yaprakları, hatta orada burada ele geçirdikleri kuru deri parçalarını ateşe tutup yemeye başladılar. Bununla birlikte, Müslümanların bu hâline acımayanlar da yok değildi. Bir gün Hz. Hâtice'nin kar-deşinin oğlu Hakîm bin Hizam, bir deve yükü un göndererek O'nu sıkıntıdan kurtarmaya çalışmıştı. Yine bir gün, kölesinin sırtına buğday yükletip halası Hz. Hatice'ye götürüyordu. Yolda

Ebu Cehil'e rastladı. Cehaletin babası O'na, "Haşimoğulları'na yiyecek götürüyorsun öyle mi? Vallahi, gidemezsin. Gitmeye kalkarsan, bu hareketini Mekke'de açıklayıp seni rezil ederim." dedi. O sırada Ebu'l Bahteri yanlarına çıkageldi ve Ebu Cehil'i kınayarak "Sana ne oluyor? Halasına bir miktar buğday götürmek isteyen bir insana mani olmak doğru değildir." diye konuştu. Ancak, Ebu Cehil inat ve ısrarından vazgeçmiyordu. Bunun üzerine Ebü'l Bahteri ile birbirlerine girdiler. Ebu'l Bahteri, eline geçirdiği bir deve çenesi kemiği ile vurup onun başını yardı ve üzerine çullanıp yumrukladı.

Boykota uğrayanların ihtiyaçlarını gidermek için başta Peygamber Efendimiz olmak üzere Ebu Talib ve Hz. Hatice bütün varlıklarını harcadılar. Fakat yine de, onları açlık ve kıtlıktan kurtaramadılar. Şi'b'de korkunç bir açlık hüküm sürmeye başlamıştı. Müslümanlar ve Haşimoğulları bu abluka devresinde Efendimiz'i korumaya ve muhtemel tehlikelere karşı muhafazaya son derece dikkat gösteriyorlardı. Hatta Ebu Talib, herhangi bir suikasta maruz kalabileceği ihtimaline binâen geceleri Peygamberimiz'i yanına alıyor veya adamlarıyla bekletiyordu. Bi'setin yedince senesi Muharrem ayı başında başlatılan bu boykot tam üç sene sürdü. Bu zaman zarfında müşriklerin Müslümanlara çektirdikleri sıkıntı, açlık ve kıtlık da İslâm'ın gelişmesine engel olamadı. Resûlü Ekrem Efendimiz, bütün bu sıkıntılı ve ağır şartlar altında, yine tebliğ vazifesini hakkıyla ifa ediyor, akrabalarına, Haşimoğulları'na İslâm'ı anlatmaktan bir an dahi geri durmuyordu.

Boykotu bitiren kurtçuk

Boykot uygulamasının üçüncü senesiydi. Cenab-ı Hak, müşriklerin Kâbe içine astıkları malum sayfaya bir kurt musallat

etti ve durumu vahiy ile Resûlü'ne bildirdi. Sayfada güvenin yemediği sadece "Bismike Allahümme (Allah'ım senin isminle başlarım)" yazısı kalmıştı. Resûlü Ekrem, durumu amcası Ebu Talib'e anlattı. Bunun üzerine Ebu Talib gidip müşriklere şu teklifte bulundu: "Kardeşim oğlunun bana haber vermesine göre, Allah sizin Kâbe'de astığınız sayfaya bir kurt musallat etmiş ve (Allah) lafzı dışında bulunan, zulüm, akrabalarla münasebeti kesme ve iftira gibi ifadeleri yiyip bitirmiştir. Kâbe'ye gidip bakın. Eğer yeğenim doğru söylemişse, bu zulüm ve kötü davranışınızdan vazgeçeceksiniz. Eğer -hâşâ- yalan söylemişse, ben onu size teslim edeceğim. Onu öldürmek veya diri bırakmak hususunda serbestsiniz."

Kâbe'ye giden müşrikler Ebu Talib'in anlattıklarının aynısını gözleriyle gördüler. Hayret içinde kalmalarına rağmen, yine de Peygamber Efendimiz'in bir mucizesi olarak kabul etmediler ve "Bu da bir sihirdir." diyerek nura gözlerini kapadılar. Bununla birlikte bu hadise boykot havasının şiddetini bir derece kırdı. Boykot kararının aleyhinde hatırı sayılır bir kaç kişi de ortaya çıkınca, bi'setin onuncu yılı, Milâdî 619 senesinde, Kureyş'in hudut tanımaz inat ve küfürlerinin eseri olan bu uygulama ortadan kaldırıldı. Anlaşmanın feshedildiği halka duyuruldu ve boykot kararlarının yazılı bulunduğu sayfa yırtılıp atıldı. Bu üç senelik muhasara öylesine şiddetli ve sıkıntılı geçmişti ki, Resûlü Ekrem Efendimiz bu hadiseyi seneler sonra bile unutmamıştı.

Bir zamanlar Mekke'nin sayılı zenginlerinden olan Hatice validemiz boykot sırasında varını yoğunu Müslümanlar için feda etmişti. Öyle ki, boykotun ardından risaletin onuncu senesinde vefat ettiğinde üzerindeki elbiseden başka bir şeyi kalmamıştı. Boykot yıllarında Hz. Zeynep de ailesiyle birlikte

bütün sıkıntıları yaşamıştı. Efendimiz'in Medine'ye hicretinden sonra kız kardeşleriyle birlikte Mekke'de yalnız kalmışlardı. Hz. Zeynep, onlara destek oldu, teselli etti. Hicretten 7-8 ay sonra Efendimiz geride kalan ev halkını götürmek üzere Hz. Zeyd bin Harise ve Hz. Ebu Rafi'yi Mekke'ye gönderdi. Durumdan haberdar olan Ebu'l As, Zeynep annemizi eve hapsedip gitmesine izin vermedi. Kardeşlerinin ardından Zeynep müşriklerin arasında bir başına kaldı.

Bu arada Bedir savaşı yaşandı. Mekkelilerin arasında Allah Resûlü'nün damadı Ebul As da bulunuyordu. Ebul As, Allah Resûlü'ne düşmanlık beslemediği hâlde kavmine uymak zorunda kalıp oraya gelmişti. Hz. Zeynep o gün üzüntü içinde, "Bugün Zeynep için yetim kalmak veya dul kalmaktan başka çare yok!" diyordu. Efendimiz, müşrikler içinde savaşa gönülsüz, zorla getirilenler olduğunu biliyordu. Bunların özellikle öldürülmeyip esir alınmalarını istemişti. Ebul As da esirler arasındaydı. Eşinin esaret haberini ve babasının esirlere iyi davranılmasını istediğini öğrenen Hz. Zeynep sevindi ve O'nu kurtarmak için fidye olarak annesinin düğünde hediye ettiği gerdanlığı gönderdi. Ebul As'ın kardeşi Amr'ın getirdiği gerdanlığı gören Efendimiz onu tanımış ve derinden üzölmüştü. Sahabelerine "Zeynep'in esirini bırakıp fidyelerini de kendisine geri vermeyi uygun görürseniz, bunu yapınız." buyurdu. Sahabeler de bunu kabul ettiler. Resûlullah, Ebul As'a İslâm'ın artık onları ayırmasından dolayı kızını Medine'ye göndermesini söyledi. Ebul As bunu yapacağına söz vererek Mekke'ye geldi.

Deveden düşürdüler, bebeğini kaybetti

Medine'ye, sevgili babasının ve kardeşlerinin yanına gidebilmek Hz. Zeynep için müthiş güzel bir haberdı ancak eşinin

hâlâ Müslüman olmayışı ve bu yolculukta kendisini yalnız bırakması kederlendirmişti onu. Hicret yolculuğu ise çok sancılı geçecekti. Efendimiz, Hz. Zeyd bin Harise ile ensardan bir sahabeyi Hz. Zeynep'i ve çocuklarını almak üzere Mekke'ye göndermişti. Hz. Zeynep hazırlıklarını yaparken Ebu Süfyan'ın eşi Hind, şüphelenmiş, yardım edecek gibi samimi davranarak gidip gitmeyeceğini öğrenmeye çalışmıştı. Ebul As'ın kardeşi Kinane yayını ve sadağını alarak gündüz vakti devesinin yularını çekerek Hz. Zeynep'i Mekke'den çıkardı. Kureyş'in erkekleri bunun üzerine yolculuğu engellemek için peşlerine düştü ve Zîtuva denilen yerde onlara yetiştiler. Hebbar İbnu'-Esved ve Nafi İbn Kays ilk yetişenlerdendi. Hebbar, Zeynep'in devesini mızrağıyla ürkütünce deve Zeynep'in içinde bulunduğu hevdecı bir kayanın üzerine attı. Hamile olan Zeynep'in kanaması başlamıştı. Kayınbiraderi Kinane yere çöküp oklarını önüne yaydı ve "Vallahi, bana kim yaklaşırsa ona bir ok saplarım." diye onları tehdit etti.

Bir grup Kureyşliyle birlikte gelen Ebu Süfyan İbn Harb, "Sen bu kadını, gündüz açıkça halkın arasından geçirip götürmekle iyi etmedin. Başımıza gelen belâları ve Muhammed ile aramıza giren düşmanlığı bildiğin hâlde bu kadını insanların arasından açıkça götürüyorsun. Eğer sen böyle yaparsan halk bunun; bizim aşağılık oluşumuzdan, güçsüzlüğümüzden ve korkaklığımızdan ileri geldiğini zannedecek. Yemin olsun, bizim onu babasına göndermemek gibi bir ihtiyacımız ve böyle bir kinimiz yok. Ancak sen onu geri getir. Sesler kesilip halk bizim onu geri çevirdiğimizi konuşuncaya kadar dur. Sonra gizlice çıkarıp babasına götür." diye konuştu.

Kinane bu öneriyi kabul etti ve Mekke'ye geri döndüler. Bebeğini kaybeden Hz. Zeynep birkaç gün eşinin evinde

dinlendikten sonra Kinane onu Mekke'den çıkarıp Hz. Zeyd İbn Harise'ye teslim etti. Allah Resûlü, Hz. Zeyd bin Harise'den kızıyla birlikte çocuklarını da getirmesini istemişti. O sırada oğlu Ali süt annedeydi. Hz. Zeynep hicret yolculuğuna Ümame ile birlikte çıktı. Sonra Ali de süt anneden alınıp Medine'ye getirildi.

Efendimiz, Hz. Zeynep'i kendine yakın uygun bir eve yerleştirdi. Onunla ve çocuklarıyla yakından ilgilendi. Torunlarını çok seven Efendimiz, babalarından ayrı oldukları için onlara özel itina gösteriyordu. Dışardan gelen hediyeler olduğunda önce Ümame'ye veriyordu. Mekke fethinde torunu Ali, bineğinin terkindeydi. Resûlullah hicret yolculuğunda kızına yapılanları duyunca çok üzölmüş, ashabına, Hebbar İbnu'l-Esved'le Nafi İbn Kays'ı yakaladıklarında öldürmelerini emretmişti. Ancak Mekke fethinden sonra Müslüman olan Hebbar'ı Efendimiz affetti.

Hz. Zeynep, Medine'de Efendimiz'in diğer kızları ve hanımları ile birlikte hem dinini öğrenip yaşamaya, hem de Medineli hanımlara ve şehre dışardan gelenlere İslâm'ı anlatmaya gayret ediyordu. Medine'de tam bir eğitim seferberliği hâli hâkimdi. Bu arada eşinin kalbini İslâm'a açması için dua dua yalvarıyordu Hz. Zeynep. Ebu'l As ise, Mekkelilerin ısrarı üzerine tekrar evlenmiş Ümeyye adında bir kızı olmuştu.

Aradan geçen dört senenin sonunda bir gün Ebu'l-As, Medine'ye Hz. Zeynep'in evine geldi. Kendisine ve Mekke'lilere ait malları Şam'a götürmüş, dönüşte kervanına Müslümanlar tarafından el konulmuştu. Kendisi de gecenin karanlığında kaçıp eşine sığınmıştı. Hayır, henüz Müslüman olmamıştı ama eman vermesini istiyordu O'ndan. Bunun üzerine Zeynep mescide gitti. Peygamber Efendimiz sabah namazını kıldırılmıştı. Herkesin duyacağı yüksek bir sesle, "Ey insanlar! Ben Ebu'l-As İbnu Rebi'ye eman verdim." dedi. Efendimiz,

“Muhammed’in canı elinde olan Allah’a yemin ederim ki, sizin duyduğunuzu duyuncaya kadar bu konuda hiçbir şey bilmiyordum. Zeynep’in eman verdiği biz de eman verdik.” dedi ve Ebu’l As’ı mescide çağırdı. Sahabelerine “Eğer bir iyilik yapar da malını ona geri verirseniz buna memnun oluruz. Eğer kabul etmezseniz, o Allah’ın size nasip ettiği bir ganimettir. O bana doğruyu söyledi. Verdiği sözü yerine getirdi.” dedi. Sahabeler Ebu’l As’ın mallarını eksiksiz teslim ettiler.

Medine’de gördüğü yumuşak muameleden bir hayli etkilenen Ebu’l As, artık son kararını vermişti. Mekke’de bütün mal sahiplerine mallarını verip hesabını kapattıktan sonra bir kayanın üzerine çıkıp Müslüman olduğunu ilan etti: “Allah’tan başka ilâh olmadığına, Muhammed’in onun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ederim. Vallahi, sizin mallarınızı yemek isteğimi zannetmenizden korkmamdan başka hiç birşey beni İslâm’a girmekten alıkoymadı. Allah o malları size geri gönderrince ve ben de işimi bitirince Müslüman oldum.” Ve Mekkelileri hayret ve dehşet içinde bırakıp Allah ve Resûlü’ne hicret etmek üzere Medine’ye hareket etti. Önce Hz. Zeynep’e gidip Müslüman olduğunu haber verdi. Ardından mescidde Allah Resûlü’nün huzuruna varıp biat ederek şahadet getirdi. Damadının Resûlullah’a biat ettiğini gören ashab ‘Lâ ilâhe illallah’ diyerek sevinçlerini gösterdiler. Resûlullah, Hz. Zeynep’i seneler sonra ona eski nikâhıyla verdi.

Hız. Zeynep ile Ebu’l As’ın mutluluğu uzun sürmedi. Mekke’nin fethinden sonra oğulları Ali hastalandı ve vefat etti. Haberi alan Efendimiz sahabeleriyle kızının evine geldi. Hız. Zeynep üzüntüden hıçkırıklarla ağlıyordu. Torununun vefatına çok üzülen Efendimiz onu teselli etti. “Hepimiz O’nunuz, aldığı şey verdiğidir. Her şey O’nun katında belli

bir zamana bağılıdır. Sabret ki mükafatını alasın.” dedi. Sahabeleri, Efendimiz’in bu denli üzülmüne şaşırılmışlardı. “Ya Resûlallah bu hâliniz nedir?” diye sordular. Efendimiz “Bu Allah’ın, kullarının kalbine koyduğu rahmettir. Şüphesiz ki Allah merhamet eden kullarına merhamet eder.” diye cevap verdi arkadaşlarına.

Oğlunun vefatından sonra Zeynep annemiz de çok yaşamadı. Hicret sırasında deveden düşürüldüğü zaman başlayan hastalığı yıllardır devam etmişti. Hastalığının giderek ağırlaşmasının ardından 31 yaşında Rabb’ine kavuştu. Resûlullah Efendimiz kızının ardından çok üzüldü ve gözyaşı döktü. Cenazesıyla de bizzat ilgilendi. Ümmü Atiye, Ümmü Eymen, Ümmü Seleme ve Sevde binti Zem’a’ya kızını nasıl yıkayıp kefenleyeceklerini bizzat tarif etti: “O’nu yıkamaya sağ tarafından ve abdest azalarından başlayın. Önce su ve sidir ile üç veya beş ya da yedi kere hatta gerekli görürseniz bundan da fazla yıkayın. Sonuncusunda suya kâfur, yahut kâfurdan biraz koku koyun. Yıkama işini bitirince bana bildirin.”

Zeynep annemizi yıkayan hanımlar O’nun saçlarını taradılar, üçe ayırıp her birini bir bukle yaptılar. İşleri bittikten sonra Resûlullah’a haber verdiler. Evin kapısının önünde duran Allah Resûlü onlara izarını (bedenin alt bölümüne sarılan örtü) verdi ve nasıl kefenleyeceklerini tek tek anlattı: “Bunu O’na iç gömleği yapın. Sağdan ve abdest azalarından başlayarak kefenleyin.” Kızının cenaze namazını kıldırın Efendimiz, onu kabrine de indirdi. Kabirden çıkınca dua ederek şöyle buyurdu: “Zeynep’i ve zayıf düşen vücudunu hatırladım. Allah Teâlâ’dan onun kabrini genişletip sıkıntısını gidermesini istedim. Allah duamı kabul etti ve onun kabrini genişletip sıkıntısını giderdi, kabir hayatını kolaylaştırdı.”

Ebu'l As oğlunun ardından sevgili eşini de kaybedince kızı Ümame ile teselli olmaya çalıştı ama kederi bir türlü sönmek bilmedi. Hz. Zeynep'ten kısa bir süre sonra o da rahmet-i rahmana vasıl oldu.

Allah Resûlünün büyük kızı Zeynep validemiz, zor zamanlarda yıkılmayıp ayakta kalma gücü, imanında sebatı, ailesine bağlılığı ve inandığını yaşama cehdû gayreti ile kendisinden sonra yaşayan bütün mü'min kadınlara örnek olmuştur. O'nun Müslüman olmasa bile eşine karşı sadakati, şefkati ve sabrı da bugünün genç hanımlarına önemli dersler verir. Zeynep validemiz, eşinin iman etmesi için büyük gayret sarfetmiş, bu uğurda çabalamaktan bir gün dahi yılmamış, Allah'tan ümidini hiç kesmemiş ve geceler boyu dua ederek eşine hidayet dilemiştir. Bununla beraber Rabbin rızasının olmadığı yerde, yani artık nikâhlarının geçerli olmadığı andan itibaren de Allah'ın emrine uymaktan geri kalmamış, çocuklarını alıp çok sevdiği eşinden ayrılarak tek başına hicret yoluna çıkmıştır. Vefatına sebep olan hastalığı da bu yolculukta deveden düşürülmesiyle başlamıştı.

Allah ondan razı olsun.

2- Zâtü'l Hicreteyn (İki Hicret) Sahibi, Hz. Rukayye Binti Resûlillah

Mekke'den Cidde'ye doğru çöl sıcağında yola revan olmuş iki yolcu vardı. Genç kadının zayıf bedeni çelimsiz bir merkebin üzerinde sarsılmakta, yanında yürüyen takva ve iffet timsali genç adam ilk bebeğine hamile olan eşine bu zorlu yolculuğu kolaylaştırmak için hâl çareleri düşünmekteydi. Ancak geriye bakmamak üzere çıktıkları bu yolda ilerlemekten başka yapacak bir şeyleri yoktu. Doğdukları, aileleriyle birlikte huzurla yaşadıkları bu şehirden inandıkları dini daha iyi yaşama uğruna

ayrılıyorlardı. Nübüvvetin beşinci senesi, Recep ayıydı. Hz. Peygamber'in çok sevgili kızı Hz. Rukayye ve sonradan halifesi olacak damadı Hz. Osman bin Affan, Allah Resûlü'nün işaretiy-le bir gece vakti yola çıkmış Habeşistan'a hicret ediyordu. Din-lerinden döndürölmekten korkup, dini bir vazife olarak Allah'a doğru kaçmak üzere, kimi yalnız başına, kimi eşiy-le birlikte, kimi binekli, kimisi de yaya olarak Habeş ölkesine hicret etmek için Mekke'den gizlice yola çıkan, on ikisi erkek, beşi kadın olmak üzere ilk on yedi kişinin içinde onlar da vardı.

Hz. Osman'la Hz. Rukayye'nin yolculukları hakkındaki haberleri, Peygamberimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) ulaşmakta biraz gecikmişti. O sırada, Kureyşlilerden bir kadın, Habeş ölkesinden gelmişti. Ona sorulunca, "Yâ Muhammed, dama-dını, yanında zevcesi olduğu halde gördüm." dedi. Peygam-berimiz, "Kendilerini ne halde gördün?" diye sorunca kadın: "Damadın, zevcesini şu hayvanlardan bir merkebin üzerine bindirmişti. Kendisi de onu sürüp gidiyordu." dedi. Peygam-berimiz: "Onların sahipleri Allah olsun! Şüphesiz ki Osman, Lut ve İbrahim'den sonra, zevcesiyle birlikte hicret eden ilk kişidir." buyurdu.

Düşmanlık için bozulan iki nişan

Dünya üzerinde en büyük imtihanları peygamberler ve onların en yakınları yaşamış, en çileli hayat şartlarına onlar göğüs germişlerdir. Her peygamber yaşadığı topluma eski geleneklerinden ayrılmalarını gerektirecek yeni bir hayat tarzı öğretisiyle gelir. Yeni hayat, yeni düzen, yeni değerler, yeni ilişkiler, alışverişler demektir. Bunun yanında İslâm'ın adalet-li, özgürlükçü, yenilikçi sistemi, Mekke'nin yerleşik soy bağı-na dayalı, asil ve zayıflarla kölelerin kesin sınırlarla ayrıldığı

yapısı ile zıt düşmüştür. Akraba oldukları, kendilerinden daha çok güvendikleri bir Zat'ın peygamberliğini ilan etmesi, onları güçlü kılan sınıf farklarını ortadan kaldıran bir dini öğretmesi Mekkeli müşriklerin büyük tepkisine yol açmıştı. Efendimiz'i ve ailesini her yandan zorda bırakmak için uğraşanların başında amcası Ebu Leheb ve onun eşi Ümmü Cemil geliyordu. Üç sene evvel daha yakın akraba olmak, kızlarını oğullarına almak için yarışan bu insanlar şimdi canına kast edecek kadar düşmanlık besliyordu Nebiyullah'a.

Efendimiz, büyük kızı Zeynep'i dayısının oğlu ile evlendirince, kızları Rukayye ve Ümmü Gülsüm'ü, oğulları Utbe ve Uteybe için istemeye gelmişlerdi. Hz. Hatice de, Efendimiz de bu işe razı olmak istemiyordu ama akrabalık bağları onları gönülsüz de olsa kabul etmeye zorlamıştı. Sekiz ve dokuz yaşlarındaki kızlar küçük olduğu için nişan yapmakla iktifa edilmişti. Efendimiz tebliğ vazifesine başladıktan sonra, Ebu Leheb, Ümmü Cemil ve oğulları başta olmak üzere müşrikler O'na ve ailesine her fırsatta zarar vermeye çalıştılar. Evinin önüne pislik atmak, geçeceği yollara dikenler dökmek, sürekli sözlü sataşmalarda bulunmak bunların en hafifiydi. Hatta Kureyşliler, Efendimiz'i manen yıpratmak için damatlarına tek tek gidip kızlarından ayrılmalarını, buna karşılık kendi kızlarından diledikleriyle evlenebileceklerini söylediler. Ebul As, Zeynep'ten asla boşanmayacağını bildirdi. Özellikle Ebu Leheb ve eşinin cehennemlik olduğunu bildiren 'tebbet' suresi nazil olduktan sonra Ebu Leheb, oğulları Utbe ve Uteybe'yi nişanlarını bozmaya zorladı. Onlar da bunu kabul edip başka kızlarla evlendi. Onlar bununla Resûlü ve ailesini üzeceklerini sanadursun, Hz. Nebi'nin evinde zaten gönülsüz yapılan nişanların bozulmasından dolayı huzur vardı.

O günlerde Hz. Osman bin Affan, Efendimiz'in davetine uyup yeni Müslüman olmuştu. Herkesin saygı duyduğu, mükemmel ahlaklı, değerli bir gencin Rukayye annemize talip olması ise Nebi evinde sevinçle karşılandı. Efendimiz, kızını Hz. Osman'a nikâhladı.

Hz. Rukayye ile Hz. Osman'ın arasındaki sevgi ve evliliklerinde yaşadıkları mutluluk dillere destan olmuştu. Her yerde örnek çift gösteriliyorlardı. İkisi de güzel huylu, güzel ahlaklı, ağırbaşlı, saygılı insanlardı. Onların ilişkisindeki uyum Efendimiz'i de mutlu ediyordu. Bir keresinde Hz. Üsâme bin Zeyd ile evlerine bir miktar et gönderdi. Hz. Üsâme eve girdiğinde onları yan yana otururken gördü. Birbirlerine o kadar güzel davranıyorlardı ki hayranlıktan bakakalmıştı. Allah Resûlü'nün yanına döndüğünde Efendimiz nerede kaldığını sordu ve daha Hz. Üsâme cevap vermeden, "Bir Osman'a baktın, bir Rukayye'ye 'bunlar ne güzel insan' dedin!" diye konuştu. Hz. Üsâme de gerçekten bu yüzden geciktiğini anlattı. Allah Resûlü Medine'de bir gün kızı Hz. Rukayye'nin evine ziyarete gitmişti. İzin alıp eve girdiğinde kızı, eşi Hz. Osman'ın başını yıkıyordu. Onun eşine zevkle hizmet ettiğini gören Allah Resûlü bu duruma çok sevindi ve "Ey kızım, Ebu Abdullah'a hep böyle güzel davran. Çünkü o sahabelerim içerisinde huyu bana en fazla benzeyen kişidir." dedi.

Bir gece yarısı hicret için yola çıktılar

İslâm daveti Mekke'de yayıldıkça müşrikler de Efendimiz'e, ailesine ve Müslüman olan herkese karşı işkencelerini, zulümlerini, baskılarını artırmışlardı. Efendimiz müşriklerin zulmünden bir nebze uzaklaşmak için sadık dostu Hz. Ebu Bekir ile dağlara, mağaralara çekiliyordu. Hira mağarasında olduğu bir

gün Hz. Osman, Efendimiz'in yanına geldi ve "Ya Resûlallah, ben müşriklerin senin hakkında kötü sözler söylediğini duyup duruyorum. Artık bu konuda sabrım kalmadı. Beni bir yerlere yönlendir." diyerek O'ndan hicret etmek için izin istedi. Allah Resûlü, "Yönünü Habeşistan'daki şu adama çevir. O gerçekten de vefalı biridir. Rukayyeyi de yanında götür. Onu sakın Mekke'de bırakma. Senin gibi düşünenler de sizinle birlikte gitsinler." buyurdu. Hz. Osman, Efendimiz'le vedalaşıp sahabelerin yanına döndü ve onlara hicret tavsiyesini haber verdi. Şehirde gizlice ayrılıp Cidde'de buluşmak üzere sözleştiler.

Nübüvvetin beşinci senesiydi. Bir gece yarısı, Hz Osman yaya, hamile olan eşi Rukayye annemiz zayıf bir merkebe binmiş hâlde yola çıktılar. Mekke ile Cidde arasındaki 90 km'lik mesafeyi çöl şartlarında binbir güçlüklerle sürdürmeye çalışırken bebeğini kaybetmesi Hz. Rukayye'yi derinden sarsmıştı. Ama her şeye rağmen yola devam etmek gerekiyordu. Çünkü Kureyş müşrikleri, yakalamak için muhacirlerin arkalarına düşmüştü. Ama ilk kafile denize ulaştığında Allah'ın lütfuyla iki tüccar gemisini hazır bulmuş, Kızıldeniz'i aşır Habeş ülkesine gitmek üzere hemen yola çıkmışlardı. Böylece müşrikler onlara ulaşamadı. Tarihçiler Habeşistan'a gidenlerin ve orada doğanların hepsinin sayısını seksen üç olarak bildiriyor. Muhacirler, arkalarından gelen Mekke'li müşriklerin tahriklerine rağmen Necaşi'nin kararlılığı ve hoşgörüsü sayesinde burada dinlerini huzurla yaşadılar.

Habeşistan'a geleli birkaç ay geçmişken Mekke'nin ileri gelenlerinin Müslüman olduğuna dair aldıkları haberler muhacirleri sevindirdi. Hz. Osman ve Hz. Rukayye'nin de aralarında olduğu bir grup memleketlerine dönmek için yola çıktılar. Ancak haberlerin asılsız olduğu Mekke'ye yaklaşınca anlaşıldı.

Müslüman olmak bir kenara, müşrikler boykot kararları almış, zulümlerini artırmışlardı. Her şeye rağmen gizlice şehre girip ailelerinin yanına vardılar. Ancak burada kalmak imkânsızdı. Bu sefer daha büyük bir grup hâlinde Habeşistan'a ikinci kez hicret ettiler.

Hiz. Osman ile Hiz. Rukayye'nin Habeşistan'da Abdullah adını verdikleri bir oğulları oldu. Mekke'den Medine'ye hicretlerin başladığını haber alınca ailece önce Mekke'ye geldiler. Hiz. Rukayye burada annesi Hiz. Hatice validemizin vefatını öğrenince büyük üzüntü yaşadı. Bir süre Mekke'de kaldıktan sonra yine ailece Medine'ye hicret ettiler. Bazı kaynaklarda Hiz. Osman ile Hiz. Rukayye'nin Habeşistan'dan direk Medine'ye geçtiği bilgisi yer almaktadır.

“Bırak ağlasmlar...”

Efendimiz Medine'ye hicret edeli 16 ay geçmişti. Şehirde Bedir savaşının hazırlığı vardı ve Hiz. Rukayye kızamık olduğu rivayet edilen bir hastalığa yakalanmıştı. Kızını çok seven Efendimiz, Hiz. Osman'ı onunla ilgilenmesi için geride bırakmıştı. Mübarek babası Bedir'den dönmeden 22 yaşında vefat eden Hiz. Rukayye'yi Ümmü Eymen yıkayıp kefenledi. Hiz. Osman da cenaze namazını kılıp Bakî' mezarlığında defnetti. Hiz. Zeyd bin Sabit, Bedir zaferinin müjdesini vermek üzere şehre ulaştığında kabri üzerine toprak atılmaktaydı. Bedir'den dönünce kızının vefat haberini duyan Efendimiz onu kabrinde ziyaret etti. Başucunda dua edip gözyaşı döktü. Hiz. Rukayye, Efendimiz'in yetişkin çocuklarından ilk kayıydı. Kısacık hayatı hicretlerle, ayrılıklarla, müşriklere karşı mücadelelerle geçen bu evladının vefatı Efendimiz'i çok üzmüştü. Hiz. Fatıma, Hiz. Zeynep ve Hiz. Ümmü Gülsüm başta olmak üzere Medineli

kadınlar ve Bedir'den dönen sahabeler Hz. Rukayye'nin kabri başında gözyaşı döküp dua ettiler. Hz. Ömer'in ağlayan kadınlara müdahale etmesine Efendimiz izin vermedi. "Bırak ağlasınlar Ey Ömer. Onlar sadece ağlıyorlar. Şeytanın bağırmasından sakının. Eğer ağlama kalp ve gözyaşları ile olursa bu Allah'tandır ve rahmettir. Eğer söz ve ellerle oluyorsa bu şeytandandır." buyurdu. Efendimiz, ablasını kaybetmenin acısıyla çok ağlayan Hz. Fatıma'nın gözyaşlarını kendi elbisesinin kenarı ile sildi ve onu teselli etti.

Hz. Rukayye'nin vefatıyla oğlu Abdullah da yetim kaldı. Abdullah'ın gözünde iki yaşlarındayken horoz gagaladığı için bir yara oluşmuştu. Bir türlü iyileşmeyen bu yara yüzünden büyük ızdıraplar çeken torununu Efendimiz kendi evine aldı. Abdullah'a altı yaşında vefat edene kadar teyzesi Hz. Ümmü Gülsüm baktı.

Hz. Rukayye, Nebi terbiyesi altında yetişmiş, zor zamanlarda imanı hiç sarsılmamış, sözünden dönmemiş, bütün sıkıntılara rağmen inancına göre yaşamak uğruna her türlü zorluğa göğüs germiş bir hanımdı. Güzel huyları ve ahlakıyla babasının ve annesinin parlak bir ayinesi gibiydi. İslâm davetinin karşılaştığı ilk sıkıntılar Nebi evladı olarak önce onlara çarpmıştı. En büyük eziyeti onlar çekmiş, ilk hicret yolcusu olmakla şerefelenmişlerdi. Üstelik Hz. Rukayye, Habeşistan'a ve Medine'ye olmak üzere iki kere hicret etmiş, iki hicret sahibi olmuştu.

Aslında hicret bütün mü'minler için mukadderdir. Kimileri inandığı gibi yaşama uğrunda önüne çıkarılan engellere karşı yeni bir yol tuturma gayesiyle, kimileri Allah ve Resûlü'nün adını dünyanın dört bir yanına duyurma niyetiyle hicret ettiler; edecekler. Hicretin bir de bedenden ruha, nefisten kalbe, dünyadan ukbaya, fenadan bekaya, şeytandan Allah'a olanı vardır

ki, son nefese kadar bitmeyecek bir yolculuktur bu. Allah bizleri her an kendisine yönelen muhacirlerden, sırat-ı müstakim yolcularından eylesin ve başta Efendimiz olmak üzere ilk muhacirler ve Rukayye annemizin şefaatlerini nasip etsin.

Allah ondan razı olsun.

3- 'İki Nur Sahibi'nin İkinci Nuru, Ümmü Gülsüm binti Resûlillah

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) kızlarına çok değer veriyor, onları çok seviyordu. Çünkü onların babaları Resûlullah olmakla birlikte anneleri de cennet kadınlarının efendisi olan dört kadından biriydi. Hz. Zeynep, Hz. Rukayye, Hz. Ümmü Gülsüm ve Hz. Fatıma, Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem) evinde, nebevî terbiye altında, Hz. Hatice'nin şefkatli bağrında, korunup kollanarak, kem gözlerden sakınarak yetişmişlerdi. Hz. Hatice'den sonra ilk mümin kadınlardı onlar. Bize göre kısa görünen hayatları İslâm'ı yaşama ve tebliğ etme çabası içinde geçmiş, belki bir günü bir ömür gibi yaşadıkları zamanlar olmuştu. Peygamber ailesi olarak ilk mü'minlerin yaşadıkları bütün zorlukları, sıkıntılarını, fiziksel, sosyal ve psikolojik baskıları, işkenceleri fazlasıyla çekmişlerdi. Her şeye rağmen bir an yılmamışlar, Nebiyullah'ın yolundan ayrılmamışlardı. Her birinin hayatı farklı, imtihanları birbirinden ağır olmuştu aslında. Hz. Fatıma'nın küçük, Hz. Zeynep ve Hz. Rukayye'nin de evlendiği zamanlarda baba ve annesine destek olma görevini Hz. Ümmü Gülsüm üstlenmişti. O Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem) evine çarpan bütün darbelerin şahidiydi. Hz. Ümmü Gülsüm ile Hz. Rukayye'nin aralarında bir yaş vardı ve birbirlerine hem fiziken hem de ruhen çok benziyorlardı. Hayatlarının ilk döneminde kaderleri de birbirine benzemiş, Hz. Zeynep'in

evliliğinden sonra Ebu Leheb ve eşi Ümmü Cemil, iki kız kardeşi iki oğullarına istemişti.

Vahyin gelişinden itibaren Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) en büyük düşmanlığı hem amcası, hem dünürü olan Ebu Leheb ve eşi yapıyordu. Kızlarını almaktan vazgeçmeyi Nebi ailesini toplum nezdinde küçük düşürmenin bir yolu olarak görmüşler, oğullarına bunun için baskı yapmışlardı. Utbe ve Uteybe nişanlılarından ayrılmayı kabul ettiler. Uteybe, kardeşinden biraz daha ileri giderek bu ayrılığı küstah tavırlar ve hakaret içeren sözlerle duyurdu Resûlullah'a. Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) evine gidip "Ey Muhammed, seni ve dinini tanımıyorum. Kızını da boşadım. Artık ne sen beni sev ne de ben seni seveyim!" diyerek Efendimiz'e saldırdı, O'nu sarstı ve gömleğini yırttı. Bunun üzerine Allah Resûlü, Cenab-ı Mevla'ya sığınıp ellerini kaldırarak dua etti: "Allah'ım bu kafire yırtıcı canavarlardan birini musallat et."

Her ne kadar risaletini inkâr etse de, O'nun (sallallahu aleyhi ve sellem) dualarının kabul edileceğinden korkan Uteybe bundan sonra hep korku ile yaşadı. Nihayet bir Şam yolculuğunda korktuğu başına geldi. Kervanın konakladığı yerde bir aslanın dolaştığını gördüler. Ebu Leheb de oğlu için endişelenmiş, onu korumak için kervandaki herkesin etrafını sarmasını istemişti. Ancak tedbirler işe yaramadı. Gece herkes uyurken yaklaşan aslan onca insan arasından Uteybe'yi bulup saldırdı ve parçaladı. Manzarayı çaresizlik içinde seyreden Ebu Leheb, gördüğü mucizeye rağmen inkârında inat etmeyi sürdürdü.

Efendimiz'e ilk vahiy geldiğinde Hz. Ümmü Gülsüm dokuz yaşlarındaydı. Ablası Hz. Rukayye nişanın bozulmasından kısa süre sonra çok kıymetli bir zat olan Hz. Osman ile evlenmişti. Hz. Ümmü Gülsüm ise, kendisinden bir yaş küçük

kardeşi Hz. Fatıma ile birlikte evde, annesinin Mekkeli kadınlara yönelik tebliğ çalışmalarına destek oluyor, dışarıda türlü zorluklar yaşadktan sonra eve gelen babalarını rahat ettirmeye çalışıyordu. Boykot yıllarının açlık ve yokluk içindeki günlerini de beraberce, sabırla, metanetle, yılmadan geçirdiler. Hz. Hatice'nin vefatından sonra Nebi evinin idaresi iki kız kardeşin omuzlarına kaldı. İlk mü'minlerin en emin sığınağı, Hatice annemizin eviydi. Kimi zaman hastane, kimi zaman aşhane, kimi zaman da Kur'an ayetlerinin anlatıldığı bir okuldu bu çatinin altı. Hz. Ümmü Gülsüm ve Hz. Fatıma, evlerinde bu hizmetleri aynen devam ettirmeye çalışırken, bir taraftan da, İslâm'ı tebliğ için her yolu deneyen, kimi zaman şehirdeki baskılardan uzaklaşmak için günlerce mağaralara çekilen, Taif gibi uzak şehirlere uzun süreli yolculuklar yapan Resûlullah Efendimiz'in hayatı için endişeleniyorlardı.

Nihayet Medine'ye hicret izni verildiğinde kızlarını ve eşi Hz. Sevd'e'yi Mekke'de bırakarak yola çıktı Allah Resûlü. Medine'de emin bir ortam hazırlayınca da ailesini getirmek üzere Hz. Zeyd bin Harise'yi gönderdi. Günlerce süren çöl yolculuğundan sonra kutlu babalarına kavuştular. İmandıkları gibi yaşama adına hiçbir sıkıntı görmedikleri bu şehirde ise onları yeni bir hizmet bekliyordu. Kendilerini kardeşane bağır-larına basan Ensar kadınlarına İslâm'ı anlatacaklardı. Medine herkes için bir okul olmuştu. Efendimiz sahabelerini yetiştirirken kadınlara da hitap ediyordu elbette. Kadınlar bütün namazlarını mescitte O'nunla (sallallahu aleyhi ve sellem) birlikte kılıyor, O'nun anlattıklarından istifade ediyorlardı. Bilginin ötesinde İslâm'ın nasıl yaşanacağına dair en güzel örnekler ise başta yine Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) olmak üzere, O'nun kızları ve eşleri idi. Kimi zaman Allah Resûlü'ne sormadıkları

mevzuları gelip eşlerine ve kızlarına danışıyorlardı. Onlar da doğrusunu Efendimiz'den öğrenip aktarıyordu.

Hiz. Ümmü Gülsüm, Bedir savaşı günü babasının muzaffer olarak dönüşünü gördüğü gibi zaferin kazanıldığı aynı gün kardeşi Hiz. Rukayye'nin vefatına da şahit oldu. Hicretin üçüncü yılı geldiğinde Hiz. Rukayye'nin ölüm acısı tazeliğini koruyor, Hiz. Ümmü Gülsüm de babasının evinde yetim yeğeni Abdullah ile ilgileniyordu. Çok sevdiği eşini kaybeden Hiz. Osman'ın üzüntüsü ise geçmek bilmiyordu. Hiz. Osman'ı en çok yaralayan Resûlullah ile akrabalık bağının kopmuş olmasıydı. Sürekli üzgün ve hasta gibiydi ve yapılan bütün evlilik tekliflerini reddediyordu. Hiz. Osman'ı yine böyle gördüğü bir gün Allah Resûlü O'na kederinin sebebini sordu. Hiz. Osman da eşinin vefatıyla yaşadığı yalnızlığı, bunun ötesinde kendisiyle akrabalık bağının kalmayışından duyduğu üzüntüyü anlattı.

Nikâh haberini Cebrail (aleyhisselam) getirdi

Hiz. Osman'ın üzüntüsünü gören Hiz. Ömer de ona kızı Hafsa ile evlenmesini teklif etti. Ama Hiz. Osman bu teklifi de geri çevirdi. Durumu Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) anlatan Hiz. Ömer şöyle bir cevap ile karşılaştı: "Hafsa, Osman'dan daha hayırlı biri ile evlenecek, Osman da Hafsa'dan daha hayırlı biriyle evlenecek." Allah Resûlü, Hiz. Osman'dan daha hayırlı biri olarak kendisine, Hiz. Hafsa'dan daha hayırlı olarak da kızı Hiz. Ümmü Gülsüm'e işaret ediyordu. Sonra Efendimiz Hiz. Osman'a "İşte Cebrail, Allah'ın Rukayye'nin kızkardeşini (Ümmü Gülsüm'ü) aynı mehirle ve aynı nedimeyle sana nikâhlamamı emrettiğini söylüyor." dedi. Bir peygamberin iki kızını almak dünyada sadece Hazreti Osman'a nasip olmuştur. Bu yüzden O'na 'Zin-nureyn' yani 'iki nur sahibi' denilmiştir. Hatta Allah Resulü'nün

Hız. Ümmü Gülsüm'ün vefatından sonra "Üçüncü bir kızım daha olsaydı onu Osman'a nikâhlardım." dediğı rivayet edilir.

Hız. Osman ile Hız. Ümmü Gülsüm çok mutlu bir evlilik hayatı yaşadı. Düğünden birkaç gün sonra kızını ziyarete giden Allah Resûlü, eşini nasıl bulduğunu sordu. "O çok iyi bir eş." cevabını alınca, eşine çok iyi davranmasını tavsiye ederek Mekke'de Hız. Rukayye'ye dediğini tekrar etti: "O atan İbrahim'e ve baban Muhammed'e en fazla benzeyen kişidir."

Kendi çocuğı olmayan Hız. Ümmü Gülsüm, ablası Hız. Rukayye'nin yetimi Abdullah'a altı yaşında vefat edene kadar bakmıştır. Hız. Ümmü Gülsüm, kocası ve babasıyla birlikte Hudeybiye'ye gitmiş ve Rıdvan bey'atında bulunmuştur. Yine kaza umresinde ve Mekke fethinde de bulunmuştur. Dokuzuncu Hicret yılının Şaban ayında hastalandı ve Hız. Osman'ın evinde vefat etti. Onu Hız. Esmâ Binti Umeys ve Hız. Safiyye Binti Abdüllmuttalib yıkadı. Efendimiz, kızının yıkandığı yerin kapısında durdu ve hanımlara kefen bezlerini tek tek verip nasıl kefenleyeceklerini tarif etti. Cenaze namazını kıldırdı ve onu Bakî kabristanına kız kardeşi Hız. Rukayye'nin yanı başında açılan kabre defnetti. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) arka arkaya gelen bu kayıpların verdiği kederle gözü yaşlı olarak kızının kabri başında durdu, dua etti.

Allah ondan razı olsun.

4- Dünyada ve Ahirette Kadınların Efendisi, Şefaât Kapısı, Hız. Fatıma binti Resûlillah

Hız. Fatıma

Mekke'de, Kabe'nin gölgesinde muhterem babası Efendimiz'in secde hâlinde iken omuzlarına bırakılan deve

işkembesini elleriyle temizleyen, bu arada Ebu Cehil gibi azılı bir müşrike kafa tutan, beddua eden bir küçük kız...

Sevgili annesi Hz. Haticetül Kübra'nın vefatının ardından babasına (sallallahu aleyhi ve sellem) yardım etmek için çırpınan, Taif yollarından dönüşünü gözleyen 'Ümmü Ebiha', babasının annesi...

Resûlullah'ın ardından revan olduğu hicret yolunda türlü eziyetlere, takiplere rağmen sebat eden muhacir...

Beliğ hitabetiyle Medine'li kadınlara İslâm'ın yaşama sanatını öğreten muallim...

Uhud'da Kutlu Nebi'nin, Sevgili Babası'nın yanağından akan kanı, bir hasır parçasının külünü bastırarak durduran, yaralıları tedavi eden hemşire ve mücahid...

Allah Resûlü'nün elini Şahı Merdan Hz. Ali'nin avucuna koyup dualar ettiği gelin...

İlmin kapısı Hz. Ali'nin sevgili eşi...

Cennetin iki küpesi, cennet bahçelerinin mis kokulu reyhanları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in, Hz. Zeynep'in, Hz. Ümmü Gülsüm'ün, Muhsin'in ve kıyamete kadar bütün Ehl-i Beyt'in annesi...

Su taşımaktan omuzları nasır bağlayan, el değirmeninde un öğütmekten elleri nasır tutan, beli bükülen evinin hanımı...

Allah Resûlü'nün, 'cennet kadınlarının efendileri' diye tarif ettiği dört kutlu kadından biri, Seyyidetü'n-nisa...

Mübarek babasının son hastalığında kulağına eğilip söylediği sözlerle önce ağlayıp ardından yüzünde güller açan, Hz. Resûl'ün vefatının ardından 'Beytül-ahzan'a çekilip aylarca gözyaşı döken yetim...

Babasının mirasını almak için Nebi mescidine son kez girip İslâm devletinin ilk halifesi Hz. Ebubekir Sıddık'a ve tüm

sahabeye hitaben “Ben Fatıma’yım unuttunuz mu?” diye soran ‘Binti Resûlillah’...

Dünyada ve ahirette yanında olmayı, evlatlarından bir evlat olarak kabul edilmeyi, yoluna yoldaş, sırrına hâldaş olmayı dilediğimiz, mahşerde şefaatine vasıl olmayı arzuladığımız Seyyidemiz, Sevgili annemiz, Hz. Fatıma...

Seyyidetün nisa, Zehra, Betül, Raziye, Binti Ebiha!...

Hız. Fatıma, Allah Resûlü'nün en küçük kızıdır. Risaletten beş sene önce dünyaya geldi. (Doğum yılıyla ilgili farklı rivayetler varsa da 605 yılı görüşü ağırlıktadır.) Fatıma kelimesi köken itibariyle ‘çocuğu sütten kesmek, uzaklaştırmak’ manasına gelir. İsim olarak ise, ‘cehennemden uzak oluş’ anlamını taşır. Hız. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), “Kızımı, Fatıma diye adlandırmamın tek sebebi, Allah'ın onu ve onu sevenleri Cehennem'den uzak tutacağı hakikatidir.” demiştir. Ayrıca Allah Resûlü'nün büyük annesi ile Hız. Hatice ve Hız. Ali'nin annelerinin adları da Fatıma'dır. Bu sebeple Resûlullah “Ben Fatımalar'ın evladıyım.” buyurmuştur.

Hız. Fatıma'nın birçok lakabı vardır ki bunların her biri onun üstün meziyetlerini tanımlar. Kendisi yüzü parlak olduğu için saf, berrak, ay gibi parlak anlamına gelen ‘zehra’ ve Allah'a kurbiyeti ve iffetinden dolayı “betül” sıfatıyla anılmıştır. Ayrıca O'nun diğer Fatımalardan ayrılması için ulu anlamına gelen ‘Kübra’, oğullarıyla tanınması için ‘Ümmü Hasan’, ‘Ümmü Hüseyin’, ‘Ümmü Muhsin’, Bedir ve Huneyn savaşlarında bilfiil bulunduğu için ‘Bedir ve Huneyn Hurisi’, ağırbaşlılığı sebebiyle kadınların efendisi anlamında ‘Seyyidetü'n-nisa’, güzelliği ve temizliği nedeniyle ‘İnsanların Hurisi’, babasına çok benzediğinden ötürü babasının kızı anlamına gelen ‘Bint-i Ebiha’,

babasına bir anne şefkatiyle düşkün olduğundan babasının annesi anlamında 'Ümmü Ebiha', zeki ve kavrayışlı olduğundan 'Zekiyye', bereketi, uğurlu, kuvvetli ve kutlu olduğuna işaret için 'Meymune', itaatli ve alçak gönüllülüğünden dolayı 'Raziyye', herkes tarafından sevildiği, insanlarla olan ilişkilerinde kimseyi incitip gücendirmeyecek denli tutarlı olduğundan dolayı 'Marziyye' denmiştir. Hepsinden öte, O, bütün Ehl-i Beyt'in ve mü'minler olarak bizlerin Fatıma anamızdır.

"Biz sana Kevser'i verdik..."

Resûlullah Efendimiz ile kızlarının yakın, sevgi dolu ilişkileri, yaşadıkları toplumun geleneklerini yerle bir etmiştir. 'Kendisine kız çocuğu müjdelendiği zaman babaların yüzleri utançtan simsiyah kesilirken', kız çocuğu oldu diye dostlarının yüzüne bakamayan babalar gizlice çöle götürüp bu çocukları diri diri toprağa gömerken, Hz. Peygamber kızlarının doğum müjdesini alınca sevinçten yüzü aydınlanmış ve bu müjdeyi dostlarına bizzat kendisi duyurmuştur. Cahiliyede soy, mutlaka erkek çocuk kanalıyla devam ederken Hz. Peygamber'in soyu kızı Hz. Fatıma ile devam etmiş ve yüce Allah, cahiliyenin bu geleneğini bizzat Resûlullah aracılığıyla yok etmiştir. Peygamberimiz'in ilk oğlu Kasım'dan sonra oğlu Abdullah da vefat edince cahiliye mensupları 'Muhammed'in soyu kesildi' diye sevinip 'o artık ebter, yani soyu kesiktir' diye Peygamberimiz'i alaya aldıklarında onu bizzat Allah (celle celâluhû) savunmuş ve Peygamber'ini teselli eden Kevser suresi nazil olmuştur: "Biz sana kevser'i verdik. O hâlde namaz kıl, kurban kes. Senin şanın yücedir. Asıl ebter ise o (sana ebter diyen) dir." Buradaki "kevser"i İslâm âlimleri Peygamberimiz'in hadislerinden yola çıkarak 'bol hayır, sonsuz, sayısız ümmet,

çok sahabe, şefaath' anlamlarında tefsir etmişler, ayrıca 'kevser' kelimesiyle Hz. Fatıma'nın kastedildiğini de bildirmişlerdir. Hz. Peygamber, kızlarına o kadar şefkatli idi ki ellerinden ve yüzlerinden öperdi. Halbuki o toplumda bir babanın kızının elinden öpmesi bir yana, erkek çocuklar bile öpülmezdi.

Hz. Hatice validemiz, Hz. Fatıma'yı geleneklerin hilafına süt anneye vermeyip, kendi sütüyle büyüttü. İlk çocukluk yılları mübarek annesinin terbiyesinde, ablalarının rehberliği altında geçti. Allah Resûlü tebliğ vazifesine başladığında henüz beş yaşındaydı. Bu yüzden annesi ve ablalarının yaşadığı İslâmî hayat tarzını görerek ve onlardan öğrendiklerini tatbik ederek büyüdü. Önce Hz. Zeynep'in, ardından Hz. Rukayye'nin evlenip evden ayrılması ile Hz. Ümmü Gülsüm'le birlikte anne babalarının en büyük yardımcısı oldu. İlk Müslümanların yaşadığı eza ve cefaların yakın şahidiydi. Çünkü evleri, İslâm'ı kabul ettiği için işkence görenlerin, kimsesizlerin, hasta ve yolcuların ilk adresiydi. Hem aşhane, hem hastane, hem sığınaktı Nebi evi. Hz. Fatıma, insanları bir olan Allah'a eş koşmamaya çağırarak babasına yapılan eziyetleri, alayları, hakaretleri de görüyor, küçük yaşında O'nu (sallallahu aleyhi ve sellem) korumak için elinden geleni yapıyordu. O sahnelerden birini ilk Müslümanlardan Hz. Abdullah ibni Mesud şöyle anlatmıştır:

"Bir gün, Allah Resûlü Kabe-i şerif yanında namaz kılıyordu. Ebu Cehil, kendi adamlarıyla bir yerde oturuyordu. O sırada bir kimse gelip, ölmüş bir deve işkembesini oraya bıraktı. Ebu Cehil "Bu kan ile bulaşmış işkembeyi, kim götürüp, Muhammed secdeye inince, arkasına koyar?" dedi. Onların içinde en ziyade bedbaht Ukbe bin Ebi Muayt, bu çirkin işe girip onu, Peygamberimiz secdede iken üstüne koydu. Resûlullah Efendimiz secdeden kalkmadı. O bedbahtlar gülüştüler. O kadar ki, gülmekten birbirlerinin üzerine düştüler.

Ben uzaktan bakıyordum. Müşriklerin korkusundan yanına varamadım. Nihayet bir kimse, Hz. Fatıma'ya haber verdi. Hz. Fatıma gelip, Resûl-i Ekrem'in üzerinden onu kaldırdı. Bunları yapanlara ağır sözler söyledi, bedduada bulundu. Hz. Fatıma bu sıralarda küçük bir kız idi. Müşriklerin hiçbiri Hz. Fatıma'ya cevap vermedi. Peygamberimiz, namazdan kalkınca, bunların isimlerini sayarak Allah'a havale etti. Bedir günü kimin ismini anmışsa cezasını bulduğu müşahede edildi.”

Mekke döneminde Hz. Fatıma'nın yaşadığı diğer talihsiz hadise yine Ebu Cehil ile arasında geçti. İslâm'ın gündün günden canlanarak intişar etmesi karşısında duyduğu öfkeyi dizginleyemez hâle gelen Ebu Cehil, yolda karşısına çıkan çocuğu yaşındaki Hz. Fatıma'nın yanına gelerek Peygamberimiz'e hakaret etti. Bu kaba sözler karşısında susmayan, azılı müşrikten korkmayan Hz. Fatıma, gerekli cevabı verdi. Bunun üzerine daha da kızan Ebu Cehil, hain elini kaldırıp hırsla Hz. Fatıma'nın yüzüne vurdu. Orada bulunan Ebu Süfyan, kendisi de İslâm'ın önde giden düşmanlarından olmasına rağmen bu kadarını hazmedemeyerek Hz. Fatıma'ya arka çıktı ve yandaşı Ebu Cehil'i sert bir dille kınadı.

Hz. Fatıma, bütün Müslümanlarla birlikte boykot yıllarının sıkıntılarını da gördü. Risaletin onuncu senesinde hüznün yılında biricik annesini kaybetmenin üzüntüsünü yaşadı. Bundan sonra Allah Resûlü'nü koruma kollama, hizmetini görme anlamında annesinin boşluğunu aratmamak için çabaladı. Henüz evli olmayan ablası Ümmü Gülsüm ile birlikte zor günleri, babaları için kolaylaştırmaya çalıştılar. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Medine'ye hicret edince Kuba'da konakladı ve Hz. Zeyd bin Harise'yi göndererek geride kalan kızlarını ve eşi Hz. Sevde'yi getirtti.

“Herhâlde Fatıma’yı istemeye geldin”

Medine’ye ulaştıktan sonra Hz. Fatıma, diğer muhacir kadınlarla birlikte ensar kadınlarına sohbetler ediyor, İslâm’ın esaslarını ve nasıl yaşanacağını anlatıyorlardı. Bu arada genç kız olmuş ve talipleri çoğalmıştı. Allah Resûlü ile akrabalık bağı kurmak, damadı olma şerefini kazanmak isteyenlerden önce Hz. Ebu Bekir, ardından Hz. Ömer, Hz. Fatıma ile evlenme isteklerini bildirdiler. Ancak Hz. Peygamber bu teklifleri kabul etmedi. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Sad bin Muaz, Hz. Ali’nin istemesi hâlinde kabul edileceğini düşünerek mevzuyu Hz. Ali’ye açtılar. O ise fakirliğinden dolayı buna cesaret edemediğini söyledi.

Hz. Ali ile Hz. Fatıma, aynı evde büyümüş sayılırdı. Çünkü Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), amcası Ebu Talip’in evlatlarından Hz. Ali’yi seçip bakımını üstlenmişti. Hz. Ali, Nebi evine rahatça girip çıkar, Hz. Fatıma ile de görüşürlerdi elbette. O Hz. Ali ki, sekiz yaşındayken Müslüman olan ilk çocuktur. Allah Resûlü ve Hz. Hatice ile birlikte Kabe’ye gidip namaz kılardı. Hicret gecesi, Resûlullah’ın evinde kalmış, suikastçılara karşı O’nun (sallallahu aleyhi ve sellem) yatağında yatmıştı. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Hz. Ali’yi çok sever, ona ‘kardeşim’ derdi. Hz. Ali ilmin kapısıydı. Ama Fatıma’yı bu kadar yakın olduğu Allah Resûlü’nden istemeye cesaret edemiyordu. Hz. Ebu Bekir’in yüreklendirmesiyle utanıp sıkılarak Resûlullah’ın huzuruna vardı.

O günü şöyle anlatır Hz. Ali: “Resûlullah’ın bütün heybet ve vakarı üzerinde idi. Huzurunda oturdum ve konuşmaya kadir olamadım. Resûlullah Efendimiz ‘Niçin geldin, bir ihtiyacın mı var?’ diye sordu. Sustum. ‘Herhâlde Fâtıma’yı istemeye geldin’ buyurunca ‘evet’ diyebildim. ‘Fatıma’ya mehr olarak verecek

neyin var?’ diye sordu. ‘Ya Resûlallah! Benim hâlimi sizden iyi kimse bilmez. Bir kılıcım, bir de devem vardır. Başka bir şeyim yoktur.’ dedim. Resûlullah Efendimiz, ‘Kılıcın gazaya lazımdır. Deven bineğindir. Sana verdiğim Hutami zırlı gömleğin ne-rede-dir, ne oldu?’ diye sordu. Yanımda olduğunu söyleyince, ‘Onu sat ve parasını bana getir! Mihr olarak o kafidir.’ dedi.”

Bunun üzerine Hz. Ali, zırhını satması için birine verdi. Verdiği kimse, pazarda satarken, Hz. Osman efendimiz zırhı tanıyarak 400 dirheme satın aldı. Yanına 400 dirhem daha koyup “Bu zırh sizden başkasına layık değil!” diyerek Hz. Ali’ye geri gönderdi. Hz. Ali, bu para ile düğün hazırlıklarına başladı.

Fatıma’ya benzemek, Resûlullah’a benzemektir

Fatıma annemiz, ne kadar temiz, mübarek bir insandır, Hz. Ali, Cenab-ı Hakk’ın nezdinde ne kadar kıymetlidir, Asrı Saadet ne müthiş bir zamandır! Her an İlahi nazar altında olduğunu hissederek yaşadığın, vahyin sağınak sağınak yağdığı, her an yeni bir güzelliğin duyulduğu, her an Rabbinin yeni bir emriyle muhatap olduğun bir devirdi bu.

Düşün ki, bir gün Hz. Fatıma ile Hz. Ali’nin nikâhı gök ehlinin huzurunda kıyılmış diye bir haber alıyorsun. Bu ne güzeldir, bu ne iltifattır. O Fatıma ki, Cenabı Hakk’ın yeryüzünde yarattığı dört muhteşem kadından birisidir. Ondan sonra kıyamete kadar gelecek bütün kadınlar ancak ona benzeyerek güzelleşebilir. Hz. Fatıma’ya benzemek, Resûlullah’a benzemektir. Hz. Fatıma, kadınlık âleminin rehberi, rol modeli, en önde gideni, bayrak taşıyıcısıdır. Rabbimiz bizleri o dehşetli günde Habibi, Sevgili Efendimiz Hz. Muhammed’le, Fatıma annemizle ve bütün Ehl-i Beyt’le beraber eylesin.

Allah Resûlü, sevgili kızına nikâh kararını bildirdiğinde Hz.

Fatıma'nın sükut edip ağladığı rivayet edilir. Bunun sebebi karara karşı hoşnutsuzluğu değil, sevgili babasından ayrılacak olmasıdır. O'nun gözyaşlarını gören Efendimiz, "Ey kızım, ben seni herkesten daha âlim, daha ahlaklı, daha faziletli ve ilk önce Müslüman olan biriyle evlendiriyorum. Allah'ın yeryüzünde senin için iki kişi seçmesinden razı değil misin? Onlardan biri baban, diğeri ise eşindir." buyurdu.

Hz. Fatıma ve Hz. Ali'nin nikâhları hicretin ikinci yılında Bedir savaşı'ndan sonra Zilhicce ayında gerçekleşti. Nikâh için gerekli mehir temin edilince Efendimiz mescidde şahitler huzurunda hutbe okudu ve sonunda 400 dirhem gümüş mehirle (bazı rivayetlerde 480 dirhem gümüş geçiyor) kızı Hz. Fatıma'yı Hz. Ali Bin Ebi Talib'e nikâhladığını bildirdi ve Hz. Ali'ye "Razı mısın?" diye sordu. Hz. Ali de sahabeye hitaben bir konuşma yapıp razı olduğunu ifade etti.

Annesiz bir gelin

Nikâhtan sonra kızının yanına giden Efendimiz gözyaşlarını tutamadı. Ve "Beni hüznendirip ağlatan, senin annen Hatice'den mahrum bir şekilde gelin olmandır." dedi Fatıma'ya. Düğün hazırlıkları sırasında Efendimiz'in eşleri ve sahabe hanımlar annesizliğini hatırlatmamak için ellerinden geleni yapmışlar, ihtiyacı olan her şeyi tamamlamaya gayret etmişlerdi. Geleneklere göre nikâhtan sonra düğün hemen yapılmıyor, gelin kız baba evinde bir süre daha yaşamaya devam ediyordu. Hz. Fatıma ve Hz. Ali için de öyle oldu. Ancak, Hz. Ali artık eşini kendi evine götürmek istiyor, fakat bunu dile getiremiyordu. Bir gün kardeşi Akil ile birbirlerinden cesaret alıp Resûlullah'a bu dileğini iletmeye karar verdiler. Onları yolda gören Efendimiz'in eşi Hz. Ümmü Seleme niyetlerini

öğrendi ve bu görevi kendi üzerine aldı. Efendimiz'in yanına varıp konuşma arasında Hz. Ali'nin artık düğün istediğini aktardı. Efendimiz Hz. Ali'yi çağırttı. "Düğününüzün olmasını arzu ediyor musun?" diye sordu. Hz. Ali isteğini ifade edince hazırlıkların yapılmasını söyledi. Düğün yemeği ve kızının evi için alınması gerekenleri tarif etti. Zaten Hz. Fatıma mehirini düğünde kullanması için Hz. Ali'ye bağışlamıştı.

Hz. Ali, hurma, tereyağı ve süzölmüş yoğurt alıp getirdi. Efendimiz kendi elleriyle bunları karıştırıp 'hays' denilen bir yemek hazırladı. Düğün hazırlıklarını duyan sahabelerden biri bir koyun, iki kişi de pirinç ve yağ gönderdi. Hazırlıklar tamamlanınca Efendimiz bütün ashabını düğün yemeğine davet etti. Bu yemekten 700 kişi sırayla yiyip doymuştur.

Hz. Fatıma ile Hz. Ali'nin evi Efendimiz'in evinin yakınındaydı. Zemini toprak olan bu eve Fatıma annemizin çeyizi olarak Hz. Ebu Bekir şunları almıştı: İçi yün dolu bir döşek, içi hurma lifiyle dolu bir yastık, bir sedir, üç minder, birer adet battaniye, kilim, havlu, elek, su testisi, koç postu, iki el değirmeni ve iki elbise. Resûl-i Ekrem bunları görünce gözleri dolmuş, "Ya Rabbi! En iyi kapları toprak çanak olan bu kullarına bereket ver." diye dua etmişti.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), eşi Hz. Ümmü Seleme ve dadısı Hz. Ümmü Eymen'den Hz. Fatıma'yı hazırlamalarını istedi. Devrin adetine göre süslenen deve, evin önüne getirildi ve dualar, tekbirler eşliğinde evden çıkarılan gelin Hz. Fatıma deveye bindirildi. Devenin ipi Hz. Selman-ı Farisi'nin eline verildi. Efendimiz, evde kendilerini beklemelerini tembih ederek kızını yolcu etti. Resûlullah mescidden dönüşte yeni evlilerin yanına vardı. Kapıyı O'na Hz. Ümmü Eymen açtı. "Nerede benim dünya ve ahiret kardeşim Ali?" diyerek içeri girdi.

Ümmü Eymen, “O sizin amcaoğlunuz değil mi, niçin kardeş dersiniz?” deyince “Biz onunla din kardeşiyiz.” buyurdu Allah Resûlü. Sonra Hz. Ümmü Eymen’den su istedi. Eline aldığı bir miktar suyu dualar ederek damadın omuzlarına, göğsüne ve kollarına serpti. Kızı Fatıma’ya da aynısını yaparak dua etti: “Ey Allah’ım, bu evliliği mübarek kıl. Onlardan tertemiz bir nesil vücuda getir.” Bazı kaynaklarda, ikisinin arasına oturan Efendimiz’in kızının elini damadının avucunun içine koyduğu ve Hz. Ali’ye bakarak “Fatıma iyi bir eştir.” dediği, kızına dönerek de “Ali iyi bir kocadır.” dediği rivayet edilir.

Bundan sonra Efendimiz gitmek üzere ayağa kalktı. Tam kapıya varmışken Fatıma annemiz arkasından koştu ve Sevgili Babasına sarılarak ağladı. Efendimiz, saçlarından, alınından öptüğü kızına “Evladım, ben seni insanların en sabırlısı ve en bilginiyle evlendirdim.” diyerek vedalaştı.

Fatıma annemizin hayatı, anne, eş, ev hanımı ve yine ensar kadınlarının öğretmeni, öksüzün, yetimin, yoksulun kolu kanadı olarak devam etti. Uhud’da mücahid ve hemşire, Mekte fethinde babasının yanında muzaffer bir ordunun mensubuydu. Evlendikten bir sene sonra Ramazan ayında Hz. Hasan, yine bir yıl sonra Şaban ayında Hz. Hüseyin dünyaya geldi. Ardından Ümmü Gülsüm ve Zeynep isimli iki kızı ve küçük yaşta vefat eden Muhsin isimli oğlu doğdu. Her zaman olduğu gibi doğumları esnasında da kızının sağlık durumunu yakından takip eden Peygamberimiz, torunlarını bağrına basmış, isimlerini koymuştur. Ehl-i Beyt’in bu güzide yavruları dedelerinin kucağında büyümüşlerdir. Hazret-i Peygamber’in temiz nesli kızı Hz. Fatıma vasıtasıyla devam etmiş ve asırlar boyunca Hz. Fatıma’nın torunları ‘seyyid, şerif, habib’ ünvanlarıyla taltif edilmişlerdir.

Babasının kızı

Hız. Peygamber kızını evlendirmekle ondan kopmadı, ilişkileri azalmadı. Her sabah mescide namaza çıkarken, Hız. Fatıma'nın evine uğrar, kapısının önünde durup "Ey Muhammed'in ev halkı! Haydin namaza!" buyurur ve "Ey Ehl-i Bey! Allah, sizden, günah kirini gidermek, sizi tertemiz yapmak ister." (Ahzab Sûresi, 33. ayet) ayetini okurdu. Bir yolculuğa, sefere çıkacağı zaman en son vedalaşacağı kişi Hız. Fatıma olur; döndüğünde ise hanımlarından önce ona uğradı. Kainatın Efendisi, Hız. Fatıma'ya derin bir muhabbet besler ve her vesile ile sevgisini gösterirdi. Hız. Fatıma'yı gözünden sakınır, kimsenin onu üzmesine müsaade etmezdi. Sık sık "Fatıma benden bir parçadır, onu hoşnut eden her şey beni memnun eder. Onu üzen her şey de beni üzer." derdi.

Mekke'nin fethinden sonra Hız. Ali, Ebu Cehil'in kızıyla evlenmek istemişti. Gerçi bu mübarek kadın da ağabeyi İkrime gibi İslâm'a girmiş ve sonsuzluk kervanına katılmıştı; fakat bu evlilik muhtemelen Hız. Fatıma'yı rahatsız edecekti. Belki de Hız. Ali böyle bir evliliğin Hız. Fatıma'yı bu şekilde rahatsız edeceğini hiç ama hiç düşünmemişti. Hız. Fatıma gelip durumu Allah Resûlü'ne arz edip üzüntüsünü dile getirince, onu mahzun gören İki Cihan Serveri, çok üzölmüş ve hemen minbere çıkıp şöyle konuşmuştu: "Duydum ki, Ali, Fatıma'nın üzerine evlenmek istiyormuş. Eğer Ali bu düşüncesinde kararlı ise, Fatıma'yı boşamalıdır. Zira bu durum Fatıma'yı üzmektedir. Fatıma ise benden bir parçadır. Onu üzen beni üzmüş olur. Onu sevindiren de, beni sevindirmiş demektir." Bu sözleri dinleyenlerin arasında Hız. Ali de vardı. Derhal evvelki düşüncesinden vazgeçti ve Fatımasının yanına döndü. Zaten Hız. Ali, Allah Resûlü'nün kızını gözünün akı gibi aziz tutuyor, onun

kendisine karşı böylesine bağlı olduğunu bilen Hz. Fatıma da hiç şüphesiz onu canından çok seviyordu.

Hz. Fatıma, iç ve dış özellikleriyle Babasına benzetildiği güzel vasıflara sahipti. Allah Resûlü, incelerden ince kızı yanına gelince hemen ayağa kalkar, onun elinden tutup getirir ve kendi oturduğu yere oturturdu. Hâlini hatırını sorar, onu sever, yanaklarından öper, okşar ve gönderirken de yine aynı iltifatlarla gönderirdi. Babası kendi evine gelince Hz. Fatıma da onu aynı şekilde karşılar ve ağırlardı. Hz. Fatıma, güzel ahlakı, zühd ve takvası sebebiyle Resûl-i Ekrem'in teveccühüne mazhar oldu. "Bana melek gelerek Fatıma'nın cennetlik hanımların efendisi olduğunu müjdeledi." buyurmuştur. Ayrıca "İnsanlık âlemine şeref olarak şu dört kadın yeter: İsa'nın annesi Meryem, Firavun'un iman eden hanımı Âsiye, benim eşim Hatice ve benim kızım Fatıma." sözüyle Hz. Fatıma'nın kadınlar âlemindeki konumunu ifade etmiştir.

Resûlullah, kızını anlatırken "Babasının annesi", "Baban sana feda olsun", "Âlemlerin kadınlarının ulusu", "Fatıma'yı hoşnut eden beni hoşnut etmiştir, onu kızdıran beni kızdırmıştır" ve "Kızım Fatıma'yı seven beni sevmiştir, Fatıma'yı memnun eden beni memnun etmiştir; Fatıma'yı üzen beni üzmüştür. Fatıma benden bir parçadır, kim onu incitirse beni incitmiş olur, beni incitense Allah'ı incitmiştir." buyururdu. Kâinatın efendisi kızına hiçbir babanın veremeyeceği bir edep ve terbiye vermiş, kendisinden sonra gelecek bütün kadınlara örnek, rehber olmaya layık bir hanım olarak yetiştirmişti. Kalbi imanla dolu, yüzü bu imanın nuruyla parlayan, yürümesine varıncaya kadar her hâliyle babasına benzeyen bir abide şahsiyeti Hz. Fatıma. Hz. Peygamber'in amcası Hz. Abbas ve Hz. Ali bir gün Kainatın Efendisi'nden sordular: "Ey Allah'ın Resûlü, Ehl-i Beytinizden

en çok kimi seviyorsunuz?” “Ehl-i Beytim içinde bana en çok sevgili olan ciğer köşem Fatıma Zehradır.” buyurdu Efendimiz.

Âl-i âba

Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) eşlerinden Hz. Ümmü Seleme'nin evinde bulunduğu bir sırada “Ey Ehl-i Beyt Allah ancak sizden her çeşit pislîği gidermeyi ve sizi tertemiz yapmayı dilemektedir.” (Ahzab suresi, 33. ayet) ayeti nazil oldu. Fahri Kainat Efendimiz'in üzerinde siyah renkli, kıldan yapılmış yemen malı nakışlı bir örtü vardı. Efendimiz, kızı Hz. Fatıma ile Hz. Ali'ye haber göndererek Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i de alıp gelmelerini istedi. Onlar gelince hepsini örtünün altına topladı ve “Ey Allah'ım, bunlar benim Ehl-i Beytimdir.” diye duada bulundu.

Yine bir gün sofranın başında oturmuşken Hz. Peygamber ellerini açtı: “Ey Rabbim, bunlar benim Ehl-i Beytimdir. Hayırlılarım, yakınlarım ve has kimselerimdir. Bunlardan senin rızana aykırı olan kötülük, günah, şek ve şüpheleri, bütün kötülük ve şeytanın kışkırtmalarını giderip onları koru. Kötü alışkanlıklardan ve diğer gizli-açık ayıplardan tam olarak temizle.” diye dua etti.

Ashab-ı kiram bir gün sordular: “Ya Resûlallah, Ehl-i Beyt kimlerdir?” O esnada Hz. Ali geldi. Efendimiz O'nu mübarek hırkasının altına aldı. Ardından Fatıma Zehra geldi. O'nu da yanına aldı. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i de birer yanına aldı. “İşte bunlar benim Ehl-i Beytimdir.” buyurdu. Bunun üzerine Ehl-i Beyt'e Âl-i Âba ve Âl-i Resûl denmiştir. Ehl-i Beyt-i Resûlullah'ı sevmek, her mü'minin dini bir vazifesidir. Onların sevgisi mü'minlerin iki cihan saadetine vesile olacaktır, inşaallah.

Allah Resûlü'nün aile olarak Hz. Fatıma, Hz. Ali ve onların çocuklarını sahiplenışı mübahale (yeminleşme) olayında

da açıkça görülür. Bu hadise hicretin dokuzuncu senesinde Medine'ye gelen Necran heyeti ile Efendimiz arasında geçmiştir. Necrân, Yemen tarafında, Mekke'ye yedi konak mesafede, ahalisi Hıristiyan olan büyük bir şehirdi. Resûlullah, Necran Hıristiyanlarına bir mektup gönderip, ya Müslüman olmalarını, yahut da cizye vermelerini istedi. Bunun üzerine Necranlılar, şehrin ileri gelen din adamı ve yöneticilerinden oluşan altmış kişilik bir grubu Medine'ye gönderdiler. Müzakereler sırasında Hıristiyanlar Hz. İsa hakkında Resûlullah ile tartışmaya girdiler. O sırada 'mübahale ayeti' denilen Ali İmran suresinin 61. ayeti nazil oldu: "Sana ilim geldikten sonra, bu hususta seninle kim tartışacak olursa, de ki: "Gelin, oğullarımızı, oğullarınızı, kadınlarımızı, kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım, sonra lanetleşelim de, Allah'ın lanetinin yalancılara olmasını dileyelim."

Bunun üzerine Allah Resûlü Necranlılara, "Gelin, çocuklarımız, kadınlarımız, hepimiz bir yerde toplanalım. Sonra, 'Allah'ın laneti yalancıların üzerine olsun.' diye dua ve niyazda bulunalım." dedi. Ertesi gün kızı Hz. Fatıma'yı, damadı Hz. Ali'yi ve torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i yanına alıp mes-cide gelerek onlara meydan okudu. "Ben dua edince sizler de 'Amin' deyin." diyerek Necran heyetinin kararını bekledi. Necranlılar, düşünmek için müddet istedi ve başlarındaki sözcülerine dönüp: "Sakın böyle bir şeyi tercih etme; zira O, gerçekten de bir Nebi ise, bu duayı yaptığı zaman ne bizler ne de bizlerden sonra gelenler iflah olabilir! Bizim adımıza yeryüzünde en küçük bir kıl veya tırnak bile bundan etkilenip yok olur." dediler. Sonra Efendimiz'in huzuruna gelip ne istiyorsa vermeyi kabul ettiler. Müslüman olmasalar da teslim oldular ve İslâm'ın hükmüne göre yaşamaya rıza gösterdiler.

Kalk ey Ebu Türeb!

Hız. Fatıma ve Hız. Ali'nin mutlu bir aile hayatları vardı. Bazı küçük anlaşmazlıklarına Efendimiz de şahit olur, onları barıştıncaya kadar uğraşırdı. Bir gün yine küçük bir kırgınlık yaşamışlardı. Efendimiz, kızının evine geldi. Damadını göremeyince "Amcanın oğlu nerede?" diye sordu. Hız. Fatıma, birbirlerine kırıldıklarını ve eşinin çıkıp gittiğini söyledi. Efendimiz kalkıp mescide gitti ve Hız. Ali'yi toprak üzerine uzanmış, uyu-yakalmış bir hâlde buldu. "Kalk ey Ebu Türeb." diyerek, damadının yüzüne yapışan tozları sildi. Elinden tutup evine getirerek onları barıştırdı. Bundan sonra Hız. Ali 'Ebu Türeb-toprağın babası' lakabıyla da anıldı ve bundan büyük memnuniyet duydu. Efendimiz'i kızının evine girerken kederli, çıkarken mutlu gören sahabeler bunun sebebini sordular. "Ben nasıl sevinmeyeyim ki, en çok sevdiğim iki kişinin arasını buldum." diye cevap verdi Kainatın Efendisi.

Bir gün yine Efendimiz onları ziyarete geldi. Hız. Ali ile Hız. Fatıma gülererek bir şeyler konuşuyorlardı. Efendimiz'in geldiğini görünce sustular. Efendimiz gülme sebeplerini sorunca Hız. Fatıma, "Sizin yanınızda hangimizin daha sevimli olduğunu konuşuyorduk." dedi. Resûlullah "Sen, babanın evladına olan tabii sevgisi ve yaratılışındaki şefkatle bana daha sevimlisin ama Ali de benim gözümde senden daha çok izzet ve keramet sahibidir." diyerek ikisini de memnun etti.

Başka bir gün Efendimiz, Hız. Ali'ye "Allah Teala'yı sever misin?" diye sordu. "Evet severim." cevabını alınca, "O'nun Resûlünü sever misin?" dedi. Cevap yine "Evet." oldu. "Kızım Fatıma'yı sever misin?" "Evet." "Hasan ve Hüseyin'i sever misin?" "Evet." Bütün sorularına aynı cevabı alan Resûl-i Ekrem bunun üzerine "Gönül bir tane, sevgi ise dört. Bir kalbe bu

kadar sevgi nasıl sığıyor?” buyurdu. Hz. Ali bu soru üzerine düşünceye daldı. İçinden çıkamadı. Evde de düşünceli hâli devam edince Hz. Fatıma sebebini sordu. Hz. Ali'nin sorularını anlattı. Hz. Fatıma şöyle bir cevap vermesini önerdi: “Yüce Allah'ı aklım ve imanımla, O'nun Resûlü'nü ruhum ve imanımla, Fatıma'yı nefsimle, Hasan ve Hüseyin'i de babalık şefkatimle seviyorum.” Bu cevaptan memnun olan Hz. Ali hemen mescide Allah Resûlü'nün huzuruna vardı ve bu şekilde cevap verdi. Tebessüm eden Efendimiz, “Ey Ali, bu sözler senin değil, ancak Peygamber ağacının dalından derilmiş bir meyvedir.” buyurdu.

Uhud'un hemşiresi

Hz. Fatıma, Uhud savaşına da katıldı. Burada savaşçılara yiyecek ve su taşıdı, yaralıları tedavi etti. Müşriklerin hücumu sırasında Hz. Peygamber'in yan dişlerinden birisi kırılmış, yüzü yaralanmıştı. Bu arada Hz. Ali, Resûlullah'a su getirmişti. Önce suyu aldı ve içmek istedi; ancak belli ki kokusundan hoşlanmamıştı. Suyu mübarek yüzlerine döküp kanlarını yıkamaya başladı. Bir taraftan da: “Nebi'sinin yüzünden kan akıtanlara karşı Allah'ın gazabı şiddetlendi.” diyordu. O'nu bu hâlde gören ve çok duygulanan Fatıma Validemiz, bir taraftan babasının yüzünü siliyor, diğer yandan da sarılıp O'nu teselli etmeye çalışıyordu. Kanın durmadığını görünce bir hasır parçasını yakıp küllerini yüzündeki yaraya bastırmak suretiyle akan kanı durdurdu. Hz. Fatıma Uhud savaşında şehid olan amcası Hz. Hamza için günlerce ağladığı gibi, daha sonra da sık sık Uhud şehitliğine ziyarete gider, onlar için ağlaya ağlaya dua ederdi. Vefatına kadar her Cuma günü bu âdetini yerine getirmişti.

Üç gün su ile iftar

Hız. Fatıma ve Hız. Ali, zahidane bir hayat yaşıyor, kendi işlerini görüyor, ihtiyaçtan fazlasını elde tutmadıkları gibi ihtiyaçları olduğu hâlde muhtaçlara veriyor, kendileri sabrediyorlardı. Sahip oldukları tek elbiselerini gece yıkayıp gündüz tekrar giyerlerdi. Hatta bir defasında Hız. Fatıma babasının yanına üzerinde kısa, başını örtse ayağı, ayağını örtse başını açıkta bırakan bir elbise ile çıkmıştı. Gösterişe, giyim kuşama, eşyaya, leziz yemeklere hiçbir zaman itibar etmedi. Onun ve Hız. Peygamber'in terbiyesinde yetişen diğer kadınlar gözünde giyim, iffeti koruyacak, tesettürü sağlayacak bir örtüden ibaretti. Hatta tesettür farz kılındığı zaman üstlerine örtmeye elbise bulamayan kadınlar yatak çarşafı ve perdelerle tesettür emrini yerine getirdiler. Hız. Fatıma'nın evine normal ziyaretlerini yaptığı bir günde Hız. Peygamber bir köşede nakışlı bir örtü gördü, kapıdan geri döndü ve ardından Hız. Fatıma'ya şu ikazı yaptı: "Bir peygambere zevki çeken şeylerle donatılmış bir eve girmek uygun değildir." Fatıma o örtüyü derhal kaldıracak bir daha da bu görüntüleri evine sokmayacaktır.

Onların zahidane hayatlarını Cenab-ı Hak, İnsan suresinde 'Ebrar ayetleri' denilen (5-22. ayetler) 17 ayette takdir etmiştir:

"Şüphesiz iyiler kafur katılmış bir tasta içerler. Bu ancak Allah'ın kullarının taşıra taşıra içebileceği bir pınardır. Onlar verdikleri sözleri yerine getirirler, fenalığı yaygın olan bir günden korkarlar. Onlar içleri çektiği hâlde, yiyeceği yoksula, öksüze ve esire yedirirler. "Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz, bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz. Doğrusu biz çok asık suratların bulunacağı bir günde Rabbimizden korkarız." derler. Allah da onları bu yüzden o günün fenalığından korur; onların yüzüne parlaklık ve neşe verir. Sabırlarının

karşılığı, cennet ve oradaki ipeklerdir. Meyve ağaçlarının gölgeleri üzerlerine sarkmış ve onların koparılması kolaylaştırılmıştır. Çevrelerinde gümüş kaplar ve billur kaseler dolaştırılır. Billurları gümüş gibi parlaktır, onları ölçüp ölçüp dağıtırlar. Orada, zencefil karışık bir tasla içirilirler. O pınara “Selsebil” denir. Yanlarında ölümsüz gençler dolaşır; onları gördüğünde saçılmış birer inci sanırsın. Oranın neresine baksan, nimet ve büyük bir saltanat görürsün. Üzerlerinde ince yeşil ipekli, parlak atlastan elbiseler vardır; gümüş bileziklerle süslenmişlerdir Rableri onlara tertemiz içecekler içirir. ‘İşte bu sizin işlediklerinizin karşılığıdır, çalışmalarınız şükre değer.’ denir.”

Bu ayetlerin nüzul sebebi olan hadise şöyle anlatılır:

Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin çocukluklarında hastalanmıştı. Hız. Ali çocuklarının iyileşmesi için üç gün oruç tutmayı adadı. Ona tabi olarak Hız. Fatıma ve hizmetçileri Fidda da oruç adadı. Allah'ın izniyle çocuklar iyileşti. Adaklarını yerine getirmek için hepsi birden oruca niyet eti. O gün akşama hiç yiyecekleri olmadığı için Hız. Ali birinden üç ölçek arpa ödünç alıp getirdi. Hız. Fatıma bu arpanın üçte birini öğütüp ekmek yaptı. Akşam iftar vakti ekmekleri ile oruçlarını açmak için oturduklarında kapıya bir muhtaç geldi. ‘Ey Ehl-i Beyt, ben Müslümanların fakirlerinden bir fakirim. Yediğiniz şeylerden bana yedirin, Allah da size cennet sofralarında yediresin.’ diyerek sadaka isteyince ekmeklerini ona verdiler. İftarlarını su ile yapıp tekrar oruca niyetlendiler.

Ertesi gün Hız. Fatıma, arpanın üçte birini daha öğütüp yine ekmek yaptı. O akşam da iftar vakti kapıya bir yetim geldi. Aynı şekilde sadaka istedi. Ekmeklerini ona verip su ile iftar yaptılar. Ertesi gün kalan arpa ile yine ekmek yaptı. İftarda bu defa muhtaç bir esir geldi ve sadaka istedi. Son ekmeklerini de ona verince üç gün üst üste su ile oruç tutmuş oldular. Dördüncü

gün oruca niyetlenmemiş oldukları hâlde yiyecekleri bir şey yoktu. Hz. Fatıma açlıktan mecalsiz kalmıştı. Hz. Ali oğullarını alıp Resûlullah'ın yanına gitti. Resûlü Ekrem onları bu hâlde görünce son derece üzüldü. O sırada Cebrail (aleyhisselam) gelip İnsan suresindeki ayetleri tebliğ ederek Ehl-i Beytinin bu fedakârane davranışının Allah katında makbul olduğunu bildirdi.

“İşte bu senin için hizmetçiden daha hayırlıdır!”

Medine'de Müslümanların çektiği sıkıntılar ve savaşlar Ehl-i Beyt'i daha çok etkiliyordu. Hz. Fatıma da diğer Müslümanlar gibi yarı aç yarı tok yaşıyordu. Peygamber kızı olmasından dolayı hiçbir ayrıcalığı yoktu. Hz. Ali'nin ekonomik durumu iyi değildi, çünkü o ticaret yapıp dünya malı biriktirme yerine Hz. Peygamber'in kâtipliğini yapıyordu. Geceleri, üzerinde uyudukları, gündüzleri de biraz kestirip uykusuzluklarını giderdikleri döşekleri koç postu idi. Uyumak istedikleri zaman, koç postunun yünlü tarafını çevirirlerdi. Kadife yorganlarını, uzunlamasına örtününce, arkaları, enlemesine örtününce de başları açılırdı.

Hz. Fâtıma, evinin bütün işlerini kendi yapıyordu. Hz. Ali, evin zor işlerini görecektir bir hizmetçi tutamamıştı. Bazı ev işlerinde kendisi yardım ediyordu. Hz. Ali, talebelerinden birine Hz. Fâtıma'yı şöyle tarif etmişti: “O, el değirmenini kendi eli ile çevirirdi, bu yüzden de elinde izler kalmıştı. Su testisini kendisi doldurur getirirdi, testinin ipi omuzlarında iz yapmıştı. Evin her tarafını o süpürür, temizlerdi, bundan dolayı da elbiseleri kirlenirdi...”

Sevgili eşinin ev işlerinde çok yıprandığını gören Hz. Ali, savaş esirlerinden bir hizmetçi vermesini söylemesi için onu Allah Resûlü'ne göndermişti. Bu olayı daha sonra şöyle anlatmıştır: “Evimizde hizmetçimiz yoktu. Bütün işlerini bizzat Fatıma kendisi yapıyordu. Zaten, bütünü bir tek odadan ibaret olan

bir hücrecikte kalıyorduk. O hücrecikte, Fatıma ocağı yakar ve yemek pişirmeye çalışırdı. Çok kere, ateşi alevlendirmek için eğilip üflerken, ateşten çıkan kıvılcımlar benek benek elbisesini yakardı. Onun için elbisesi delik-deşik olmuştu. Yaptığı sadece bu değildi. Ekmek yapmak, evin ihtiyacı olan suyu taşımak da onun yüklendiği işlerdendi. Ayrıca değirmen taşıını çevire çevire eli; su taşıya taşıya da sırtı nasır bağlamıştı. Bu arada bir harp dönüşü Medine'ye esirler getirilmişti. Allah Resûlü bu esirleri, müracaat eden Medine halkına dağıtıyordu. Fatıma'ya, babasına gidip ev işlerinde kendisine yardımcı olabilecek bir hadim (hizmetçi) istemesini söyledim. O da gitti ve istedi...”

Hâdisenin gerisini Hz. Fatıma Validemiz'den dinleyelim: “Babama gittim; fakat evde yoktu. Hz. Aişe: “Geldiğinde ben haber veririm” dedi, ben de geri döndüm. Yatağa uzanmıştık ki, az sonra Allah Resûlü birdenbire çıkageldi. Ben ve Ali yataktan doğrulmak istedikse de O, buna mani oldu ve aramıza oturdu. Öyle ki ayağındaki serinliği vücudumda hissediyordum. Arzumuzu sordu. Ben de durumu aynen naklettim. Allah Resûlü birden uhrevileşti ve şöyle dedi: “Ya Fatıma, Allah'tan kork ve Allah'a karşı vazifende kusur etme! Allah'ın omuzuna yüklediği farzları hakkıyla yerine getir. Kocana da daima sadık ve itaatkâr ol! Onun hakkını da gözet! Sana ayrı bir şey daha söyleyeyim. Yatağına girmek istediğin zaman, otuz üç defa Sübhanallah, otuz üç defa Elhamdülillah, otuz üç defa da Allahüekber de. İşte bu senin için hizmetçiden daha hayırlıdır.”

Muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi, bu sözleri şu şekilde izah ediyor: “Bunun manası şu idi: Ben senin nazarını uhrevi alemlere çeviriyorum ve orada senin, bana ulaşman ve benimle beraber olman için de iki yol var: Birincisi Rabbine

karşı kulluk vazifende kusur etmemen. İkincisi de; kocana karşı vazife ve mükellefiyetlerini yerine getirmen. Eğer bir hadim, kocana karşı vazifelerinde senin yerini alır ve senin yapman gerekenleri o yaparsa, bu bir ölçüde senin eksik kalmana sebebiyet verebilir. Oysaki senin zülcenâheyn olman lazımdır. Bir insan nasıl en mükemmel kul olur ve Allah'a kulluğunu en mükemmel şekilde yerine getirir? Bir insan nasıl en mükemmel insan olur ve üzerindeki mükellefiyetleri kusursuz ve arızasız yerine getirir? İşte sana düşen bunları araştırmaktır. Sen evvela, Rabbine karşı kulluğunu en mükemmel şekilde eda et ve mükemmel bir kul ol! Sonra da Ali gibi kıyamete kadar gelecek ehlullah'ı sulbünde taşıyan büyük bir insana karşı, mükellefiyetlerini yerine getir ve mükemmel bir insan ol! Ol ki, bütün mükemmeliyetlerin ve mükemmellerin toplanma yeri olan cennette benimle beraber olabilesin!

Hız. Ali ki, Allah Resûlü ona, kızını hem de hiç tereddüt etmeden vermişti. Çünkü onda, Hız. Fatıma gibi bir Nebi kızına koca ve bir nebiye damat olma liyakatı vardı. Zira o şahı evliya idi.. ve evliyaya baba olabilecek mahiyette yaratılmıştı. Öyle ki, Allah Resûlü bir gün ona şöyle buyuracaktı: "Ya Ali! Her peygamberin nesli kendinden devam etmiştir; Benim neslimi ise, sen devam ettireceksin". Yani Benim soy ağacımı sen sulayacak, sen yetiştirecek ve sen tımar edeceksin. Neticede semeratı toplayanlar da benimle beraber, Ehl-i Beyt içinde seni de anacaklar binaenaleyh, meseleye bu yönüyle bakılacak olursa, Hız. Ali'ye itaat, aynen Allah Resûlü'ne itaattir. Allah Resûlü'ne itaat da Allah'a itaat demektir.

Hız. Fatıma'nın zül'icnâheyn olması için Hız. Ali ve ona hizmet bu denli önemli olunca Hız. Fatıma'nın hizmetçi kullanması, onun kanatlarından birinin kırılması demektir. Böyle tek kanatlı

biri ise Hz. Hasan'a, Hz. Hüseyin'e, Şah-ı Geylanî'ye.. ve kıyamete kadar gelecek bütün aktâba, müceddidîne, müçtehidîne ana olamazdı. Allah Resûlü onu bu büyüklükte bir ana yapmak için, adeta dünyaya ait bütün alakalarını kesiyor, onun nazarını tamamen ahirete çeviriyordu.

Hz. Fatıma O'nun kızıydı. Hakk'ın terbiye adına kendisine lütfettiği ve ihşanda bulunduğu şeyleri o kızından esirgeyemezdi. O kız ki, Hz. Hasaneyn'den hâtemü'l-evliyaya kadar, birçok velinin anası olacaktı. Bu itibarla onun bu mübarek meyvelere çekirdek olabilecek mahiyette yetiştirilmesi lazımdı. İşte bundan dolayı Efendimiz, bir taraftan fevkalade re'feti, şefkati, sevgisi ve gönüllerinde taht kurmanın yanında, diğer taraftan da Fatıma'nın nazarını hep uhrevî âlemlere çeviriyordu.

Bir gün Fatıma Validemiz, boynunda veya elinde bir gerdanlıkla Allah Resûlü'nün huzuruna gelir. Allah Resûlü gerdanlığı alır ve ona şöyle buyurur: "İster misin ki halk (insanlar veya ruhaniler, melekler, sema sakinleri) Peygamberin kızı elinde cehennemden bir zincir, bir kolye taşıyor, desinler?" Efendimiz bir taraftan kızını ve ailesini aziz tutuyor, diğer taraftan da teveccühlerini bütünüyle ahirete, Allah'a, ebedî ve uhrevî güzelliklere çeviriyordu. Bu söz Hz. Fatıma'ya yetmişti. Zira bu söz, onun gönlünde taht kuran ve onu bütün letaifiyle fetheden insandan geliyordu. Onun için Hz. Fatıma diyor ki: "Hemen kolyeyi sattım. Bir köle aldım ve hürriyetine kavuşturdum. Sonra da Allah Resûlü'nün huzuruna geldim. Yaptıklarımı kendisine bir nakledince mesrur oldu, sevindi. Sonra da ellerini açıp Allah'a şöyle hamd etti: "Fatıma'yı cehennemden koruyan Allah'a hamdolsun."

Elbette ki, Hz. Fatıma, boynuna taktığı bu kolye ile harama girmiş değildi. Ancak Allah Resûlü onu mukarrebîn dairesinde

tutmaya çalışıyordu. Efendimiz'in ikazı takva ve kurb buudluydu. Bu bir cihetle dünyaya karşı alakasızlık, ama daha çok da, buldukları yer ve kıyamete kadar temsil edecekleri cemaat itibariyle, "Ehl-i Beyt" in anasına düşen bir titizlik ve hassasiyet örneğiydi: Hasan'a, Hüseyin'e ve daha sonra gelecek Zeynelâbidin gibi abidlerin, ziya kaynağına ana olmak elbette kolay değildi. Allah Resûlü onu önce Ehl-i Beyt'e, sonra da Şah-ı Geylanîlere, Muhammed Bahauddin Nakşibendîlere, Ahmed Rûfâilere, Ahmed Bedevîlere, Şâzelîlere ve daha nice-lerine ana olmaya hazırlıyordu. Sanki ona: "Kızım sen, öyle bir koca evine giriyorsun ve öyle bir eve gelin gidiyorsun ki, senin o mübarek hanenden teselsülen ortaya çıkacak dünya kadar altın halkalar var. Bırak boynundaki şu altın kolyeyi, sen onlara ana olmaya bak!" diyordu. Evliya, asfiya, ebrar ve mukarrabîne ana olmak kolay değildi. Onun için Allah Resûlü bu hususta, kendi hanesine karşı daha hassas ve daha sert idi. O, bu davranışlarıyla şefkat ve re'fetin yanında onların nazarlarını uhrevî âlemlere çevirme itibariyle de sırat-ı müstakimin ayrı bir yönünü hatırlatıyor ve büyük-küçük bütün fenalıklara karşı kapı ve pencereleri kapatıp onların nazarlarını sadece ahirete çeviriyordu. En sevdiklerini, gerçek sevginin gereği olarak dünyevi bütün kazurattan temizliyor, damenlerine dünyevî tozuntoprağın bulaşmasına fırsat vermiyor, onların nazarlarını ulvî âlemlere çeviriyor ve onları oradaki beraberliğe hazırlıyordu."

Seni ağlatan ne, ey Fatıma?

Hız. Fatıma kadar babasına benzeyen ve babasına böyle düşün bir evlat daha görülmemiştir. Hiçbir evlat, Hız. Fatıma kadar babasını sevmemiştir. Hiçbir baba da evlatlarını Allah Resûlü'nün sevdiği kadar sevmemiştir. Özellikle Hatice

validemizin vefatından sonra Allah Resûlü'nün üzerine titremesi yüzünden 'ümmü ebiha-babasının annesi' diye anılır olmuştu Hz. Fatıma. Mekke'nin fethinden dönüşünde sevgili babasını karşısında gördüğünde gözyaşlarına boğulmasının sebebi de bu şefkatiydi. Peygamber Efendimiz'in Mekke'yi fetih maksadıyla Medine'den çıktığı günle, yeniden Medine'ye geldiği süre, yaklaşık üç ay gibi bir zamanı kapsıyordu. Resûlullah kendi evinden önce uzun süren ayrılığın hasretini gidermek için kızı Fatıma Validemizin kapısını çaldı. Kapıyı açan Fatıma Validemiz, bir anda babasını karşısında görünce çok heyecanlandı, bir müddet yüzüne baktıktan sonra ellerine kapandı. Sonra da boynuna sarılıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Evladını teselli eden Allah Resûlü, "Seni ağlatan ne, ey Fatıma? Niçin ağlıyorsun?" diye sordu. "Dayanamadım ya Resûlallah!" dedi Fatıma "Görüyorum ki, çok çile çekmişsin; saçın başın karışmış ve toz toprak içinde kalmış! Yüzünün rengi solmuş ve elbisen lime lime olmuş, dayanamadım ya Resûlallah!"

Efendimiz, bir taraftan kızının gözyaşlarını silerken şöyle buyurdu: "Ağlama kızım! Zira Allah, senin babanı öyle bir dava ile gönderdi ki, gün gelecek bu dava, gece ve gündüzün sardığı gibi saracak yeryüzünü. Yeryüzünde kerpiç, tuğla ve taştan inşa edilmiş hiçbir ev kalmayacak ki, içine girmiş olmasın! Deve tüyünden, koyun yününden ve keçi kılından örülmüş hiçbir çadır kalmayacak ki, içine nüfuz etmiş olmasın!"

Veda Haccı ve Allah Resûlü'nün son nasihatleri

Hicretin onuncu yılı (Miladî 632) Zilkade ayında Resûl-i Kibriya Efendimiz, hac için hazırlandı. Medine'deki Müslümanlara da haccetmek üzere hazırlanmalarını emir buyurdu. Ayrıca, Medine dışındaki Müslümanlara da bu maksatla hazırlanıp

Medine’de toplanmaları için haber gönderdi. Bu haber üzerine, Efendimiz’le beraber hacetmek arzusunda olan binlerce Müslüman, Medine’ye akın etti. Çok geçmeden Medine İslâm’ın ulaştığı bütün coğrafyalardan Müslümanlarla doldu. Şehrin etrafında çadırlar kuruldu. Zilkade ayının çıkmasına beş gün kala, bir cumartesi günü ikindiden sonra Resûlullah Efendimiz, devesinin üzerindeyken, “İşte bugün, sizin için dininizi kemâle erdirdim; üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâmiyet’i seçip kabul ettim!” (Maide suresi 3. ayet) ayeti nazil oldu. Bu ayeti duyan Ashab-ı Kiram son derece sevindiler ancak Hz. Ebu Bekir, bu ayetin Resûlullah’ın vefatının yakın olduğuna işaret olduğunu anladığı için ağlıyordu.

Allah Resûlü, binlerce sahabeyle birlikte veda haccını (ilk ve son haccı) yaptıktan sonra Mekke’den Medine’yi Münevvere’ye doğru yola çıktı. Gadir-i Hum Vadisinde konakladı. Efendimiz, burada öğle namazını kıldırdıktan sonra ashabına, “Ey insanlar!.. Biliniz ki, ben de insanım! Çok sürmez; Yüce Rabbimin elçisi gelecek, beni ebedi âleme çağıracak. Ben de onun davetine icabet edeceğim. Yakında size veda edeceğim! Eğer sadakatle sarılırsanız, sizi doğru yolda muhafaza edecek iki şey bırakıyorum: Onların birincisi Allah’ın Kitabı Kur’an’dır; ki içinde hidayet ve nur vardır. Ona sınıksız sarılınız! İkincisi de Ehl-i Beytim’dir.” buyurdu. Bu sözlerinden sonra Hz. Ali’nin elinden tuttu. “Ben kimin Mevlası isem, Ali de onun Mevlasıdır. Allah’ım! O’na dost olana dost, düşman olana düşman ol!” dedi. Efendimiz’in sözlerinden yakında aralarından ayrılacağını anlayan sahabeler hüzne boğuldu.

Hicret’in onbirinci senesi Safer ayınının 26’sı pazartesi günü Efendimiz, ashabına Bizans üzerine sefere çıkmak için hazırlanmalarını emretti. Emri duyan herkes evine gidip hazırlığa

başladı. Ertesi gün Allah Resûlü, Hz. Üsâme bin Zeyd'i çağırıp kendisini İslâm ordusuna komutan tayin ettiğini bildirdi ve zaferle dönmesi için dua etti. Bu emri verişinden bir gün sonra aniden hastalandı fakat kararından vazgeçmedi.

Bununla birlikte Efendimiz son günlerinde mezarlıkları daha sık ziyaret eder olmuştu. Bir gece yarısı, ansızın evden çıkınca Hz. Aişe nereye gittiğini sormuş; O da "Bakî Mezarlığında medfun bulunan ehlim için istiğfar etmek üzere emir aldım; oraya gidiyorum." diye cevap vermişti. Kabirler arasında uzun müddet durarak dua ve istiğfarda bulunduktan sonra Ebu Müveyyhib'e dönerek "Ey Ebu Müveyyhib!.. Dünya hazinelerinin anahtarları ile ahiret nimetlerini seçme hususunda serbest bırakıldım; ben de ahiret nimetlerini tercih ettim!" demiş, yakında ebedi aleme gideceğinin işaretini vermişti. Efendimiz, bir gün de Uhud'a gitti ve orada şehit olan sahabileri için uzun uzun dua etti.

Efendimiz son günlerinde her fırsatta Müslümanlara hitap ederek nasihatta bulunmuştu. Onlardan birinde, "Ben, sizin Kevser havuzuna ilk kavuşmanız ve sizi ilk karşılayanınız olacağım." buyurduktan sonra sözlerine şöyle devam etti: "Ben, sizin hakkınızda, benden sonra müşriklığe dönersiniz diye korkmuyorum; fakat ben, sizin hakkınızda, dünyaya kapılır, onun için birbirinizi kıskanır, birbirinizi öldürürsünüz ve bunun neticesi olarak sizden öncekilerin yok olup gittikleri gibi siz de yok olup gidirsiniz, diye korkuyorum!"

Resûl-i Ekrem Efendimiz, hasta olmasına rağmen eşlerinin hakkına riayet ediyor, onların yanına sırayla gidiyordu. Fakat ızdıraplı günlerini hepsinin de rızasıyla Hz. Aişe'nin evinde geçirmek istemişti. Zaten, eşleri ve kızı Hz. Fatıma, hangi evde olursa olsun O'nu yalnız bırakmıyor, hizmetini görüyorlardı. Hatta en yakın dostu Sıddık-ı Ekber Hz. Ebu Bekir hastalığında

hizmet etme isteğini bildirince “Ya Eba Bekir!.. Bu niyetinle bile yapacağın hizmetin sevab ve mükafatına şimdiden nail oldun. Ancak ben, hastalığım esnasında hizmetlerimi kızımın zevcelerimden başkasına gördürecek olursam, onları üzmüş olurum.” demiştir.

“Ailemden bana ilk kavuşacak sensin”

Hastalığın şiddeti, ateşin yüksekliği sebebiyle Peygamber Efendimiz, yatağında bile rahat edemiyor, bir o tarafa, bir bu tarafa dönüyordu. Hz. Aişe, Resûlullah’ın hastalığından daha zor, daha şiddetli bir hastalık görmediğini söyler. “Ya Resûlallah!.. Ben böyle sıtma hiç görmedim!” diyen Ümmü Bişr’e Allah Resûlü cevaben “Bizim hastalığımız, herkesten daha şiddetli, daha ziyade olur; fakat bunun mukabilinde kazandığımız sevab ve mükafat da o nisbette fazla olur.” buyurmuştu.

Rebiülevvel ayının 12’si pazartesi günü, aynı zamanda Allah Resûlü’nün gözlerini dünyaya açtığı gündü. Hastalığını hafiflemiş hisseden Efendimiz, mescide gelip ashabın arasına girerek Hz. Ebu Bekir’in arkasında saf tutup sabah namazını kıldı. O’nun bu hâli bütün sahabeleri sevindirmişti ancak Efendimiz namazdan sonra yatağına döndü. Son defa kendisiyle vedalaşmak üzere gelen Üsame’ye artık hareket etmesi emrini verdi. Efendimiz’in yanında yine eşleri, torunları ve kızı Fatıma bulunuyordu. Onlara hitaben şunları söylüyordu:

“Ey insanlar!.. Karanlık gece kıtaları gibi fitneler geliyordu!

Ey insanlar!.. Siz bana karşı hiçbir şeyle delil bulamazsınız; zira ben, ancak Allah’ın Kitabı Kur’an’ın helal kıldığını helal, haram kıldığını da haram kıldım!

Ey kızım Fatıma!..

Ey halam Safiyye!.. Allah katında makbul olacak ameller işleyiniz (Bana güvenmeyiniz)! Çünkü ben, sizi Allah'ın azabından kurtaramam!”

Güzel ahlakta, yürüyüşte, oturuşta, kalkışta, konuşmada Peygamber Efendimiz'e en çok benzeyen kişi olan Hz. Fatıma, babasının yanında hüzünle bekliyor, dua ediyordu. O'nun çektiği ızdırabı gördükçe dayanamıyor, gözyaşı döküyordu. Resûl-i Ekrem, son gününde bir ara O'nu yanına çağırdı, sol tarafına oturttu ve eğilerek kulağına bir şey söyledi. Hz. Fatıma birden ağlamaya başladı. Bunun üzerine Efendimiz kızına bir şey daha söyledi. Bu sefer, Hz. Fatıma gülümseyerek sevindi.

Bu manzarayı Hz. Aişe de görmüştü. Efendimiz'in vefatından sonra o günü sordu Hz. Fatıma'ya. Aldığı cevap şöyleydi: “Önce bana pek yakında dünyadan ve benden ayrılacağını söyledi; bunun için ağladım! Sonra da 'Ailem içinde en evvel bana sen kavuşacaksınız' deyince de sevindim!”

Aynı gün ikindiye doğru Resûl-i Kibriya Efendimiz, başı Hz. Aişe'nin kucağında, göğsüne dayalı hâlde “Allah'ım, beni Refik-i Âlâ'ya ulaştır!” diye dua ediyordu. Bir taraftan da “Ellerinizdeki kölelerinize iyi davranınız! Namaza dikkat ve devam ediniz.” diyerek nasihatte bulunuyordu. Orada bulunan Hz. Fatıma, bir ara Allah Resûlü'ne sarılarak “Vay, babamın çektiği ızdıraba!..” diyerek hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Peygamberimiz “Bugünden sonra baban hiçbir ızdırap çekmeyecektir. Kızım, sakın ağlama! Ben vefat ettiğim zaman 'İnnâ lillah ve İnnâ ileyhi raciûn' de.” dedi.

“Üzerime o derece musibetler döküldü ki!”

Allah Resûlü, son anlarında kendisine sarılıp ağlayan muhterem kızına sakın ağlama demişti ama babasının

vefatından sonra Hz. Fatıma'nın bir gün yüzü gülmedi, gözünün yaşı kurumadı. Günlerce kanlı gözyaşlarıyla cihanı ağlattı, yürekleri parçalayan mersiyeler söyleyip durdu. Efendimiz, Hz. Aişe'nin odasında vefat ettiği yere defnedildikten sonra, Hz. Ali ve Hz. Enes'i gören Hz. Fatıma, "Resûlullah'ın üzerine nasıl toprak saçabildiniz, gönlünüz O'nun üzerini örtmeye nasıl razı oldu?" diyerek ağlamış, onları da ağlatmıştı. Sık sık babasının kabrini ziyaret eden Hz. Fatıma, kabir toprağını alıp kokluyor, yüzüne gözüne sürüyor, mersiyeler okuyordu. "Üzerime o derece musibetler döküldü ki, onlar gündüzlerin üzerine dökülmüş olsaydı, kararır gece olurlardı." diyor, yaşadığı ızdırabı anlatıyordu. Hz. Ali de, vaktini eşinin yanında ve hizmetinde geçiriyor, O'nu bir an olsun yalnız bırakmıyor, çocuklarıyla ilgileniyordu. Günler geçtikçe evinden hiç çıkmayan Hz. Fatıma'nın ağlamaları öyle bir hâl aldı ki, Medine halkı da sesini her duyduklarında işlerini bırakıp onunla birlikte ağlıyordu. Sonra bir gün Hz. Ali, şehrin kıyısında halkın 'beytül hazan' diye adlandırdığı küçük bir gölgelik yaptı eşine. Hz. Fatıma her gün çocuklarını alıp oraya gidiyor, ağlayarak dua ve ibadetlerini orada yapıyordu.

Bu arada, Fedek hurmalığı yüzünden halife Hz. Ebu Bekir ile bir anlaşmazlık da yaşanmıştı. İslâm devletinin ilk halifesi Hz. Ebu Bekir, 'peygamberlerin miras bırakmadığı' hadisine dayanarak bu bahçeyi devlet malı arasına almıştı. Hz. Fatıma da, her evlat gibi babasının mirasını almaya hakkı olduğunu ifade etmişti. Bu mesele uzun yıllar tartışma konusu olmuş, araziyi en son halife Ömer bin Abdülaziz, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in torunlarına vermiştir.

Hz. Fatıma son günlerini hastalık hâlinde geçirdi. Vefatından önceki gün kendini iyi hissedince kalkıp evini düzenledi,

çocuklarını yıkayıp temiz elbiseler giydirdi ve onlar için hamur yoğurup ekmek yaptı. O'nun bu hâlini görüp sevinen Hz. Ali'ye rüyasında Efendimiz'i gördüğünü, kendisini çağırdığını söyledi. Hayâ timsali Hz. Fatıma cenazesini bile kimsenin görmemesini istiyordu. Hz. Ebu Bekir'in eşi Hz. Esmâ binti Umeys, ona Habeş ülkesinde tabutun üstünün hurma çubuklarıyla yükseltildiği bir uygulamadan bahsetmişti. Hz. Fatıma da kendi cenazesinin gece vakti bu şekilde bir tabutla taşınmasını vasiyet etmişti.

Hz. Fatıma, Efendimiz'in haber verdiği gibi O'ndan altı ay sonra Ramazan'ın üçüncü günü vefat etti. Cenaze namazını muhterem eşi Hz. Ali kıldırdı ve Bakî' mezarlığına defnedildi.

Ehl-i Beyti sevmek Allah'ın emridir

Resûlullah Efendimiz'in soyu, Hz. Fatıma'dan devam etti. O, oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin kanalıyla kıyamete kadar gelmiş ve gelecek bütün Ehl-i Beyt'in annesidir. Hz. Hasan'ın çocuklarına ve torunlarına 'Şerif', Hz. Hüseyin'in nesline de 'Seyyid' denir. Başta Hz. Fatıma, Hz. Ali ve çocukları olmak üzere Ehl-i Beyt'i sevmek, Peygamberimiz'in bizlere vasiyetidir. Ümmet-i Muhammed, bu muhabbetin semeresi ile Kevser havuzuna vasil olmayı ümit eder.

Şura suresi 23. ayette Cenabı Allah şöyle buyurur: "Allah, inanıp yararlı işler işleyen kullarını bununla müjdelere. De ki: "Ben sizden buna karşı yakınlarla sevgiden (veya Allah'a yaklaşımdan) başka bir ücret istemem." Kim güzel bir iş işlerse onun güzelliğini arttırırız. Doğrusu Allah bağışlayandır, şükürün karşılığını verendir."

Allah Resûlü, "Allah'ın size nimetleri karşısında Allah'ı (celle celâluhû) seviniz. Beni de Allah'ın (celle celâluhû) elçisi olduğum

için, Allah'tan (celle celâluhû) ötürü seviniz. Ehl-i Beytimi de beni sevdiğiniz için seviniz.” demiştir.

Ehl-i sünnet âlimleri, Ehl-i Beyt sevgisini, son nefeste iman ile gitmek için şart görmüşlerdir. Ehl-i Beyti sevmek her mümine farzdır. Onlarda Resûlullah Efendimiz'in zerreleri vardır. Onlara kıymet vermek, saygı göstermek her Müslümanın vazifesidir. Çünkü imanın temeli ve en kuvvetli alameti, Allahu Teâlâ'yı sevmek ve O'nun sevmediklerini sevmemektir.

Muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi Ehl-i Beyt'in faziletini ve Efendimiz'in her asırda davayı nübüvvetin varislerine olan muhabbetini şöyle anlatır:

“Her peygamber kendi ümmeti içinde en çok kendi nübüvvetine varis olanları sever. Bu umumi bir kaidedir ve Allah Resûlü de bundan müstesna değildir. Çünkü bütün peygamberlerin dünyaya geliş gayesi nübüvmete ait mânâları tebliğden ibarettir. Onlar, miras olarak geride kalanlara ne mal ne de makam bırakırlar. Bıraktıkları tek miras tebliğ ettikleri dindir ve o dinin esaslarıdır. O dine sahip çıkanlar öncelik sırasına göre elbette peygamberlerin de en çok sevdikleri kimseler olacaktır. Kainatın Efendisi bir hadislerinde mealen şöyle buyurdular: “*Size iki şey bırakıyorum: Allah'ın kitabı Kur'ân ve Ehl-i Beytim.*”

Ehl-i Beyt'e bu teveccüh, sadece sıhrî karabetten değildir. Bunda ince bir sır vardır ve Allah Resûlü bu sırta binaen Ehl-i Beytini nazara vermektedir. Zira, Ehl-i Beyt-i Nebevî, cibillî olarak Kitabullah'a ve Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve O'nun getirdiklerine sahip çıkmaktadırlar. Onun içindir ki, daha sonraki devirlerde onlara sahip çıkmak aynen dine sahip çıkmak gibi olmuştur. İşte bu hikmete mebni O, daha çok Ehl-i Beytini nazara vermektedir.

Diğer taraftan Allah Resûlü'nün davasını temsilde ve nübüvvet mânâsına sahip çıkmada vârisleri Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali (radiyallâhu anhüm ecmain) gibi zatlarıdır. Bunlar Efendimiz'in gerçek vârisleridir.

Bu noktadan hareketle Efendimiz'in peygamberlik davasına birinci plânda sahip çıkanlar sahabe-i kiramdır. Daha sonra da çeşitli devirlerde o pâk nesilden gelen ve yaşadıkları dönemde İslâm'ı en ulvî şekilde temsil edip gönüllere hayat üfleyen Ehl-i Beyt olmuştur. Vâkia dinî hayat ve dine hizmet daha önce gelir. Hangi devirde olursa olsun Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) gerçek mirasına sahip çıkanlar O'nun en yakınları ve Ehl-i Beyti sayılırlar.

Onun içindir ki, günümüzde dinî hizmetlere sahip çıkan mü'minlere "Bunlar peygamberin vârisleridir." dense doğru söylenmiş olur. Çünkü onlar nübüvvet davasına vâristirler. Me-seleye bu açıdan bakılacak olursa, Hz. Ebû Bekir'le başka bir sahabe arasında fark yoktur. Zira hepsi de dava-yı nübüvvetin vârisleridir. Fakat hususî fazilette bütün ümmet bir araya gelse yine Hz. Ebû Bekir'e (radiyallâhu anh) denk olamazlar.

Demek oluyor ki, ister kendi asrı içinde ve kendi devrinde yaşayanlar, isterse daha sonraki asırlarda yaşayanlar kim nübüvvet davasına ve hangi ölçüde sahip çıkarsa, o ölçüde Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) tarafından sevmeye liyakat kesbedecektir.

Nasıl ki, "Vemâ ale'r-Resûli ille'l-belâğ" sırrıyla peygamberlere düşen vazife sadece tebliğdir; aynen öyle de, O'nu rehber kabul edip arkasından giden mü'minlere düşen vazife de yine sadece tebliğdir. Keza bu noktada bize düşen de O'nun arkasında edeple el bağlayıp "Bizim vazifemiz ancak tebliğdir." demek olacaktır. Bu şekilde bir intisapla O'na

bağlandığımızdan ötürü de, kendimizi dünyanın en tali'lileri arasında kabul edebiliriz.

Şimdi de meselenin bir başka yönüne dikkatlerinizi istiham ediyorum.

Efendimiz'e (aleyhissalâtu vesselâm) nübüvvet nurunu görerek ve O'nun pırlıl pırlıl atmosferi içinde yetişerek vâris olan kimselerin durumu, diğerlerinden çok farklıdır. Bu da gayet normaldir. Zira onlar bizzat Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) gördüler, O'nun nurundan istifade ettiler, O'nun her hâline vâkıf oldular, sağanak sağanak vahiy yağan bir iklimde, vahyin ürpertici serinliğini daima iliklerine kadar hissettiler. Ve o şanlı Muallim ve Üstad tarafından yetiştirildiler. Öyleyse, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) de onlara diğerlerinden daha farklı bir muhabbet beslemesi, onlara ihtimam göstermesi ve onları aziz tutarak "*Ashabıma söven benden değildir.*", "*Ashabım gökteki yıldızlar gibidir.*" şeklinde ifadelerle onları taltif etmesi, öyle bir mürüvvet âbidesine yakışan en uygun ifade ve hareket tarzıdır. Beşeriyet içinde O'nu en çok onlar sevdi; Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) de bu sevgiye mukabelede bulundu, O da onları sevdi.

Ayrıca, Efendimiz bu hareketiyle kendinden sonra gelip cemaatlerin önüne geçen ve onları sevk ve idare durumunda olanlara da bir hikmet dersi vermekte ve onlara bir usûl öğretmektedir. Her devir ve her devrede, birinci plânda duran ve mücadele verenler hep birinci plânda tutulmalı ve başkaları onlara tercih edilmemelidir.

Bu bir vefa borcudur. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) ise insanlar arasında, bu yönüyle dahi en zirvededir. O'ndan daha vefalı bir ikinci insan gösterilemez.

İki Cihan Serveri nasıl ismarlama yaratılmış bir insandı, ona sahabi olacak kimseler de kendi çaplarında ismarlama insanlardı. Bunun mânâsı şudur:

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) daha dünyaya geldiğinde peygamber olarak gelmiştir. Çünkü O'nun çocukluk döneminde dahi bütün davranışları, daha sonraki durumunu destekleyici mahiyettedir. O, büyük bir davayı temsil etmek için gelmişti. Cenâb-ı Hak (celle celâluhû) O'na ümmet, sahabi ve arkadaş olacakları da, öyle bir davayı ilk omuzlayacaklar olmaları itibarıyla, bu işin altından kalkabilecek kıvam ve mahiyette, hususî olarak yarattı. Evet, onlar hususî ve ismarlama insanlardı. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) öbür âlemden buraya, el ele, omuz omuza ve kol kola geldiği bu cemaatini, diğerlerinden üstün tutuyor ve onlara asıl vârisleri nazarıyla bakıyordu.

O vefa âbidesi insan, ümmetinin diğer kısmını da unutmuş değildi. Kendine bağırını açan taşı toprağı dahi unutmayan O insan, asırlarca sonra dahi olsa, O'na ümmet olmayı şeref bilen ümmetini unutmuydu hiç? Her cumartesi Kuba'yı ziyaret ederdi. Çünkü orası O'na ilk konaklık yapan yerdı. Mekke'den ayrılınca ilk defa O'na Kuba sinesini açmış ve "Burada kal ya Resûlallah!" demişti. O da her hafta giderek bu vefa borcunu ödüyordu. Uhud'u da mutad vakitlerde ziyaret eder, Bakî'deki dostları için gözyaşı dökerdi. Son ziyaretinde de "Kardeşlerime selâm olsun." demişti. Sahabe: "Biz senin kardeşlerin değil miyiz?" dediler. "Onlar henüz gelmedi." buyurdu. İşte O'nun "Kardeşlerim" dediği, günümüzde i'lâ-yı kelimetullah vazifesine omuz verenlerdir. Çünkü sahabe O'nun arkadaşlarıydı. O'nunla beraber yaşamışlardı. Daha sonra gelip, görmeden O'na biat edip, davası uğruna gece gündüz demeden

çalışıp her türlü çile ve ızdırabı göğüsleyen ve böylece dava-yı nübüvvete vâris olduğunu gösterenler de O'nun kardeşleriydi. Zira Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) onlara selâm gönderirken "Kardeşlerim" demişti. Belki de şu ifadelerin içinde hususî olarak, birbirini kardeş kabul eden ve kardeşte fâni olmayı şîâr edinen adanmış ruhlara da hususî bir iltifat vardı. O kendisine yakışır şekilde iltifat ederken, bu iltifatın muhatapları da liyakatlerini göstererek kendilerine yakışanı bir vazife şuuru içinde eda etmelidirler. Aksi tablo ise, O Büyük Ruh her an dilgîr eder. Onlar kendi devirlerine ait vazifeyi kendilerine has fırsatla yerine getirdiler. Şimdi, aynı vazifeyi aynı şuurla yerine getirme vazifesi bugünün insanına düşmekte."

Efendimiz Hz. Muhammed'e, O'nun âl ve ashâbına salât ve selâm olsun.

Allah Hz. Fatima'dan razı olsun.

5- İslâm'ın İlk Kadın Şehidi, Hz. Sümeyye

Efendimiz'in henüz risaletini ilan etmediği, tebliğ vazifesine başlamadığı, belki çocukluk çağlarını yaşadığı yıllarda, Mekke'nin panayırlarında, esir pazarlarında küçük bir cariyeye dolaşırdı. Simasının, aralarında yaşadığı Arap toplumunun insanlarına benzemediğinin farkındaydı. O yüzden, uzak ülkelerden ticaret için gelen insanlara ve kölelere, cariyelere bakar, kendisine benzeyenleri seçmeye çalışırdı. Beyaz tenli, hafif çekik gözlü, yuvarlak yüzlü olmalıydı ırkdaşları. Herkes kendisine Sümeyye diye seslense de, O'nun kalbinde bambaşka bir isim yankılanırdı annesinin sesinden: Pamuk. Ama ne yazık ki, hiçbir zaman kendine benzeyen bir kişi ile karşılaşmadan yaşadı Mekke'deki çileli hayatını. Ve nihayetinde,

güçlü iradesiyle her türlü zulme karşı durarak bir olan Allah'a imanını ilan etmenin bedelini zalimlerin elinde canıyla ödedi. O, İslâm'ın ilk kadın şehidi Hz. Sümeyye idi. Davası uğruna aynı kaderi paylaştığı Yasir'in eşi, Ammar ve Abdullah'ın annesiydi. Asırlardan beri İslâm davasına gönül veren herkese iman ve dirayet sembolü olarak örnek olan, davanın kadın erkek demeden her mü'minin omuzlarına yüklediğinin işareti ve gerektiğinde zayıf yaratılışlı bir kadının bile erkekcesine ölüme göğüs gerebileceğinin göstergesi olan Hz. Sümeyye idi o. Allah Resûlü'nün "Yâsir ailesi sabredin. Size cennet vâdedilmiştir." dediği aileydi onlar; Yasir, Sümeyye ve oğulları Ammar ile Abdullah.

Hz. Sümeyye'nin hayatı ve Mekke'ye gelişiyle ilgili farklı rivayetler vardır. Muhammed Hamidullah'ın da kabul ettiği rivayete göre, gerçek adı Yamih'tir. Bunun Türkçe karşılığı 'pamuk'tur ama Arapçada 'P' harfi olmadığı için Yamih denmiştir. Farslılarla (bugünkü İranlılar) Türkler arasında yapılan bir savaşta ailesi esir düşmüş, İranlılardan Arapların eline geçmiştir. Küçük kızı, Kevva el Yeşkûri isimli zat yanına alır ve Sümeyye adını verir. Sümeyye, Kevva'ya uzun süre hizmet eder. Kevva hastalanınca tedavi olmak için Taif'e, zamanın ünlü hekimlerinden Haris bin Kelde'ye gelir. Onun önerileriyle iyileşince de Sümeyye'yi kendisine hediye eder. Sümeyye'nin son durağı Mekke'de Ebu Huzeyfe İbnu'l-Muğîre'nin evidir. Burada bir cariye olarak her türlü insan hakkından yoksun, sürekli Ebu Huzeyfe'nin ve sık sık gelen misafirlerinin hizmetindedir. Bir gün o misafirlerin arasına Ebu Huzeyfe'nin müttefiki Yasir de katılır. Kardeşini aramak için Yemen'den gelmiştir. Ebu Huzeyfe O'nu Sümeyye ile evlendirir ve Mekke'de yerleşirler. Sümeyye, Ammar'ı dünyaya getirince de azat edilir.

Soy bağıının çok güçlü olduğu, kabilelerin kendi fertlerini ölesiye korudukları ve kan davalarının hüküm sürdüğü bir çağda, Yasir de Sümeyye de şehrin yabancısı, sonradan geleni olmakla kabile desteğinden yoksun yaşıyorlardı. Ancak bu kimsesizlik hâli onları Allah'ın birliğine olan inançlarını savunmaktan geri durdurmadı. Çünkü hiç kimse olmasa Allah ve Resûlü onlarla beraberdi. Hz. Ammar sekiz yaşlarında bir çocukken Allah Resûlü riseletini tebliğ etmeye başladı. Bütün hak dinler gibi İslâm da ilk olarak zayıfların, fakirlerin, kölelerin arasında yayıldı. İlahi beyanın hak ve adaleti tesisi ise en çok zalimlerin, despotların menfaatlerini bozuyordu. Bu yüzden iman edenlere ilk karşı çıkanlar da rahatının bozulacağından korkanlardı.

Tekvir suresinin sırrı

Yasir ailesi ilk Müslümanlardandı. Ailede İlahi tebliği ilk kabul eden Hz. Ammar'dı. Bir gün Efendimiz onu çağırdı ve Sure-i Tekvir'den ilk gelen 14 ayeti okuyarak "Ya Ammar, bunları mutlaka annene oku." buyurdu.

Bismillahirrahmanirrahim

1. Güneş dürülüp ışığı kalmadığı zaman;
2. Yıldızlar düşüp, söndüğü zaman;
- 3-4. Doğurması yaklaşmış develer başıboş bırakıldığı zaman;
5. Yabani hayvanlar bir araya toplatıldığı zaman;
6. Denizler kaynaştırıldığı zaman;
7. Canlar bedenlerle birleştirildiği zaman;
- 8-9. Kız çocuğun hangi suçtan ötürü öldürüldüğü kendisine sorulduğu zaman;
10. Amel defterleri açıldığı zaman;
11. Gök yerinden oynatıldığı zaman;

12. Cehennem alevlendirildiği zaman;
13. Cennet yaklaştırıldığı zaman;
14. İnsanoğlu önceden ne hazırladığını görecektir.

Hz. Ammar, İlahi kelamı okuyunca Hz. Sümeyye, Allah'ın varlığına ve birliğine, Efendimiz'in O'nun Resûlü olduğuna inandığını beyan ederek Müslüman oldu. Hz. Yasir de aynı şekilde iman etti. Bundan sonra İslâm düşmanlarından fırsat buldukça kendi yakınlarına yeni dini anlatmaya başladılar. Bununla ilgili, Hz. Sümeyye'nin vesilesiyle iman etmiş bir köle kadının hikâyesi rivayet edilir.

İsmi zikredilmeyen bu cariye, Müslüman olduktan sonra Mekke'nin daha güneyinde Yemen taraflarında bir yere satılmıştı. Nerdeyse iki haftalık bir yolu yürüyerek, büyük ızdıraplar, susuzluklar içerisinde götürülüyordu. Yemen'in Karan Kasabasından kendisini götüren kişilerle geçerken esrarengiz bir olay oldu. Artık tahammülü kalmamış, ayakları parçalanmış, yüreği paramparça olmuş bir hâldeyken onu götürenler bağırıp çağırarak zorla yürütmeye çalışıyordu.

O sırada bir delikanlı olan Veysel Karani Hazretleri onlara rastladı ve "Bunun mecali kalmamış. Allah rızası için bırakın. Sizde insanlık yok mu?" diyerek müdahale etti. Görevliler ancak satın alırsa bırakacaklarını söylediler. Ölmek üzere olan bir cariye için 200 dinar istiyorlardı. Fakir bir çobanda bu kadar para bulunamayacağını, bulunsa bile veremeyeceğini zannederek alaycı yüzleriyle bu fiyatı söylemişlerdi. Veysel Karani ise Cenab-ı Hakk'ın bir hikmeti olarak iki yıllık çobanlık ücreti olan 200 dinarı o gün almıştı. Hiç düşünmeden bu parayı verdi ve cariyeyi alarak azat etti. Onun bu yaptığını görenler yarım saatlik ömrü kalmış bir cariye için iki yıllık yiyeceğini vermesinin 'delilik' olduğunu söylediler. Veysel Karani Hazretleri onlara,

“Bir insanın yarım saatlik hürriyeti için ben iki yıl aç kalayım, ne kıymeti var.” diye cevap verdi. Sonra cariyeye bir ihtiyacı olup olmadığını sordu. Su isteyen kadın bu sırada imanını izhar etti ve Hz. Muhammed’in risaletini ilan ettiğini müjdeledi. Ardından son nefesi tükendi. O’ndan bu haberi aldıktan sonradır ki, Veysel Karani Allah Resûlü’nün hasretiyle yandı.

“Ey Yasir ailesi, sabredin!”

Müslüman olanları tespit ederek zulmetmekte, dininden döndürmek için türlü desiseler çevirmekte, işkence yapmakta Ebu Cehil’in üstüne kimse yoktu. Yasir ailesinin İslâm’ı kabul ettiğini öğrenmiş, önce onlara geniş maddi menfaatler teklif etmişti. Ancak, Yasir ailesi dünyevi kazançlar uğruna inancını satacak, dininden dönecek değildi. Bunun üzerine, artık hür olmalarına rağmen köleler gibi onlara da işkence etmeye başladılar. Müşrikler, Müslümanlardan herhangi bir kişinin veya kabilenin koruması altında bulunmayan zayıf ve desteksiz olanları, köleleri veya azatlı köleleri hapsedmek, dövmek, aç, susuz bırakmak suretiyle işkence ederek dinlerinden döndürmeye çalışıyorlardı. Sıcak yaz gününde onlara demir zırhlar giydirirlerdi. Peygamberimiz’in amcası Ebu Cehil müşrikleri buna teşvik ederdi. Şerefli ve güçlü birisinin Müslüman olduğunu duyarsa gelir, bundan sonra görüşüne itibar edilmeyeceğini, şerefinin düşeceğini söylerdi. Eğer Müslüman olan tüccarsa, ticaretini kesada uğratıp malını yok etmekle tehdit ederdi.

Ebu Huzeyfe bin Muğire de bir zamanlar cariyesi olan Hz. Sümeyye’ye ve koruması altına aldığı Hz. Yasir’e işkence ediyordu. Batha denilen yerde, Yasir ailesine işkence yapıldığı sırada, Allah Resûlü gelmiş “Yâsir ailesi, sabredin. Size cennet vaad

edilmiştir.” demişti. Bu müjdeden sonra yapılan hiçbir işkencenin onlar için önemi yoktu. Müşriklerin söyletmek istediği küfür sözcüklerini diline almayan Hz. Yasir işkence altında şehit oldu. O İslâm'ın ilk erkek şehidi idi. Oğlu Hz. Abdullah da okla vurulup yere düşürülerek şehit edildi. Hz. Sümeyye de çok yaşlı ve zayıf olmasına rağmen işkencelere katlanıyor, Ebu Cehil'in istediklerini söylememekte direniyor, ağır hakaretlerine aynı şekilde karşılık veriyor, hıristan kararmış yüzüne tükürüyordu.

Hz. Sümeyye'nin şehit edilme şekliyle ilgili farklı anlatımlar bulunuyor. Bazı kaynaklar onun kol ve bacaklarından develere bağlanarak akıl almaz bir zulüm altında şehadete uzandığını zikrederken, kimi rivayetlerde ise, manzaranın dehşetini çok fazla hayale getirmemek için belki de, Ebu Cehil'in mızrağını saplayıp şehit ettiği anlatılıyor.

Annesinin, babasının ve kardeşinin acıklı bir şekilde şehit edildiğine şahit olan Hz. Ammar ise, günlerce süren işkencelerden sonra kendisine sorulduğunda küfür sözcüklerini tekrar etmiş, zulümden kurtulmuştu. Ancak kalbi bunu kabul etmiyordu. Allah Resûlü'nün yanına vardı ve yaşadıklarını anlattı. Resûlullah, “Yine sorarlarsa onlara bu söylediklerinin aynısını söyle.” diyerek Hz. Ammar'ı rahatlatmış ve şu ayeti kerimeyi okudu: “Gönlü imanla dolu olduğu hâlde, zor altında olan kimse müstesna, inandıktan sonra Allah'ı inkâr edip, gönlünü kâfirliğe açanlara Allah katından bir gazab vardır, büyük azab da onlar içindir.” (Nahl suresi, 106. ayet) Efendimiz, ailesinin kaybından dolayı Hz. Ammar'a sabır tavsiye etti ve “Allah'ım, Yasir ailesinden hiç birisine ateş ile azab etme.” diye dua buyurdu. Bedir harbinde Ebu Cehil öldürüldüğü zaman da Efendimiz Hz. Ammar'a “Allah Teala annenin katilini öldürdü.” diyerek haber vermiştir.

Es selam!

İslâm'ın ilk kadın şehidi Hz. Sümeyye'nin küfre, zalimlere karşı dik duruşu, dünyaya ait hiçbir beklentisi olmadan yalnızca Allah sevgisi ve rızası için imanını yaşaması kıyamete kadar bütün insanlığa rehber olacaktır. Peki biz, O'nun gibi kahramanca mücadele etmeyi bilsinler diye evlatlarımıza ismini koyduğumuz bu kutlu şehidi, yeterince anıp dua ediyor muyuz? Şefaati umarak anıyor muyuz? O'nun da cennetle müjdelenen bir şehit olduğunu hatırlıyor muyuz adını zikrederken. Peki kızlarımıza 'Sümeyye' diye seslenirken acaba içimiz burkulup, kalbimiz titriyor mu, gözlerimiz yaşıyor mu? Şüphesiz onun bizim duamıza ihtiyacı yok ama bizim mahşerde onun tanıklığına ve arkadaşlığına çokça ihtiyacımız olacağı kesin. Öyleyse en azından ismini anarken 'Allah ondan razı olsun' diyelim ve Allah'ın selamıyla selamlayalım.

Selamımızın ona ulaşacağından eminiz. Çünkü Cenab-ı Mevla Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor: "Allah yolunda öldürülenlere "Ölüler" demeyin, zira onlar diridirler, fakat siz farkında değilsiniz." (Bakara Suresi, 154. ayet)

*6- Allah'ın İmanını Tasdik Ettiği Hanım Sahabi,
Hz. Ümmü Şerik*

Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem), Mekke'de İslâm'ı tebliğ etmeye başlamasından itibaren, Allah'a şirk koşmayı reddedip bu yeni dine inananları zor zamanlar bekliyordu. Müslümanların zayıf ve güçsüz olduğu Mekke döneminde İslâm'a koşan her bir mümin farklı imtihanlar yaşamıştı. Kalbinde imanı ve önünde Allah'ın Resûlü'nden başka hiçbir şeyi olmayan insanlardı onlar. Her biri hikâyesiyle zor zamanlarda

dirayetli olmanın, dik durmanın birer sembolü oluyordu. Bunların arasında kadınların yeri ise apayrıydı. Çünkü kadınlar zaten yaşadıkları cahiliye toplumunda hiçbir değer ifade etmiyordu. Buna rağmen bir de Müslüman olmuş, yerleşik düzeni reddetmiş, putlara isyan etmişse ona her şey yapılabilirdi. İlk mümin kadınların imanlarına sahip çıkma adına bütün işkence ve zorlamalara karşı koymaları başka bir hakikati daha ifade eder. Demek ki onlar, her ne kadar erkek egemen ataerkil bir toplum anlayışı içinde yok sayılarak yetişmişlerse de kendilerine biçilen bu rolü kişilik hâline getirmemiş, sahiplenmemişlerdir. Bu yüzden zorluğunu bile bile İslâm'ı kabul etmiş, bu uğurda her türlü işkence ve baskıya göğüs germiş, Allah'ı ve Resûlü'nü terk etmemişlerdir.

Bu anlamda, Mekke döneminde Müslüman olmuş kadınlardan Hz. Ümmü Şerik'in zahmet içinde rahmet gördüğü çileli yolculuğu, çağlar boyunca Müslüman kadınlar için örnek teşkil etmiştir. Hz. Ümmü Şerik, Cenab-ı Allah'ın Ahzab suresinde 'mümin kadın' diye andığı çok kıymetli bir şahsiyettir. Asıl adı Guzeyye binti Cabir bin Hakim olan bu hanımın Müslüman oluşuyla ilgili farklı rivayetler olsa da aslı itibarıyla hep aynı mucizeden bahsedilir. Biz de onu bu yönüyle tanıyacağız.

Hız. Ümmü Şerik, Yemen yakınlarındaki Devs kabilesindedir. Eşi Hz. Ebu Akare'dir. Mekke'de Müslüman olup Allah Resûlü'nün izniyle kendi halkına İslâm'ı anlatmak için Devs'e dönen Hz. Tufeyl bin Amr'ın vesilesiyle ikisi de İslâm'ı kabul etti. Bir süre sonra Hz. Ebu Akare vefat etti. Bu arada Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Medine'ye hicreti gerçekleşti. Hz. Tufeyl bin Amr, Efendimiz'in Mekkelilerle Hudeybiye'de anlaşma yapmasından sonra kabilesinden bazı Müslümanlarla beraber

Allah Resûlü'nü ziyaret için Medine'ye doğru yola çıktı. Hz. Ümmü Şerik bu yolcuların arasına katılmadı ve Devs'te kaldı. Kavminden herkes Müslüman olmamıştı ve bunlar geride kalanlara eski dinlerine dönmeleri için baskı yapıyordu. Hz. Ümmü Şerik İslâm'ı anlatma adına da gayretli bir hanımdı. Çok sayıda kadının Müslümanlığı kabul etmesine vesile olmuştu. Bu yönüyle kavmindeki müşriklerin dikkatini çekiyordu. Hz. Ümmü Şerik'ten kurtulmak istediler ve Medine'ye giden bir Yahudi aileye katarak memleketinden sürgün ettiler.

“Su içmiş birinin sesini duyuyorum”

Kızgın güneş altında günlerce süren bir yolculuktu bu. Kervandakiler de pek sert ve insafsız kişilerdi. Hz. Ümmü Şerik'i eyersiz bir devenin çıplak sırtına bağlayıp yiyecek ve içecek bir şey vermeden götürüyorlardı. Ona hiçbir şekilde yardımcı olunmaması için herkes tembihlenmişti. Yorgunluktan bilincini kaybedip ölecek hâlde gelen Hz. Ümmü Şerik gece vakti konak yerinde Cenab-ı Mevla'nın apaçık mucizesine mazhar oldu. Gecenin koyu karanlığında, herkesin uyuduğu sırada birden yüzünde yabancı bir şey hissetti. Elini götürdüğünde bunun su olduğunu anladı ve kana kana içti. Hatta yüzünü ve vücudunu bu suyla ıslattı. Sabah olduğunda kervancılar onu canlanmış, hayata dönmüş sağlıklı hâlde buldular. Oysa hâlâ iplerle bağlıydı. Kervancı onunla konuşunca su içmiş olduğunu anladı ve “Ben su içmiş birinin sesini duyuyorum.” dedi. Yaşadıklarını anlatınca inanmadılar. Hz. Ümmü Şerik'ten bir hayli uzakta duran su tulumlarını da kontrol ettiler. Hâlâ sıkıca kapalıydı hepsi. Gerçek mucize ayan beyan ortadaydı. Allah aciz ve yaşlı bir kadını onların eline bırakmamıştı. Hz. Ümmü Şerik sabrının ve imanının neticesini Rabbi tarafından mucizevi bir şekilde gönderilen

ikram ile görmüştü. Bu olay Yahudi aile için de hakiki imana ulaşmaları için vesile kılınmıştı. Kalbleri yumuşadı ve Müslüman oldular. Medine’de Allah Resûlü’nün huzurunda biten bu yolculuk hepsi için bir rahmet vesilesiydi.

Hız. Ümmü Şerik’in Efendimiz’e karşı çok özel muhabbeti vardı. Medine’ye geldiğinde Alemlerin Efendisi ile görüştü ve hür bir kadın olmasına rağmen kendisini cariye olarak kabul etmesini rica etti. İhtimal, Allah Resûlü’nün eşi sıfatıyla mahşerde haşrolmak istiyordu. Habibullah ise bu teklifi onu kırmadan nazikçe reddetti. Bazı âlimler Ahzab suresi ellinci ayette geçen “..sırf sana mahsus olmak üzere kendisinin mehrini Peygambere hibe eden mümin kadını almanı helal kılmışızdır.” ifadelerinin de bu durumu kastettiğini söylemişlerdir. Sonradan Hız. Ümmü Şerik’i bu davranışından dolayı kınayanlar olmuştu. O ise, bunlara karşılık Cenab-ı Hakk’ın ayeti kerimede kendisini ‘mü’min kadın’ olarak andığını hatırlatır, bundan duyduğu mutluluğu anlatırdı.

Asr-ı Saadet’te Medineli Müslümanlar ailelerini geçindirme ve hayatlarını devam ettirme adına sıkıntılar yaşarken, Allah’ın rahmetiyle birçok harika olaya da şahit olurlardı. Allah Resûlü’ne gönülden bağlı olan ashab, onun İslâm’ı tebliğe yönelik her türlü davetine icabet eder, varlığı yokluğu önemsemezlerdi. Hız. Ümmü Şerik de, samimi sevgisinin ve iman kuvvetinin bu dünyadaki güzel hediyelerini hicret yolculuğunda olduğu gibi, Medine’de de görüyordu. Mesela, onun deri bir yağ tulumu vardı. Bundan Resûlullah Efendimiz’e de yağ hediye ederdi. Bu tulumun içindeki yağ hiç bitmezdi. Ne zaman ihtiyacı olsa yağ bulunurdu. Bir gün çocukları yağ istediler. Tulumdan bir miktar yağ çıkarıp verdi. Bir vakit sonra çocuklar tekrar yağ isteyince bu sefer tulumu ters çevirip boşalttı ve ne varsa çıkardı. Böylece yağ bitti. Hız. Ümmü Şerik bu durumu Resûlullah’a anlattı.

Efendimiz, "Ters çevirip boşaltmasaydın uzun zaman sana yetecekti." buyurdu. Bu apaçık bir mucizeydi.

Allah ondan razı olsun.

7- Zâtü'n-Nikateyn-İki Kuşak Sahibi, Hz. Esmâ binti Ebu Bekir

Allah Resûlü'nün dostu ve halifesi Hz. Ebu Bekir Sıddık'ın kızı Hz. Esmâ, yaşadığı dönemler ve bulunduğu konum itibarıyla İslâm kadınlık âleminde mutlaka tanınması, bilinmesi gereken önemli bir isim, mümtaz bir şahsiyettir. O, Hz. Aişe'nin ablası olması itibarıyla Peygamber Efendimiz'in baldızı, cennetle müjdelenen on sahabiden biri olan Zübeyr bin Avvam'ın eşi, Emevi saltanatına karşı Hicaz bölgesinde halifeliğini ilan eden Abdullah bin Zübeyr'in annesidir. Bütün bunlarla birlikte Hz. Esmâ, bir Kur'an müfessiri, hadis rivayetçisi, infak ve sabır kahramanı, rüya yorumcusu ve bazı müşküllerinin Cenab-ı Allah tarafından vahiy ile çözüldüğü bir Hak dostudur. Hz. Esmâ, ilim aşkı, Peygamber sevgisi, zalime karşı dik duruşu, davasından bir lahza dönmeşi, Allah yolunda her şeyini feda edişi itibarıyla bugüne kadar olduğu gibi gelecekte de mü'min kadınlara rehberlik edecektir.

Allah Resûlü'nün risaletten önce de babasıyla çok iyi dost olması, Hz. Esmâ'ya iman davasında hep ilklerden olma ve ön safta bulunma fırsatı vermiştir. Efendimiz'e ilk vahiy geldiğinde 16 yaşlarında bir genç kızdı. Sürekli Allah Resûlü'nün yakınında bulunur, küçük işlerinde yardım eder, hizmetini görürdü. Mesela Efendimiz'e yeni kıyafetler dikmiştir. Pazarda görüp Efendimiz'in beğeneceğini düşündüğü kumaşları alır, bundan gömlekler dikerdi. Hatta Efendimiz'in Hz. Esmâ'ya istediği modelleri tarif ettiği söylenir. Baba dostuna duyduğu bu muhabbet risaletin

ilaniyla perçinlenmiş ve Hz. Esmâ Mekke'de on sekizinci Müslüman olmuştur. Allah Resûlü'nün kıymetli eşi Hz. Aişe validemiz ile baba bir kardeşirler ve ondan on yaş büyüktür. Hz. Aişe, "Anne ve babamın dinsiz olarak geçirdikleri bir gün bile hatırlamam. Bir gün geçmesin ki sabah akşam Resûlullah bize uğramasın..." der. Buna mukabil Hz. Esmâ'nın annesi İslâm'ı kabul etmemiş, Hz. Ebu Bekir de ondan ayrılmıştır.

Hz. Esmâ, Mekke'de İslâm'ın duyurulması ve yayılması için gayret gösteren hanımlardan biridir. Ev ev dolaşarak ulaşabildiği herkese Allah Resûlü'nün risaletini ve Kur'an ayetlerini anlatırdı. Başta Hz. Hatice validemiz olmak üzere Mekkeli ilk Müslüman kadınların evlerde yürüttükleri bu faaliyetler, kadınlar arasında evlerde kurulan ilim meclislerinin ve zikir hal-kalarının ilk örnekleridir.

Peygamber Efendimiz, Mekke'de risaletinin ilk on yılında pek çok zorluk ve sıkıntı yaşadıkdan sonra nihayet İlahi emirle hicret yolculuğuna çıkacağı zaman dostu Ebu Bekir'in evine gelmiş, Hz. Aişe ve Hz. Esmâ da orada bulunduğu hâlde hicret kararını açıklamıştır. Allah Resulü ve babası için hemen yol hazırlıklarına girişen Hz. Esmâ, birinde su diğesinde yiyecek olan iki çanta hazırladı. Bunların ağızını bağlamak için de, o dönemde kadınların beline bağladığı yere kadar uzanan süslü kuşağını ortadan ikiye bölüp kullandı. Bu manzarayı gören Kâinatın Efendisi O'na 'zâtu'n-nikateyn-iki kuşak sahibi' lakabını verdi. Ve bu davranışının karşılığında cennette kendisine iki kuşak verileceğini müjdeledi.

Hicretin sırdaş şahidi

Herkesten gizlenmesi gereken yolculuğun selametle sonuca ermesi için de Hz. Esmâ'ya tarihi bir görev düşüyordu.

Allah Resûlü'nü ve babasını aramaya gelen Ebu Cehil ve ekibine onların nerede olduğunu bilmediğini söyledi. Çok hırslanan cehaletin babası, hamile olan Hz. Esmâ'nın yüzüne şiddetli bir tokat vurdu ve küpesini düşürdü. Tekmeledi. Hincını alamayıp kılıcını çıkararak konuşmazsa öldüreceğini söyledi. Hz. Esmâ metanetini korudu ve "Bilmediğim bir şeyi söyleyemem." diyerek onlardan kurtuldu. Resûlullah ile Hz. Ebu Bekir, Sevr dağındaki mağarada üç gün üç gece gizlendi. Hz. Esmâ da geceleri onlara yiyecek ve haber getirdi şehirden. Oysa o vakitlerde Hz. Esmâ, Hz. Abdullah bin Zübeyr'e hamileliğinin son aylarını yaşıyordu. Ancak, bu zorluğa aldirmeden saatlerce yürüyüp Sevr dağına geliyor, kayalıkların arasından mağaraya kadar tırmanıyordu.

Hz. Esmâ zor zamanlarda paniklemeyen, kararlı, akıllı bir kadındı. Bu karakteri ile dedesi Ebu Kuhafe'nin Hz. Ebubekir'e yönelik kızgınlığının da önüne geçmişti. Çünkü Ebu Kuhafe henüz iman nurunu kalbinde duymamış, İslâm uğruna oğlunun yaptığı fedakârlık ve harcamaları da hoş karşılamıyordu. Hz. Ebu Bekir'in şehirden ayrıldığı duyulduktan sonra Ebu Kuhafe evlerine geldi ve giderken bütün paraları da götürüp götürmediğini sordu. Allah yolunda vermede hep en önde duran Hz. Ebu Bekir gerçekten tüm parasını yanına almış, çoluk çocuğuna bir şey bırakmamıştı. Hz. Esmâ ise, dedesine bunu farketmemek için küçük taşlar toplayıp paraların durduğu yere koydu ve üzerine örttü. Gözleri görmeyen Ebu Kuhafe kumaşın üzerinden dokunup yeteri kadar paraları kaldığına inanarak teselli oldu.

Hz. Esmâ'nın hicreti de çok önemli bir olaya vesile idi Müslümanlar için. Doğum yapmasına az bir zaman kala ailesiyle birlikte hicret yolculuğuna çıktı. Medine yakınlarında Kuba'ya varınca doğumu gerçekleştirdi. Bu çocuk muhacirlerin Medine'de doğan

ilk ferdi olduğu için büyük bir sevinçle tekbirlerle karşılandı. Çünkü Medine’li Yahudiler Müslümanlar için ‘biz onları büyüledik, onların burada çocukları olmayacak.’ diyordu. Hicretin ilk senesi Abdullah doğunca ehl-i iman mutlu olmuştu.

Hiçbir şeyi biriktirmez, hemen dağıtırdı

Hz. Esmâ evlendiğinde Hz. Zübeyr çok fakirdi. Devesi ve atı dışında ne malı vardı ne kölesi. Üstelik Hz. Zübeyr bir savaşı idi. Evine, ailesine ayıracak vakti yoktu. Bu yüzden Hz. Esmâ bütün sorumlulukları hiç şikâyet etmeden yüklenmişti. Hayvanını otlatır, sular, su kırbasını diker, hamur yoğururdu. Ancak güzel ekmeğ pişiremezdi. Bu konuda da komşuları yardımına koşar, yoğurduğu hamurdan ekmeğini pişirirlerdi. Allah Resûlü Medine’de ona evine üç saat mesafede bir hurma bahçesi vermişti. Hz. Esmâ oraya yürüyerek gider, başına koyduğu kapla hurma çekirdeği taşırdı. Bunları kırıp ezerek hayvanlarına yem yapardı. Sonunda babası at seyisliği yapacak bir hizmetçi gönderdi de böylece yükünden biraz kurtuldu. Bundan duyduğu memnuniyeti, “Babam beni adeta cariye-likten azad etmişti.” sözleriyle anlatmıştır.

Bu hurma bahçesine gidip gelirken her rastladığında Efendimiz devesini çöktürür, “Bin ey Esmâ!” derdi. Hz. Esmâ ise utanır, binmezdi. Efendimiz’in bu nazik davranışına ve samimi sevgisine herkes hayran kalırdı.

Hz. Zübeyr bin Avvam’ın savaşlardan elde ettiği ganimetlerden dolayı varlık sahibi olduğu sanılabilir ancak durum böyle değildi. Çünkü Hz. Esmâ, elindekini bir gece bile bekletmeyecek kadar cömertti. Bu yüzden ailece çok fakir bir hayat sürmüşlerdir. Allah Resûlü, Hz. Esmâ’ya, “Gücünün yettiğini ver. Cimri olma ki Allah da sana cimri olmasın.” demişti. Hz.

Abdullah bin Zübeyr annesi için şöyle derdi: “Ben, teyzem Aişe ve annemden daha cömert kadın görmedim. Onların cömertlikleri birbirine uymazdı. Teyzem eline geçeni önce biriktirir, sonra bu birikenleri verilecek yerlere dağıtırdı. Fakirin bir işini görebilmeyi isterdi. Annem ise hiçbir şeyi biriktirip ertesi güne bırakmaz, hemen dağıtırdı.” Oysa Hz. Esmâ'nın bakması gereken beş oğlu ve üç kızı vardı. Evlatlarına iyi bakabilmek için çok çalışırdı.

Hz. Esmâ yaşadığı bazı sıkıntıları Allah Resûlü'ne anlatır, sorular sorardı. Onun bu gayreti üzerine bazen vahiy iner, çözümler bizzat Kainatın Halıkı Cenab-ı Allah'tan gelirdi. Mesele, Medine'de bir gün Hz. Esmâ'nın hâlâ müşrik olan annesi elinde küçük hediyelerle ziyaretine geldi ve kızından yardım istedi. Hz. Esmâ annesine karşı nasıl davranacağını bilemedi ve hemen Allah Resûlü'ne koşup, “Müşrik annemin hediyelerini alayım mı, yardım edeyim mi?” diye sordu. Resûlullah da müşrik olsa bile annesine iyi davranmasını ve yardım etmesini söyledi. Bu olay üzerine, “Allah, din uğrunda sizinle savaşmayan, sizi yurdunuzdan çıkarmayan kimselere iyilik yapmanızı ve onlara karşı adil davranmanızı yasak kılmaz, doğrusu Allah adil olanları sever.” (Mümtehine Suresi, 8. ayet) ayeti nazil oldu.

Hz. Esmâ uzun ömründe pek çok hadis rivayet etmiş, İslâm ümmeti arasında hac, giyim kuşam, oruç gibi konularda çıkan tartışmalarda Allah Resûlü'nden gördüğünü, duyduğunu naklederek hakemlik yapmıştır. Yüz yaşına kadar ömür sürmüş, bu süre zarfında aklından hiçbir şey kaybetmemiş ve ömrünü çevresine ilim aktarmakla geçirmiştir. Hz. Aişe nasıl Kur'an ve hadislerden çıkardığı hükümlerle İslâm hukukunun temelini kurduysa, Hz. Esmâ da ayet ve hadislerin sosyal yönden yorumlarını yapardı. Hac zamanında çadırını açar, bütün

coğrafyalardan gelen Müslümanlara Kur'an ve hadis dersleri verir, İslâm hukukunu öğretirdi. Hz. Esmâ aynı zamanda çok güzel rüya yorumlamasıyla meşhurdu.

“Ey hutbesi bitmeyen hatîp!”

İslâm'ın ilk tebliğ edildiği günlerden başlayarak, Asr-ı Saadet'i, raşit halifeler devrini, fitne zamanlarını yaşayan Hz. Esmâ, ömrünün son yıllarında Emevi saltanatına karşı isyan eden oğlu Hz. Abdullah'a verdiği destekle güçlü karakterini göstermiş, tarihe geçmiştir. Hz. Abdullah bin Zübeyr'in Mekke'de halifelik yaptığı dokuz senenin ardından şehit edilişi İslâm tarihinde kalbleri sızlatan hüznü bir sayfadır. Hz. Esmâ'yı tanıma ve tarihi rolünü görme adına bu dönemi de hatırlamakta fayda var. Şöyle ki, Kerbelâ'da Allah Resûlü'nün torunu Hz. Hüseyin başta olmak üzere Ehl-i Beyt'i katlettiren Yezid'in ölümünden sonra, Hz. Abdullah bin Zübeyr Mekke'de halifeliğini ilan etti. Hicaz, Mısır, Irak, Horasan ve Kuzey Arabistan'ın büyük kısmı da bunu kabul ederek ona itaatlerini bildirdi. Abdullah, dokuz sene halife olarak yönetimin başında kaldı ancak Emevi saltanatının başına geçen Abdülmelik bin Mervan, tarihe Haccac-ı Zalim olarak kaydolun Haccac bin Yusuf es-Sekafî komutasında büyük bir orduyu onun üzerine gönderdi. Mekke'yi kuşatan Haccac, Ebu Kubeys dağının üzerinden Beytullah'a mancınıklar atmış, duvarlarını yıkmıştır.

Hz. Abdullah bin Zübeyr, kendi ailesi ve taraftarları ile Haremi Şerif'te yedi ay mahsur kaldı. Kuşatmanın uzaması ve sıkıntıların, açlığın artması üzerine oğulları dâhil taraftarları kendisini terk etti. Hz. Abdullah'ın yanında sadece Zübeyr isimli oğlu ile annesi Hz. Esmâ ve küçük bir topluluktan ibaret bazı arkadaşları kaldı. O zaman Hz. Abdullah annesinin

yanına varıp teslim olmakla vuruşarak ölmek arasındaki kararı için istişare yaptı. Hz. Esmâ'nın bu noktada oğluna nasihatleri, yeryüzünde hakikat adına mücadele eden bütün insanlar için rehber niteliğindedir:

“Oğlum, sen kendini daha iyi bilirsin. Hak üzere olduğun ve halkı Hakk'a çağırdığından eminsen sebat et. Şüphe yok ki ashâb ve arkadaşların hep hak üzere öldürüldüler. Kendini Ümeyye oğullarına teslim edip oynatma. Eğer muradın sadece dünya ise ne fena bir kul imişsin sen ki, kendini ve beraberindekileri helake sürüklemiş oldun. Eğer derseni ki ben hak üzere idim, fakat ashâbıma zayıflık ve fütur gelmekle ben de zebun oldum, bu da hür olanların söyleyeceği söz değildir. Dünyada daha ne kadar müddet baki kalacaksın, ölüm evladır. Koyun derisi yüzülmekten elem duymaz, sen Cenab-ı Hak'tan yardım isteyip azminde ısrar eyle.”

Hz. Abdullah da bu görüşteydi zaten, ancak annesinin fikrini almak istemişti. Onun sözleriyle azmi kuvvetlendi ve o gün 73 yaşında şehit düştü. Emevi askerleri sevinçlerinden tekbir getiriyordu. Bu manzarayı gören Hz. Abdullah bin Ömer, Hz. Abdullah bin Zübeyr doğduğu zaman Kuba'da sevinçlerinden tekbir getiren sahabeleri hatırladı ve “Mü'minler bu zatın doğumunda ferahlarından tekbir getirmişlerdi. Bunlar ise öldürülmesiyle ferahlanıp tekbir getiriyorlar.” dedi. Haccac-ı zalim, Hz. Abdullah'ın başını Şam'a, Abdülmelik'e gönderdi. Cesedini de Mekke'de kabristanın üzerinde olduğu dağın sağ yanında bir yere astı. Hz. Esmâ alıp defnetmek istediye de izin vermedi. Hz. Esmâ'yı yanına çağırttı ancak Hz. Esmâ zalimin ayağına gitmedi. İkinci seferde tehdit ederek çağırttı; yine gelmeyince kalkıp kendisi onun yanına gitti. Hz. Esmâ'ya. “Allah'ın düşmanına ettiğimi nasıl buluyorsun?” diye sordu. Hz. Esmâ, “Sen

onun dünyasını mahvettin, o da senin ahiretini. Resûlü Ekrem bize Sakif oğullarından bir kezzab ile bir helak edicinin zuhur edeceğini haber vermişti. Kezzabı gördük. (Yalancı peygamber Müseylemetü'l-Kezzab'ı kast ediyordu.) Helak edici de sensin.” cevabını verdi.

Hız. Abdullah'ın cesedi günlerce orada asılı kaldı. Hız. Esmâ altıncı gün Mekke sokaklarına çıktı ve oğlunun cesedinin asılı olduğu yere gitti. Hayatı boyunca olduğu gibi yüz yaşında da hiç sarsılmadan, dimdik ayakta duruyordu. Asılı cesedin karşısına geldi ve “Ey hutbesi bitmeyen hatip, hutbeden ne zaman ineceksin. Zulüm bitmez, sen hutbene devam et.” dedi. Onun bu sözünü geri adım sayan Haccac naaşı indirip defnettirdi. Bundan sonra Hız. Esmâ çok yaşamayıp rahmet-i Rahman'a kavuştu.

Allah ondan razı olsun.

8- Cennetle Müjdelenen Dadı, Hız. Ümmü Eymen

Allah Resûlü'ne bebekliğinden vefatına kadar her yaşta anne şefkatiyle muamelede bulunmuş, Efendimiz tarafından da çok sevilmiş “annemden sonra annem” iltifatına mazhar olmuş, sadakat ve vefa abidesi bir mü'mindi Hız. Ümmü Eymen. Bütün hayatı Peygamberimiz'in etrafında dönerek, O'na kol katnat germe çabasıyla geçmişti. Evladından fazla sevdiği Sevgili Muhammed'inin tebliğ ettiği dine ilk iman edenlerden, muhacirlerden, Uhud'da mücahidlerdendi. Onun bir lahza tereddüt etmeden, kaymadan, düşmeden geçen uzun ömrünün, sarsılmaz imanının en güzel neticesi de cennetle müjdelenmek oldu.

Allah Resûlü'nün sinesinde anne şefkatini solukladığı bu kadın, siyahî bir cariyeydi aslında. Asıl ismi Bereke binti Salebe. Henüz genç bir kızken Hız. Amine'nin hizmetini görmeye

başlamıştı. Allah Resûlü'nün doğumunda da bulunmuş, yaşanan harika hâllere şahit olmuştu. Efendimiz'in hayatındaki önemi ise Medine'ye yaptıkları yolculukla başladı. Resûlullah Efendimiz altı yaşına geldiğinde, sevgili annesi Amine, yanına Ümmü Eymen'i de alarak hem akrabalarını hem de evladı doğmadan vefat eden eşi Abdullah'ın kabrini ziyaret için Medine'ye gitti. Burada kaldıkları bir ay içinde Allah Resûlü, başta Yahudi âlimler olmak üzere herkesin dikkatini çekmişti. Birgün iki Yahudi âlim Ümmü Eymen'in yanına gelerek, "Bize Ahmed'i göster." dediler. O da Peygamberimiz'i dışarı çıkardı. Yahudiler Efendimiz'e bakıp dikkatlice incelediler ve "Bu çocuk, ahir zaman peygamberi olacaktır. Burası da onun hicret edeceği yerdir. Bu memlekette büyük savaşlar olacaktır." dediler. Ümmü Eymen bu sözlerden çok korktu ve bir daha Efendimiz'in yanından hiç ayrılmadı.

Dönüş yolculuğu ise sürprizlere gebeydi. Mekke ve Medine arası yol yaklaşık 440 km'dir. Yol boyu, sadece çöl değil, kayalıkların da olduğu farklı arazi yapılarından oluşur. Bu mesafe binek üzerinde sekiz günde kat edilirdi. Biri çocuk iki kadından oluşan kabile nihayet Mekke'ye doğru yola koyuldu. Medine'den ayrılalı üç gün geçmişti ki, Ebva denilen yerde Hz. Amine aniden rahatsızlandı. Bir süre dinlendiler ancak Amine annemiz bu hastalıktan kurtulamayacağını anlamıştı. Başucunda duran sevgili yetiminin yüzüne bakarken bir rüyasını hatırlayıp O'nunla şöyle konuştu: "Ey dehşetli ölüm okundan Allah'ın yardım ve ihsanı ile yüz deve karşılığında kurtulan zatın oğlu, Allah seni aziz ve devamlı kılsın. Şayet rüyada gördüklerim doğruysa, sen celal ve bol ikram sahibi olan Allah tarafından, Ademoğullarına helal ve haramı bildirmek üzere, Peygamber gönderileceksin. Sen ceddin İbrahim'in teslimiyet ve dinini tamamlamak üzere peygamber gönderileceksin. Her yaşayan ölür, her yeni eskir,

yaşlanan herkes zeval bulur, her şey fanidir gider. Ben de öleceğim, lakin ismim ebediyen yâd edilecektir. Çünkü tertemiz bir evlat doğurmuş, arkamda hayırlı bir yâd edici bırakmış bulunuyorum.” Bunlar, onun son sözleriydi.

Henüz altı yaşında olmasına rağmen olgun bir ruha sahipti Efendimiz. Ölümün hakikatinin farkındaydı ama elbette çocuk duygularıyla doluydu ve annesi için ağlıyordu. Hatta sadece o zaman değil, hicretin altıncı yılında 59 yaşında iken bir gün Ebva'ya annesinin kabrini ziyarete gelmişti. Elleriyle toprağını düzeltmiş, annesinin şefkat ve merhametini hatırlayarak göz yaşları dökmüştü. O'nun bu hâlden etkilenen yanındaki sahabiler de onunla beraber ağlamışlardı.

Allah Resûlü'nü o gün olduğu gibi ömrünün her anında bağına basıp teselli eden hep Ümmü Eymen olmuştur. Rivayetlerde bu yolculukta yanlarında başka biri olduğundan hiç bahsedilmez. Dolayısıyla, Hz. Amine'yi Ebva'da Ümmü Eymen ile Peygamber Efendimiz defnetmiş olmalıdır. Ümmü Eymen kalan yolu beş günde kat ederek yetim ve öksüz kalan Allah Resûlü'nü dedesi Abdülmuttalib'e teslim etti. Çocukluk ve gençlik zamanlarında da sürekli Efendimiz'in hizmetini gördü, yanında oldu.

Sevgili Peygamberimiz, 25 yaşında iken ilk eşi Hz Hatice validemizle evlenince Ümmü Eymen'i azad etti ve Ubeyd bin Zeyd ile evlendirerek mutlu bir yuva kurmasına vesile oldu. Bu evlilikten Eymen isimli bir oğulları oldu. Ancak Ubeyd, Peygamber Efendimiz'in risaletinden önce hayatını kaybetti. Mekke'de İslâm'ı tebliğ dönemi başlayınca ilk iman edenlerden biri de dadısı ve oğluydu. O'nunla birlikte bütün sıkıntılara, işkencelere, boykotlara göğüs gerdiler. Müslümanlar üzerindeki baskılar tahammül edilmeyecek seviyeye geldiğinde Allah Resûlü'nün yönlendirmesiyle önce Habeşistan'a,

ardından Medine'ye hicret etti Hz. Ümmü Eymen. Zorlu hicret yolculuğunda yaşadığı bir mucizeyle Allah'ın rahmet ve inayetinin de şahidi oldu. Gece dinlenmek için durduğu bir yerde çok susamıştı. Yanında ise su kalmamıştı. Rabbine sığınıp yardım beklerken gökten beyaz bir ipe bağlanarak sarkıtılmış bir kova gördü. Cenab-ı Hakka hamd ve şükrederek kalktı, kovanın yanına gitti. İçti tamamiyle, berrak ve buz gibi su ile doluydu. Kana kana içti. Tamamen susuzluğu geçti ve rahatladı. Ömrünün sonuna kadar da sıcak ve uzun günlerde tuttuğu oruçlarda bile hiç susamadığını söylemiştir.

“Bu, benim ailemden arta kalandır.”

Henüz Mekke'de iken Allah Resûlü dadısının yalnız kalışına çok üzülmüyordu. Bir gün etrafındakilere, “Cennet ehlinde bir kadınla evlenmek isteyen Ümmü Eymen'le evlensin.” dedi. Bu ifadeyle onun cennetlik olduğunu müjdeliyordu. Bu çağrıya ilk icabet eden Efendimiz'in evlatlığı Hz. Zeyd bin Harise oldu. Genç Zeyd nice akranı kadınlar varken cennetle müjdelendiği için yaşlı bir kadınla evlenmeye razı oluyordu. Bu evlilikten babası gibi büyük bir sahabi olan, İslâm kumandanlarından Hz. Üsame bin Zeyd dünyaya geldi. Allah Resûlü, vefatından hemen önce Hz. Üsame'yi bir çok tecrübeli savaşçının yer aldığı İslâm ordusuna kumandan tayin ederek sefere göndermiştir.

Hz. Ümmü Eymen, Medine'de de hep Efendimiz ve eşleriyle, çocuklarıyla beraber oldu. Allah Resûlü onu çok sever, sık sık ziyaretine gider, “Annem” diye hitap ederdi. Bir keresinde onu görünce “Bu, benim ailemden arta kalandır.” demişti. Hz. Ümmü Eymen de Peygamberimiz'i çok sever, onunla sevinir, onunla üzülmüdü. Bir gün Peygamberimiz hasta bir çocuğu kucağına almıştı. Çocuk hastalığın tesiriyle inlerken Peygamberimiz

dayanamamış, şefkat ve merhametinden ağlamaya başlamıştı. Onun ağladığını gören Hz. Ümmü Eymen de ağlamaya başladı. Peygamberimiz ona niçin ağladığını sordu. “Allah Resulü ağlarken ben nasıl ağlamam?” diyordu sevgili dadısı.

Efendimiz ona bazen latifeler de yapıyordu. Mesela bir gün, Allah Resûlü’nden bir binek istemişti. Efendimiz cevaben, “Seni dişi devenin yavrusuna bindireceğim.” dedi. Dadısı buradaki nükteyi anlamamıştı. “Ey Allahın Resûlü, yavrunun beni taşımaya gücü yetmez. Hem ben deve yavrusu istemiyorum ki.” dedi. Efendimiz tebessüm ederek sözünü tekrarlıyor “Seni, ancak dişi bir devenin yavrusuna bindireceğim.” diyordu. O’nda yalan yoktu ki, bütün develer bir dişi devenin yavrusuydu.

Efendimiz’in evlatlarıyla da kendi evladı gibi iglileniyordu Hz. Ümmü Eymen. Özellikle Hz. Fatıma’nın düğün hazırlıkları ve çeyizi için koşturup durmuştu. Yetim bir gelindi Fatıma annemiz. Efendimiz’in eşleri de onu çok seviyor, annesinin yokluğunu hissettirmemek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Hz. Fatıma eşinin evine varınca Efendimiz gelene kadar Hz. Ümmü Eymen yanında kalmıştı.

Çok cesur ve dirayetli bir kadın olan Hz. Ümmü Eymen bazı savaşlara da katıldı. Uhud savaşında Allah Resulü’nün emrine itaat etmeyen okçuların buldukları tepeden ayrılmaları üzerine İslâm ordusu bozgun yaşamıştı. Bunun üzerine bazı Müslümanlar koşarak Medine’ye dönüyordu. Onları gören Hz. Ümmü Eymen yüzlerine toprak saçıyor, bir taraftan da kızıyordu: “Burada öreke var. Bari, onu al da iplik bük. Getir, ver kılıcını bana. Uhud’a gidip ben çarpışayım.”

Hız. Ümmü Eymen gerçekten de Uhud’a gitmiş, askerlerin yaralarını sarmış, su taşımıştır. Aynı şekilde Hayber’in fethine

de katılmış, burada oğlu Eymen'in şehit olduğunu görmüştü. Eşi Zeyd bin Harise de Mute'de şehit olduğu için Hz. Ümmü Eymen hem oğlunun hem eşinin kaybına büyük bir sabırla dayanmıştı. O en çok Allah Resûlü'nün son hastalığı ve vefatında gözyaşı döktü. Allah Resûlü'nün kaybı bütün acılardan daha şiddetliydi. Ama o, bu kayıptan ziyade vahyin kesilmesinden duyduğu üzüntüyle ağladığını söylüyordu.

Efendimiz'den sonra halife olan Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer de ona hürmet ve saygı gösterdiler. Efendimiz'in yaptığı gibi onlar da zaman zaman ziyaretine gider, ihtiyaçlarını karşılardı. Allah Resulü'nün aziz bir emanetiydi Hz. Ümmü Eymen. Uzun, bereketli bir ömür sürmüştü. Hz. Osman'ın halifeliğinin ilk zamanlarında vefat etti.

Allah ondan razı olsun. Allah, onların yürüdüğü sıratı mustakim yolunda yürütsün bizi. Onların izinden ayırmasın. Rabbim bu dünyada kalben onlarla beraber eylesin, ibadet ve fiillerimizi onlara benzetsin. Ukbada da onlarla beraber eylesin. Cennette komşu eylesin. Amin.

9- Yetim Peygamber'e Annelik Yapan Hanım, Hz. Fatma binti Esed

Peygamber Efendimiz, daha doğmadan babasını, altı yaşında da annesini kaybetmiş, öksüz ve yetim bir çocuk olarak dedesinin himayesinde kalmıştı. Sekiz yaşına geldiğinde dedesi Abdülmuttalib de vefat edince onu amcası Ebu Talib evine aldı. Amcasının eşi Fatıma, Peygamberimiz'e büyük bir muhabbet duyuyor, kendi çocuklarından fazla ilgileniyordu. O'nun yalnız kalmış olması kalbini burkuyor, şefkatini ziyadeleştiriyordu. Hz. Fatıma binti Esed ile Peygamberimiz'in soyu ataları Haşim'de birleşir. Ayrıca Hz. Fatıma, Haşimoğulları

kadınları içinde ilk erkek çocuğu dünyaya getiren kadındı. Ebu Talip'ten Talib, Akil, Cafer ve Ali olmak üzere dört oğlu ve Ümmü Hani (Hind), Cümâne, Rayta ve Esmâ adında dört kızı vardı. En küçükleri Ali idi ve ismini Efendimiz koymuştu.

Hız. Fatıma binti Esed, Peygamberimiz'in bakımında çok titizlik gösteriyordu. Kendi çocuklarından önce O'nu doyurur, sevmediği bir yemek olursa başka bir şey hazırlardı. O'nun bulunduğu sofrada yemek az da olsa bereketlendiğini ve herkese yettiğini farketmişti. Her zaman çocuklarından önce O'nun temizliğini yapar, saçlarını tarar, gül yağı sürerdi. O'nun her hâliyle ilgilenir, yüzünü güldürmeye, mutlu etmeye çalışırdı. Dışarıda da takip eder, korur, gözetirdi. Bir keresinde yaşıtı çocuklar eğlenceli bir ortamda oynarken Efendimiz kenara çekilmiş, bir kayanın üzerinde oturup gökyüzünü seyre dalmıştı. Hız. Fatıma gelip elinden tutarak O'nu diğer çocukların arasına katmaya çalıştı, ancak razı edemedi. O kendi hâlinde daha mutluydu. Kalabalık bir aile oldukları için Ebu Talip'in maddi imkanları geçimine zor yetiyordu. Bu yüzden Efendimiz ilk gençliğinden itibaren ufak tefek ticaret işleri yaparak amcasına yardım ediyordu. Evlendikten sonra da amcası Hız. Abbas ile anlaşırıp Ebu Talip'in birer çocuğunu bakmak üzere himaye etmeye karar verdiler. Efendimiz Hız. Ali'yi, amcası Hız. Abbas, Hız. Cafer'i almıştı.

“Önce en yakın akrabayı uyar”

Efendimiz, İslâm'ı tebliğ etmeye başladığında amcası Ebu Talib, kavmini karşısına almaktan çekinerek 'La ilahe illallah' dememişti ama eşi risaleti kabul eden ilk Müslümanlardan oldu. Efendimiz'in hep yanında olan, canından çok seven oğulları Hız. Ali ise daha duyar duymaz O'na tabi olmuştu. Allah Resûlü ilk üç yıl daveti yakın çevresine gizlilik

içinde yapıyordu. Üç yılın sonunda Allahu Teala, Resul-i Ekrem'e dini en yakınlarından başlayarak açıktan tebliğ etmesini vahiyle bildirdi. Şuara suresinin 214. ayetinde şöyle buyurdu: “*Önce en yakın akrabaları uyar.*” Bunun üzerine Resûlullah Efendimiz, akrabalarını bir araya topladıktan sonra, onlara şu konuşmayı yaptı:

“Hamd ancak Allahu Teâlâ'ya mahsustur. O'na hamdederim. Ancak O'ndan yardım isterim. Yalnız O'na inanır, O'na güvenirim. Ben gözümle görmüş gibi bilir ve size de şunu bildiririm ki; Allahu Teâlâ'dan başka ilah yoktur. O birdir, eşi ve ortağı yoktur. Sizi kendisinden başka ilah olmayan Allah'a iman etmeye davet ediyorum. Ben O'nun bütün insanlara gönderdiği, son Peygamberiyim. Vallahi siz, uykuya daldığınız gibi öleceksiniz. Uykudan uyandığınız gibi de diriltilecek ve bütün yaptıklarınızdan hesaba çekileceksiniz.

İyiliklerinizin karşılığında iyilik, kötülüklerinizin karşılığında ceza göreceksiniz. Bu da ya devamlı Cennette veya devamlı Cehennemde kalmaktır. İnsanları ahiret azabıyla korkuttuğum ilk kimseler, sizlersiniz.

Ey Abdülmuttaliboğulları! Ben size çok üstün ve kıymetli, dünya ve ahiretiniz için faydalı şeyler getirdim. Araplar içerisinde kavmine bundan daha hayırlısını getiren bir kimse bilmiyorum. Ben sizi, dile kolay, hafif ve mizanda ağır gelecek iki kelimeye davet ediyorum. O da, “Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh” demenizdir.”

Resûlullah Efendimiz akrabalarına bu konuşmaları yapınca, birçoğu Müslüman oldu. Hz. Fatıma binti Esed'in bütün çocukları da kendisinden önce veya sonra İslâm'ı kabul ettiler. Ebu Talib, Müslüman olduğunu söylememiş olsa da vefatına kadar daima Efendimiz'in destekçisi oldu. Eşinin ve

çocuklarının bu yöndeki gayretlerini de takdir ve kabul etti. Hz. Ali'nin sürekli Efendimiz'le beraber olması ve her türlü vazifede öne atılmasına "Amcaoğluna yardım etmek ona düşer." diyerek onay verdi. Bir keresinde Kureyş'in müşrikleri Ebu Talib'e korkunç bir teklifle geldiler. Oğullarından en yakışıklı, en akıllısını seçip getirmişlerdi. "Al bunu." diyorlardı. "Al ve aklından, yardımından istifade et. Onu çocuğun edin. O, senin için daha hayırlı olur. Onun yerine, senin ve atalarının dinine karşı gelen, kavminin birlik ve bütünlüğünü darmadağın eden ve onların akıllarını çelen yeğenini bize teslim et, biz onu öldürelim. Böylece kısasa kısas yapmış oluruz." Akıllara durgunluk veren bu öneriye Ebu Talib şiddetle karşı çıktı: "Teklif ettiğiniz şey ne kadar kötü! Siz kendi oğlunuzu veriyorsunuz, ben onu sizin için büyütüp besliyorum. Ben size yeğenimi veriyorum; siz ise onu öldürüyorsunuz. Vallahi, bu, olacak şey değil."

Müşriklerin Müslümanları tecrit ettiği boykot yıllarının ardından Ebu Talib vefat etti. Allah Resûlü Medine'ye hicret edince Hz. Fatıma binti Esed de hicret etti. O salıha bir kadındı. Allah Resûlü onun evine ziyaretine gider, bazen öğlen vakti orada kısa süre uyurdu. Annesi gibi sever, hürmet ederdi. Hz. Fatıma binti Esed'in hayatında en büyük mutluluklarından biri de Efendimiz'in kızı Hz. Fatıma'nın oğlu Hz. Ali ile evlenmesiydi. Hatta Fatıma annemiz ile aynı evde yaşamış, ömrünün son demlerinde torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i sevmek de nasip olmuştu.

"Sen, benim annemden sonra annem idin"

Hz. Fatıma binti Esed, Hicret'in dördüncü yılında Medine'de vefat etti. Efendimiz bu ayrılıktan dolayı çok hüzünlü olmuş, "Bugün annem vefat etti." buyurmuş, cenaze namazı ve defin sırasında sadece ona özel muamelelerde bulunmuştu.

“Annemden sonra annemdi. Ebu Tâlib’ten sonra bana ondan daha çok iyilik yapanla karşılaşmadım.” diyen Allah Resûlü bu salih kadını kendi gömleğiyle kefenledi. Cenaze namazını kılariken yetmiş tekbir getirdi. Defnedileceği kabir kazıldıktan sonra önce kendisi girip yanı üzerine biraz uzandıktan sonra onu indirtti. Hz. Ömer “Ya Resûlallah, seni bu yaptığını başkasına yaparken görmedik.” diye merakını ifade edince Efendimiz şunları söyledi: “Bu kadın, beni doğuran annemden sonra annemdi. Ebu Talib yiyecek getirir, Fatıma onu yemek yapar ve sofraya getirirdi. Bir kısmını bana ayırır ve ben gelince yerdim. Ebu Talip’ten sonra bu kadıncağz kadar bana iyiliği dokunan bir kimse olmamıştır. Ona cennet elbiselerinden giydirilsin diye gömleğimi kefen olarak giydirdim. Kabir hayatı kendisine mülayim ve kolay gelsin diye de kabirde uzandım. Cebrail bana, Rabbim’den onun cennetlik olduğuna dair haber getirdi. Ayrıca Allah Tealâ’nın yetmiş bin meleğin onun namazında hazır bulunmasını emrettiğini söyledi.”

Peygamberimiz, Hz. Fatıma binti Esed’in kabrinin başında durup şöyle dua etti: “Allah seni yarlığasın ve hayırla mükafatlandırısın. Allah, sana rahmet etsin ey annem! Sen, benim annemden sonra annem idin. Kendin aç durur, beni doyururdun. Kendin çıplak durur, beni giydirdin. En iyi nimetlerden kendi nefsinin alıkoyar, bana tattırırdın. Bunu da ancak Allah’ın rızasını ve ahiret yurdunu umarak yapardın. Allah ki, diriltendir, öldürenidir. Hiç ölmeyen diridir o. Ey Allah’ım, annem Fatıma binti Esed’i af ve mağfiret et. Ona hüccet ve delilini anlat. Girdiği yerini genişlet. Benim ve benden önceki peygamberlerinin hakkı için duamı kabul buyur ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allah’ım.”

Hz. Fatıma binti Esed, Allah ve Resûlü’nü çok sevmesinin yanında, yine Allah rızası için yetimin hakkını gözetmiş, anne

şefkatiyle sarıp sarmalamış, çevresine de hep iyilik ve huzur yaymış salih bir kadındı. Onun yolunda yürüyen, ona benzeyenler, yetim bir Peygamber'e sahip çıkar gibi çevresindeki yetimlere kol kanat gerenler, kabirde cennet elbiseleri giymeye aday demektir. Allah Resûlü yanyana duran iki parmağını gösterip de "Ben ve yetime sahip çıkanlar mahşer günü işte böyle yakın olacağız." demiştir. Allah Resûlü'ne yakın olmanın, Hz. Fatıma binti Esed'e cennet komşusu olmanın yolu bir yetimin yüzünü güldürmekten geçiyor demek ki.

Allah, Hz. Fatıma binti Esed ve onun gibi yetim annelerinden razı olsun.

10- Yalnız Bir Hicret Yolcusu, Hz. Ümmü Gülsüm binti Ukbe

Allah Resûlü ve O'na tabi olan Müslümanlar Medine'ye hicret ettikten sonra Mekke'de gizli Müslüman olarak kalanlar da vardı. Bunlardan biri de Peygamberimiz'in azılı düşmanlarından Ukbe bin Ebi Muayt'ın kızı Ümmü Gülsüm'dü. Efendimiz Mekke'de iken Müslüman olmuş, O'na biat etmiş, ancak babasının ve kardeşlerinin korkusu yüzünden hem inancını ilan edememiş, hem de hicret edenlerden geri kalmıştı. Babası Ukbe, Peygamberimiz'e İslâm'a davetinin ilk gününden itibaren eziyet etmiş, Kâbe'nin önünde secdede iken işkenceler yapmış, boğmaya kalkışmıştı. Efendimiz hicret ettikten sonra da O'nu bir gün öldüreceğine yemin etmişti. Peygamberimiz onun sözlerini işitince kendisini Allah'a havale etmiş ve o da Bedir sonrası cezasını bulmuştu.

Hız. Ümmü Gülsüm böyle bir babanın ve ona benzer erkek kardeşlerinin arasında yıllarca inancını gizleyerek yaşadı. Medine'ye gitmek, Allah Resûlü'ne kavuşmak ve Müslüman

olarak inancının gereklerini rahatça yerine getirmek istiyor ancak ne yolu biliyor, ne de fırsat bulabiliyordu. Üstelik artık Hudeybiye anlaşması vardı. Hicretin altıncı yılında umre ziyareti için Allah Resûlü'nün önderliğinde Medine'den ayrılan Müslümanlar Mekke'ye girememiş, Hudeybiye kuyusunun başında müşriklerle bir anlaşma yaparak ertesi sene umre yapmak üzere geri dönmüşlerdi. Allah Resûlü anlaşma gereği, Mekke'den velisinin izni ve haberi olmaksızın Medine'ye gelenleri kabul etmiyor, geri gönderiyordu. Allah Resûlü bu maddeyi, "Onların yanından bize gelip geri vereceğimiz kimseleri Allah biliyordur ve onlar için elbette bir genişlik, bir çıkar yol yaratacaktır." diyerek kabul etmişti.

Yola çıktı ama ne tarafa gideceğini bilmiyordu

Ailesine geri gönderilme ihtimaline ve zorlu bir yolculuğa rağmen her şeyi göze alarak kaçmaya karar veren Hz. Ümmü Gülsüm, bir plan yaptı. Mekke yakınlarında Ten'im civarında, kendilerine ait ve aileden bazı kişilerin de oturduğu bir kır vardı. Hz. Ümmü Gülsüm, buraya sık sık gidip üç dört gün kalmaya başladı. Onun bu gidip dönüşlerini ev halkı yadırgamıyordu. Oraya gidip gelişini sıklaştırdı ve herkesi buna alıştırdı. Yine bir gün, bu kıra gitmek istiyormuş gibi şehirden ayrıldı. Yolun en son noktasına vardığı zaman bir adamla karşılaştı. Adam onun bir yola çıktığını anlamıştı. Nereye gitmek istediğini sordu. Ümmü Gülsüm önce kim olduğunu sordu. Adam Huzâa kabilesinden olduğunu söyledi. Bu kabilenin Allah Resûlü'nün muahedesine katıldıklarını biliyordu. O yüzden bu kişiye güvendi ve "Ben Kureyştenim. Allah Resûlü'nün yanına gitmek istiyorum. Fakat yolu bilmiyorum." dedi.

Bunun üzerine yabancı kişi, gece gündüz gidilecek yolları iyi bildiğini, dilerse Medine'ye kadar kendisine yoldaş olabileceğini söyledi. Bu, Allah'ın yalnız bir hicret yolcusuna en büyük nimetiydi. O Errahmanürrahim, Hz. Ümmü Gülsüm'ün samimi niyetinin karşılığında yoluna güvenilir bir yol arkadaşı çıkarmıştı.

Hz. Ümmü Gülsüm sonradan yolculuğunu anlatırken bu kişiden 'Huzaalı adam' diye bahseder. Günlerce süren yolculukta ismini bile öğrenmemiştir çünkü. Huzaalı onunla tek kelime bile konuşmadan refakat etmiştir. Hz. Ümmü Gülsüm, adamın getirdiği deveye bindi. Adam da yularını tutup yola revan oldu. Dinlenecekleri zaman deveyi çöktürüp yanından hemen uzaklaşıyordu. Hz. Ümmü Gülsüm deveden inince gelip onu bir ağaca bağladıktan sonra yine ağaçların arasına çekiliyordu. Yola çıkılacağı veya devenin acıktığını fark ettiği zaman yanına gelip arkasını dönüyordu. Deveye bindiğinde ise, yularını tutup ininceye kadar arkasına bakmadan yürüyordu. Sekiz gün boyunca bu hâlde hiçbir değişiklik olmadan yol kat ederek Medine'ye geldiler. Hz. Ümmü Gülsüm sonradan bu kişiyi, "Allah o yoldaşı hayırla mükafatlandırсын. Huzaa kabilesi ne iyi kabiledir." diyerek anardı.

Hz. Ümmü Gülsüm için asıl imtihan Medine'ye geldikten sonra başladı. Kalbi ailesine geri gönderilme korkusuyla dolu bir hâlde yüzünü de örterek Peygamberimiz'in eşi Hz. Ümmü Seleme'nin odasına gitti. Yüzünü açınca kendisini tanıyan Hz. Ümmü Seleme, "Sen Allah'a ve Resûlüne hicret mi ettin?" diye sordu. "Evet" dedi ve korkularını anlattı. Kardeşlerinin günler geçip de dönmeyince kendisini burada arayacaklarından emindi.

“Ya Resûlallah, dinim uğruna senin yanına kaçıp geldim”

Hız. Ümmü Seleme, çok akıllı, dirayetli, sözü dinlenen, muhakemesi güçlü bir hanımdı. Hudeybiye’de Allah Resûlü’nün yanındaydı. Anlaşmanın hangi şartlarda yapıldığını çok iyi biliyordu. Üstelik anlaşmaya uyarak kurbanlarını kesip geri dönme hususunda tereddüt eden Ashabına karşılık Allah Resûlü bu eşiyile istişare etmiş; O’nun da önerisiyle kurbanını keserek durumun netliğini ortaya koymuştu. İşte bu Hız. Ümmü Seleme, Hız. Ümmü Gülsüm’ün de kalbini ferahlatarak teselli etti ve Efendimiz’e haber gönderdi. Hız. Ümmü Seleme’nin yanına gelen Allah Resûlü’ne hâlini anlatan Hız. Ümmü Gülsüm, “Ya Resûlallah, dinim uğruna senin yanına kaçıp geldim. Beni koru, geri çevirme, eğer gönderirsen onlar bana işkence yaparlar ve beni dinimden döndürmeye uğraşırlar. Ben bir kadını, işkenceye dayanamam.” dedi.

Allah Resûlü ise, “Şüphe yok ki, Allah, kadınlar hakkındaki ahdi bozar, hükümsüz bırakır.” diyerek onu ferahlattı. Efendimiz’in bu sözleri üzerine gizlice hicret eden bütün kadınlar için müjde niteliğinde Cenab-ı Hak şu ayeti vahyetti: “Ey inananlar! İnanmış kadınlar hicret ederek size gelirlirse onları deneyin, hicretlerinin sebebini inceleyin. Allah onların imanlarını çok iyi bilir. Onların mümin kadınlar olduklarını öğrenirseniz, inkârcılara geri çevirmeyin. Bu kadınlar, o inkârcılara helal değildir Onlar da bunlara helal olmazlar. İnkârcıların bu kadınlara verdikleri mehirleri iade edin: Bu kadınların mehirlerini kendilerine verdiğiniz zaman, onlarla evlenmenizde bir engel yoktur. İnkârcı kadınları nikâhınızda tutmayın; onlara verdiğiniz mehri isteyin; inkarcı erkekler de hicret eden mümin kadınlara verdikleri mehirleri istesinler. Allah’ın hükmü budur; aranızda O hükmeder. Allah bilendir, Hakîm’dir.” (Mümtehine suresi 10. ayet)

Çok geçmeden Hz. Ümmü Gülsüm'ün kardeşleri Velid ve Umare Medine'ye geldiler ve Allah Resûlü'ne anlaşmanın şartlarını yerine getirmesini söylediler. Peygamberimiz ise, Allah'ın o şartı kadınlar hakkında bozduğunu söyleyerek Hz. Ümmü Gülsüm'ü onlar teslim etmedi. Mekke'ye dönen Ukbe'nin oğulları durumu müşriklere bildirdi. Onlar da bu duruma ister istemez razı oldular. Allah yolunda Müslüman ve Muhacir olarak ana baba ocağından tek başına çıkıp giden Hz. Ümmü Gülsüm'den başka Kureyşli bir kadın yoktur.

Bu ayetten sonra Allah Resûlü anlaşma yaptığı kabilelerden hicret eden kadınlara, "Siz evlenme ve mal arzusuyla mı geldiniz yoksa Allah ve Resulü'nün sevgisi için mi?" diye soruyordu. Müspet cevap verenler ailelerine teslim edilmiyor, evlenirken kocalarından aldıkları mehirleri iade ediliyordu.

Hz. Ümmü Gülsüm ile Hz. Osman ana bir kardeşiler. Anneleri Hz. Erva Binti Kureyz de Mekke'de Müslüman olmuştu. Kızından sonra o da hicret edip Medine'ye geldi.

Onlar, kendi zamanlarını yaşadılar ve o gün inançlarının gereği adına ne yapılması gerekiyorsa onu yaptılar. Allah'ın bu dini, üzerine güneşin doğup battığı her yere ulaştıracağına inançları tamdı. Asırlar sonra onların ardından, ayak izlerini arayarak Allah ve Resûlünü sevdiği için hicret eden kadınlara da rehberlik ediyorlar. Hz. Ümmü Gülsüm, karanlık çöl gecelerinde yabancı bir adamın rehberliğinde bir başına çıktığı -kim bilir belki meçhule de gidebileceği- bir yolculukta nasıl Allah'a sığınıp güvendiye, bugünkü hicret erlerinin de tek sığınağı, melcei, dua kapısı Rabbül alemin'dir. Ona kapıları açan, onun durumunun vesilesiyle vahiy ihdiren Cenab-ı Rabbül alemin samimi niyetlerle huzuruna duran bu çağın muhacirlerinden de rahmetini, nusretini esirgemeyecektir.

Allah onlardan razı olsun.

11- Kendisine Zulmeden Kardeşine İslâm'ı Tanıtan, Hz. Fatıma binti Hattab

Hattab'ın kızı Hz. Fatıma deyince aklımıza hemen Hattab'ın diğer evladı Hz. Ömer geliyor. Hz. Ömer bin Hattab, yani İslâm'ın ikinci halifesi, celal ve adalet sahibi Ömerül Faruk. Hz. Ömer ile Hz. Fatıma'nın kardeş olarak en benzer yönü zalime karşı cesurca duruşları olabilir mi acaba? Bugünden on dört asır öncesini değerlendirmek elbette çok güç, ancak Hz. Ömer'in Müslüman oluş sürecinde Hz. Fatıma'nın rolüne baktığımız zaman böyle düşünmekte haksız sayılmayız. Çünkü Hz. Ömer, kendi gibi zulme, haksızlığa boyun eğmeyen, hiçbir gücün, tehdidin ve işkencenin yolundan döndüremeyeceği cesur bir kız kardeşin vesilesiyle İslâm'ı tanıdı; üstelik o zalim kendisi olduğu hâlde. Ancak şimdi Hz. Ömer'den önce Hz. Fatıma'nın da Müslüman olmasına vesile olan kıymetli eşi, cennetle müjdelenen on kişiden biri olan Hz. Said bin Zeyd'i ve ailesini biraz tanımak gerek.

Hz. Said'in babası Zeyd, Mekke halkının putlara tapmasını onaylamıyor, bunu çirkin buluyor ve onlara da bunu söylüyordu. Hatta cehaletlerini kınayan sözleri yüzünden kabilelerden çok da eziyet görüyordu. Hz. Ömer'in babası Hattab, Zeyd'in amcasıydı ve bir keresinde o da kavmini üzerine kışkırtarak zulmetmişti. Zeyd arkadaşlarıyla konuşuyor ve eğer kurtuluşu arzu ediyorlarsa inanacakları bir din aramalarını söylüyordu. Kendisi de İbrahim Peygamber'in hanif dinini aramak üzere yolculuğa çıktı. Gezdiği diyarlarda Yahudilik ve Hıristiyanlığı inceledi ancak içini rahatlatacak bir şey bulamadığı için kabul edemedi. Son olarak Şam diyarında kitaplardan bilgisi olan bir rahibe gitti. Onunla konuşmasında Hz. İbrahim'in (aleyhisselam) dinini aradığını anlattı. Rahip, "Bugün mevcut olmayan bir dini

arıyorsun. Fakat sen memleketine git. Allah senin kavminden Hz. İbrahim'in dinini yenileyecek kimseyi gönderecektir. Eğer yetişirsen, ondan ayrılma." dedi. Zeyd hemen Mekke'ye doğru dönüş yolculuğuna çıktı. O yoldayken Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'e ilk vahiy gelmiş, risalet ilan edilmişti. Yolda bedeviler tarafından öldürülen Zeyd O'na yetişemedi ancak son nefesinde, "Ya Rabbi, beni bu hayırlı şeyden mahrum ettiysen, oğlum Said'i ondan mahrum etme." diye dua etti.

Gerçekten de Zeyd'in oğlu Hz. Said ve gelini Hz. Fatıma, Allah Resûlü'ne ilk inananlardan oldular. Kureyş'in içinde bulunduğu sapık inancı beğenmeyen bir evde, hayatını hak dini arayarak geçiren ve o yolda can veren bir babanın oğlu olan Hz. Said'in İslâm'ı kabul etmesi zor olmamıştı. Eşi Hz. Fatıma ile birlikte İslâm'ın muhtaç gönüllere ulaşması için gayret ediyorlardı. İlk dönemler inançlarını gizli yaşamak zorundaydılar. Müslümanların sayısı çok azdı ve en yakınları bile onlara karşı çıkıyordu. Bunlardan biri de Hz. Fatıma'nın ağabeyi Hz. Ömer'di. Risaletin altıncı senesinde, Kureyşlilerin kendisinden çok çekindiği, kahramanlıklarıyla meşhur Hz. Hamza'nın da iman ettiğini açıklaması Müslümanları güçlendirirken müşrikleri yeni tedbirler almaya sevk etmişti. Allah Resûlü'nü bir an önce ortadan kaldırmayı tek ve kesin çözüm olarak görüyorlardı artık. Ebu Cehil bu işi yapacak kişiye yüz kızıl ve siyah deve, altınlar, gümüşler vaad etti. Kimsenin cesaret edip öne çıkamadığı böyle bir göreve, gözü karalığıyla, sertliğiyle meşhur, uzun boylu, güçlü kuvvetli Ömer bin Hattab talib oldu. Bunu duyan herkes sözünü tutacağından emindi.

Peygamberimiz o sıralarda Erkam'ın evinde bulunuyordu. Kılıcını kuşanan Hz. Ömer doğruca oraya gitmek için yola çıktı. Yolda, Müslüman olduğunu gizleyen akrabası Hz. Nuaym

ile karşılaştı. Hz. Ömer'in sert bakışlarından, kararlı adımlarından olağanüstü bir durum olduğunu sezen Hz. Nuaym, ona nereye gittiğini sordu. "Şu, dinini bırakan, Kureyş'in arasına ayrılık düşüren Muhammed'in vücudunu ortadan kaldırmaya gidiyorum." diyerek niyetini açıkça söyledi Hz. Ömer. Hz. Nuaym bu fikrinden vazgeçirmek için Allah Resûlünün çok iyi korunduğunu, etrafında sürekli ashabının olduğunu anlattı. Eğer her şeye rağmen bir fırsatını bulup O'nu öldürse bile kavminin kendisini rahat bırakmayacağını söyledi. Hz. Ömer ısrarlı konuşmasından şüphelendi. "Sen de mi...?" diye sorarken ummadığı bir cevapla karşılaştı. Hz. Nuaym, kızkardeşiyle eniştesinin çoktan Müslüman olduklarını söylemişti.

Duyduklarıyla sarsılan Hz. Ömer yolunu değiştirip kız kardeşinin evine doğru yöneldi. Kapiya geldiğinde içerden okuma sesleri duydu. Hiddetle çaldı bir kaç kez; açılmayınca içeri daldı. Karşısında Hz. Said ve Hz. Fatıma vardı. Telaşlı hâllerinden bir şeyler sakladıkları belli oluyordu. "Okuduğunuz neydi?" diye sordu, sert, kızgın sesiyle. Hz. Said bin Zeyd, sadece kendi aralarında konuştuklarını söyledi ama inanmamıştı Hz. Ömer. Eniştesinin yakasına yapıştı, "Duyduklarım doğruymuş!" diyerek yere savurdu. Eşini korumak için araya giren Hz. Fatıma'ya da bir tokat attı. Karı koca yaralanmış, elleri yüzleri kan içinde kalmıştı. Hz. Fatıma için artık bu aşamadan sonra imanını gizlemenin manası yoktu. Sonu kardeşinin elinden ölmek bile olsa gerçeği söyleyecekti. Düştüğü yerden kalktı ve "Elinden geleni yap, ben ve kocam artık Müslümanız, Allah ve Resûlüne iman ettik." dedikten sonra şehadet getirdi.

Kardeşinin bu tavrı Hz. Ömer için en önemli dönüm noktasıydı. Bir kendi yaptıklarına, bir onların cesur duruşlarına baktı.

Hayatları pahasına savundukları şeyin ne olduğunu merak ediyordu artık. “Okuduklarınızı getirin de Muhammed’e gelen şey neymiş göreyim.” dedi. Hz. Ömer gelmeden önce gerçekten de Kur’an okuyorlardı. Hz. Habbab bin Eret yeni nazil olan Taha suresinin bir nüshasını getirmiş, birlikte okumaya başlamışlardı. Hz. Ömer’in kapıya geldiğini anlayınca sayfaları saklamışlar, Hz. Habbab da bir kenara gizlenmişti. Fatıma, ağabeyine Kur’an sayfalarını vermekte tereddüt etti. Onun bu hâlini anlayan Hz. Ömer zarar vermeyeceğine söz verdi. Ancak yine bir sorun vardı. Hz. Ömer müşrikti ve abdestsizdi. Kur’an’a abdesti olmayanlar dokunamazdı. Hz. Ömer, önce yıkanması gerektiğini söyleyen kardeşine bu konuda da itaat etti. Artık, ayetleri okuyabiliirdi. Hz. Ömer dile hâkim bir katipti. Taha suresinin ilk on dört ayetini okumaya başladı: “Ta Ha, Kur’an’ı sana, sıkıntıya düşesin diye değil, ancak Allah’tan korkanlara bir öğüt ve yeri ve yüce gökleri yaratanın katından bir Kitap olarak indirdik. Rahman, arşa hükmetmektedir. Göklerde ve yerde, her ikisi arasında ve toprağın altında bulunanlar O’nundur. Sen sözü istersen açığa vur, şüphesiz O gizliyi de, gizlinin gizlisini de bilir. Allah’tan başka tanrı yoktur, en güzel isimler O’nundur. Musa’nın başından geçen olay sana geldi mi? O, bir ateş görmüştü de, ailesine: “Durun, ben bir ateş gördüm, ya ondan size bir kor getirir, ya da ateşin yanında bir yol gösteren bulurum.” demişti. Musa ateşin yanına gelince: “Ey Musa!” diye seslenildi: “Ben şüphesiz senin Rabbinim; ayağındakileri çıkar; çünkü sen, kutsal bir vadi olan Tuva’dasın.” “Ben seni seçtim; artık vahyolunanları dinle.” “Şüphesiz Ben Allah’ım, Benden başka tanrı yoktur; Bana kulluk et; Beni anmak için namaz kıl.”

Ayetleri okudukça kalbindeki katılık yumuşadı Hz. Ömer’in. Yüzü güldü, gözleri aydınlandı. Sayfayı bitirince “Bu ne güzel,

ne şerefli, ne haşmetli bir kelim. Bundan daha güzel, daha tatlı bir kelim olamaz.” diyordu. Çok etkilenmiş, sarsılmış, şaşkına dönmüştü. Hz. Ömer’in sözlerini işiten Hz. Habbab, gizlendiği yerden çıktı ve Allah Resûlü’nden duyduğu bir duayı anlattı: “Müjde ey Ömer, dilerim ki, Resûlullah’ın yaptığı dua, senin hakkında gerçekleşsin. Dün gece O, ‘Allah’ım, İslâmiyet’i ya Ebu’l Hakem bin Hişam’la (Ebu Cehil) ya da Ömer bin Hattab’la kuvvetlendir.’ diyerek dua etmişti.” Bunları duyunca kalbinde doğan kararı kuvvetlenen Hz. Ömer, Allah Resûlü’nün yerini sordu ve birlikte huzura gittiler. Bir gün içinde hâlden hâle girmişti Hz. Ömer. Daha birkaç saat önce kılıcını kuşanıp öldürmeye gittiği Zat’ın karşısına diz çökmüş imanını ilan ediyordu. O, Müslümanların kırkıncısı olmuştu.

Hz. Fatıma binti Hattab, Mekke’de Müslüman olan kadınlar arasında İslâm’ı yayma adına en faal olanlardan biriydi. Her gün ev ev gezer, kendine yakın bulduğu kadınlara yeni dini anlatırdı. Müslüman kadınlar olarak da bir araya gelir, yeni ayetlerden öğrendiklerini birbirlerine aktarırlardı. Müslümanların üzerindeki baskılar artınca eşiyle birlikte Medine’ye hicret etti. Orada da aynı şekilde bir öğretmen gibi Allah Resûlü’nden öğrendiklerini kadınlar arasında anlatmaya devam etti. Eşi Hz. Said bin Zeyd ise bir savaşçıydı. Efendimiz hayatta iken bütün savaşlarında hep onunla beraber oldu. Ondandan sonra da İslâm orduları ile pek çok sefere katıldı. Hz. Muaviye’nin halifeliği döneminde Medine’de vefat etti. Hz. Fatıma’nın hicretten sonraki hayatı hakkında çok fazla bilgi olmamakla birlikte dört çocuk annesi olduğu ve Hz. Ömer’in halifeliği döneminde Medine’de vefat ettiği bilinmektedir.

Allah ondan razı olsun.

12- “Peygamberimiz’in Mücahide Halası, Hz. Safiyye”

Peygamber Efendimiz, üç senelik gizli davet döneminin ardından, önce en yakınlarından başlayarak herkesi İslâm’a çağırması yönünde vahiy gelince (Şuara suresi, 214. ayet), Abdülmuttalib oğullarını iki kere bir araya toplayarak onlara ziyafet verdi ve İslâm’ı tebliğ etti. Sonra bir gün Safa tepesine çıkıp Kureyş kabilelerini tek tek isimleri ile seslenerek bir konuşma yaptı. Onları, “La ilahe illallah Muhammedun Resûlullah” demeye çağırdı. Konuşmasının sonunda yakın akrabalarına şöyle hitap etti: “Ey Kureyşliler kendinizi ateşten kurtarın. Ey Haşimoğulları, kendinizi ateşten kurtarın. Ey Abdülmuttalib oğulları, kendinizi ateşten kurtarın. Ben, sizi Allah’ın azabından kurtarabilecek hiçbir şeye malik değilim. Ey Abdülmuttalib’in oğlu Abbas, Ey Zübeyr’in annesi Resûlullah’ın halası Safiyye, Ey Muhammed’in kızı Fatıma, kendinizi Allah’tan satın alın. Kendinizi ateşten kurtarın. Ben size Allah’tan gelecek bir zararı önleyemem. Ama benim malımdan dilediğinizi isteyin.”

Allah Resûlü bu hitabıyla, herkesin hesabını tek başına vereceği, kimsenin kimseye yardımının olmayacağı mahşer gününde kendisine yakın olmanın dahi kurtulmaya yetmeyeceğini anlatıyordu. Hz. Safiyye o günden önce oğlu Hz. Zübeyr bin Avvam ile birlikte iman edenlerin saflarına dâhil olmuştu zaten. Ama o günkü daveti ve ikazı da hayatı boyunca unutmadı ve ‘kendini ateşten kurtarmak için’ üzerine düşen vazifeyi her zaman ve mekânda hakkıyla yerine getirmeye çalıştı. Kardeşi Ebu Leheb’e karşı yeğenini (sallallahu aleyhi ve sellem) korurken, Medine’ye hicret ederken, Uhud’da yalın kılıç düşmana saldırırken, kardeşi Hz. Hamza’nın parçalanmış bedeni karşısında sabrederken, Hendek savaşı sırasında kapısını dinleyen bir Yahudi’nin üzerine yürürken de

kulaklarında aynı nida vardı: “Ey Abdülmuttalib’in kızı halam Safiyye, kendini ateşten kurtar.”

Resûlullah Efendimiz’in halası Hz. Safiyye, aynı zamanda teyzesinin de kızı olduğu için hem anne hem baba tarafından çok yakın akraba idiler. Cahiliye devrinde Haris bin Harb ile evlenmiş, bir oğlu olmuştu. Eşi öldükten sonra Hz. Hatice an-nemizin kardeşi Avvam bin Hüveylid ile evlendi. Bundan da Zübeyr, Saib ve Abdülkâbe adını verdikleri oğulları oldu. Hz. Safiyye, Allah Resûlü’nü küçüklüğünden beri çok sever, ilgilenirdi. Yeni bir dini tebliğ ettiğini duyunca da tereddütsüz iman etmişti. Çok akıllı, korkusuz, sözünü sakınmayan bir kişiliği vardı. Arap edebiyatına vakıftı. Güzel konuşur, insanları çok etkileyen mersiyeler yazardı. Bir anne olarak evlatlarına karşı çok şefkatli olmasına rağmen en zor zamanlarda bile İslâm davasına hizmet etmesi, Allah Resûlü’ne yardımcı olması için oğlu Zübeyr’i öne çıkarırdı. Onu yüreklendirir “Sebat et. Yardım ve desteğe en layık kimse senin dayı oğlundur. Vallahi, erkeklerin güçlerinin yettiği şeylere gücümüz yetseydi biz de ona mutlak tabi olur ve onu korurduk.” derdi. Böyle bir annenin terbiyesi ile Zübeyr, Allah Resûlü’nün fedaisi oldu, O’nun nazarında ‘havarim’ diyecek kadar kıymetli bir makama ulaştı.

Hz. Safiyye düşmanlık eden kardeşlerine karşı Allah Resûlü’nün yanında yer aldı. Fırsat buldukça onlara zulümlerine son vermeleri ve iman etmeleri için öğüt verdi; hatta azarladı. Peygamberimiz’in risaletini tebliğ etmek için ailesini topladığı günlerden birinde Ebu Leheb onun sözlerini reddetti ve hakaretler ederek susturmaya çalıştı. Bunun üzerine Hz. Safiyye ona, “Ey kardeşim, Kardeşinin oğlunu ve onun dinini yarıdım, hor ve hakir bırakmak sana yakışır mı? Vallahi, bilgilerin, öteden beri, Abdülmuttalib’in soyundan bir peygamberin

çıkacağına haber vermişlerdir. İşte o peygamber budur.” diyerek müdahale etti.

Çadır direğiyle verilen mücadele

Mekke’de müşriklerin Müslümanlara yönelik işkence, baskı ve zorlamalarını Hz. Safiyye de yaşadı. Allah Resûlü ve bütün Müslümanlarla birlikte boykot yıllarının sıkıntılarına Allah rızası için katlandı. Hicret izni geldiği zaman da oğlu Hz. Zübeyr ile birlikte Medine’ye hicret etti. Burada da İslâm’ı öğrenme, yaşama ve yaşatma gayreti içindeydi. Cesur bir karakteri olduğu için İslâm orduları ile beraber savaflara da katılıyordu. Uhud Savaşı onun için, kardeşi Hz. Hamza’yı kaybetmenin acısı ile Allah Resûlü’nü hayatta görmenin sevincini bir arada yaşadığı önemli bir gündü.

Medine’de erkekler Uhud dağı eteğine Mekkeli müşriklerle savaşmak için gidince, Allah Resulü de güvenlik için kadın ve çocukları büyük evlerde ve kalelerde toplamıştı. Kendi ailesini Hz. Hassan bin Sabit’in kalesine yerleştirmişti. Yanlarında, yaşlı ve zayıf bir kişi olan Hz. Hassan’dan başka erkek yoktu. Şehirdeki Yahudiler de kadınların üzerine saldırmak için fırsat kolluyordu. Aralarından biri eve yaklaşıp koruyacak kimse olup olmadığını anlamak için gözetlerken Hz. Safiyye onu gördü. Hz. Hassan’a seslenip”Şu Yahudi’nin yanına in, onu öldür.” dedi. Hz. Hassan, geçirdiği bir hastalık yüzünden kılıç sallayamıyordu. Cevabı çok çaresiz ve ümit kırıcıydı: “Onunla savaşacak hâlde olsaydım, şimdi herhalde Uhud’da Resûlullah’ın yanında olurum.” İş, Hz. Safiyye’ye düşmüştü. Bir çadır direğini alıp aşağıya indi. Farkettirmeden yaklaşıp direği kötü niyetli adamın kafasına indirdi. Ani darbe ile düşen adam orada ölüp kaldı.

Eline bir kılıç alıp Uhud'a koştı

Uhud'dan ise kötü haberler geliyordu. Bazı Müslüman askerler Medine'ye doğru koşuyor, bozgun haberi veriyordu. Kadın bile olsa davaya baş koyan herkes için durulacak zaman değildi. Hz. Safiyye de kulağına gelen haberler üzerine duramadı o evde. Eline bir kılıç alarak Uhud'a doğru koşturaya başladı. Bir taraftan da mü'minleri mücadeleye teşvik edecek konuşmalar yapıyordu. "Siz nasıl insanlarsınız?" diyordu, "Siz nasıl insanlarsınız ki, Resûlullah'ı bırakıp da gidiyorsunuz? Hem O'nu bırakıp nereye gidiyorsunuz?"

Savaş meydanında dehşetli bir manzara vardı. Başta Hz. Safiyye'nin kardeşi Allah'ın arslanı Hz. Hamza olmak üzere yetmiş sahabe şehid olmuş, yüzlercesi ciddi yaralar almış, Allah Resûlü de Uhud'un bağrında kayaların arasına çekilmiş, mücadelesini sürdürüyordu. Halasının yalın kılıç koşturaya meydana geldiğini görünce Hz. Zübeyr'i çağırıp Hz. Hamza'nın parça parça edilmiş vücudunu görmesini engellemesini istedi. Kardeşini böyle görürse Hz. Safiyye'nin aklını kaçıracağını düşünüyordu Efendimiz. Hz. Zübeyr, annesinin yanına koşup geri çekilmesini, oradan uzaklaşmasını söyledi. Oysa Hz. Safiyye gelirken Hz. Hamza'nın başına gelenleri duymuştu. Bunun intikamını almak için oradaydı. "Geri dönmeyeceğim, sabredeceğim ve bir gün bunların karşılığını alacağım." dedi oğluna. Peygamber Efendimiz onun bu metanetini görünce çok sevindi, gelmesine müsaade etti. Ardından ona şu müjdeyi verdi: "Bana Cebrâil aleyhisselam geldi. Melekler katında Hz. Hamza'nın 'Allah'ın ve Resûlü'nün arslanıdır.' diye yazıldığını haber verdi."

Allah Resûlü zamanında kadınlar da savaşlara katılır, yaralıların bakımını yapmak, su taşımak gibi işlerde yardımcı

olurlardı. Hz. Safiyye ise bunun ötesine geçip düşmanla bire-bir savaşan ilk Müslüman kadın olmuştur. Hendek savaşı sırasında da Hz. Safiyye benzer şekilde kadınlarla toplandıkları Hz. Hassan bin Sabit'in kalesinin civarında casusluk etmek için dolaşan bir Yahudi'nin üzerine yürüyüp çadır direğiyle vurarak öldürmüştür.

Hz. Safiyye, ilerlemiş yaşına rağmen Hayber savaşına da katıldı. Oğlu Hz. Zübeyr'in kahramanlıklarına ve kalenin fethine şahit oldu. Hz. Ömer'in hilafet döneminde 640 yılında, 73 yaşında iken vefat etti. Bakî kabristanına defnedildi. Kainatın Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem) onun cennet ehlinde olduğuna işaret etmiştir. Efendimiz Hz. Hatice, Hz. Aişe, Hz. Esmâ binti Ebubekir ve Hz. Safiyye hakkında "cennetin ihtiyar kadınları" anlamında "acaizü'l-cenne" ifadesini kullanmıştır.

"Ya Resûlallah! Sen bizim iftihar ve ümidimizdin"

Çok iyi bir mersiye (ağıt) şairi olan Hz. Safiyye'nin, babası Abdülmuttalib'in vefatında, Hz. Hamza şehit edildiğinde ve Allah Resûlünün vefatının ardından yazdığı şiirler meşhurdur. Sevgili Peygamberimiz'e yazdığı mersiye'nin bir bölümü şöyledir:

"Ey Allah'ın Resûlü, sen bizim iftihar ve ümidimizdin

Bize her zaman iyilik ve ikramlarda bulunurdun

Hakkımızda cevri, zulmü reva görmezdin.

Bizi esirger, talim ve terbiyeyle hak ve hakikat yolunda rehberlik ederdin.

Artık bugünkü günde sana ağlayan ağlasın.

Benim anam, teyzem, amcam, dayım sonra da kendim ve cümle varım yoğum Rasûlullah'a feda olsun.

Hak Teala Hazretleri Peygamberimiz'i bize bırakaydı bah-tiyar olurduk.

Lakin hakkın emri yerine gelecek, hüküm ve takdiri nasıl sebketmişse işler o şekilde cereyan edecektir.

Ey Allah'ın peygamberi, sana Cenab-ı Hak tarafından taltif ve selam olarak salat ve selam olsun. Güzide sıfatlarla donatılmış zatın ve gönlünün arzusu üzere Adn cennetlerine konulasın.”

Allah ondan razı olsun.

13- Kutlu Hicret Yolcularını Çadırında Misafir Eden Bir Çöl Sakini, Hz. Ümmü Mabed

Mekke-Medine arasındaki yol üzerinde Kudeyd bölgesinde ıssız çölde bir çadır... Gelip geçen yolcular için bir vaha gibi gölgesi. Huzaa kabilesinden üç kişilik bir aile: Oğul Mabed, annesi Atike ve babası Temim'in yurdu burası. Yani Ümmü Mabed ve Ebu Mabed'in. Huzaalılar genel olarak iyi ve cömert kimseler olarak tanınır bu coğrafyada ama bu aile misafire ikramıyla daha meşhur olmuş. Geçimlerini sahip oldukları koyun sürüleri ile sağlıyorlar. Ebu Mabed, her gün sürüyü alıp otlatmaya götürüyor. Ümmü Mabed geride kalan işlerle meşgul. Kimi zaman çadırın önüne çıkıp yolları gözlüyor, gelen giden yolcu, yardıma ihtiyacı olan kimse var mıdır diye bakıyor. Bülursa bir misafir, et, süt ne varsa ikram ediyor. Kimi zaman bir koyunu kesip pişirerek misafirinin önüne koymaktan çekinmiyor, üşenmiyor bunu yapmaya. Kıtık zamanlarında bile ikramsız göndermiyor kimseyi.

Akıllı, cömert, dikkatli, uyanık, mert bir çöl kadını Ümmü Mabed, ancak henüz Allah Resûlü'nden haberdar olmamış, davet ona ulaşmamış. Gelip geçenlerden Mekke'de Kureyşli bir zatın peygamberliğini ilan ettiğini duymuşlarsa da tebliğin tatlı rüzgârı esmemiş bu çöllerde. Lakin az kaldı. Bunu Ümmü Mabed değil ama zayıf ve hastalıklı olduğu için sürüye

katılmayan küçük keçi çok iyi biliyor olmalı. Bir gün kutlu bir el sıvazlayacak sırtını ve memeleri sütle dolacak.

Ey Ümmü Mabed, hazırlan, misafirlerin geliyor. Allah Resûlü, sevgili dostu Hz. Ebu Bekir Sıddık, azadlı kölesi Amir bin Führeyre ve rehberleri Abdullah bin Ureykıt ile birlikte Sevr dağından ayrıldı. Günlerdir yollarda muhacirler. Çadırının emin bir konak olduğunu bilerek sana doğru geliyorlar.

Ümmü Mabed, yine çadırın önünde o gün. Uzaktan gelen dört kişiyi fark edip beklemeye başladı. Yaklaşan misafirlerini karşıladı, çadırına buyur etti. Peygamber Efendimiz ona kendilerine satmak üzere süt olup olmadığını sordu. O sırada hiç süt yoktu gerçekten. Hatta sütünü sağabileceği bir hayvan da bulunmuyordu. Efendimiz bir kıyıda duran zayıflayıp çökmüş keçiyi işaret etti. Sağmak için izin istedi. Ama hayır, onda da süt yoktu ki. 'Üstelik kansız' diyordu Ümmü Mabed. Bunun üzerine Habibullah keçinin sırtını sıvazladı, memelerini meshedip dua etti. Ardından bir kap getirmesini istedi ve memeleri sütle dolan keçiyi sağmaya başladı. Gördükleri karşısında şaşkına dönen Ümmü Mabed, misafirlerinin sıradan kimseler olmadığını çoktan anlamıştı. Ancak kim oldukları, nereden gelip nereye gittiklerine dair bir şey de sormuyordu.

Kabı sütle dolduran Efendimiz, önce ev sahibine ikram etti. Hayır, dedi Ümmü Mabed, "Siz buyrun, önce içmeye layık olan sizsiniz." Kabul görmedi bu önerisi. "Kavmin sulayıcısı onlardan sonra içer." diyordu nezaket abidesi Efendimiz. Ümmü Mabed'in ardından kendi arkadaşlarına da verdikten sonra kendisi de içti süttten. Sonra sağmaya devam ederek kabı tekrar doldurup ev sahibine verdi. Bu arada Ümmü Mabed misafirlerine ikram için yemek hazırlamıştı. Sofraya koyduklarının bir kısmını da azık olarak yanlarına verdi. Yemeğin ardından

yola çıkarken Allah Resûlü bu hayvanı kesmemesi konusunda uyardı Ümmü Mabed'i. Mübarek hayvan bundan sonra giderek güçlendi. Kuraklık ve kıtlık zamanlarında bile bol süt verdi. Hz. Ömer'in halifeliği dönemine kadar süttten kesilmeden yaşadı.

Allah Resûlü'nün bu ziyaretiyle ilgili tatlı bir hatıra daha rivayet edilir. Buna göre, çadırda bir süre dinlenen Efendimiz Ümmü Mabed'den su istedi. Gelen suyla elini yüzünü yıkadı ve kalanını çadırın kıyısında dikenli bir bitkinin dibine döktü. Onlar oradan ayrıldıktan bir süre sonra aynı yerden bir hurma ağacının büyüdüğü görüldü. Çok geçmeden meyve vermeye başlayan ağacın hurmaları çok güzel kokulu ve lezzetliydi. Bu hurmalardan yiyen açlar doyuyor, hastalar şifa buluyordu. Hatta yapraklarından yiyen deve ve keçilerin memeleri sütle doluyordu. Yıllarca meyve veren ağaç bir sabah hızla solup meyvelerini dökmeye başladı. Herkesin dikkatini çeken bu durumun, Allah Resûlü'nün bu âlemden göçtüğü gün gerçekleştiği sonradan fark edildi.

Cenab-ı Hak, hicret yolcularını ağırlayan bu şerefli hanıma o gün Resulü'nü koruma adına bir vazife daha takdir etmişti. Çünkü Allah Resulü'nü yakalamak için peşine düşen Mekkeli müşrikler de aynı çadıra doğru geliyordu. Ümmü Mabed'e tam da bir süre önce misafiri olan güzel insanları tarif edip, görüp görmediğini sordular. Henüz Müslüman olmasa bile bu kötü bakışlı, öfkeli adamlara karşı çok sevdiği Mübarek Zat'ı korumanın yollarını aradı Ümmü Mabed. Önce sorularına cevap vermedi. Israrlar üzerine ne demek istediklerini anlamadığını söyledi. Sonra bir misafirin geldiğini, sütü kesilmiş keçisinden süt sağdığını anlattı ama ne tarafa gittiğine dair bilgi vermedi. Ama adamlar peşini bırakmıyordu. Kızdı onlara, korkuttu, çekip gitmezlerse kabilesini başlarına toplamakla tehdit etti. Müşrikler, onun kabilesinde

sözünün dinlendiğini biliyorlardı. Söylediğini yapacağından emin oldukları için oradan ayrılmak zorunda kaldılar.

“Gördüğüm öyle bir zat idi ki..”

Aynı gün akşama doğru Ebu Mabed sürülerle birlikte döndü. Ümmü Mabed'in o gün eşine anlatacak ne çok şeyi vardı. Zaten evde taze sütü gören Ebu Mabed de farklı bir şeyler olduğunu anlamıştı. Sütün nereden geldiğini sordu önce. Ümmü Mabed misafirlerinin gelişini, içlerindeki Mübarek Zat'ın nezaketini, şahit olduğu mucizeleri ve giderken yaptığı uyarıları bir bir anlattı eşine. Ebu Mabed de meraklanmış, eşinin onlardan bahsederken yüzüne yansıyan mutluluğuna hayran kalmıştı. Daha iyi tanımak için Mübarek Zat'ın nasıl biri olduğunu, dış görünüşünü tarif etmesini istedi. Ümmü Mabed eşine Allah Resûlü'nü şöyle anlattı:

“Gördüğüm öyle bir zat idi ki, güzelliği besbelliydi. Şişman olmadığı gibi zayıf ve ince de değildi. Gözlerinin siyahı ve beyazı birbirinden iyice ayrılmıştı. Saçı ile kirpik ve bıyıklarındaki kıllar gümrahtı. Sesi kalındı. Sustuğu zaman vakarlı, konuştuğu zaman da heybetli idi. Uzaktan bakıldığında insanların en güzeli ve en sevimlisi görünümündeydi, yakından bakıldığında da tatlı ve hoş bir görünüşü vardı. Çok tatlı konuşuyordu. Orta boylu idi. Bakan kimse, ne kısa, ne de uzun olduğunu hissedirdi. Arkadaşlarının arasında en güzel görüneni ve nur yüzlü olanıydı. Arkadaşları, ortalarına almış durumda hep O'nu dinlerler, buyurduğu zamanda hemen buyruğunu yerine getirirlerdi. Konuşması tok ve kararlı idi. Ekşi ve asık suratlı değil, güleçti. Kimseyi kınamaz ve azarlamazdı.”

Ümmü Mabed bu sözleriyle âlimler tarafından Efendimiz'i tanıtan en önemli rivayetçilerden biri sayılmıştır. Peygamber

Efendimiz'den daha önceden haberdar olan eşi duydukları karşısında çok heyecanlanmıştı. "Bu zat, Mekke'de kendisinden sözü edilen Kureyşlidir. Eğer ben ona rastlamış olsaydım, arkadaşlığına kabul edilmemi dilerdim. Yine de buna bir imkan bulmaya çalışacağım." diyordu.

Bir süre sonra Ebu Mabed eşini ve oğlunu alıp Medine'ye geldi. Doğruca Mescid-i Nebevi'ye varıp Allah Resûlü'nün huzuruna çıktılar. Ümmü Mabed ise diğer mü'min kadınların arasındaydı. Baba oğul orada kelime-i şehadet getirerek Resûlullah'a biat ettiler. Ardından kadınlar da zina işlemek, çocuklarını öldürmemek, iftira atmamak, hırsızlık yapmamak, hiçbir ma'rufa isyan etmemek üzere söz vererek Peygamberimiz'e biat ettiler. Ümmü Mabed maruf ile neyi kast ettiğini tam anlamamıştı. Hemen sordu ve Peygamberimiz'den şu cevabı aldı: "Maruf, ölünün arkasından bağırıp çağırmamak ve feryad ederek ağlamamaktır."

Peygamberimiz'le görüştükten sonra yurtlarına döndüler ve öğrendiklerini tatbik etmeye çalışarak hayatlarını sürdürdüler. Ümmü Mabed yine misafir yolu gözetliyor, yine bol bol ikramda bulunuyordu ancak tüm bunları artık sadece Allah rızası için yapıyordu. Efendimiz'in alemi bekaya irtihalinin ardından halife seçilen Ebu Bekir Sıddık'ı ziyarete de gitti. Hz. Ebu Bekir O'nu tanıdı, mutlulukla karşıladı ve ikramlarda bulundu.

Mü'minlerin anneleri aynı çadırda

Yıllar sonra bir gün yine çadırındaydı Ümmü Mabed. Bir kafilenin yaklaştığını gördü. Allah Resûlü'nün eşleri sevgili annelerimiz, Hz. Osman ile Hz. Abdurrahman bin Avf nezaretinde hac yolculuğuna çıkmış, oradan geçiyorlardı. O'nun çadırının önünde dinlenmek için durdular. Annelerimizi gören Ümmü

Mabed ağlamaya başladı. Onlara yaklaşıp Allah Resûlü'nün de hicret sırasında buraya uğradığını anlattı. Bu sefer annele-
rimiz ve bütün kabile ağlıyordu. Resûlullah'ın hasreti, muhab-
beti, aşkı kalblerinde kor bir ateş gibi yanıyordu zaten. Habi-
bullaha dair anlatılan en küçük bir hatıra, O'ndan bahsedilen
her zaman, O'nun izini taşıyan her mekân hasretlerini çoğaltı-
yor, gözyaşlarını ceyhun ediyordu. Tek tek konuştular Ümmü
Mabed'le, belki tekrar tekrar anlattırdılar o gün şahit olduğu
her şeyi. Ve yola çıkarken hac mevsiminden sonra Medine'ye
yanlarına gelmesini rica ettiler. Söz verdiği gibi annelerimizi
ziyarete gitti Ümmü Mabed. Her bir annemiz yine tek tek ilgi-
lendi O'nunla ve hediyeyle uğurladılar.

Ümmü Mabed, karşılıksız vermenin, sorgusuz sualsiz
herkese kapılarını açmanın, iyiliğe, güzelliğe gönülden bağ-
lanmanın sembolüdür bizim için. Samimiyeti, yardımsever-
liği, fedakârlığı ona iman kapılarını açmış, Rabbini tanıma-
sına vesile olmuştur. Kendisi hicret etmemiş olsa bile, evini
hicret yolcularına bir misafirhane kılmış, yiyeceğini onlarla
paylaşmış, azıklarını hazırlamıştır. Asr-ı Saadetten sonra da,
Efendimiz'in müjdelediği gibi Allah'ın ve Resûlü'nün adının
duyulmadığı tek bir çadır kalmayana kadar İlayı kelimetullah
uğruna hicret edenler olmuş, bundan sonra da olacaktır. Bu
uğurda kimileri yollarda muhacir, kimileri çadırlarda misafir
yolu gözleyendir. Ümmü Mabed gibi, Resûlullah'ı misafir et-
me hayaliyle bekliyor kimileri de. Çünkü çadırında ağırladı-
ğı her bir misafir farkında bile olmadan onu bir adım daha
yaklaştırmıştı Allah Resulü'ne. Kurduğumuz küçük bir sofraya,
kapımızı açtığımız bir muhtaç gönül, misafir ettiğimiz hicret
ve hizmet erleri bizi O'nun muhabbetine götürecekse eğer,
değmez mi, mecnun misali, her gözde leylamızı aramaya?..

Allah, Ümmü Mabel'den ve çağlar boyu onun izinde yürüyenlerden razı olsun.

14- Allah Resûlü'nün İmanına Şahitlik Ettiği Sahabi, Hz. Esmâ binti Ümeys

Hayatının her ânını İslâm üzere yaşamış olsa bile bütün mü'minler, son nefesini iman ile verememe korkusu yaşar ve yaşmalıdır da. Bu yüzden, Cenab-ı Rabbü'l-âlemin'e en çok edilen dua iman ehli olarak huzuruna çıkma isteğidir. 'La ilahe illallah Muhammedün Resûlullah' diyerek canımızı ölüm meleğine teslim etmeyi hayal ederken, bunu diyebilme gücünü yaşadığımız hayattan alacağımızı da biliriz aslında. Çünkü Sevgili Rehberimiz Efendimiz bize 'nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz, nasıl ölürseniz öyle dirilir ve haşrolursunuz' buyuruyor. Ehl-i iman olarak yaşamaya çalışırken, Allah Resûlü de bu gayretimizi görse ve "İşte bu da mü'mindir." diyerek şahitlik etsin isteriz...

Asr-ı Saadet'te yaşayan hanımlar arasında öyleleri vardı ki, Allah Resûlü onların Müslüman olduktan sonra hayatları boyunca bir milim bile imandan sapmadıklarına şahitlik ettiğini söylemiştir. Peygamberimiz, hiç kimse için kullanmadığı bir ifadeyi Hz. Esmâ binti Ümeys ve üç kızkardeşi için kullanmış, "Bunlar mü'minlerdir." demiştir. Hz. Esmâ ile birlikte andığı kardeşlerinden Hz. Meymune, Allah Resûlü'nün eşi, Hz. Selma, Hz. Hamza'nın eşi, Hz. Lübade, Hz. Abbas'ın eşiydi. Peygamberimiz Hz. Esmâ için aynı zamanda "O hısımlık cihetinden insanların en şerefli sidir." buyurmuştur. Çünkü başta Peygamberimiz olmak üzere diğer üç eniştesi de kahraman ve önder sahabelerdi. Üstelik Hz. Esmâ'nın üç eşi de cennetle müjdelenen kişilerdendir. Hz. Esmâ'nın hayatı 'imanına Allah Resûlü'nün şahitlik etmesini isteyenler için' en güzel bir rehberdir.

Çocuklarını hicret diyarında büyüttü

Mekke'de ilk Müslümanlardan olan Hz. Esmâ, Allah Resûlü'nün amcası Ebu Talib'in oğlu Hz. Cafer ile evlenmişti. Hz. Cafer, Hz. Ali'nin on yaş büyük abisiydi. Hz. Esmâ ve Hz. Cafer, Allah Resûlü Erkam'ın evine çekilmeden önce iman ettiler. (Dârü'l-Erkam, sahabelerden Hz. Erkam bin Ebu Erkam'ın, Safa tepesinin yakınında bulunan eviydi. Peygamberimiz nübüvvetin ilk yıllarında müşriklerden sakınarak Kabe haremî içindeki bu evde gizlenir, yanına gelenleri burada İslâm'a davet eder ve sahabelerine dini öğretirdi.) Müşriklerin Müslümanlar üzerindeki baskı, boykot ve zulümleri devam ederken adil bir hükümdarın bulunduğu Habeşistan'a hicretler başladı. Hz. Esmâ ve eşi Hz. Cafer ikinci kabile ile bu ülkeye hicret ettiler. Ancak müşrikler burada da Müslümanların peşini bırakmamış, Necaşi'ye gelerek onları teslim etmesini istemişlerdi. Bunun üzerine Necaşi, muhacirleri davet ederek Allah Resûlü'nün nasıl bir dini tebliğ ettiğini sordu. Müşriklerin de bulunduğu hükümdarın huzurunda Müslümanlar adına konuşan Hz. Cafer şunları söyledi:

“Ey hükümdar! Biz Cahiliye halkından bir kavim idik. Putlara tapardık. Ölmüş hayvan eti yerdik. Bütün kötülükleri yapardık. Akrabalarımızla ilgilerimizi keser, akraba hakkı gözetmezdik. Komşularımızı unuttur, komşuluk vazifelerini yerine getirmezdik. İçimizden güçlü olan, güçsüz, zayıf olanı yerdik. Yüce Allah bize kendimizden, soyunu sopunu, doğruluğunu, eminliğini, iffet ve nezahetini bildiğimiz Resûlü gönderinceye kadar, biz hep bu kötü durum ve tutumda idik. O peygamber, bizi, bizim ve babalarımızın Allah'tan başka tapageldiğimiz, taştan, ağaçtan, altın ve gümüşten yapılmış putları bırakarak Allah'ın birliğine inanmaya ve yalnız O'na ibadet etmeye

davet etti. Yine o peygamber, doğru söylemeyi, emaneti sahibine vermeyi, akraba haklarını gözetmeyi, komşulara iyi davranmayı, haramlardan uzak, kan dökmekten geri durmamızı bize emretti. Yine o, bizi her türlü çirkin, yüz kızartıcı söz ve işlerden, yalan söylemekten, yetim malı yemekten, iffetli kadınlara dil uzatmak ve iftira etmekten de men ve nehy etti. Ayrıca, hiçbir şeyi kendisine eş ve ortak tutmaksızın, yalnız Allah'a ibadet etmemizi, namaz kılmamızı, zekât vermemizi, oruç tutmamızı da bize emretti. Biz onu doğruladık ve ona iman ettik. Allah tarafından getirdiği şeylere göre, ona tâbi olduk. Bir ve tek olan Allah'a ibadet ettik, O'na hiçbir şeyi şirk koşmadık. O'nun bize haram kıldığını haram, helal kıldığını helal olarak kabul ettik.

Bunun üzerine, kavmimiz bize düşman kesildi. Bizi dinimizden döndürmek, Yüce Allah'a ibadetten vazgeçirip putlara taptırmak, öteden beri helalleştirip serbestçe işleyegeldiğimiz kötülükleri tekrar işletmek için, bizi işkenceden işkenceye uğrattılar. Onlar bize böylece galebe çalıp zulmettikleri, bizimle dinimiz arasına gerildikleri ve tazyiklerini atırdıkları zaman, biz senin ülkene çıkmak, sığınmak zorunda kaldık. Seni başkalarına tercih ile, senin koruyuculuğun ve komşuluğunda bulunmayı arzu ettik. Ey hükümdar! Biz senin yanında hiçbir zulme uğramayacağımızı umuyoruz.”

Bu sözlerin ardından Necaşi ayetlerden okumasını istedi. Hz. Cafer, Meryem suresinin baş tarafından, Hz. Yahya ve Hz. İsa'nın doğumları ile ilgili ayetleri (1-35) okuyunca, Necaşi gözyaşlarından sakalı ıslanacak kadar ağladı. Müslümanları himaye edeceğini söyleyerek müşrikleri ülkesinden gönderdi. Müslümanlar emniyet ve huzur içinde burada barındılar.

“Hangisine sevineyim?”

Necaşî'nin ülkesinde yaklaşık on dört sene ikamet eden Hz. Esmâ ile Hz. Cafer'in Abdullah, Avn ve Muhammed ismini verdikleri üç oğulları oldu. Alışkın olmadıkları bir coğrafyada, zor şartlar altında hayatlarını sürdürüyorlardı. Ama en azından inançlarından dolayı zulüm görmüyor, baskıya uğramıyor, özgürlükleri kısıtlanmıyordu. Ancak gönüllerinde her an Allah Resûlü'ne ve diğer kardeşlerine kavuşma arzusu vardı. Nihayet Hayber'in fethi sırasında 52 kişilik bir muhacir kafilesi ile birlikte Hz. Cafer, Hz. Esmâ ve çocukları Medine'ye geldiler. Allah Resûlü Hayber'den dönüp onları görünce o kadar çok sevindi ki, “Hayber'in fethine mi, yoksa Cafer'in gelişine mi sevineyim, bilemiyorum.” dedi. Hayber'in fethinde bulunmayan kimselere ganimetten pay vermeyen Efendimiz, Habeşistan muhacirlerine savaşa katılmış gibi hisse verdi.

Ey gemi yolcuları!

Efendimiz Hz. Cafer'in ailesi için mescidin yakınında bir ev yaptırdı. Hz. Cafer, Allah Resûlü'nün yanında, Hz. Esmâ ise Hz. Fatıma ve müminlerin anneleriyle beraber yılların hasretini gideriyorlardı. Bu arada muhacirler arasında tatlı bir çekişme yaşanıyordu. Medine muhacirleri, Habeş muhacirlerine “Biz buraya sizden önce hicret ettik.” diyorlardı. Habeş'ten gelenler de bu sözlere üzülüyordu. Aynı şeyi bir gün Hz. Ömer de Hz. Esmâ'ya söyledi. Hz. Esmâ, Hz. Ömer'in kızı ve Resûlullah'ın eşi Hafsa annemizin odasındaydı. Yanlarına Hz. Ömer de geldi. Kızının misafirinin Hz. Esmâ olduğunu öğrenince ona hitaben “Hicrette, biz sizden önceyiz. Resûlullah'a sizden daha yakınız.” dedi.

Hız. Esmâ bu sözler üzerine kızdı ve Hız. Ömer'e hiç çekinmeden itiraz etti: "Hayır, vallahi. Siz açlarınızı doyuran Resûlullah ile beraberdiriz. Biz ise, uzak bir yerdeydik. Oraya Allah ve Resûlü için gitmiştik." Sonra da, söylediğini Allah Resûlü'ne aktarıncaya kadar yiyip içmeyeceğine yemin etti. O sırada Peygaberimiz de Hız. Hafsa'nın odasına gelince Hız. Esmâ ona Hız. Ömer'in sözlerini anlattı. Kalplerin en güzel tesellisi Efendimiz'in cevabı Hız. Esmâ'nın ve bütün Habeşistan muhacirlerinin gönlüne su serpti: "Bana sizden daha yakını yoktur. Onun arkadaşlarının bir hicreti vardır. Ey gemi yolcuları! Sizinse iki hicretiniz vardır." Bu sözlerle Hız. Esmâ ile birlikte bütün Habeş muhacirleri çok sevinmişti. Öyle ki, sonraki yıllarda insanlar grup grup gelip Hız. Esmâ'ya bu hadisi tekrar tekrar anlattırılmışlardır.

"Ey iki kanatlı babanın evlatları"

Hız. Esmâ ve Hız. Cafer Medine'ye geldikten bir sene sonra Allah Resûlü, Hız. Haris bin Umeyr'i Şam'a Rum kayserine bir mektup götürmekle görevlendirdi. Hız. Haris, Şam yakınlarında kayserin valilerinden biri tarafından şehit edilince Efendimiz, Mute seferini düzenledi. Ordusuna Hız. Zeyd bin Harise'yi kumandan tayin etti. Ardından "Zeyd öldürülürse, Cafer bin Ebu Talib kumandandır. O da öldürülürse, Abdullah bin Revaha kumandandır. O da öldürülürse Müslümanlar, aralarından münasip birini seçsinler ve onu kendilerine kumandan yapsınlar." buyurdu. 'Kumandanlar savaşı' denilen bu seferde Allah Resûlü'nün saydığı bütün isimler şehit edildi.

Eşini sefere gönderen Hız. Esmâ, günlük işlerine devam ediyordu. Deri tabaklama işini iyi bilir, bu yolla evinin ihtiyaçlarını görürdü. Hız. Cafer'in şehit olduğundan habersiz, o gün

de kırk tane deriyi tabaklamış, işlemiş, ekmek yapmak için hamur yoğurmuştu. Bütün yorgunluğunun arasında çocuklarıyla da ilgilenmiş, onları yıkayıp güzel kokular sürmüştü. Çok sevdiği amcaoğlunun şehadetini öğrenen Efendimiz, doğruca Hz. Esmâ'nın yanına geldi. "Cafer'in çocukları nerede?" diye sordu. Esmâ çocukları çağırıp Resûlullah'a getirdi. Efendimiz onları kucaklayıp öpüyor, kokluyor ve bir taraftan da ağlıyordu. O'nun üzüntüsünü farkedenden Hz. Esmâ, eşini sordu hemen. Yoksa Cafer'den bir haber mi gelmişti? Allah Resûlü'nden eşinin şehit olduğunu duyan Hz. Esmâ feryadlar ediyor, yaşadığı acıyla kahroluyordu. Efendimiz, böyle bir anda imanına yakışmayacak bir hâle düşmesine, isyan sayılabilecek sözler sarf etmesine mani olmak için "Ey Esmâ, düşünmeden boş sözler söyleme. Göğsüne de vurma." diye uyardı.

Sonra Allah Resûlü, ailesinin yanına gitti ve Hz. Cafer'in ailesi için yemek hazırlanmasını istedi. Ardından mescidde müminlere şehitlerin haberini verdi. Ancak, Hz. Cafer'in evinde toplanan akraba kadınların ağıtları, feryatları dinmiyordu. Birkaç kere onları yatıştırmak için haber gönderen Efendimiz, sonunda yine bizzat giderek Hz. Esmâ'yı ve diğer hanımları teselli etti. Onlara Hz. Cafer'e savaşta kaybettiği ellerine karşılık cennette iki kanat verildiğini anlattı. O günden sonra da Hz. Cafer'in çocuklarına hep 'ey iki kanatlı babanın evladı' diyerek hitap etti. Hz. Cafer de 'Cafer-i tayyar' olarak anıldı.

Hz. Ebu Bekir, eşinin şehadetinden sonra iddet süresi biten Hz. Esmâ'ya evlenme teklifinde bulundu. Nikâhlarını Allah Resûlü kıydı. Hz. Esmâ, Efendimiz ve ailesi ile birlikte Veda haccı için yola çıktığında oğlu Muhammed'e hamileliğinin son zamanlarıydı. Medine'nin mikat yeri olan Zülhuleyfe'de sancıları olmasına rağmen ihrama girip niyet etti. Yolda doğum

yaptı. Allah Resûlü, temiz bir elbise bulup gusül abdesti alarak tehlil getirmesini istedi. Hz. Esmâ'nın sıcak bir iklimde, çok zor şartlarda ibadetini yerine getirmek için gösterdiği sabır vesilesi ile İslâm fıkhnın kadınlarla ilgili bazı hükümleri de yaşanmış ve öğrenilmiş oluyordu.

“Allah Esmâ'yı kötülükten uzaklaştırmıştır”

Hz. Esmâ'nın yaşadığı bir olay daha vardı ki, hem bir fıkıh hükmünün ilan edilmesine hem de onun korunmuşluğuna delalet etmişti. Uzak akrabalarından bir grup insan Hz. Ebu Bekir'in olmadığı bir vakitte Hz. Esmâ'yı ziyarete gittiler. Hz. Ebu Bekir evine gelip onları görünce durumdan rahatsız oldu ve Resûlullah'a gidip gördüklerini anlattı. Gayri meşru bir şeyin yaşanması söz konusu değildi aslında ve zaten Hz. Ebu Bekir de 'Hayırdan başka bir şey görmedim' diye bitirmişti sözlerini ama adap açısından uygun bulmamıştı. Sevgili dostunu dinleyen Efendimiz, “Allah, Esmâ'yı kötülükten uzaklaştırmıştır.” buyurarak gönlünü ferahlandırdı. Ardından minbere çıkıp “Bugünden sonra kimse yanında bir yahut iki adam olmadıkça kocası olmayan eve girmeyecektir.” şeklindeki hükmü açıkladı. Efendimiz bir keresinde de “Dört kızkardeş, Meymune, Lübabe, Selma ve Esmâ mü'min hanımlardır.” diyerek onların imanına şahitlik etmişti.

Efendimiz'in âlem-i bekaya irtilalinden sonra halife seçilen Hz. Ebu Bekir, bu ağır vazifeyi iki yıl boyunca hakkıyla yerine getirdi. Ancak artık rahatsızlanmış, son günlerini yaşıyordu. Yanında vefakâr eşi Hz. Esmâ vardı. Hz. Ebu Bekir'in ihtiyaçlarını karşılıyor, başında oturup ona yaklaşan sinekleri kovalayacak kadar ihtimam gösteriyordu.

İyi huylu, çevresiyle uyumlu, bulunduğu konumun hakkını

veren bir hanımdı Hz. Esmâ. Hayatı hep iman dairesinde güzel ahlakı yaşama gayreti içinde geçmişti. Zamana göre şartlar neyi gerektiriyorsa onu yapmaktan geri durmamıştı. İslâm'ı kabul edişi, hicretleri ve Medine'deki yaşamı boyunca ileri doğru attığı hiçbir adımını geri çekmemiş, bulunduğu yerde sabit kadem durmuştu. İslâm ümmetine önder olan çok kıymetli kişilere eş olmuş, onlar tarafından çok sevilmiş, kendisi de eşlerini sevmişti. Öyle ki, Hz. Ebu Bekir, vefatından sonra cenazesini onun yıkamasını vasiyet etmişti.

Kimin babası daha üstün?

Hz. Ebu Bekir Efendimiz'in vefatının ardından Hz. Ali, dört çocuğuyla yalnız kalan Hz. Esmâ'ya evlenme isteğini bildirdi. Yeğenlerini himayesine almak, koruyup kollamak istiyordu. Hz. Esmâ bunu kabul etti. Bu evlilikten Yahya isimli oğulları dünyaya geldi. Cennetle müjdelenen bu üç kişinin Hz. Esmâ'dan doğan oğulları arasında tatlı bir fazilet yarışı vardı. Özellikle Hz. Cafer'in oğlu Muhammed ile Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed birbirlerine, "Ben senden daha üstünüm. Çünkü benim babam senin babandan daha iyidir." diyerek övünüyorlardı. Onları bu hâlde gören Hz. Ali, Hz. Esmâ'dan hakem olmasını ve aralarında bir hüküm vermesini istedi. Ne zor bir hakemlikti bu! Halihazırdaki eşinin yanında, ikisi de birbirinden kıymetli rahmete kavuşmuş diğer eşlerini haklarını gözeterek nasıl tarif eder bir kadın? Vereceği cevap herkes için çok önemliydi. Hz. Cafer'in oğlu Muhammed'e şöyle dedi Hz. Esmâ: "Yavrum, Araplar arasında senin babandan daha iyi bir genç görmedim." Ardından Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'e dönüp "Yavrum, Araplar arasında senin babandan daha olgun birisini görmedim." dedi. Cevapları

beğenmişti Hz. Ali. Ağabeyinin ve Allah Resûlü'nün en yakın dostunun hakkını teslim etmişti. Kendisinin hatrına onları küçültücü bir ifade kullansaydı memnun olmayacaktı. Ancak yine de, "Bize birşey bırakmayın." dedi eşine. Hz. Esmâ'nın cevabı, "Sen üç iyi kişinin en güzelisin." şeklindeydi.

Hz. Esmâ, Hz. Ali ile 661'de şehit edilene kadar birlikte yaşadı. Bu arada, Müslüman toplum arasındaki kargaşaları, fitneleri, raşid halifelerden Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin şehadetlerini, oğlu Muhammed bin Ebu Bekir'in Mısır valisi iken Muaviye taraftarları tarafından katledilişini gördü. Hicretin kırkıncı yılında Hz. Ali'den kısa süre sonra vefat etti. İlk gençliğinden son nefesine kadar yolculuklar, ayrılıklar, acılarla doluydu ömrü. Lakin bahtiyardı Hz. Esmâ, çünkü Allah Resûlü'nün şahit olduğu imanlı bir kalble kavuştu Rabbine.

Allah ondan razı olsun.

15- Cennetteki Ayak Sesleri Duyulan Kadın, Hz. Rümeysa (Ümmü Süleym)

Allah Resûlü Medine'ye hicret ettiğinde şehrin Müslümanları onu yollarda karşıladı. Sonra ellerinde hediyelerle ziyaretine gelip tanıştılar. Efendimiz, gelen hediyeleri muhacirlerle dağıtarak ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştı. Hz. Ebu Eyyub el-Ensari'nin evinde misafir olan Efendimiz'i ziyaret edenler arasında ensardan genç bir hanım da vardı. On yaşlarındaki oğlunun elinden tutarak gelmişti. "Ey Allah'ın Resûlü herkes sana en güzel hediyelerle geldi. Düşündüm ki, bir hizmetçiye ihtiyacınız vardır. Enes akıllı bir çocuktur. Onu alın, size hizmet etsin." dedi. Allah Resûlü onun bu davranışından ve konuşmasından memnun olmuştu. Enes'i memnuniyetle kabul etti. Hediyesinin kabulüne sevinen anne, oğlu ve ailesi için dua

etmesi ricasında bulundu sadece. Âlemlere rahmet Sevgili Efendimiz, malının bereketli, soyunun devamlı olması için bu çocuğa dua etti. Sahabenin büyüklerinden olan Hz. Enes bin Malik, vefatına kadar Efendimiz'e on yıl hizmet etti. Onu kendi eliyle bu yola bağışlayan annesi Hz. Rümeysa (Ümmü Süleym) ise cennetle müjdelenen sahabiler arasında yer aldı.

Hz. Rümeysa'yı kadınlık âlemi için önemli bir rehber kılan ise, bütün davranışlarının altında yatan güçlü imanı ve sarsılmaz şahsiyetidir. Hayatının her döneminde akli ve mantığıyla hareket etmiş, verdiği sözleri tutmuş, Allah'ı ve Resûlü'nü çok sevmiş, karşılaştığı her olayda Allah rızasına muvafık hareket etmeye çalışmış, sahip olduğu her şeyi O'nun yolunda vermekten çekinmemiş ve bundan bıkmamış cömert bir kadındı. Samimi imanı ve sevgisi sayesinde nice mucizelere şahit olmuş, Allah Resûlü'nün iltifat ve takdirlerini kazanmıştı.

Ümmü Süleym künyesi ile tanınan Hz. Rümeysa, Neccar oğullarından Milhan bin Halid'in kızı ve Kıbrıs'ın fethine katılan Ümmü Haram'ın kardeşidir. Peygamberimiz'in süt teyzelerinden olduğu da söylenmiştir. Medine'de İslâm henüz tanınmadan önce Malik bin Nadr ile evlenmiş, Enes ismini verdikleri bir oğulları olmuştu. Birinci Akabe biatından sonra İslâm'ı anlatmak üzere Medine'ye gelen Hz. Musab bin Umeyr'i dinledikten sonra Müslüman olan Rümeysa, bu kararını eşine söylemedi. Enes'e kelime-i şehadeti öğretip tekrar ettirirken eve gelip onun sözlerini duyan eşi Malik bundan hoşlanmadı. Dinden çıktığını, sapkın olduğunu söyledi. Rümeysa ise bilakis hakiki dini bulduğunu ve Allah'a ve Resûlü'ne iman ettiğini anlattı. Malik onun bu güçlü duruşuna kızıp evinden ayrıldı; Şam tarafına doğru yolculuğa çıktı. Yolda önüne çıkan bir düşmanı tarafından öldürüldü.

“Sadecce Müslüman bir adamla evlenmeyi istiyorum”

Enes'e çok düşküdü Rümeysa. O'nu hiçbir şeye zorlamadan ve kısıtlamadan büyötmek istiyordu. Belki yetimliğin hüznünü görmek istemiyordu evladının gözlerinde. Baba sevgisinin yerini de şefkatiyle doldurmaya çalışacaktı. Bu yüzden Enes'i kendi isteğiyle süttten kesilene kadar emzirmeye, üvey baba ile yaşamasına gönlü razı olmadığı için de oğlu yetişkinlerin sohbet meclislerinde oturuncaya kadar evlenmemeye karar verdi. Ayrıca Müslüman olmayan bir adamla evlenmek istemiyordu artık ve Medine'de İslâm henüz bilinmiyordu. Ancak bir gün kendisiyle evlenmeyi çok arzu eden yirmili yaşlarında varlıklı bir talip çıktı karşısına. Ebu Talha, haberci göndererek evlilik teklifini ilettili.

Hız. Rümeysa, önce Enes'in büyümesini beklemek istediğini öne sürdü. Ancak muhatabı kararlıydı. Sonunda bu varlıklı, iyi huylu insana teklifini neden reddettiğini açıkladı mü'min kadın. Putlara tapan, Allah'a ortak koşan, İslâm nürundan nasibi olmamış biriyle evlenmesi mümkün değildi. Üstelik Ebu Talha'nın kafasını karıştıracak bir sürü soru sormuştu o gün. Kimseye zararı ve faydası olmayan putları Ebu Talha nasıl ilah sayıyordu? Tahta putları aşağı mahalledeki marangoz kölelerin, taş ve toprak putları yukarı mahalledeki kölelerin yaptığını bildiği hâlde üstelik. Tahtaları ateşe atsan yanar, taşı toprağı kayaya çarpsan dağılır, toz olur. Ebu Talha gibi akıllı bir kişi bunları düşünmez mi ki, bu oyuncaklara secde eder?

Ebu Talha, ilk defa duyduğu bu düşünceler karşısında afallamış, şaşkın, ne diyeceğini bilemez hâlde. Madem kendi putlarını oyuncak gibi görüyor, öyleyse Hz. Rümeysa neye inanıyor? “Seni, beni, yeri, göğü yaratan, yaşatan ve öldüren

Allah, birdir ve büyüktür. Muhammed O'nun kulu ve elçisidir." İşte, onun inancı bu.

Bu konuşmalardan sonra biraz düşünmek için ayrıldı Ebu Talha. Ancak akli bir türlü almıyordu. Reddedilmesinin sadece Müslüman olmayışından kaynaklanabileceğini idrak edemiyordu. Günler sonra geldi ve zihnine takılan soruyu sordu: "Sen, yoksa beyaz ve sarı mı istiyorsun?" Yani altın ve gümüş. Rümeysa'yı, imanını altına, gümüşe, dünyalığa satacak kadın mı sanmıştın ey Ebu Talha!

O, ne sarı istiyordu ne beyaz. Sadece Müslüman bir adamla evlenmeyi diliyordu. Eğer Müslüman olursa Ebu Talha ile evlenmemesi için hiçbir sebep yoktu. Bu niyetini ispat için de "Allah ve Peygamberi şahit olsunlar ki, Müslüman olursan mehir almadan seninle evleneceğim." diye söz verdi.

Ebu Talha'nın gönlündeki hem evleneceği kadına, hem de bu yeni dine dair var olan tereddütler tamamen silinmişti. Nasıl Müslüman olabileceğini sordu müstakbel eşine. Kelime-i şehadetini onunla birlikte tekrar etti. Evlenmemeleri için bir sebep kalmamıştı. Hz. Rümeysa, mehrini eşinin imanına feda etmiş, kararlı duruşuyla bir kişiyi daha sahabe halkasına kazandırmaya vesile olmuştu.

Hız. Ebu Talha iman ettikten sonra artık sürekli Hız. Musab bin Umeyr ve diğer Müslümanlarla beraberdi. İkinci Akabe biatına da katılıp Allah Resûlü ile tanıştı. O'na biat etti ve Medine'ye davet etti. Hicretten sonra da Efendimiz'den hiç ayrılmadı. Hız. Rümeysa ile birlikte Efendimiz'i ilk ziyaretlerine on yaşlarındaki Enes'in elini tutarak geldiler ve onu Allah yolunda hizmete vakfetteler.

İslâm'ı öğrenmek ve hakkıyla yaşamak için sürekli çaba gösteren bu iki güzel insan nice zorlukları birlikte göğüsledi, nice kahramanlıklara birlikte imza attılar. Efendimiz onları çok

sever, evlerini sık sık ziyaret eder, hatta gündüz uykusunu bazen evlerinde uyurdu. Rümeysa evinde ne pişirse bir kısmını Efendimiz'e gönderirdi. Müminlerin anneleri ezvacı tahiratı ziyaret eder, Efendimiz'in kızları ile yakından ilgilenirdi.

Emanet sahibi emanetini isterse ne dersin?

Hiz. Ebu Talha ile Hiz. Rümeysa'nın hayatında öyle tablolar vardır ki, sahabe ruhunu anlamamız ve onlara nasıl benzeyebileceğimizi görmemiz için çok önemli örneklerdir. Bunlardan biri, Rümeysa'nın evladı vefat edince gösterdiği sabırdır.

Allah Resûlü kadınlardan biat alırken ölülerinin arkasından dövünerek, kaderi tenkit eden isyankâr sözler sarfederek ağlamamaları için söz vermelerini istiyordu. Rümeysa da bu şekilde biat etmişti. İşte O'nun bu sözyle imtihanı da evladının acısıyla olmuştu. Ebu Talha ile evliliğinde Umeyr adını verdikleri bir oğul dünyaya getirdi. Yürümeye, yarım yamalak konuşmaya başlayan Umeyr evin neşe kaynağıydı. Efendimiz de ziyaret ettikçe Umeyr'i severdi. Evlerinde kafes içinde besledikleri kuşları ölünce Efendimiz "Ey Umeyr ne yaptı nuğayr (kuşcağız)" diye latifeyle sorardı ona.

Bir gün Umeyr hastalandı. Günlerce iyileşmesi için uğraştılar ancak durumu giderek kötüleşti. Hiz. Ebu Talha eve gidip gelişinde oğlunu sorar, iyi haber alamayınca üzülürdü. Onun evde olmadığı bir gün Umeyr vefat etti. Hasta yavrusunun başında dualar eden Hiz. Rümeysa biat ederken verdiği sözü unutmuyordu. Evladının acısıyla kalbi yansa da yüksek sesle ağlayıp dövünmemek için sabretti. Emaneti veren Kainatın Sahibi onu geri almıştı. Yavrusunu kimselere bırakamayacağını düşünüp kendi eliyle yıkayıp kefenledi. Evdekileri de eşine bir şey söylememeleri için tembihledi ve beklemeye başladı.

Ebu Talha o gün oruçluydu. Üzüntüden iftarını yapamaz diye acı haberi hemen vermek istemedi. Eve girer girmez oğlunu sorunca, üzüntüsünü belli etmeyerek onun şimdi daha rahat olduğunu söyledi acılı anne. Bu cevap üzerine Hz. Ebu Talha, oğlunun iyileşmeye başladığını düşünerek rahatladı. Sabır abidesi anne, eşinin de kendisi gibi metanetli olmasını, bu imtihanı Allah'ın razı olacağı şekilde O'nun takdirine razı olarak atlatmasını istiyordu. Bunun için hüzünlü haberi alıştırarak söylemeye karar verdi. Yemeğini yiyip dinlenen eşine herhangi bir şeyden bahseder gibi komşularının aldıkları bir emaneti geri vermek istemediklerini anlattı. 'Hiç iyi etmemişler' dedi Hz. Ebu Talha. Bu cevap üzerine oğlunun da bir emanet olduğunu ve Allah'ın emanetini geri aldığını anlattı. Hz. Ebu Talha önce şaşırды, ardından, anne kalbinin hassasiyetiyle kendisinden daha fazla üzülmesine rağmen metanetini korumasından etkilendi ve onun gibi sabretti bu acıya. Efendimiz'den öğrendiği gibi "İnna lillah ve inna ileyhi raciun!" dedi. Ancak geç haber aldığı için üzülmüştü.

Ertesi gün Allah Resulü'ne gidip eşiyile arasında geçenleri anlattı. Efendimiz de evlat acısına sabrettikleri için Cenab-ı Hakk'ın kendilerine bir erkek evlat daha vereceğini müjdeledi. Hz. Rümeyssa kısa zamanda hamile kaldı ve bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Efendimiz doğar doğmaz kendisine getirilen bu bebeğe Abdullah ismini verdi. Kendi ağzında ıslatıp ezdiği hurmaları çocuğun ağzına koydu. Bebeğin emdiğini görünce 'Ensarın hurma sevgisine bakın' diyerek latife yaptı.

İki ekmek kaç kişiye yeter?

Hz. Rümeyssa ve Hz. Ebu Talha, Allah Resulü ile birlikte iken yiyeceklerin bereketlendiğine çok defa şahit olmuşlardır.

Kıtlık zamanlarında bir gün Hz. Ebu Talha mescidde Efendimiz ile beraberken O'nun sesinin kısık olduğunu farkettiler. Bunun açlıktan olabileceğini tahmin ediyordu. Gerçekten de Efendimiz ve ailesi, ellerine ne geçerse infak ediyor, gelen hediyeleri dağıtıyor, kendileri zor şartlarda yaşamayı tercih ediyorlardı. Hz. Aişe o günleri anlatırken, "Günler geçirdi de evimizde ateş yanmaz, yemek pişmezdi. Su ve hurmadan başka bir yiyecek olmazdı." der. İşte yine öyle günlerden biriydi. Hz. Ebu Talha eve gelip eşine Resûlullah'ın hâlini anlattı. Evde yiyecek bir şey varsa O'na götürmek istiyordu. Hz. Rümeysa arpa unundan yaptığı iki ekmeği bir beze sarıp Hz. Enes'le Efendimiz'e gönderdi. Resûlullah mescidde sahabeleriyle bir aradaydı. Hz. Enes'e, "Seni Ebu Talha mı gönderdi?" diye sordu. Olumlu cevap alınca çevresindekilere "Haydi kalkın, benimle gelin!" dedi. Hz. Enes onlardan önce eve koşup misafirlerin geldiğini haber verdi. Hz. Ebu Talha telaşlandı. Bu kadar kalabalığa yetecek kadar yiyecekleri yoktu. Hz. Rümeysa ise rahattı. Allah Resûlü davet ettiyse bir bildiği vardır, diye düşünüyordu. Hz. Ebu Talha misafirlerini kapıda karşılayıp içeri aldı. Efendimiz Hz. Rümeysa'ya, "Evde yiyecek olarak ne var?" diye sordu. Hz. Rümeysa arpa ekmeği getirdi. Ekmeği ufalayıp bir kapta karıştırdılar. Efendimiz gelen herkesi onar kişilik gruplar hâlinde sofraya davet etti. Yetmiş seksen kişinin tamamı karnını doyurup kalktıklarında kabın içinde yine yiyecek vardı. Bunlar da komşulara dağıtıldı.

Hz. Rümeysa'nın bir koyunu vardı. Sütünü sağıyor, yağınını çıkarıyor ve bir tulumda topluyordu. Tulum dolunca Allah Resûlü'ne gönderdi. Hediyeyi kabul eden Efendimiz, tulumu boşalttırıp geri verdi. Hizmetçi, tulumu bir çiviye astı. Hz. Rümeysa eve gelip tulumun durduğunu görünce şaşırıldı. Onu

neden götürmediğini sordu hizmetçiye. “Hayır, götürdüm.” diyen hizmetçi de gözlerine inanamıyordu. Beraber Efendimiz'e geldiler. Hz. Rümeysa, gönderdiği yağı alıp almadığını sordu. Evet, almıştı Efendimiz. “Seni Hak Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, evimde aynı tulum yağla dolu.” Bu bir mucizeydi. Hz. Rümeysa, Allah ve Resûlü'ne olan sevgisinin tezahürlerini daha bu dünyada iken görüyordu. Zaten Efendimiz de, “Allah'ın kendi Peygamberine verdiği gibi sana da vermiş olmasına şaşıyor musun? Ye ve Allah'a şükret.” diyerek bunu ifade ediyordu.

“İşte onlar saadete erenlerdir”

Bu güzel ailenin diğerkâmlık ve fedakârlık adına öyle güzel bir hâlleri daha vardır ki, Allahu Zülcelal haklarında ayet-i kerime indirmiş, onları takdir ettiğini kıyamete kadar gelecek bütün insanlığa bildirmiştir. Ashab-ı suffeden Hz. Ebu Hureyre, Allah Resûlü'nün sünnetini öğrenme ve gelecek nesillere aktarma uğruna sürekli O'nun yanında bulunur, diğer suffice ehli gibi mescidde yatıp kalkar, gündüzünü gecesini ibadet üzere geçirirdi. Çoğu zaman, aç geceler, aç sabahlar, açlıktan benzi sararır, sara nöbeti tutmuş gibi yerlerde kıvranırdı. Bir gün çok çaresiz kalınca Efendimiz'e gelip durumunu arz etti. Günlerdir ağzına bir lokma koymadığını anlattı. En sevdiği hurma bahçesini Allah yolunda infak eden 'verme kahramanı' cömert Hz. Ebu Talha, Ebu Hureyre'yi misafir etmek istedi, evine götürdü. Aslında evde de fazla bir yiyecek yoktu. Aklına gelen çareyi eşiyile paylaştı. Buna göre Hz. Rümeysa, çocukları yemek yedirmeden oyalayıp erkenden yatırdı. Evde ne varsa sofraya koydu. Mumu yakarken de yanlılıkla olmuş gibi söndürüverdi. Karanlıkta kimin ne yeyip ne yemediği belli olmayacaktı. Hz.

Ebu Talha ile Ebu Hureyre sofraya oturdular. Ev sahibi kaşığını kaba uzatıyor ama boş getiriyor, yiyormuş gibi yapıyordu. Böylece tüm yemeği misafiri yedi ve karnını doyurdu.

Ertesi sabah namazında her ikisi de Allah Resûlü'nün arkasında yerlerini alıp saf tuttu. Namazın ardından cemaatine dönüp gülümseyen Efendimiz ikisine hitaben "Bu gece ne yaptınız? Hakkınızda ayet nazil oldu." dedi ve Haşr suresinin dokuzuncu ayetini okudu: "*Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler; onlara verilenler karşısında içlerinde bir çekememezlik hissetmezler; kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar. Nefsinin tamahkarlığından korunabilmiş kimseler, işte onlar saadete erenlerdir.*" Hz. Rümeyşa ve Hz. Ebu Talha, bu davranışlarıyla iman kardeşliğinin nasıl olması gerektiğini bütün mü'minlere göstermiş, Allah'ı ve Resûlü'nü memnun etmişlerdi.

Uhud'da yaralılara su taşıyordu

Uhud, Huneyn ve Hayber savaşlarına da katılan Hz. Rümeyşa, cephe gerisinde, başta mü'minlerin anneleri ezvacı tahirat olmak üzere mü'min kadınlarla birlikte önemli işler görmüştü. Hastalara su vermek, yaralıları taşıyıp tedavi etmek, şehitleri defnetmek gibi görevleri kadınlar üstlenmişti. Uhud'da Rümeyşa ile Hz. Aişe, eteklerini, kollarını sıvayıp koştura koştura kuyudan su doldurdıkları tulumları sırtlarında taşıyorlardı. Bitince tekrar gidip su getiriyorlardı. Hayber'de de aynı şekilde cephe gerisinde hizmetlerde bulunmuştu. Huneyn'de ise Hz. Rümeyşa, oğlu Abdullah'a hamileliğinin son zamanlarındaydı. Yanında bir hançer taşıyordu. Bununla ne yapacağını soran eşine "Bana müşriklerden birisi yaklaşırsa, bunu karnına

saplıyacağım!” diye cevap verdi. Hz. Ebu Talha eşinin bu hâlini Efendimiz’e arzetti. Kainatın Efendisi onun cesaretine, tedbirine ve korkusuzca mücadeleye aşkına bakıp gülümsedi.

Hz. Rümeyşa’nın erkek kardeşi Hz. Haram bin Milhan, Maune kuyusu olayında katledilen sahabiler arasındaydı. Haram, Allah Resûlü’nün mektubunu taşıyordu ama hainlik eden müşrikler bir kişi hariç hepsini katlettiler. Hz. Rümeyşa kardeşinin şehadetini duyduğu zaman, “Ka’be’nin Rabbine yemin olsun! O cenneti kazandı.” dedi. Bir keresinde Allah Resûlü’ne Hz. Rümeyşa’yı neden bu kadar sık ziyaret ettiğini sordular. Vefa abidesi Efendimiz “Ben ona merhamet ediyorum. Çünkü kardeşi ve babası benimle birlikteyken şehit edildiler.” buyurdu.

Hayası dinini öğrenmesine mani olmayan ensar kadını

Efendimiz’in hatıralarına çok kıymet veriyordu Hz. Rümeyşa. Bir keresinde evinde su içtiği kırbanın ağız kısmını kesip saklamıştı. Yine bir gün Efendimiz evinde uyurken terlemişti. Bir şişe getirip O’nun yüzündeki alnındaki terleri içine sıyırdı. O sırada uyanan Efendimiz ne yaptığını sordu. Terinin dünyanın en güzel kokusu olduğunu ve bunu diğer kokuların içine kattıklarını anlattı. Ayrıca terinin çocukları için bereket vesilesi olacağını umuyordu. Bu açıklama üzerine Efendimiz’in kızgınlığı geçti. Hz. Rümeyşa, Efendimiz’le birlikte veda haccına da katıldı. Efendimiz ihramdan çıkarken saçlarını kısalttığında bir kısmını da Hz. Ebu Talha’ya verdi ve bunları Hz. Rümeyşa evinde sakladı.

Hz. Rümeyşa’nın bazı hâlleri ve soruları mü’minler için müşküllerin hâline vesile olmuştur. Mesela, bir gün hasta olduğu hâlde Resûlullah’ın evine gitmişti. Efendimiz ona “Ateşi, demiri ve demirin kirini biliyor musun?” diye sordu. Evet, biliyordu. Bu cevap üzerine Efendimiz, “Sevin ey Rümeyşa!

Çünkü eğer sen bu rahatsızlığından kurtulursan demirin ateşte kirinden kurtulduğu gibi günahlardan kurtulursun.” dedi. O, dinini öğrenmek için utanmayı bir kenara bırakıp en mahrem soruları bile Resûlullah’a sormuştur. Efendimiz’in ona verdiği cevaplar ile İslâm fıkhnın kadınlarla ilgili önemli hükümleri öğrenilmiştir.

Bir gece Resûlullah, Hz. Enes İbn Malik’e şöyle dedi: “Cennete girdim. Bir ayak sesi duydum: “Bu nedir?” dedim. Bu Rümeysa binti Milhan’dır, dediler.”

Hz. Rümeysa, cennet müjdesini almış bir kadındı. Eşi ve oğullarıyla birlikte Allah’ın rızasını kazanmak, Resûlünün tebliğ davasına hizmet etmek için yaşadılar. Bizlere de hayatlarıyla rehberlik ederek cennet müjdesinin nasıl alınacağını gösterdiler.

Allah onlardan razı olsun.

16- 86 Yaşında Gemiyle Sefere Giden Kıbrıs Şehidi, Hz. Ümmü Haram

Gözlerimizi kapayıp hayalen bundan yüzyıllar öncesine gidelim. Sene miladi 647, hicretin yirmi beşinci yılı. Suriye kıyılardan gemiler kalkıyor. İstikamet Kıbrıs adası. İslâm ordusunun askerleri Bizans’a ait bu ada yönetimini önce İslâm’a davet edecek, kabul etmezlerse cizye vermesini isteyecek, bu da olmazsa Rum askerleriyle savaşıacak. Halife Hz. Osman, Şam valisi Hz. Muaviye’nin önerisiyle ilk defa bir deniz seferi düzenliyor. Cihada gitmenin heyecanı var mü’minlerde. Ölürlerse şehid, kalırlarsa gazi olacaklar. Niyet halis olduktan sonra kaybetmek yok. Askerler arasında Hz. Ebu Zer, Hz. Ebüdderda, Hz. Ubade bin Samit gibi sahabenin büyük isimleri de var. Bir de Hz. Ubade bin Samit’in yanında kendisi gibi yaşlı (86 yaşında) bir kadın

bulunuyor. O da cihada gidiyor ama bugünün onun dünyasında ayrı bir önemi var. Çünkü Allah Resûlü'nün verdiği bir müjdenin gerçekleştiğini görmenin mutluluğunu yaşıyor aynı zamanda.

Adı Ümmü Haram binti Milhan, sahabenin önde gelen hanımlarından. Hz. Ümmü Süleym'in kızkardeşi, Hz. Enes bin Malik'in teyzesi. Medineli Neccar oğullarından, Peygamberimiz'in süt teyzelerinden. Efendimiz'e sahabe olmuş, hizmetinde bulunmuş, evinde ağırlamış, O'nun tarafından hürmet görmüş bir kutlu kadın. Efendimiz'in vefatından sonraki on beş yılı gemiyle cihada gidenlerden olma hayaliyle yaşamış ve işte şimdi bu müjdenin gerçekleştiğini herkes görüyor.

Onu daha yakından tanımak için biraz daha geriye, hicretten önceki yıllara gidelim. Amr bin Kays ile evli, Kays ve Abdullah adında iki oğlu olan bir kadın Hz. Ümmü Haram. Bir gün adı Hz. Musab bin Umeyr olan bir Mekkeli geldi şehirlerine. Yeni bir dini ve onun Mekke'de risaletini ilan eden Peygamberini anlatmaya başladı. Medineliler önce dinlemek istemediler bu genci, hatta ölümlle tehdit ettiler. Ancak korkusuzdu Hz. Mus'ab ve kendinden emin. "Bir kere dinleyin, sonra ne isterseniz yapın." diyordu. Onun samimi, ikna edici sözleri karşısında hakikate gönüller ısınmaya başlamıştı. Hz. Ümmü Haram, uzaktan akraba oldukları Efendimiz'i tanıyor zaten. 'El Emin' olduğunu biliyor, doğruluğuna güveniyordu. Allah'ın varlığına, birliğine ve O'nun Resûl olduğuna iman etti. Kararını da kocası Amr'a açıkladı. Ne yazık ki eşi eski inançlarından vazgeçemedi. Bunun üzerine boşandı Ümmü Haram. Akabe biatlarına katılan ensarın büyüklerinden Hz. Ubade bin Samit ile evlendi. Muhammed adında bir oğulları oldu.

“Ya Resûlallah, dua et, ben de onlardan olayım.”

Yıllar sonra Efendimiz Medine'ye hicret etti. Akrabayı gözetmeyi çok önemseyen Efendimiz Hz. Ümmü Haram'ı da sık sık ziyaret ederdi. Hz. Ümmü Haram bu ziyaretlerden mutluluk duyar, kutlu misafirine ikramlarda bulunur, O'na hizmet etmek için çabalardı. Bu ziyaretlerden biri Hz. Ümmü Haram için çok önemli bir mahiyet kazanmıştı. Efendimiz bir öğlen vakti dinlenmek için gündüz uykusuna yatmıştı. Bir süre sonra uyandıığında gülümsüyordu. Bu hâlini farkedenden Hz. Ümmü Haram, niçin güldüğünü sordu. “Ümmetimden bir kısmını gemilere binmiş, gazaya giderlerken gördüm.” Bunu duyunca heyecanlandı Hz. Ümmü Haram. Allah Resûlü'nü rüyasıyla bile gülümseten bu gazilerden olma isteğiyle doldu kalbi. Hemen dua istedi: “Ya Resûlallah, dua et, ben de onlardan olayım.”

Peygamberimiz, “Ya Rabbi, bunu da onlardan eyle.” diye dua buyurdu. Sonra tekrar uzandı ve bir süre sonra yine gülümseyerek uyandı. Hz. Ümmü Haram hep O'nun yanında duruyordu. Bu hâlini de gördü ve sebebini sordu: “Ümmetimden bir kısmının, padişahların tahtlarına kuruldukları gibi debdebeli bir kalabalık hâlinde gazaya gittiklerini gördüm.” Hz. Ümmü Haram bunların arasında da bulunmayı arzuluyordu, yine dua istedi “Dua et, ben de onların arasında bulunayım.” Ancak bu sefer dua edilmeyecekti. “Hayır.” dedi Efendimiz, “Sen öncekilerdensin.”

Allah Resûlü'nün verdiği bütün haberler doğru çıkar, bütün müjdelere de gerçekleşirdi. Bundan emindi Hz. Ümmü Haram. Bundan sonra o günü bekleyecekti. Efendimiz'in vefatından sonra, kocası Hz. Ubade bin Samit ile birlikte Şam yakınlarındaki Humus'a yerleştiler. Hz. Ubade burada ilmi çalışmalar yapıyordu. Hz. Osman'ın halifeliliği döneminde deniz

aşırı fetihlerde bulunmak üzere bir donanma kuruldu. İlk sefer de Bizans hâkimiyetinde olan Kıbrıs adası üzerine yapılacaktı. Yaşı iyice ilerlemiş olan Hz. Ümmü Haram'ın yıllardır beklediği fırsat gelmişti. Eşiyle birlikte gönüllüler arasına katıldılar. İşte bu yüzden gemide bulunuyordu bu yaşlı sahabi.

Kıbrıs'ın Hala Sultan'ı

Kıbrıs Rum donanması ile Müslüman donanması önce karşılıklı mücadele etti. Savaşın galibi İslâm ordusuydu. Bizans donanması uzaklaşınca sıra karaya çıkmaya gelmişti. Askerlerle çıkarma hareketine katılan Hz. Ümmü Haram bir atın üzerindeydi. Larnaka yakınlarında atının ayağının sürçmesiyle düşerek şehit oldu. Seferin sonunda Rumlar teslim olup vergi ödemeyi kabul etti. Hz. Ümmü Haram da Larnaka şehrinin Tuz Gölü kıyısına defnedildi.

Bundan tam 923 yıl sonra 1570'te Kıbrıs kıyılarına Osmanlı askerleri dayandı bu sefer. Ada fethedilince Hz. Ümmü Haram'ın kabrini de imar ettiler. Kabrinin üzerine türbe, yanına cami ve tekke yapıldı. Vefakar Osmanlı, yıllar yılı 'Hala Sultan' diyerek Efendimiz'le akrabalığına işaretle Hz. Ümmü Haram'ın hatırasına hürmette bulundu. Öyle ki, Osmanlı gemileri türbe yakınlarından geçerken top ateşiyle mübarek kabrini selamlardı. Hala Sultan türbesi günümüzde Kıbrıs Rum yönetimi altında bulunmakta, hâlâ ayakta ve ziyaretçilerini beklemektedir.

Hz. Ümmü Haram, bizim için Allah yolunda koşturmanın bir ömür sürmesi gerektiğinin nadide örneklerinden biridir. Bir müjde uğruna ihtiyar hâlinde yola çıkmış, tek düşmanla karşılaşmadan şehitlik makamına ulaşmıştır. Ayrıca o, Allah Resûlü'ne güvenin hiçbir zaman boşa çıkmayacağına sonsuz

delillerinden biridir. Onun verdiği bütün haberler doğrudur ve vakti gelince yaşanacaktır.

Allah O'ndan razı olsun.

17- Allah Resûlü'nün Uhud'da Kalkanı, Cennette Arkadaşı, Hz. Nesibe

Gece yarısını biraz geçmişti. Arkadaşlarının yanından usulca ayrılıp Akabe tepesine doğru yürüdüler. Tam 75 kişiydiler. 73 erkek ve 2 kadın. Kadınlardan biri Hz. Nesibe (Ümmü Ümare), diğeri ise Hz. Esmâ (Ümmü Müney). Biraz sonra Allah Resûlü ile buluşacak, hayatlarının en önemli sözünü verecek, en kıymetli davetini gerçekleştireceklerdi. Sevgili Peygamberimiz nübüvvetini ilan edeli 13 sene geçmişti. Mekke'li müşriklerin eziyet ve baskıları artarak devam ediyordu. Artık açıkça ortadan tamamen kaldırmak için planlar yapıyorlardı. Hac mevsiminde müşrik hacılarıyla birlikte Hz. Mus'ab bin Umeyr'in öncülüğünde Medine'den Mekke'ye gelen bu mü'minler ise işte bu gece, bu tepede bir ağacın altında Allah Resûlü'nü Medine'ye davet ederken elini tutup söz veriyorlardı:

“Ya Resûlallah, Allah'ın Kudret Eli, ellerimizin üzerindedir. Bizim kanlarımız senin kanınla, ellerimiz senin elindedir. Biz, kendilerimizi, oğullarımızı ve kadınlarımızı savunduğumuz ve koruduğumuz şeylerden, seni de savunacak ve koruyacağız. Eğer biz bu ahdimizi bozarsak, Allah'ın ahidini bozmuş bedbaht, yaramaz kimseler olmuş olalım. Bu, sana karşı, bizim sadakat yeminimizdir.”

Peygamberimiz de onlara şöyle diyordu: “Benim kanım, sizin kanınızdır. Benim zimmetim, sizin zimmetinizdir. Ben sizdenim, siz de bendensiniz. Ben, sizin savaştığınız kimselerle savaşırım, sizin barıştığınız kimselerle barışıırım.”

Karşılıklı bu ahitleşmeden sonra Efendimiz, “Allah’a hiçbir şeyi şerik koşmayasınız. Hırsızlık etmeyesiniz. Çocuklarınızı öldürmeyesiniz. Uyduracağınız bir yalanla kimseye iftirada bulunmayasınız. Maruf olan hiçbir işte bana karşı gelmeye-siniz.” diyerek onlardan biat aldı. Erkeklerin tek tek elini tuttu. Nesibe ve Esmâ ise elini tutmadan biat ettiler. Onlar, bu gecenin ardından Medine’ye döndükten sonra da heyecanla güney ufuklarını gözlemeye, Kâinatın Efendisi’nin şehirlerini teşrif edeceği günü beklemeye başladılar. Nihayet bu geceden yaklaşık üç ay sonra Allah Resûlü Medine’ye hicret etti. Ve onlardan hiç biri verdiği sözden dönmedi.

Kavminin itibarlı ve önde gelen bir ailesine mensup olan Hz. Nesibe’nin eşi Hz. Zeyd bin Asım da katılmıştı ikinci akabe biatına. Abdullah ve Habib isminde iki oğulları vardı. Allah Resûlü Medine’ye geldikten sonra şehir halkını temsil edecek 12 kişilik bir kurul oluşturdu. Bu kişilerin arasında Hz. Nesibe ve Hz. Esmâ da vardı. Efendimiz, daha birkaç yıl öncesine kadar cahiliye adetleri içinde yaşayan, kadınları alınıp satılabilen bir eşyadan ibaret gören toplumsal yapıya karşı bu seçimiyle kadınlara yüksek bir makam veriyor, itibarlarını iade ediyordu.

Hz. Nesibe’nin hayatı şeref levhaları ile örülü bir dantela gibidir. Müslüman olduktan sonra Medine’de İslâm’ın yayılması için en çok gayret eden ensar kadınlarından biriydi. Ev ev dolaşıp bulduğu her fırsatta kadınlara tebliğde bulunur, öğrendiği hakikatleri aktarırdı. Eşi ve oğulları da sürekli Efendimiz ile beraberdi. Bu aile, Allah Resûlü’nü kendi canları pahasına koruma sözünü Uhud’da ve katıldıkları sonraki gazalarda tutmaya çalışmış, özellikle Uhud’da gösterdikleri kahramanlıklar ile destan yazmışlardır. Efendimiz ve bin kişilik ordusu, hicretin üçüncü yılında Mekkeli müşriklerle Medine yakınlarındaki

Uhud dağı eteklerinde karşı karşıya gelmişti. Müşrikler ise üç bin kişiydiler. Allah Resûlü'nün eşi Hz. Aişe başta olmak üzere Medine'li kadınlar da yaralıları tedavi etmek, su taşımak gibi işleri görmek üzere Uhud'a gelmişlerdi.

"Cennette sana arkadaş olmamız için Allah'a dua eder misin?"

Hız. Nesibe de sargı bezleri ve su dolu kırbasıyla Uhud'a doğru yola çıktı. Savaş meydanında doğruca Efendimiz'in yanına vardı. O sırada Müslümanlar galip durumdaydı. Hız. Nesibe yanında getirdiği bezlerle müminlerin yaralarını sarıyor, kırbasıyla su taşıyor, onlara su içiriyordu. Bir ara oğlu Abdullah da kolundan yaralanmıştı. O'nun yarasını da sardıktan sonra, "Kalk yavrucuğum, müşriklerle çarpış!" diyerek tekrar teşvik etti. Manzarayı seyreden Efendimiz, "Ey Ümmü Ümare, senin katlandığın, dayanabildiğin şeye, herkes katlanabilir, dayanabilir mi?" dedi. O sırada Abdullah'ı yaralayan müşrik oradan geçiyordu. Efendimiz onu Hız. Nesibe'ye gösterdi: "İşte, oğluna vuran adam bu." Hız. Nesibe koşarak adamın önüne geçti ve kılıcını bacaklarına çalıp yere yıktı. O'nun bu gayretini gülümseyerek izleyen Efendimiz "Allah'a hamd olsun ki, seni düşmanına muzaffer kılıp, gözünü aydın etti. Oğlunun intikamını almayı sana gözünle gösterdi." diyordu.

Müslümanlar galip durumdayken okçular tepesinde mevzi- lenmiş askerlerin savaşın bittiğini sanıp yerlerini terk etmelerinden sonra Uhud'un rengi birden değişti. Halid bin Velid kumandasındaki müşrikler, Müslümanları arkadan kuşattı. Doğrudan Efendimiz'in canına kast ederek hücum ediyorlardı. Aralarında Hız. Nesibe'nin eşi ve oğullarının da bulunduğu sahabeler Uhud'un bağrında bir kayalığa sığınan Efendimiz'i korumak için öne atılıyordu. Bu arada Efendimiz'in şehit edildiği şayiası

çıkmiş, Müslüman ordusu tamamen dağılmaya başlamıştı. Allah Resûlü de yaralanmış, bir dişi kırılmış, zırhı mübarek yanağına batarak kanatmıştı. Durumun vehametini farkedene Hz. Nesibe de elindeki sargı bezlerini bırakıp Efendimiz'in yanına koşarak bir asker gibi fiilen savaşmaya başladı. Peygamberimiz'e gelen kılıçları karşıyor ve yayla ok atıyordu. Bir ara Resûlullah Efendimiz, onun yanında kendini koruyacak bir kalkan bulunmadığını gördü. Yanında kalkanı olan bir sahabelenden kalkan alıp Hz. Nesibe'ye verdi. Müslümanlar en çok atlı düşmanlardan zarar görüyordu. Onlardan biri gelip Hz. Nesibe'ye kılıcını salladı. Kalkanıyla korunan Hz. Nesibe adamın atının ayaklarına kılıcını çaldı. At arka üstü yıkılınca, Peygamber Efendimiz oğlu Abdullah'a annesine yardım etmesini söyledi.

Bu arada Hz. Nesibe de ciddi yaralar almıştı. Bunlardan biri omzundaydı. İbni Kamie isimli müşrik "Bana Muhammed'i gösterin!" diyerek meydan okuyunca karşısına çıkmış, kılıcını savurmuştu. Ancak adamın üzerinde iki zırh vardı, hiçbir darbe etkili olamıyordu. Bu arada müşrik kılıcını sallayınca Hz. Nesibe'nin omzunda derin bir yara açıldı. Onu gören Efendimiz hemen Abdullah'ı yardımına gönderip yaralarını sarmasını istedi. Bir taraftan da "Allah sizi Ehl-i Beyt gibi mübarek kılsın. Annenin makamı, falan falan kimselerin makamından daha hayırlıdır. Allah siz Ehl-i Beyt'e rahmet etsin." diyerek dua ediyordu. O yaralı hâliyle gözü dünyaya ait hiçbir şey görmeyen Hz. Nesibe'nin tek düşündüğü ise Efendimiz ile ebedi hayatta da beraber olmaktı. Efendimiz'in dua ettiği bu anı fırsat bilip, "Ey Allah'ın Resûlü, cennette sana arkadaş olmamız için Allah'a dua eder misin?" diye arzusunu dile getirdi. Bunun üzerine Peygamberimiz, "Allah'ım! Onları cennette arkadaşlarım yap." diye dua buyurdu. Bunu duyan Hz. Nesibe, "Artık dünyada

başına gelene aldırmam.” diyerek sevincini ifade etti. Hz. Nesibe ve ailesi cennette Efendimiz’e komşu oldular. Çünkü O’nun hiçbir duası İlahi makamdan geri dönmedi.

Peygamberimiz, “Uhud günü sağıma baktım Ümmü Ümare’yi gördüm, soluma baktım Ümmü Ümare’yi gördüm. O beni müdafaa etmek için çırpınıp duruyordu.” demiştir. Hz. Nesibe’nin omzundaki bu derin yara bir yıl içinde ancak iyileşti ama orada belirgin bir iz kaldı.

Yalancı adamın ölümünü görmek için dua etti

Hz. Nesibe, Hudeybiye’de de bulundu, rıdvan biatine katıldı. Ardından kaza umresinde, Hayber’in fethinde, Huneyn ve Yemame gazalarında bulundu. Yemame, Hz. Nesibe’nin günüydü adeta. Bu savaş, Efendimiz daha hayatta iken yalancı peygamberliğini ilan eden Müseylemetü’l-Kezzab ile Hz. Ebubekir’in halifeliği sırasında yapıldı. Bundan önce Hz. Nesibe’nin oğlu Hz. Habib, Amman’dan Medine’ye gelirken Müseyleme’ye esir düşmüştü. Kendisinin peygamberliğini kabul etmesini isteyen bu adama karşı Habib’in cevabı çok sertti. Bunun üzerine tek tek uzuvları kesilerek işkence ile şehit edildi. Hz. Nesibe’ye önce oğlunun nasıl öldürüldüğünü anlatmak istemediler. İsrar edince yalancının vahşiliğini de gördü Hz. Nesibe ve onun ölümünü görmek için dua etti. Yalancıya karşı bir ordu hazırlandığını duyunca hemen dahil oldu ve oğlu Abdullah ile beraber Yemame’ye gitti. Yemame’de savaş çok şiddetliydi. Müslümanlar nerdeyse dağılacaktı. Hz. Nesibe ve oğlu hücum edenler arasındaydı. Bir çok yara almış, kolunun birini kaybetmişti Hz. Nesibe ama her şeye rağmen mücadeleye devam etti ve ön saflara ilerleyip Müseyleme’yi yaraladı. Kaçmaya çalışan yalancı son darbeyi Hz. Vahşi’nin

mızrağından aldı. Vahşi için bu, cahil ve imansız bir köle iken Hz. Hamza'yı öldürüşüne bir bedel gibiydi. Hz. Nesibe de oğlunun katilinin öldürülüşünü görmüş oluyordu.

Hz. Nesibe, vefatına kadar yaşadığı devrin halifelerinden büyük hürmet gördü. Hz. Ebu Bekir kendisini evinde ziyaret eder, hatırını sorardı. Hz. Ömer onu kendi ailesinden üstün tutardı. Bir keresinde savaş ganimetleri içinden çıkan altın sırmalı bir elbiseyi, herkes eşine vereceğini beklerken o, Nesibe'ye göndermişti. "Bu elbiseye Ümmü Ümare herkesten daha layıktır. Resûlullah'ın 'Uhud'da hangi yöne baktıysam Ümmü Ümare'yi gördüm' dediğini işittim." diyordu müminlerin emiri.

Nesibe olmak!

Hz. Nesibe'nin ne zaman vefat ettiği kaydedilmemişse de kabrinin Medine'de Bakî' kabristanında olduğu bilinmektedir. O, İslâm davası uğruna canını ortaya koymaktan çekinmeyen savaşçı bir kadındır. Bunun karşılığında ise, cennette âlemlere rahmet olan Habibullah'a komşu olmaktan başka bir şey dilemeyecek kadar dünyadan bağlarını koparmış bir mü'mindir. Hani hep dua ederiz ya, "Ya Rabbi beni de Allah Resûlü'ne komşu eyle, bayrağının altında toplananlardan eyle." diye. İşte O'na komşu olmanın yolu önce Nesibe gibi olmaktan geçer.

Günümüzde artık sıcak savaşlar yok belki, elimize silah alıp cepheye gidemeyiz Nesibe gibi. Ama unutmayalım ki, cephedeki zaten küçük cihaddır. Asıl büyük cihad nefsimizle yapacağımız mücadeledir. Rahat döşeğini terk edip tehecüde kalkmak, ev masrafından iki kuruş artırıp bir öğrenciye harçlık vermek, bir yoksula iki kap yemek götürmek de nefis mücadelesi gerektirir. Ayrıca, her devrin karanlık ile, kötülük ile, fitne fesad ve küfür ile cihad yolu da kendine göredir.

Mü'min kadınlar bugün de, asrın gerektirdiği şekilde kendini hazırlayarak cihad etmekle mükelleftir. Hz. Nesibe iki cihadı da yaşayarak renberimiz olmuştur.

Allah O'ndan razı olsun.

18- Dört Şehit Annesi, Şaire, Hz. Hansa

Bir anne, evladının tırnağına bile taş değmesine razı olmaz. Daha dünyaya gelmeden evladının ekseninde yaşamaya başlar. Doğduktan sonra da onu korur kollar, sever, bakar, büyütür, eğitir, kendi hayatını, ailesini kurmasına yardımcı olur. Üstelik bunların hepsini karşılıksız severek, şefkatle yapar. Çünkü annelik Cenab-ı Hakk'ın 'rahim' isminin en mükemmel tecelli ettiği bir ayna hükmündedir. Bu yüzden, anneliğin, yani evladı için her şeyin en iyisini istemenin bir cephesi de ahirete dönük olmalıdır. Çünkü aslolan ebedi hayattır. Asıl fedakârlık çok sevdiği yavrusunun sonsuz saadetini kurmasını sağlayabilmektir. İşte bu noktada bir annenin şefkatiyle birlikte terbiyecilik vasfı ön plana çıkmalıdır. Evladını ebedi hayatta en iyi şekilde görebilmek için yeri geldiğinde bu dünyasını, rahatını, rehabetini, maddi manevi füyuzat hislerini, vatanını terk etmeyi ve nihayetinde canını bile feda etmeyi öğretebilmelidir anne. Evladının şehadetini gülyüzle karşılamak, şehit annesi olduğu için tebrik edilmeyi istemek ise anne şefkatinin zirvesidir.

Asırlardır anneliği bu seviyede yaşamaya niyet edenlerin rehberi de bir sahabe, şaire Hansa olmuştur. Dört evladı Allah'ın adını duyurma uğruna savaş meydanında şehit düşen bu duygu yüklü kadın, "Benim için üzülme, bilakis şehit annesi olduğum için beni tebrik edin." diyebilmiştir. Hansa'nın çocuklarını savaşa gönderişi bile dillere destandır zaten.

Kardeşlerini kaybetmenin üzüntüsüyle şair oldu

Hz. Hansa binti Amr, ilk başlarda birkaç mısralık şiirleriyle tanınıyordu. Müslüman olmadan önce kabileler arası bir çatışmada kardeşi Muaviye öldürüldü, ağabeyi Sahr da mızrakla yaralandı. Hansa, bir sene boyunca kardeşinin bakımını yaptı, iyileştirmeye çalıştı ancak Sahr yaranın tesiriyle hayatını kaybetti. İki kardeşinin ayrılığıyla büyük üzüntülere boğulan Hz. Hansa, acısını yazdığı mersiyelele dökmeye başladı. Uzun yıllar ağlayarak şiirler söyledi ve devrinin meşhur şairlerinden biri hâline geldi. Efendimiz de O'nun şöhretini duymuştu. Allah Resûlü Medine'ye hicret edince Hz. Hansa da gelip biat ederek Müslüman oldu. Efendimiz'in huzurunda şiir söylediği de vakidir.

Bir gün onun yüzündeki derin çizgileri fark eden Hz. Ömer, bunların ne olduğunu sordu. "Kardeşlerim için uzun uzun ağlamaktan oldu bu izler." Bu cevap üzerine bir hakikati izhar etti Hz. Ömer: "Kardeşlerin cehennemdedir." Çünkü onlar müşrik ölmüşlerdi. Bunu duyan Hz. Hansa'nın hüznü daha da şiddetlendi. "Şimdiye kadar onlara sadece intikam olması için ağlamıştım. Bundan böyle, cehennemde oldukları için ağlayacağım." dedi Hz. Ömer'e.

Hüzün dolu günlerinden birinde Hz. Aişe'yi ziyarete geldi Hz. Hansa. Başında matem işareti sayılan siyah bir örtü vardı. Müminlerin annesi onun kardeşleri için yas tutmaya devam ettiğini görünce, "Böyle yapma, bu şekilde matem tutmayı dinimiz yasaklamıştır." dedi. Duyduklarına şaşırarak Hz. Hansa, böyle yapmanın men edildiğinden haberi olmadığını söyledi. Ancak siyah örtü takışının kimsenin bilmediği başka bir sebebi vardı. İşte bunu şöyle anlattı Aişe annemize: "Müslüman olmadan önce, ilk eşim çok müsrifti. Kendisinin de benim de bütün varlığımızı dağıttı. Öyle bir hâle düştük ki, başkalarına muhtaç hâle geldik.

Kardeşim Sahr malından bize bazı şeyler vermişti. Kısa sürede bu mal da eriyip yok oldu. Sahr, hâlimi görüyor ve çok üzülyordu. Bana yine yardım etti. Karısı ise artık onun yardımlarına itiraz ediyordu. Bir gün yine söylenince kardeşim ona, 'Yemin ederim ki, ona malımın iyisini vereceğim, o iffetli bir kadındır. Eğer ben ölürsem, o da kendi başörtüsüyle benim matemimi tutar.' demiş. İşte ben de onun matemini için böyle yapıyordum."

"Ey oğullarım, harbin ortasına yönelin!"

Hz. Hansa'nın ne kadar duygusal bir kadın olduğunu, yaşadığı acıların sevkiyle şiirler yazdığını ve bunları dinleyen herkesi hüzne garkettiğini bunca tafsilatıyla anlatmamızın bir sebebi var elbette. Devrinin en iyi şairlerinden biri olan Hz. Hansa'nın oğullarının şehadetini nasıl bir metanetle karşıladığına dikkat çekmek istiyoruz çünkü.

Şöyle ki, Hz. Ömer'in halife olduğu dönemde, 635 yılında İran'ın fethi için yola çıkmak üzere bir ordu hazırlanmıştı. Başkomutan Bedir ve Uhud'da da bulunmuş, sahabenin büyüklerinden Hz. Sad bin Ebi Vakkas'tı. İran ordusu ile İslâm ordusu bugünkü Necef şehri yakınlarındaki Kadisiye denilen yerde karşılaştı. Hz. Hansa da bu cihad yoluna dört oğlunu göndermişti. Kendisi de muharebe meydanına gelmiş askerleri yüreklendirmek için kahramanlık şiirleri söylüyordu. Mücadele başlamadan önce oğullarının yanına giderek onlara diğerlerinden farklı olarak bir anne mesuliyetiyle şunları söyledi: "Ey oğullarım, siz kendi isteğinizle Müslüman olmuş, kendi irade ve ihtiyarınızla vatanınızı bırakıp buraya gelmişsiniz. Kendinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, siz hep bir ananın oğulları olduğunuz gibi bir babanın evlatlarıdır. Ben sizin babanıza ihanet etmedim, dayınızı rüsvay eylemedim, şerefimize leke sürmedim,

nesebinizi değiştirmedim. Siz bilirsiniz ki kâfirlerle muharebe etmede Cenab-ı Allah mü'minlere ne çok sevap hazırlamıştır. Malumunuz olsun ki, baki olan ahiret yurdu fani olan dünya evinden daha hayırlıdır. Cenab-ı Hak, 'Ey İnananlar! Sabredin, düşmanlarınızdan daha sabırlı olun, cihada hazır bulunun, Allah'a karşı gelmekten sakının ki başarıya erişebilirsiniz. (Ali imran suresi 200. ayet) buyuruyor. O hâlde inşallah yarına sağ çıktığınız takdirde gözünüzü açarak Allah'tan düşmanları üzerine yardım dileyerek düşmanınızla muharebeye girişin. Eğer harbi kızışmış ve şiddetli görürseniz ta ortasına yönelip askerlerin hiddet ve şiddetleri vaktinde reisleriyle çarpışın; zafer bulur, ganimet alır ve cenneti ala'da da ikram görürsünüz."

"Beni taziye etmeyin, tebrik edin!"

Bu konuşmadan sonraki gün Hz. Hansa'nın oğulları cephenin en önünde savaşırken şehit düştüler. Mücadelenin ardından İslâm ordusu galip geldi ve Peygamber Efendimiz'in haber verdiği gibi İran fethedildi. Hz.Hansa'nın oğullarının şehadetini duyan Hz. Halid bin Velid'in sözleri ise manidardı. Büyük komutan onun kardeşi için yazdığı mersiyeleri hatırlıyor, "Eyvah! Bu kadın ağabeyi için dünyayı yasa boğdu. Şimdi ise dört yavrusunu birden şehit verdi. Onu bu sefer nasıl taziye edeceğiz?" diyerek endişesini ifade ediyordu. Fakat Hz. Halid bin Velid'i de, taziye için ziyarete gelen dostlarını da şaşır-tan bir hâl vardı Hz. Hansa'nın üzerinde. "Beni taziye etmeyin, tebrik edin!" diyordu Hz. Hansa. "Çünkü ben ahirete dört şefa-atçi göndermiş şehit anasıyım. Ahirette şefa-atçisi olan şehit anaları taziyeye değil tebrike layıklar. Siz de beni tebrike layık görün. Mahşerde birer şefa-atçi olarak yakınlarını karşılaya-cak olan şehitler, yakınlarının makamına inmeyecekler, belki

yakınlarını alıp kendi şehit makamına çıkaracaklar, cennet hayatını birlikte şehit makamında yaşayacaklar. Bu ise taziyeye değil tebrikeye layık bir ebedi hayat kazandırır.” Şehit anası olmakla övünen Hz. Hansa, evlatlarının ebedi saadete kavuştuklarını bilmenin de güveniyle mutlu oluyordu. Ayrıca Hz. Halid bin Velid’in korktuğu gibi oğulları için mersiyeler yazıp hüzünlü duygular dile getirmemişti. Çünkü onlar bir kabile çekişmesinde ölmemiş, Allah yolunda cihad ederken şehadet şerbetini yudumlamışlardı. Şehit anasına yakışan da metanetli olup, ebedi buluşmayı beklemektir.

Allah ondan razı olsun.

19- Yedi Şehidin Ortak Adı: İbnu Afra-Afra'nın Oğulları

“Sırlı bir anahtardır şehadet. Göklerin ve yerlerin rahmet kapılarını ardına kadar açar o. Öyle ki, nebilerin bile hesap verdiği yerde, şehid, varıp ulaşmak istediği âlemlere doğru hiç hesap vermeden geçip gider. Dokunulmazlığı vardır şehidin. Kanlı gömleği ona geçiş üstünlüğü vermiştir.” Efendimiz, şehitlerin ahirette hesap gününde kazanacakları payeleri şöyle anlatıyor: “Mahkeme-i Kübrâ ve ma’dele-i ulyâ olmuş. Herkes ciddi ızdırap içinde. Ayakların bağı çözülmüş, kalbler adeta gırtlığa gelmiş. İnsanlar boğulacak hâlde, sağdan soldan medet bekledikleri bir anda, birdenbire mahşer halkının yarıldığı ve ileriye doğru kanlar içerisinde bazı insanların geldiği görülecek. Boyunlarına kılıçlarını asmışlar, öyle geliyorlar. Bunlar, hesabın ve terazinin yanına gitmiyor, doğrudan doğruya Sırat’a doğru koşuyorlar. Nebiler dahi onlara yol veriyor; melekler selama duruyorlar. “Ya Rabbi, bu mükerrem kulların kimdir?” sorusuna şöyle cevap geliyor: Onlar eza ve cefa, mihnet ve meşakkatlerini dünyada

çeken şehidlerdir. Burada onlar için hesap yoktur. Onlar, doğruca Cennet'e gideceklerdir.”

Şehitlikle ilgili bu hakikatlere vakıf olan ve evlatlarının ebedi hayatını şehitlik makamıyla taçlandırmasını dileyen annelerden biri de Hz. Afra binti Ubeyd'dir. Bu öyle bir dünyadan geçme, Allah yoluna adanmışlık hâlidir ki, iki evladını şehit verdiğini öğrendiğinde, aynı cihada katılan diğer oğlunun neden şehit olmadığını düşünerek üzülür. Hz. Afra, Bedir'in genç kahramanları, Hz. Muaz ve Hz. Muavviz'in annesidir. Onlar ki, Allah ve Resûlü'nün en azılı düşmanlarından Ebu Cehil'i cehenne gönderen delikanlılardır. Aynı gazada kardeşleri Hz. Avf da şehit olmuştur. Dört oğlu da sonraki yıllarda çeşitli savaşlarda şehit düşen Hz. Afra, yedi şehit annesi olma şerefini yaşamıştır. Bu gençler topluca 'Afra'nın oğulları' diye anılmışlardır.

Medine'li olan Hz. Afra, Ubeyd bin Salebe'nin kızıdır. Müslüman olduğunda Haris bin Rifaa ile evliydi ve Muaz, Muavviz ve Avf isimli üç oğulları vardı. Ailece Allah Resûlü'ne biat etmiş, Mekkeli muhacirlere kucak açan ensar arasına dâhil olmuşlardı. Bu üç kardeş henüz on'lu yaşlarının başında, heyecanlı delikanlılardı. Allah Resûlü'nü hicretten sonra tanımış ve gönülden bağlanmışlardı. Hatta onun Mekke'de yaşadığı zorlukları da evlerinde ve sohbet meclislerinde yapılan konuşmalardan öğrenmiş, Allah ve Resûlü'nün düşmanlarını çok iyi tanımışlardı. Bu yüzden, Bedir gazası söz konusu olduğunda en öne atılanlar arasında bu üç kardeş de vardı. Onlar, Efendimiz'in asker olarak kendilerini de seçmesi için parmaklarının ucunda yükselerek büyük görünmeye çalışıyorlardı. Efendimiz, ucu yere değen kılıçlarını zor taşıyan bu gençlerin heyecanını görünce mutlu olmuş, gönüllerini kırmayarak sefere katılmalarına izin vermişti.

Hicretin ikinci yılında Kureyş kabileleri bir kervanı Ebu Süfyan yönetiminde Şam pazarına göndermişti. Mekkelilerin ticaret yollarını kesmek isteyen Efendimiz, bu kervanı durdurmak için 300 kadar sahabesiyle Medine'den yola çıktı. Mallarını korumak ve Efendimiz ile Müslümanları yok etmek isteyen müşrikler de bunu fırsat bilip bin kişilik bir ordu topladılar. İki ordu Bedir kuyusunun civarında karşı karşıya geldi. İslâm mücahidlerinin binek olarak 70 develeri ve iki atları vardı. Develere ikişer, üçer, dörder kişi nöbetle binerek yol almışlardı. Hz. Afra'nın üç oğlu da Ebul Hamra ile birlikte bir deveye binmişti. İki ordu karşılaşmış çarpışmaya hazırlandığında müşriklerin en azılları öne çıkarak karşılarına adam istediler. "Bizimle çarpışacak kim var?" nidasına karşılık ilk öne atılanlar yine bu heyecanlı gençlerdi. Ancak Allah Resûlü ensar yerine muhacirlerin öne çıkmasını istiyordu. Ensarın gençlerini saflarına geri çekecek onlara duada bulundu.

Ancak kararlıydı gençler Allah ve Resûlü'nün en büyük düşmanlarını ortadan kaldırmaya. Namını çok duydukları Ebu Cehil'i bulmak istiyor, ancak tanımadıkları için üzerine gidemiyorlardı. Tanıdığını tahmin ettikleri birine sormayı düşündüler. Mücadelenin sıcak bir anında Hz. Muaz ve Hz. Muavviz, Hz. Abdurrahman bin Avf'a yaklaşıp "Ey amca, sen Ebu Cehil'i tanır mısın?" diye sordular. Şaşırmıştı kahraman sahabi. Bu çocukların Ebu Cehil ile ne işleri olabilirdi? "Evet tanırım ama siz onu ne yapacaksınız yeğenlerim?" dedi. "Haber aldık ki, o, Resûlullah'a sövermiş. Varlığım Kudret Elinde olan Allah'a yemin ederim ki; ben onu bir göreceğim olursam, ikimizden, eceli gelen ölmedikçe, ondan ayrılmayacağım."

İki kardeş de aynı şeyi söylüyordu. Ebu Cehil o sırada uzun kuyruklu bir at üzerinde müşrik ordusu arasında

dolaşıyor, şiirler söyleyerek övünüyor, kimsenin karşısına çıkmayacağını iddia ediyordu. Gençlerin kararlılığını gören Hz. Abdurrahman bin Avf, uzaktan onu gösterdi. Hemen kılıçlarını sıyıran gençler koşarak yanına vardılar ve ne olduğunu anlamasına fırsat vermeden üzerine saldırdılar. Ebu Cehil ağır yaralandı ancak onlar öldürdüklerini düşünerek heyecan içinde Efendimiz'e koştular. "Ya Resûlallah, Ebu Cehil'i öldürdüm." İki de aynı şeyi söylüyordu. Efendimiz "Onu hanginiz öldürdü?" diye sordu. İki de bir ağızdan "Ben öldürdüm." dediler yine. Bunun üzerine Efendimiz kılıçlarını muayene etti ve "Onu ikiniz birlikte öldürmüştünüz." dedi.

Avf neden şehit olmadı?

Hz. Muaz ve Hz. Muavviz aynı şevkle savaşa devam ederken şehit düştüler. İki oğlunun Allah yolunda kurban olduğunu duyan Hz. Afra şükretti. Onlar, Allah Resûlü'nün ordusunda ebedi saadete uyanmışlardı. Peki Hz. Avf neden şehit olmamıştı? Hz. Afra şimdi bunu düşünüyor, Avf'ın şehitlik makamına layık görülmediğini düşünerek üzülmüyordu. Resûlullah'ın yanına varıp bu endişesini sordu. Kaç anne göz bebeği evladının elinden uçup gidişini böyle bir rahatlıkla karşılayabilir, hatta 'onlar gitti de niye bu geride kaldı' diye üzülür? Bu öyle engin bir imanın neticesidir ki, ancak bir sahabe kalbiyle ve sahabeyi rehber edinen gönüllerle yaşanabilir.

Efendimiz'in cevabı Hz. Afra'nın yüreğini serinletti: "Muaz ve Muavviz hayattan tam lezzet almadan şehit oldular. Fakat Avf da onlardan geride değildir." Zaten Hz. Avf da şehadetin yolunu gözlüyordu. Öyle bir an geldi ki, şehitlikle arasında engel olarak gördüğü zırhını çıkarıp attı ve yalın kılıç müşriklerin arasına daldı. Çok geçmeden de şehit edildi.

Kaynaklarda yer almayan bir sebeple eşinden boşanan Hz. Afra, Mekke'ye gitti. Burada evlendiği Bükeyr'den dört oğlu dünyaya geldi. Eşinin vefatı üzerine çocuklarını alarak Medine'ye döndü. Eski eşi Haris, tekrar evlenmeyi teklif edince yeniden bir araya geldiler. Hz. Afra'nın diğer çocukları Recî ve Maune vakalarında ve Yemame savaşında şehit düştüler. Yedi şehit annesi Hz. Afra, evlatlarının ebedi saadeti kazanmasının güveni içindeydi.

Allah ondan razı olsun.

20- Sen Sağ Ol Yeter Ki Ya Resûlallah!

-Hz. Sümeýra-

“Sizden biri, beni, kendi canından, malından, babasından, evladından ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe iman etmiş sayılmaz.” buyuruyor Sevgili Peygamberimiz. Neredeyse bütün konuşmalarına ‘anam babam sana feda olsun ya Resûlallah’ diye başlayan Sahabileri, O’na karşı sevgide de zirveleri yaşıyorlardı. Allah’a imanın yolu Resûlü’nü sevmekten geçiyorsa, onlar bunu dünyadaki her şeye tercih ediyordu. Bu yüzden, O’nun huzuruna çıkıp biat ettikten sonra her fırsatta sevgilerini gösterme yolu arıyorlardı. Uhud savaşı bu anlamda kadın erkek bütün sahabiler için kendi kalb muvazenelerini ölçüp tartma zamanlarından biriydi. Mekkeli müşriklere karşı girilen bu mücadelede ilk başlarda Müslümanlar galip görünürken, bu görüntüye aldanan okçuların mevzilerini terk etmeleri üzerine manzara birden tersine dönmüştü. Müşrikler aniden hücum etmiş, Müslümanları sıkıştırarak katletmeye başlamışlardı.

O hengâmede Hz. Aişe, Hz. Rümeyya gibi kadınlar başta olmak üzere pek çok sahabe hanım su taşıyarak, yaralıları tedavi ederek mücahidlere yardım ediyordu. Hz. Nesibe gibi

cengâver ruhlular da yalın kılıç düşmanla vuruşuyordu. Allah Resûlü başından yaralanmış, zırhı parçalanmış, yanağına zırhının demirleri batmıştı. Onu bu hâlde gören mü'minlerin savaşa azmi artıyordu. Bu arada müşrikler Allah Resûlü'nün öldüğü şayiasını çıkararak Müslümanların moralini bozmak için kara propagandaya başlamıştı. Oysa 'O'nun öldüğü yerde biz neden yaşayalım' diyen sahabiler daha büyük bir şevkle düşman üzerine saldırıyordu.

Medine'de sadece savaşamayacak kadar yaşlı ve hastalar ile kadınlarla çocuklar kalmıştı. Kulakları sesteydi kadınların. Bir yandan evlerinin işlerini görüyor, bir yandan dağa doğru bakıp dualar ediyor, iyi haberler bekliyordardı. Derken, Uhud meydanından şehre bir uğultu akmaya başladı. Gözyaşları ve ağıtlar arasından Müslümanların yenildiği, Allah Resûlü'nün öldürüldüğü haberleri duyuluyordu. 'Allah Resûlü'ne bir şey olursa size de yaşamak haram olsun' diyerek evlerinden uğurladıkları babaları, kocaları, oğulları da şehit olmuştu demek ki. Resûlullah'ın varlığında kendi canlarını feda eden sahabiler için bu dayanılmaz bir acıydı. O'nun olmadığı yerde kadınlara da yaşamak haram olsundu öyleyse. Medineli kadınlar gruplar hâlinde Uhud'a akıyordu. Elleri ne buldularsa almışlar, savaş meydanına koşuyorlardı.

Allah Resûlü'nü Sümeyra gibi sevmek

Onların arasında Hz. Sümeyra isimli bir kadın da vardı. Kays'ın kızı Sümeyra, yaşlı babasını, eşini ve iki oğlunu göndermişti Uhud'a. Ama aklında o anda sadece Resûlullah vardı. Meydana vardığında mücadele devam ediyordu. Allah Resûlü dağın bağrında bir kayaya sığınmış, sahabileri de etrafını sarmış, canları pahasına O'nu korumaya çalışıyorlardı.

Uhud'un eteği parça parça edilmiş Şehit ve yaralılarla doluydu. Kimileri Şehitleri defnediyor, kimileri yaralıları bir yudum su vermeye uğraşıyordu. Hz. Sümeyra önüne çıkan herkese can havliyle "Resûlullah sağ mı, Resûlullah nerede?" diye soruyordu. "Ey Sümeyra, bu üzerine toprak attığımız Şehit senin oğlundur." diyor, teselli etmeye çalışıyorlardı. "Allah Şehadetini kabul etsin. Ama söyleyin Resûlullah sağ mı?" "Ey Sümeyra bu Şehit senin babandır, bu da senin eşindir..." Hz. Sümeyra onların parçalanmış bedenlerine bakıyor, Şehadetlerini tebrik ediyor ama yine soruyordu: "Resûlullah nerede, bana ondan haber verin."

"Allah'a hamd olsun, O sağ ve iyidir Sümeyra!" Bu sözler muhabbet fedaisi sahabiyi biraz ferahlandırsa da O'nu görmeden kalbi mutmain olmayacaktı. Ne tarafta olduğunu sordu, gösterdiler. Efendimiz sahabilerinin arasında sağ ve emniyet içindeydi. Mübarek dişi kırılmış, yanağına zırhı batınca mübarek kanı akmış ama sağdı, elhamdülillah. Hz. Ali yüzünün kanını yıkamış, Hz. Fatıma kanın durması için yaranın üzerine kül bastırmıştı. Hz. Sümeyra, Sevgili Peygamberimiz'i görünce bütün acılarını unuttu. O'nun olduğu yerde başkası olmasın ne gamdı, O'nun olduğu her yer cennet sayılır, çöllere gülistana dönerdi.

"Anam babam sana feda olsun ya Resûlallah!"

Hz. Sümeyra, Efendimiz'i görür görmez böyle dedi. Sonra O'na yaklaştı, eteğini tuttu: "Anam babam sana feda olsun Ya Resûlallah, sen sağ olduktan sonra her türlü musibet bana hafif gelir ya Resûlallah! Gök şak şak olup yarılrsa ve başıma dökülse, yer parçalanıp beni yutsa, evladım ve babam ölse gam duymam. Değilmi ki sen hayattasın, sen sağsın Ya Resûlallah!"

Sevgili Peygamberimiz onun bu aşkın muhabbetini memnuniyetle karşıladı. Onu teselli etti. Hz. Sümeýra o gün şehit kızı bir yetim, şehit eşi bir dul ve şehit annesi olarak yaralı bir kalble kalmıştı dünya üzerinde. O günkü ve sonraki hayatını bilmiyoruz. Belki Hz. Nesibe gibi bir kılıç da o almış, müşrikleri takip eden yaralı mücahidlerle beraber gitmiştir. Öyle muhabbet dolu bir kalbin sahibi sonraki zamanlarda da muhtemel ki yine ensar kadınlarıyla birlikte savaş meydanlarına koşmuş, Allah ve Resûlü'nün yolunda hizmetlerine devam etmiştir. Hayatının bir günlük kesitiyle de asırlar boyunca kadın erkek tüm mü'minlere Allah ve Resûlü'nün nasıl sevilleceğini, kalbimize sevgileri alırken hangi sıralamaya tabi tutacağımızı göstermiştir.

Gerçek dindarlık Allah ve Resûlü'nü her şeyden çok sevmekten geçer. Bunun aksini düşünmek mümkün değildir. Nitekim bir ayette Rabbimiz şöyle buyurarak mevzunun ehemmiyetini tesbit eder: "Ey Muhammed de ki: Babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabanız, elde ettiğiniz mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticâret, hoşunuza giden evler sizce Allah'tan, Peygamberinden ve Allah yolunda savaşmaktan daha sevgili ise, Allah'ın buyruğu gelene kadar bekleyin. Allah fâsık kimseleri doğru yola erdirmemez." (Tevbe suresi, 24. ayet)

Burada emredilen Allah ve Peygamber sevgisinin nasıl ortaya çıkacağı da bir başka ayette açıklanmıştır: Hz. Peygamber'e uymak. "Ey Muhammed de ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun, ta ki Allah da sizi sevsin, günahlarınızı mağfiret etsin." (Â-i İmran suresi, 31. ayet)

Allah bizleri Sümeýralar gibi bu ayet ve hadislerin gerektirdiği şekilde yaşayanlardan eylesin.

Allah ondan razı olsun

21- Vefalı Eş, Savaş Kahramanı, Hz. Ümmü Hakîm

Yemen diyarında koştura koştura ilerleyen yalnız bir kadın. Belli ki çok acelesi var. Birine yetişmek, yakalamak, 'dur gitme' demek istiyor. Dudakları kıpır kıpır, adımları hızlı, gözü ufuklarda... O, Hz. Ümmü Hakîm. Allah ve Resûlü'nün en azılı düşmanı Ebu Cehil'in gelini, Allah Resûlü'ne en çok kin besleyenlerden İkrime'nin eşi. Ömrünün yirmi yılı eşi ve ailesiyle birlikte İslâm'a karşı çıkmak, Müslümanlarla savaşmakla geçmiş. Ama artık, bitti. Mekke'nin fethinden sonra iman nuru kalbine doğdu ve can düşmanı gördüğü Resûlullah'ın huzuruna varıp biat etti, söz verdi. Vefa ve sadakat timsali bu kahraman kadın şimdi eşinin peşinde iz sürüyor. Mekke fethedilince Allah Resûlü'nden kaçan İkrime'yi bulup canının bağışlandığını bildirecek. Eşini seviyor çünkü, gönülden bağlı. Onun da hakikate uyanmasını, İslâm'ı kabul etmesini, dünyasını ve ahiretini kurtarmasını, kalbini kinden arındırıp huzura kavuşmasını istiyor. Onu küfrün batıklığında bırakmaya gönlü razı değil. Bu arada eşinin davetine karşılık nasıl bir tepki göstereceğini de bilmiyor. Belki düşmanlarının dinini kabul ettiği için kızacak, belki ilk Müslümanlara yaptığı gibi zulmedecek, hakaretler savuracak ama Hz. Ümmü Hakîm, her şeyi göze almış durumda şimdi. Tek bulsa eşini, çok uzaklara gitmeden yakalasa da daveti yenilese. En azından âlemlere rahmet olarak gönderilen Muhammedül Emin'den kendisi için 'eman' aldığını, canının bağışlandığını, memleketine selamete geri dönebileceğini bildirse...

Yemen çöllerinde firari eşini arayan bu vefa timsali mü'min kadın, Kureyş reislerinden Haris bin Hişam'ın kızı, Ebu Cehil'in ise yeğenydi. Zaten babasının da amcasından aşağı kalır yanını yoktu İslâm düşmanlığında. Amcasının oğlu İkrime ile evli,

mutlu bir hayatı vardı Hz. Ümmü Hakîm'in. İslâm'a düşmanlık içinde yoğrulan bir çevre içinde gözü, kulağı, gönlü, akli hakikatlere tamamen kapalı yaşıyordu. Duymuyor, görmüyor, düşünmüyordu. Babası, amcası, kocası ne derse onu yapıyor, onlar nasıl davranırsa öyle hareket ediyordu. Bedir'de babası öldürülen eşinin yüreğinde nasıl bir kin kabardığını, oç almak için nasıl yanıp tutuştuğunu herkesten daha iyi biliyordu. Bu yüzden Uhud'a gelmesini istediğinde şaşırmadı. Mekke'li diğer kadınlarla birlikte savaşçıları coşturmak için def çalıyor, şarkılar, şiirler söylüyordu Uhud dağının eteğinde. Hendeğin harbinde Medine'yi kuşatan müşrikler arasındaydı yine. Eşinin atıyla hendeğin karşı tarafına atladığını, ancak Müslümanların elinden kaçarak zor kurtulduğunu görmüştü.

İkrime, Mekkeli müşriklerin Allah Resûlü ve Medineli Müslümanlarla yaptığı ilk anlaşma olan Hudeybiye'den sonra morali bozuk bir hâlde gelmişti eve. Müşriklerin kahraman komutanlarından Halid bin Velid ile karşılaştığını anlattı Hz. Ümmü Hakîm'e. Halid, İkrime'ye, "İçinde bulunduğumuz durum hakkında ne diyorsun? Biz aslında azı dişleri gibiydik. Fakat Arap ve Arap olmayanların başına Muhammed geldi. Eğer biz O'na gidip tabi olsaydık, Muhammed'in şerefi bizim için de olurdu." demişti. İkrime ise cevaben "Benden başka hiç kimse kalmasa, O'na yine de uymam." diyerek kinini ortaya koymuştu. Birkaç gün sonra Hz. Halid bin Velid, Hz. Amr bin As ve Hz. Osman bin Talha'nın Medine'ye gidip Müslüman oldukları duyuldu. Hz. Ümmü Hakîm, eşinin kalbinin daha da katılaştığına şahit oldu.

Nihayet Mekke'nin fethi günü, şehrin emiri Hz. Ebu Süfyan'ın bile Müslüman olduğunu ilan ettiği bir vasatta İkrime, yanına topladığı birkaç kişi ile birlikte Müslümanlarla savaşmaya karar vermişti. Bunu öğrenen Allah Resûlü onların

nerede görülürse öldürölmelerini emretti. Kılıçlarını sıyırıp Müslömanlarla mücadeleye girişseler de başarılı olamadılar. Gruptan her biri bir yöne kaçtı. İkrime, Yemen yolunu tuttu. Buradan bir gemiye binip çok uzaklara gitme niyetindeydi. Ömründe bir kere bile durup ‘acaba düşmanlık ettiğim bu zat hakikati söylüyor olabilir mi?’ diye düşünmemişti. Kin ve intikam ateşi gözünü bürümüş, kalbini yaktıkça taş gibi sertleştirmişti.

“Sen bize ancak doğruyu ve güzel ahlakı emrediyorsun”

Ama eşi Hz. Ümmü Hakîm, Mekke’nin fethinden sonra Allah Resûlü’nün insanların en hayırlısı ve en doğru sözlüsü olduğunu, tebliğ ettiğinin de hak din olduğunu tam olarak idrak etti. Kabileciliğın kör inadından sıyrılıp duru bir nazarla baktığında, Allah Resûlü’nün kendisi ve kabilesi hesabına üstünlük kurmaya çalışmadığını, sadece Allah’a davet eden bir peygamber olduğunu gördü. Mekke’ye muzaffer bir komutan gibi değil de mütevazi bir bineğın üstünde mahviyet hisleri içinde başı önde sade bir kul gibi girmişti Resûlullah. Üstelik savaşmadığı sürece herkesin canının emniyette olduğunu duyurması O’nun savaş niyetiyle değil gerçek bir barış elçisi olarak geldiğinin göstergesiydi.

Hz. Ümmü Hakîm, aralarında Hz. Hamza’yı şehit ettiren Hind’in de bulunduğu bazı kadınlarla birlikte huzur-u Resûlullah’a geldi. Efendimiz onlara ellerini tutmadan, “Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmamak ve hırsızlık yapmamak üzere biat edin. Çocuklarınızı öldürmeyin, iftira etmeyin, marufta (iyi olan şeyde) bana karşı gelmeyin.” dedi. Hz. Ümmü Hakîm, “Valahi, iftira etmek çirkin birşeydir. Sen bize ancak doğruyu ve güzel ahlakı emrediyorsun.” diye mukabelede bulundu.

Biatten sonra kalabalıktan ayrılan Hz. Ümmü Hakîm, Efendimiz'e yaklaşip eşi İkrime'nin öldürülme korkusu ile Yemen'e kaçtığını anlattı ve onu affetmesini istedi. Sevgili Peygamberimiz bir kadının eşine vefalı davranmasından, onu kurtarmak için mücadele etmesinden hoşnut olmuştu. Cevabı olumluydu. İkrime, dönerse kimse canına kast etmeyecekti.

Hz. Ümmü Hakîm için bu eşsiz bir müjdeydi. Bir an önce eşine yetişip bu haberi iletmesi gerekiyordu. Aceleyle hazırlanıp her şeyini Mekke'de bırakarak yanına aldığı bir köle ile yola çıktı. Mekke'nin asil kadını ıssız yollarda köle bile olsa bir erkekle yalnız yolculuk yapıyordu. Hz. Ümmü Hakîm kölesine güveniyor, bir kötülük beklemiyordu ama köle onu yalnız ve korumasız bulunca gayri meşru isteklerde bulunmaya başladı. Zor bir imtihandı. Doğrudan tepki gösterip karşı çıksa hain adam belki zorla sahip olmaya çalışacak, belki canına kast edecekti. Durumu idare etmeye çalışan, vaatlerle köleyi oyalayan bu akıllı kadın, karşısına yardım isteyeceği birilerinin çıkması için dua ediyordu. Nihayet bir obaya vardılar. Hz. Ümmü Hakîm kölesinin ihanetini anlatınca Âk kabilesi mensupları adamı yakalayıp bağladılar. Her şeye rağmen yalnız başına yoluna devam etmeli, uzaklaşmadan eşine yetişmeliydi.

“Gel kurtul, gel kurtul...”

Hz. Ümmü Hakîm, eşinin yolculuk planını bildiği için doğruca Yemen'in Tehame sahiline vardı. Ölüm korkusu ile memleketini, ailesini terk eden İkrime bir gemiye binmiş, hareket etmeyi bekliyordu. Eşinin henüz ayrılmamış olduğunu görünce çok sevindi. İkrime de onu görünce şaşırmişti. Hiç beklediği bir anda karşısına çıkan eşi sahilde durmuş gemiye doğru sesleniyordu: “Gel kurtul, gel kurtul...” Peki, ama nasıl?

“Akrabalık hakkını en çok gözeten, insanlara en iyi davranan ve insanların en hayırlısı olan bir kimsenin yanından geliyorum, Senin için teminat aldım. Geri dönebilirsin.”

İnanamıyordu İkrime. Birkaç kere daha sorup tekrar ettirdi eşine: “Gerçekten mi? Benim için O’nunla konuştun mu, bana teminat verdi mi, gelebilir dedi mi?”

“Evet, gerçekten İkrime, dünyanın en doğru sözlüsü, en merhametlisi, en hayırlısı dönersen sana bir şey yapılmayacağını temin etti.”

Bu haber İkrime’nin gönlünü yumuşatmaya yetmişti. O da anlamıştı artık, Allah Resûlü’nün kişisel bir dava gütmeyeceğini. Geri dönmeyi kabul etti. İki eş el ele, mutluluk ve heyecan içinde dönüş yolculuğuna çıktılar. Yolda kölenin çirkin niyetlerini öğrenen İkrime, Âk kabilesine varınca o haini öldürdü. Bu arada dinlenmek için mola verdikleri bir yerde İkrime, uzun müddet ayrı kaldığı hanımıyla aynı yastığa baş koymak istiyor ancak Ümmü Hakîm, ‘Ben artık Müslümanım’ diyerek ondan uzak duruyordu. Eşinin bu tavrı da etkiledi İkrime’yi. “Seni benden alıkoyan büyük bir şeydir.” diyordu. Yemenle Mekke arasında günlerce yürüyerek yol alırken Hz. Ümmü Hakîm kocasına neler anlattı, neleri tartıştılar, ne hayaller kurdular bilinmez ancak, Mekke’ye geldiğinde İkrime Allah’a iman etmeye, Resûlü’ne biat etmeye hazırды.

İkrime, mü’min ve muhacir olarak geliyor

Onlar bu kutlu şehre yaklaştığında Sevgili Efendimiz, yanındaki sahabilerine güzel haberi verdi ve bir uyarıda bulundu: “Ebu Cehil’in oğlu İkrime mü’min ve muhacir olarak geliyor. Sakın babasına sövmeyin. Zira ölüye sövmek ölüye yetişmediği gibi, sağ olanları da incitir.” Peygamberimiz onları görünce

öyle sevindi ki, karşılamak için ayağa kalkarken sırtındaki cübbesi düştü. Sonra oturdu Efendimiz. İkrime ve Hz. Ümmü Hakîm karşısındaydı. Emniyette olduğunu tekrar etti İkrime'ye. "Bizi neye davet ediyorsun?" sorusuna "Seni, Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve benim de Allah'ın Resûlü olduğuma şehadet etmeye, namaz kılmaya, zekât vermeye... davet ediyorum." diye İslâm'ın gereklerini sayarak cevap verdi Peygamber Efendimiz.

İkrime'nin başı önüne eğik, yaptığı düşmanlıklara rağmen gördüğü güzel muamele karşısında utanç duyguları içindeydi. Artık kalbi mutmain olmuştu. "Vallahi sen hak, iyi ve güzel vasıflardan başka bir şeye davet etmiyorsun. Allah'a yemin ederim ki, sen bizi bunlara davet etmeden önce de aramızda idin ve hepimizden doğru sözlü, doğru özlü, iyi kalpli ve güzel davranışlıydın." sözleriyle mukabelede bulundu. Ardından Efendimiz'in öğrettiği şekilde kelime-i şehadet getirerek Müslüman oldu. Sonra orada hazır bulunanlara hitaben, "Şahit olun ki ben Müslümanım, mücahidim ve muhacirim." dedi.

Peygamberimiz'den de, kendisine o güne dek ne kadar düşmanlık yapmışsa, onunla savaşmak için ne kadar adım atmış, ne kadar kol sallamış ise, hakkında yüzüne ve ardından ne kadar kötü söz söylemiş ise, hepsi için mağfiret dilemesini istedi. Efendimiz ellerini kaldırıp aynen bu şekilde Cenab-ı Mevla'dan onun için af diledi.

O gün Hz. İkrime, insanları Allah yolundan alı koymak için ne kadar harcama yaptıysa onun iki katını Allah yolunda vermeye, yine insanları Allah yolundan döndürmek için ne kadar çabaladıysa onun iki katını Allah'ın dinini âleme duyurmak için yapmaya söz verdi. Ondandır İslâm saflarında

katılmadığı hiçbir askeri harekât olmadı. Efendimiz'in ahirete irtihalinin ardından Hz. Ebu Bekir'in halifeliği döneminde Bizanslılarla yapılan Yermuk savaşına eşiyile birlikte Hz. Ümmü Hakîm de katıldı. Hz. İkrime, Müslümanların galibiyetiyle sonuçlanan bu savaşta şehit düştü. Ancak ordu hareket hâlindeydi ve Hz. Ümmü Hakîm de askerlerin arasında dul bir kadın olarak kalmıştı. Bizans ordusu ile Ecnadin'de tekrar karşılaşıldığında Hz. Ümmü Hakîm'in dört aylık iddet süresi dolmuştu. Ashabdan Hz. Halid bin Said, yalnız kalan bu mücahideyi nikâhına almak istedi. Hz. Ümmü Hakîm de bu teklifi kabul etti. Çadırlarında evliliğin ilk gecesini yaşadılar. Ne var ki onların ikinci bir geceleri olmadı. Ertesi gün Halid şehit düştü. Ümmü Hakîm de saldıran düşman askerlerine aynı çadırın direğiyle hücum etti ve bu şekilde yedi düşman askerini öldürdü.

Allah yolunda savaşırken şehit düşen iki eşinin ardından dul kalan bu kahraman sahabe sonradan Hz. Ömer ile evlendi. Hayatını İslâm'a hizmet ile geçirdi.

Allah ondan razı olsun.

22- Evin Geçimini Üstlenen Bir Âlim Eşi, Hz. Zeynep binti Ebi Muaviye

Sahabe hanımların her birinde hayatın başka bir yüzünü görüyor, farklı hikâyelerle bizlere rehberlik ettiklerini fark ediyoruz. Kimisi savaş meydanlarında, kimisi ilim meclislerinde, kimisi hicret yolculuğunda, kimisi de sadece ev hayatında hüsnü misal olarak karşımızda arzı endam ediyor. Özellikle basit gibi görünen ev işlerinin ve el becerilerinin nasıl kıymet kazanacağını Hz. Zeynep binti Ebu Muaviye'den öğreniyoruz.

Mekke'deki ilk Müslümanlardan olan Hz. Zeynep, Sakif

kabilesinden Ebu Muaviye'nin kızı, Allah Resûlü'ne en yakın sahabilerden Hz. Abdullah ibni Mesud'un eşidir. Mekke'de çobanlık yaparken Allah Resulü'nü tanıyan İbni Mesud, Müslüman olduktan sonra bulunduğu her fırsatı Efendimiz ile beraber geçirmiş, özel işlerine yardım etmiş, evine rahatlıkla girip çıkmasına izin verilmişti. Bu yakınlık vesilesiyle Efendimiz'in bir çok hâline vakıf olmuş, sürekli ilim tahsil etmiştir. Hicretten sonra Medine'de Kur'an öğretenlerin başında gelirdi.

Allah Resûlü'nün evinde eğitim gören İbni Mesud, O'nun ahlakıyla ahlaklanmıştır. Sahabenin Kur'an'ı en iyi okuyanı, içindeki manaları en iyi anlayanı ve Allah'ın dinini en iyi bileniydi. İlminin verdiği güvenle şöyle demiştir: "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki, Allah'ın Kitabı'ndan hiçbir ayet inmemiştir ki, ben onun nerede ve ne hakkında indiğini bilmeyeyim. Eğer birisi Allah'ın Kitabı'nı benden daha iyi bilir ve ona ulaşmak mümkünse mutlaka yanına giderdim." İbni Mesud ayrıca Efendimiz'e yüksek sesli Kur'an okuyan tek sahabedir. Peygamber Efendimiz, "Kim, Kur'an-ı Kerim'i indiği andaki tazeliğiyle okumaktan hoşlanıyorsa ibni Mesud gibi okusun." buyurmuştur.

Evinde el işleri yapıp satıyordu

Hız. Abdullah ibni Mesud, sürekli ilim meclislerinde hadis ve Kur'an öğrenme ve öğretmekle meşgul iken evinin geçimi, içeri dışarı işleri, alışveriş vs. gibi meşguliyetleri eşi Hz. Zeynep yürütürdü. İbni Mesud'un hiçbir geliri olmadığı için para kazanma işi de Hz. Zeynep'e kalmıştı. Akıllı, çalışkan, becerikli ve girişken bir kadındı. Evinde o devrin kadınlarına özgü deri işleme, ip eğirme, örgü, dokuma gibi el işleri yapar, bir şeyler üretir, bunları pazara götürerek satardı. Kazancıyla evinin

ihtiyacını karşılar, eşinin ve oğulları Ebu Ubeyde'nin bakımını yapardı. İbni Mesud, o devirde birden fazla kadınla evlilik yaygın olduğu hâlde Hz. Zeynep'ten başka bir kadınla evlenmemişti. Maddi anlamda Hz. Zeynep'in gayretleriyle ayakta duran üç kişilik bir aileydiler. Cenab-ı Allah, İbni Mesud'a Hz. Zeynep gibi kanaatkâr ve çalışkan bir eş nasip ederek onun ilim tahsilinde ve ibadet hayatında en önde gelenlerden olmasını nasip etmişti. Çünkü büyük âlim, eşinin desteği sayesinde dünyaya ait hiçbir kaygı duymadan, bir gün bile eve ekmek götürme telaşına düşmeden tüm vaktini sadece ilim yoluna vakfedebiliyordu. Zeynep de belki, İbni Mesud gibi bir âlimin yaptığı bütün hizmetlere bu vesileyle hissedar oluyordu.

Ev sorumluluklarıyla beraber Hz. Zeynep de ibadet ve takva ehli bir kadındı. Her fırsatta cemaatle namaz kılmak için mescide gider, Allah Resûlü'nün arkasında saf tutar, Efendimiz'in belli günlerde kadınlar için yaptığı özel vaazlara katılırdı. Böyle toplantılardan birinde Allah Resûlü sahabi hanımlara, "Ey kadınlar topluluğu! Ben, siz kadınların cehennem halkının çoğunluğunu teşkil ettiğinizi gördüm. Gücünüzün yettiği şeylerle Allah'a yaklaşın. Ziyetlerinizden olsa bile sadaka verin." dedi.

Hz. Zeynep hemen kendini düşündü. Bütün kazancını ailesine harcıyordu ama ziynetleri de vardı. Cehennemden uzaklaşmak ve Allah'a daha da yaklaşmak için sadaka vermek gerekiyorsa önce ziynetlerinden başlamalıydı. Evine dönünce eşiyile karşılaştı. Mescidde dinlediklerini anlattı ve takılarını tasadduk edeceğini söyledi. İbni Mesud'un ise farklı bir düşüncesi vardı. "Onu benim ve oğlum için harca. Bizim buna daha çok ihtiyacımız var." dedi Hz. Zeynep'e. Fedakâr kadın ikilemde kalmıştı. Sadakayı kime vermesinin doğru olacağını sormak için Allah Resûlü'nün evine gitti. Ancak içeri girmekten

çekindi. Orada aynı mevzuyu sormak üzere gelip de içeri giremeyen bir hanım daha vardı. Onların bekleyişini farkedene Hz. Bilal yaklaşip ne istediklerini sordu. "Sadakalarımızı eşle-rimize, çocuklarımıza ve evdeki yetimlere verebilir miyiz, diye sormak istiyoruz. Sen sorar mısın?" diyerek Hz. Bilal'i elçi gönderdiler. Efendimiz, Hz. Bilal'in ilettiği soruya cevaben, "Onlar için iki sevap vardır, hem yakınlıktan, akrabalıktan dolayı sevap alırlar hem de sadaka sevabı alırlar." buyurdu.

Bu cevap üzerine sevinen Hz. Zeynep evine döndü. Ziyaret eşyalarını eşi ve oğlu için sadaka niyetiyle harcadı. Ömrü boyunca evinin geçimi için çalışmaya devam etti. İbni Mesud, Hz. Ömer'in halifelik yıllarında vefat etti ancak Hz. Zeynep'in ne zaman vefat ettiği bilinmemektedir.

Allah ondan razı olsun.

23- Kerbela'nın İki Kahramanından Biri, Hz. Zeynep binti Ali

İslâm tarihinin en korkunç katliamı olan Kerbela faciasının kahramanlarından biri Hz. Ali ile Hz. Fatıma'nın oğulları Hz. Hüseyin, diğeri de kızları Hz. Zeynep'tir. Hicri 61 yılının 10 Muharrem günü üç küçük çocuk hariç Hz. Hüseyin ve Ehl-i Beyt'in tüm erkekleri katledildikten sonra başladı Hz. Zeynep'in tarihi misyonu. O, tüm İslâm âlemine o gün ve asırlar boyunca Emevi saltanatının zalim yüzünü, Ehl-i Beyt'e yaşatılan hak-sızlıkları bir bir anlatacaktı. 1400 sene sonra bugün hâlâ 'Kerbela' deyince gözlerimiz doluyor, boğazımız düğümleniyor, burnumuzun direği sızlıyorsa, Hz. Hüseyin aklımıza geldikçe su içmekten utanıyorsak, Hz. Zeynep'in o gün orada yaşanan gerçekleri korkusuzca haykırması sayesinde. Katliamdan sonra soğukkanlılığını, metanetini koruyan, yıkılıp dağılmayan

ve zalime boyun eğmeyen Hz. Zeynep, Hz. Hüseyin'in saltanata karşı yürüttüğü davanın anlaşılmasında ve sonuca ulaşmasında en büyük rolü üstlenmiştir.

Hz. Zeynep'in dedesi Allah'ın 'Habibim' dediği Resûlü Hz. Muhammed, anneannesi cennet kadınlarının efendisi Hz. Hatice, babaannesi Peygamber Efendimiz'in 'annemden sonra annem' diye andığı Fatıma binti Esed, diğer dedesi Allah Resûlü'nü himaye eden Ebu Talip, annesi Allah Resûlü'nün 'can parçası' kızı Hz. Fatıma, babası Peygamber hanesinde büyüyen Hz. Ali'dir. Daha çocukluğunda 'Âkile-i Beni Haşim' derlerdi ona, Haşim oğullarının akıllı kızıydı Hz. Zeynep. Çünkü beş buçuk yaşında kaybettiği muhterem annesinden hadis rivayet edecek kadar kuvvetli bir hafızaya ve öğrendiğinin kıymetini idrak edecek yüksek bir şahsiyete sahipti.

Hz. Fatıma'nın vasiyeti: "Kardeşlerine iyi bak!"

Hz. Fatıma ile Hz. Ali'nin, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den sonra doğan üçüncü evlatları, ilk kızlarıydı Hz. Zeynep. Hicretin beşinci senesi dünyaya geldi. İsmi, doğuşuyla çok mutlu olan Sevgili Dedesi verdi. Kişiliğinin, karakterinin ve manevi dünyasının temellerinin atıldığı ilk beş yaşını muhterem annesi Fatıma'nın rehberliğinde geçirdi. O'nun ilmine, ibadetine, yüksek ruhuna, Allah'tan gelen her şeye razı oluşuna, baba, eş ve evlat sevgilerini yaşayışına şahit oldu. Allah Resûlü'nün ebediyete irtihalinin ardından gül yüzünün gündün güne solduğunun da farkındaydı. Hasta yatağında babasına kavuşacağı ânı bekleyen Hz. Fatıma'nın son zamanlarında en büyük destekçisi olmuştu.

Hz. Fatıma, kardeşleri Hz. Ümmü Gülsüm ve Hz. Rukiye ile birlikte, evin büyük kızı olduğu için ağabeyleri Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i de Hz. Zeynep'e emanet ediyor, "Kardeşlerine iyi

bak, bundan sonra onların annesi sensin.” diyordu. Hz. Zeynep, ömrü boyunca bu vasiyete sahip çıkacaktır.

Allah Resûlü'nün kendisi için 'kardeşim' dediği ilmin kapısı Hz. Ali'nin terbiye ve eğitimi altında büyüdü Hz. Zeynep. Küçük yaştan itibaren akıllı, muhakeme gücü, beliğ ve fasih konuşmasıyla dikkat çekiyordu. Tesettürüne azami ölçüde riayet ediyor, gündüzünü oruçla, gecesini ibadetle geçiriyordu. Yaşı geldiğinde taliplerin arasından amcası Hz. Cafer-i Tayyar'ın Hz. Esmâ Binti Umeyys ile evliliğinden olan Habeşistan doğumlu Abdullah ile evlendi. Abdullah, amcası Hz. Ali'yi çok sevdiği için evlenince ailesinden uzaklaşmadı Hz. Zeynep. Yakın evlerde oturdular ve kardeşleriyle ilgilenmeye devam etti. Bu arada Ali, Avnül Ekber, Abbas ve Muhammed isimli dört oğlu ve Ümmü Gülsüm adını verdiği bir kızı oldu.

Fitne devirleri, içtihat farklılıkları

Hz. Zeynep'in hayatı devrin olaylarıyla yakından ilişkili olduğu için, onu tanımaya çalışırken tarihi hadiselerle de değinmek gerekir. Tartışmalı mevzuların içine dalmadan neler olup bittiğine özetle bakalım. Allah Resûlü'nün vefatından sonra sırasıyla Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman halife oldular. Münafıkların toplum içine yaydığı fitne ve fesatlar yüzünden hilafet makamına liyakat konusunda tartışmalar yapılıyordu. Hz. Osman'ın şahsına yönelik eleştiriler ile halk arasında ayrılık çıkarılmak isteniyordu. Yapılan fetihlerle İslâm coğrafyası genişlemiş, çok farklı kavimlerden insanlarla münasebetler kurulmuştu. İslâm ile tanıştığı hâlde eski inançlarına ait gelenek ve anlayışları terk edemeyen bir takım topluluklar vardı. Bu arada toplumsal refah genel olarak yükselmiş, Peygamberimiz'in devrinde itibarlı olan zühd ve takvanın yerini makam, mansıp, para

ve kavmiyetçilik almaya başlamıştı. Böyle bir ortamda halifelik yapmaya çalışan Hz. Osman, Medine'ye farklı şehirlerden gelen isyancılar tarafından katledildi. Onun şehadetinden sonra halife seçilen Hz. Ali ile önde gelen diğer sahabeler arasında katillerin bulunup cezalandırılması konusunda içtihat farklılıkları oluştu. Bu arada Şam valisi Hz. Muaviye, katiller bulunmadığı sürece halifeye beyat etmeyeceğini, yani onu tanımayacağını açıkladı. Bu süreçte meydana gelen Cemel ve Siffin karşılaşmalarının ayrıntılarını tarih kitaplarına havale ederek geçelim.

Hz. Ali, siyasi çalkantılarla uğraşırken başta Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin olmak üzere, Hz. Zeynep ve damadı Abdullah da dâhil bütün çocukları onunla birlikte hareket ediyordu. Hz. Zeynep, ailenin en hareketli fertlerinden biriydi. Kardeşlerine sahip çıkıyor, sözü dinleniyordu. Hz. Ali hilafet merkezini Medine'den Irak'ın Kufe şehrine taşıyınca da ailece beraber gittiler. Hz. Zeynep burada kadınlarla bir araya geliyor, irşad ve tebliğ faaliyetlerinde bulunuyor, Kur'an tefsiri ve hadis dersleri veriyordu. Hz. Ali ve ailesi şehirde çok seviliyordu.

Hicretin kırkıncı yılında, devrin siyasi olayları ve fitne ortamında Hz. Ali, Hariciler tarafından şehit edildi. Aynı gün halk Hz. Hasan'a beyat ederek halife seçti. Ancak Hz. Hasan, Müslümanlar arasında kardeş kanı dökülmemesi için haklarından feragat ederek, bu makamı Şam valisi Hz. Muaviye'ye bıraktı. Ancak bununla bile suikastten kurtulamadı. Allah Resûlü'nün, "Cennetin iki küpesi." dediği, "Reyhanlarım." deyip başlarından öptüğü inci tanelerinin ilki Hz. Hasan zehirlenerek şehit edildi.

Hz. Hüseyin, Yezid'e beyat etmedi

Hz. Muaviye'nin hilafeti 19 sene sürdü. O vefat edince yerine oğlu Yezid geçti. Bu hilafetin saltanat hâline dönüşmesi

anlamına geliyordu. Hz. Hüseyin, Hz. Zeynep ve diğer Ehl-i Beyt mensupları Medine'de yaşıyordu. Yezid, Ehl-i Beyt'in kendisine beyat etmesini, halife olarak tanıdıklarını ilan etmesini istiyordu. Medine valisi Velid, Hz. Hüseyin'e gelerek beyat etmezse boynunu vurmasının emredildiğini bildirdi. Hz. Hüseyin, İslâmî hilafet makamının saltanata dönüştürülmesini kabullenmiyor, yönetimin haksız uygulamalarını onaylamıyor, Emevilerin Arapları asıl unsur olarak görüp diğer milletlerden üstün saymalarını reddediyordu. Onun davası aslında din ile milliyetin muharebesi idi. Çünkü Emevi hanedanı, İslâm devletini Arap milliyetinin üzerine dayandırıyor, millet, kavim bağlarını İslâm bağlarından önde tutuyorlardı. Oysa Allah Resûlünün veda hutbesinde beyan ettiği gibi Arap olanın Arap olmayana üstünlüğü söz konusu olamazdı.

Hz. Hüseyin, Yezid'e beyat etmedi. Ehl-i Beyt'in en büyüğüne zarar vermekten çekinen vali O'nu serbest bıraktı. Ancak şehirde Ehl-i Beyt için güvensiz bir ortam olduğu aşikârdı. Medine'nin puslu havası sürerken bir taraftan da Kufe halkı Hz. Hüseyin'e davet mektupları gönderiyordu. Emevi yönetiminin haksız uygulamalarından, valilerin yaptıkları zulümlerden bahsediyor, Hz. Hüseyin'in kendilerini kurtarmasını istiyor, O'na beyat edeceklerini bildiriyorlardı. Çuvallarla mektup geliyordu Kufe'den. Hz. Hüseyin, oradaki ortamı araştırması için amcası Akil'in oğlu Müslim'i gönderdi. Halk, Müslim'i coşkuyla karşıladı ve Müslim'in şahsında Hz. Hüseyin'e beyat ettiler. Hz. Hüseyin uzun tereddütlerden sonra baskılara dayanamayarak ailesi ile birlikte oraya gitmeye karar verdi. Hz. Zeynep, kardeşini kararlarında destekliyor, yalnız bırakmıyordu. Eşi Abdullah'a evlenirken kardeşlerine bağlılığını anlatmış, hayatında hep onların önce geleceğini

şart olarak koymuştu. Onları kendisi de çok seven Abdullah bu şartı kabul etmişti. Bu karşılıklı anlayış sayesinde Hz. Zeynep oğullarından Avn ile Muhammed'i de alıp Kufe kervanına katıldı. Eşi Abdullah ise diğer çocuklarıyla Medine'de kalmıştı.

Mü'minlerin annesi Hz. Ümmü Seleme, Hz. Ömer'in oğlu Abdullah, Hz. Abbas'ın oğlu Abdullah ve eniştesi Abdullah bin Cafer başta olmak üzere Mekke ve Medine'de yaşayan sahabenin önde gelen isimleri ve dostları Hz. Hüseyin'i bu yolculuktan vazgeçirmeye çalıştı. Bu isimler halkın verdiği sözlere güvenmiyor, Yezid'in Ehl-i Beyt'e zarar vermesinden korkuyorlardı. Hz. Hüseyin herkesi dinliyor, samimiyetlerine inandığını ifade ediyor ancak yolundan dönmeyeceğini belirtiyordu. Nihayet "Ben rüyamda Resûlullah'ı gördüm. Bana bir emir verildi. İşte ben o emre göre hareket ediyorum. Artık bu ya aleyhimde olur veya lehimde olur." dedi. Sözün bittiği gündü artık.

Hz. Hüseyin, hac mevsiminde ailesi, kardeşleri ve yeğenleriyle birlikte Mekke'ye geldi. İslâm coğrafyasının dört bir yanından hac ibadetini ifa etmeye gelen Müslümanları yeniden hakikati tesis etmeye, haramları helal, helalleri haram yapanlara karşı mücadeleye çağırıyordu. Kardeşi Muhammed Hanefi'ye bıraktığı vasiyetinde gidişinin sebeplerini bir bir anlatarak şöyle dedi: "Hükümdarlık elde etmek, makam ve mevki ele geçirmek için değil, ancak mârufu emr, münkerden nehy, Müslüman topluluğun ıslahı ve dedemin sünnetini diriltmek için kıyam ediyorum." Ardından haccını yarım bırakarak Arefe günü Mekke'den Kufe istikametine doğru yola çıktı.

Kervan, Mekke'nin biraz dışında Ten'im mevkiine geldiğinde şair Ferazdak ile karşılaştılar. Kufe'nin ahvalini sorduğu şairin "Gönülleri seninle ama kılıçları Ümeyyeoğullarıyla beraberdir."

sözü zihninde soru işaretleri oluşturdu ancak yolundan dönmedi Hz. Hüseyin. Günler sonra bir haber daha aldı. Kufe halkı önce Müslim'e beyat etmiş, ancak sonrasında valinin zorlaması ve maddi vaatleri üzerine kararlarından dönmüşlerdi. Müslim ve bazı taraftarları da valinin askerleri tarafından şehit edilmişti. Ancak artık Hüseyin için geri dönüş yoktu. Çünkü eğer o geri dönseydi İslâm ümmeti bir daha zalime karşı durma gücünü kendinde bulamayacaktı. Hz. Hüseyin ölüme doğru bu yürüyüşü ile sonraki devirlerde de ümmete rehber olmuştur.

Kerbela'ya doğru

Kadın ve çocukların da aralarında bulunduğu 55 atlı ve yüz yayadan oluşan kervanı Kufe yolu üzerinde merhametsiz bir kişi olan vali Abdullah bin Ziyad'ın komutanı Hür ve askerleri karşıladı. Daha fazla ilerleyemeyeceğini fark eden Hz. Hüseyin, Kerbela denilen mevkide Fırat nehrinin kıyısında konakladı. İbni Ziyad, askerlerine Ehl-i Beyt'e Fırat'tan su aldırılmamasını emretmişti. Vicdanlı bir kişi olan Hür bu emri yerine getiremedi. Ehl-i Beyt'e saygılı davrandı ve su almalarına izin verdi. Bunun üzerine vali, sahabenin büyük komutanlarından Sad bin Ebi Vakkas'ın oğlu Ömer bin Sad'ı 30 bin kişilik bir ordu ile Kerbela'ya gönderdi. Bu ordu, Ehl-i Beyt'in su almasını engelliyordu. Ehl-i Beyt Fırat'ın kıyısında susuzlukla imtihan oluyordu. Muharrem'in yedinci günü çocuklar susuzluktan ağlamaya başladı. Gece Hüseyin kardeşi Abbas'ı 30'u atlı 50 askerle su almaya gönderdi. Su başında bekleyen Emevi askerleriyle çarpıştılar ve 20 tulum su almayı başardılar. Bu ancak 1 gün yetti. Kuyu kazmaya çalıştılar ama çıkan su yetersiz kaldı.

Hz. Hüseyin, Ömer bin Sad'a üç maddelik bir anlaşma önerdi. Buna göre, geri dönmesine veya sınırlarda başka bir

yere gitmesine izin verilmesi veya durumuna Yezid'in karar vermesini istedi. Bütün anlaşma yollarını kapatan İbni Ziyad, komutanı Şimr ile bir mektup gönderip Hz. Hüseyin'in beyat etmediği takdirde öldürülmesini emretti. Artık yapacak bir şey kalmamıştı. 9 Muharrem günü Hz. Hüseyin bir gün daha süre istedi. En azından ailesini kurtarabileceğini düşünüyordu. O gece Ehl-i Beyt'i etrafına toplayarak oradan ayrılmalarını, Yezid'in davasının kendisiyle olduğunu söyledi. Ancak başta Hz. Zeynep olmak üzere herkes buna karşı çıktı. "Senin kaderini paylaşacağız, sen dünyayı terk ettikten sonra Allah bizi yaşatmasın." dedi Zeynep.

Hz. Hüseyin o gece Hz. Zeynep'i ertesi güne hazırlamak için teselli edici sözler söyledi ve nasihatlerde bulundu: "Canım kardeşim, sakın şeytan dayanma gücünü alıp götürmesin. Allah'tan kork, sabret. Allah'ın tesellisi ile avun, şunu bil ki, yeryüzündeki herkes ölecektir. Semadakiler dahi hayatta kalmayacaktır. Her şey helâk olacaktır. Sadece yüce Allah'ın zatı baki kalacaktır. O, yaratıkları kendi kudretiyle yaratmıştır. Onları kahır ve izzeti ile öldürecek, tekrar diriltecektir. Sadece O'na kulluk edeceklerdir. O, bir ve tektir. Bilesin ki, babam benden daha hayırlıydı. Annem de benden daha hayırlıydı. Kardeşim de benden daha hayırlıydı. Benim, onların ve her Müslümanın Resûlullah'a uyması gerekir. Resûlullah'ta uyulacak güzel bir örnek vardır. Allah adına sana yemin veriyorum, sakın ölümünden sonra elbiseni yırtma ve benim için yüzünü tirmalama. Ölecek olursam 'vay başıma, eyvah bana!' deme." Ehl-i Beyt o geceyi dua, namaz ve istiğfar ile geçirdi. Hz. Zeynep bir taraftan Hz. Hüseyin'in hasta oğlu Zeynülabidin'in tedavisiyle ilgileniyor bir taraftan dua ediyordu.

Kerbela çölü, kan gölü

Ertesi gün, hicri 61 yılının 10 Muharrem sabahı, Hz. Hüseyin önce Kur'an okudu ve Emevi ordusuna hitaben bir konuşma yaptı. Kendisine mektup yazarak davet eden Kufelilerden karşısına savaşmak üzere gelenlere tek tek isimleriyle hitap ederek mektuplarını hatırlattı. Kufeliler ise mektuplarını inkar ediyordu. Hz. Hüseyin'in konuşması üzerine Yezid ordusundan 30 kişi Ehl-i Beyt'in tarafına geçti. Sonra 30 bin kişi 72 kişiye saldırdı. Hz. Hüseyin, oğulları, yeğenleri katledildi. Hz. Hüseyin'in oğlu Zeynülabidin hasta ve zayıf olduğu için çadırda tutularak korunmuştu halası tarafından. Hz. Hasan'ın iki oğlu da çok küçük olduğu için öldürülmemişti. Bunun dışında 90 yaşındaki Habib ile Hz. Hüseyin'in 6 aylık oğlu Ali Asgar dahil on altı erkek şehit edildi. Hepsisi Ehl-i Beyt'tendi ve o gün yeryüzünde onların benzerleri yoktu.

Çadırları yağmalandı, yakıldı. Şehitlerin üzerindeki kıyafetlere varıncaya kadar soygunculuk yapıldı. Şehit olduğunda Hz. Hüseyin'in vücudunda 62 kılıç yarası bulunuyordu. Bir yüzük için O'nun parmağını kesen katiller, kadınları da küpelerine varıncaya kadar soymuşlardı. Kadınların kıyafetleri parçalanmış, saçları dağılmıştı. Güneş ikindiye vardığında Kerbela çölü kan gölüne dönmüştü. Şehitlerin başları bedenlerinden ayrılmış, aziz naaşları öylece bırakılmıştı. Hz. Zeynep, Hz. Hüseyin'in başını kesen kişiye "Sen Hüseyin'in başını mı kestini? Bil ki o Peygamber'in kızının oğluydu. Sen Arapların saltanata karşı çıkanını öldürdün. Hemen Yezid'in yanına git ve ondan mükafat iste. Eğer o bütün hazinesini sana bağışlasa bile az gelir." diyordu.

Ailesinin büyük erkeklerini Kerbela çölünde kaybeden Hz. Zeynep'in kıyamı bundan sonra başladı. Geride kalanları derleyip toparlamak ona düşmüştü. O da yıkılırsa Ehl-i Beyt'ten

kadın da çocuk da kalmayacaktı yeryüzünde. Ayakta durması, güçlü olması, zalime karşı yarım kalan mücadeleyi sürdürmesi gerekiyordu.

Sevdiklerinin başsız vücutlarını defnetme imkânı bile yoktu Ehl-i Beyt kadınlarının. Tanınamaz hâldeki cesetleri sağ birini bulma ümidiyle tek tek yokladılar. Acıdan daha öte bir hâldi yaşadıkları. Geceyi yıkık dökük bir çadırdaki geçirdiler. Ertesi gün çıplak develerin üzerine kıyafetleri dağılmış, başlarını yüzlerini örtmekten yoksun bir hâlde bindirilerek Kufe'ye doğru yola çıkarıldılar. Peygamber'in kızları esir edilmişti. Zeynülabidin boynundan ve ellerinden zincirlenmişti. Yola çıkarılırken şehitlerin yanından geçirildiler. Kardeşlerinin zulme uğramış bedenlerini gören kadınlar gözyaşlarına boğulmuş, ağıtlar yakıyordu. Hz. Zeynep "Ya Muhammed, ya Muhammed! Allah sana rahmet etsin, gökteki melekler de senin için mağfiret dilesinler. İşte Hüseyin çölde yatıyor kana bulanmış, organları paramparça olmuş, ya Muhammed! Kızların esir düşmüş, zürriyetin öldürülmüş, üzerlerinden saba rüzgârı esiyor." diyerek ağlıyordu.

"Ey Kufeliler, ağlıyor musunuz şimdi?.."

Perişan hâldeki kadın ve çocuklardan oluşan esir kervanı Kufe'ye girerken meraklı halk da yol kıyılarına toplanmış onları seyrediyordu. Senelerce halifenin ailesi olarak yaşadıkları şehre esir edilerek getiriliyorlardı. Hz. Ali'yi ve Ehl-i Beyt'i çok sevdiğini söyleyen insanlar, yüzlerce davet mektubundan sonra yönetimin baskısı ve vaatleri yüzünden ihanet etmiş, şimdi de geçişlerini seyrediyordu. Zeynep, "Yalancılar, hainler, bozguncular.." diye hitap ettiği halka çok ağır, ihanetlerinden dolayı kınayıcı bir konuşma yaptı. Şöyle başlamıştı

sözlerine: “Hamd ve sena yüce Allah’a olsun. Salat ve selam dedem Muhammed ve O’nun seçkin Ehl-i Beyt’inin pak ruhlarına olsun! Ey Kufe halkı, ey hilekar şahsiyetsiz, aldatıcı ve düzenbazlar! Ey mektup yazarak bizi davet edenler! Siz bizi buraya çağırdınız. Bizler gelince de hak dininizi ayaklar altına aldınız ve düşmanlarınızla anlaştınız. Ağlıyor musunuz şimdi? Gözyaşlarınız hiç kurumasin. İnemeleriniz asla son bulmasın. Doğrusu sizin hikayeniz iplerini kendi eliyle toparlayıp kazak ören sonra sökerek kendi emeğini heba edip boşa çıkararak kadının hikayesine benziyor. Sizler, yeminlerinizi fesadın eline verdiniz!...”

İnsanlar bu kınayıcı sözleri duyunca şaşkınlık ve hayret içinde ağlayıp sızlamaya, ellerini ısırp, yüzlerine vurarak dövünmeye başladılar. Kufeliler ağlarken Zeynülabidin hasta ve zayıf sesiyle “Bunlar bizim için mi ağlıyor, o hâlde bizi öldürenler kimdi?” diye soruyordu halasına.

Gördükleri manzara, Kerbela’da olup bitenlere dair duydukları haberler ve Zeynep’in konuşmaları Kufelilerin vicdanlarını sızlattı, pişmanlıklara sürükledi. Bundan sonraki günlerde şehrin havası Ehl-i Beyt’ten yana değişti. Valiye karşı isyan hareketleri baş gösterdi. Tarihe ‘tevbe orduları’ diye geçen silahlı güçlerin üç sene sonra çıkardığı isyanlarda İbni Ziyad ve adamları öldürüldü.

Zeynep’in silahı konuşmak ve sabırdı

Hız. Zeynep’in elinde, babasından, annesinden miras olarak aldığı aziz kardeşinin mukaddes hedefini devam ettireceği tek araç belğ bir dil, fasih bir beyan, cesaret, sabır ve tahammüldü. Bundan sonra bu silahı en iyi şekilde kullanacak, bulduğu her fırsatta Kerbela’da Ehl-i Beyt’in uğradığı zulmü

anlatacak ve kendi davranışlarını haklı göstermeye çalışan zalimlere karşı da sözünü sakınmayacaktı. Bu anlamda Hz. Zeynep'in Kufe valisi İbni Ziyad'a ve Halife Yezid'e karşı yaptığı konuşmalar çok dikkat çekicidir.

İbni Ziyad, Hz. Hüseyin'in kesik başı Kufe'ye getirildikten sonra halkı camiye toplattırdı. Sonra minbere çıkıp ülkenin huzurunu bozmak isteyenlere karşı zafer kazandıklarını ilan etti. Hz. Hüseyin'in başını kufe sokaklarında dolaştırttı. Ehl-i Beyt'in esir edilen kadın ve çocukları, bir zamanlar Hz. Ali'nin hilafet merkezi olarak kullandığı valilik konağına, İbni Ziyad'ın huzuruna götürüldü. Vali, 'sizi rezil rüsvay eden, sizi öldüren ve efsanenizin de asılsız olduğunu ortaya çıkaran Allah'a hamd olsun.' diyerek onlara karşı yaptıklarını savunuyordu. Zeynep sessiz durmuyor valinin her sözüne bir cevap veriyordu: "Muhammed vasıtasıyla bize ikramda bulunan ve bizi tertemiz yapan Allah'a hamd olsun. Durum senin dediğin gibi değildir. Aksine fasık adam, rezil rüsvay olur. Facir ve günahkar da yalan söyler, yalancılığı ortaya çıkar. Ölüm, onların kaderlerine yazılmıştı. Mezarlarına gitmek için savaş alanına çıktılar. Allah, onlarla seni mahşer günü karşı karşıya getirecek, senin kendilerine karşı haksız olduğunu Allah'ın huzurunda ifade edecek ve aleyhine deliller ileri süreceklerdir."

Hz. Zeynep'in sözleri valiyi öfkeliendirdi. Ona bir şey yapamayınca sözlerine ayeti kerimelerle cevap veren Zeynülabidin'i tutup öldürmeleri için emir verdi. Ancak Zeynep yeğenine sarılıp "Bize yaptıkların yeter artık. Bizim kanımızı içmekten doymadın mı? Bizden kimi hayatta bıraktın?" diyerek ona zarar vermelerine müsaade etmedi.

Ehl-i Beyt'e söz geçiremeyeceğini gören vali, Hz. Hüseyin'in başını kesen katil Şimr'in rehberliğinde onları Şam'a, halifeye gönderdi. Kafile yol boyunca onlarca kasaba ve köyden

geçti. Onların Ehl-i Beyt olduğunu, Hz. Hüseyin'in şehit edildiğini duyan insanlar valinin görevlilerine tepki gösteriyor, katillere lanetler yağdırıyordu. Yıllardır Emevi ailesi tarafından yönetilen Şam halkı ise, halifeyle birlikte hareket ediyor, Ehl-i Beyt'e uzak duruyordu. Ayrıca halka gerçekler tam olarak duyurulmamış, isyankar bir takım Haricilerin yakalanıp getirildiği söylenmişti. Bu yüzden şehir bir şenlik havasına bürünmüştü. Bu ortamda Ehl-i Beyt şehre girdi. Yezid, şehitlerin kesik başlarını huzuruna dizdirmiş, üzerini örttürmüş, şehrin ileri gelenlerini de etrafına toplamıştı. Ehl-i Beyt'in kadınları yine yüzleri açık ve kıyafetleri dağınık hâlde Yezid'in yanına getirildi. Karşılarında oturan kadınlara dikkatle bakan erkeklerden biri Hz. Ali'nin kızı Fatıma'yı gözleriyle taciz ediyordu. Fatıma o iğrenç bakışlardan kurtulmak için ablasına sığınıyor ama adam vazgeçmiyordu. Nihayet Yezid'e "Şu kadını bana ver." dedi. Öyle ya, gelenler esir olduğuna göre, hangisini beğenirse isteyebileceğini sanıyordu. Hz. Zeynep doğrudan adama hitap edip "Bu ne sana, ne de Yezid'e caiz olmaz." dedi. Yezid O'nun bu çıkışına öfkelenmişti. Eğer almak isterse kız kardeşini alabileceğini söyledi. " Hayır, asla böyle bir şeyi yapamayacaksın. Ancak bizim dinimizden çıkar da başka bir dine girersen, böyle bir yolu seçebilirsin." diye cevap verdi Zeynep. Onlar konuşurken küstah adam tekrar araya girip isteğini tekrarlayınca Yezid bu sefer öfkesini ona çevirdi ve adamı dışarı kovdu.

Kendi taraftarlarının huzurunda Hz. Zeynep'in sözleriyle küçük düşen Yezid, son çare olarak onların acılarını tazelemek için şehitlerin başına serili örtüyü çekti. Bir anda Hz. Hüseyin ve onlarca akrabalarını bu şekilde görmek Ehl-i Beyt'i çok sarstı ve ağlamaya başladılar. Yezid ise eline bir sopa almış, Hz. Hüseyin'in mübarek başına, dişlerine vuruyor, bir

tarafından da “ Keşke Bedir’de ölen atalarım görselerdi bunu.” diyordu. Bu manzara üzerine kadınlar ve çocuklar ağlamaya devam ederken Hz. Zeynep metanetini koruyordu. Orada tek yapabileceği şey ise konuşmaktı. Doğrudan Yezid’e hitaben yaptığı tarihe geçen konuşmasından bazı bölümler şöyledir:

“...Ey Yezid, bize yeri ve göğü daraltmakla, bizleri esirler gibi şehir ve memleketlerde dolaştırmakla, bizlerin Allah katında hor ve yenilmiş, senin ise aziz ve saygın olduğun mu sanıyorsun? Üzerimize kurduğun bu tasallutun, Allah’ın huzurunda sahip olduğun makamdan dolayı olduğun mu sandın? Çok ahmakça bir düşünce içindesin sen. Bu insanlık dışı hareketin, ne sana izzet ve büyüklük kazandırır, ne de Allah katında bizim makam, derece ve yakınlığımızı azaltır.

Yaptığın bu çirkin hareketinden dolayı burnun büyümüş, çok gururlanıyorsun. Büyük bir gurur ve kibir içinde oturmuş etrafına bakıyorsun. Bütün mutluluk ve saadeti elde ettiğini, bütün dünyanın senin olduğunu, işlerin senin arzuladığın gibi gittiğini zannediyorsun. Biraz yavaşla ve kendine gel. Yoksa sen şanı yüce Allah’ın sözünü unuttun mu? Allah şöyle buyurur: “İnkâr edenler sanmasınlar ki, kendilerine mühlet vermemiz, onlar için hayırlıdır. Aksine onlara ancak günahlarını artırmaları için fırsat veriyoruz. Onlar için önlerinde alçaltıcı bir azap vardır.” (Rum suresi, 10. ayet)

Ey azad edilmişlerin çocuğu! Cehalet ve sapıklıktan isyan eden serkeş nefsinin inadını bırak. Ağır ol. Acaba bu adalet midir ki, senin ailen ve hizmetçilerin perde arkasında olsunlar da, Allah Resûlü’nün kızları esir edilip erkekleri yanlarında olmadığı hâlde şehirlerde dolaştırılarak teşhir edilsin, o tarafta bu tarafa savrulsun, onların hicap perdelerini yırtıp baş ve

yüzlerini açasın, düşmanlar onları bir şehirden bir diğer şehre götürdüğünde yabancı ve alçak insanlar onların yüzlerine baksın? Senin adaletine sığar mı? Onlara önderlik edecek ne bir adam bıraktın, ne de bir koruyucuları var.

...Her ne kadar zamanın musibetleri beni buraya çekmiş, seni sözlerimin muhatabı yapmış ve senin gibi biriyle konuşmaya mecbur etmişse de, bu seni konuşmaya değer gördüğümünden değildir. Senin değer ve makamını çok alçak görüyorum. Bu sertliğini kınıyor, eleştiriyor ve lanetliyorum. Fakat ne yapayım ki gözler ağlamaklı, yürekler yaralıdır. Yorgunluğumuz ve güçsüzlüğümüz senden korktuğumuzdan değil, bu ayrılıktan dolaydır. Şikayetimizi sadece yüce Allah'a arz ediyor ve O'na güveniyoruz.

Şimdi sen de elinden geldiği kadar bize düşmanlık yap. Allah'a yemin ederim ki her ne yaparsan yap adımızı ve izimizi silemeyeceksin. Bizim vahiy nurumuzu söndüremeyeceksin. Bizim derecemize ulaşamayacak ve zulmünün utancını üstünden yıkayamayacaksın.

...Allah'a hamd ediyorum ki, işimizin evvelini saadet ve bağışlanma olarak karar kıldı. Sonumuzu da şehadet ve rahmetle tamamladı. Yüce Allah'tan şehitlerimizin üzerine bol sevap ve mükafatını indirmesini dilerim. Doğrusu O en iyi dost, şefkatli ve bağışlayıcıdır. Allah bize yeter. O en iyi yardım eden ve ne güzel vekildir.”

Hız. Zeynep konuşurken Yezid çubukla kesik başa vurmaya devam ediyordu. O susunca kalabalıktan yaşlı bir adam gözyaşları içinde ayağa kalkıp Yezid'e "Allah'tan kork. Senin bu ağaçla vurduğun yeri ben defalarca Hız. Peygamberin koklayıp öptüğünü gördüm." dedi. Yezid elindekini fırlatıp atmak zorunda kaldı. Zeynep'in sözleri dinleyenleri etkilemiş, halk arasında da Ehl-i Beyt tarafında bir hava oluşmaya başlamıştı.

Yezid hem utancından hem de halkı karşısına almamak için Kербela'da yaşananları İbni Ziyad'ın üzerine attı ve kendisi olanlardan habersizmiş gibi görünmeye çalıştı. Ehl-i Beyt'ten özür diledi ve ihtiyaçlarını karşılamak istedi. Şam'da kalabileceklerini veya isterlerse Medine'ye gönderebileceğini söyledi. Ehl-i Beyt ise önce kayıpları için yas tutmak istiyordu. Yezid bir evi tahsis etti. Şam halkı akın akın onlara taziye ziyaretine geldi. Zeynep okuduğu mersiyeler ve yaptığı konuşmalarla Kербela'da olanların aslını anlattı burada. Yedi gün devam eden yasin giderek aleyhine döndüğünü gören Yezid, Ehl-i Beyti bir rehberle Medine'ye göndermek üzere yola çıkardı.

Dönüş yolculuğunda Hz. Zeynep'in isteği üzerine Kerbel'a'ya uğradılar. Facianın kırkıncı günü Safer ayının 20'siydi. Akrabaları olan Esadoğullarından bazı kişiler gelmiş Muharrem'in 13. günü şehitleri defnetmişlerdi. Topraklarda hâlâ kan izleri vardı. Kadınlar ve çocuklar manzara karşısında olayları hatırlayarak ağladılar. Orada üç gün üç gece kalarak şehitlerini andılar, namaz kıldılar, Kur'an okudular.

Aileyi Medine'ye götüren rehber, onlara karşı son derece saygılı davranıyor, uzakta yürüyor, yolculuklarını kolaylaştırıyordu. Halk tarafından rahatsız edilmemeleri için özellikle geceleri yol alıyordu. Medine'ye yaklaşınca Hz. Ali'nin kızı Fatıma, ablası Zeynep'e kendilerine çok iyi davrandığı için bu adama bir ikramda bulunmalarını önerdi. Yanlarında birkaç parça zinet eşyasından başka verecek hiçbir şey yoktu halbuki. Bilezik vs. gibi takılarını kimde ne varsa çıkardı ve refakatçiye gönderdiler. Adam mahçup olmuştu. Hediyeleri kabul etmedi. "Eğer ben size dünyalık için refakat etmiş olsaydım, bana verdiğiniz bu mücevherat beni fazlasıyla memnun ederdi ama vallahi ben bunu sırf Allah rızası için ve sizin Resûlullah'a akrabalığınızdan dolayı

yaptım.” dedi. Böylesi bir iyilikle karşılanmak aylardır cefa çeken Ehl-i Beyt’i ümitlendirmiş ve sevindirmişti.

Medine’ye hüznü dönüş

Nihayet Medine... Hz. Zeynep, kime ne anlatacak, soran bakışlardan nasıl kurtulacaktı? Medineliler de onları bekliyordu. Söylentiler gelmişti ama gerçeği tam olarak kimse bilmiyordu. Halk onları Hüseyin’siz, kırık dökük, mahzun, yorgun ve üzgün görünce haberlerin doğruluğunu anlamış, acıya boğulmuştu. Şehri ağır bir hüznü havası bürümüşü. Zeynep eşi Abdullah’ın evine gitmiş, taziyeleri kabul ediyor, bu arada gücü yettiğince başlarına gelenleri anlatıyordu. Abdullah ise oğullarına mı, Hüseyin’e mi, diğer amca oğullarına mı yansın bilemiyor, “Keşke ben de orada olsaydım.” diyordu.

Bir süre sonra Yezid, Hz. Zeynep’in hakikatleri anlatmasından dolayı şehirde oluşan muhalif tavırdan rahatsız olduğunu ilettilerine. Ehl-i Beyt’in bir arada yaşamasından korkuyor, farklı şehirlere dağıtılmasını emrediyordu. Vali, Hz. Zeynep’e istediği yere gidebileceğini söyledi. Onca zulümden sonra şimdi de memleketinden sürgün oluyordu Hz. Zeynep. Bir yere gitmek istemiyordu ama ailedeki kadınların da ısrarıyla Mısır’a gitmeye karar verdi. Aynı yılın Şaban ayında vardı Kahire’ye. Halk karşılamaya gelmişti. O’nu görenler ağlamaya başlıyor, katillere lânetler yağdırıyordu. Çok fazla yaşamadı burada Hz. Zeynep. İki sene sonra Recep ayında vefat etti. Kabri Kahire’de, günümüzde önemli bir ziyaret mekanıdır.

Bununla birlikte bazı kaynaklar Hz. Zeynep’in mezarının Şam yakınlarında Zeynebiye denilen yerde olduğunu yazar. O’nun eşiyle birlikte son yıllarını Şam yakınlarında bir bağda geçirdiği rivayet edilir. Burası da önemli bir ziyaretgahdır.

Hız. Zeynep, hem Kerbela'dan geriye kalan yetimlere sahip çıkmış, Ehl-i Beyt'i bir arada tutmuş, hem de Hız. Hüseyin'in mesajının dünyanın her yerine taşınmasına vesile olmuştur. Kardeşinin şehadetinden sonra ağır sorumluluk yükünü taşımamış olsaydı Ehl-i Beyt'in esaret sürecinde kontrolünü sağlam tutmasaydı, Hüseyin'in saltanat ve milliyetçiliğe karşı yürüttüğü hareket tam olarak anlaşılamazdı. O'nun her şartta inandığını ifade etmekten çekinmeyen karakteri ve davasına sahip çıkışı tarih boyunca mü'min kadınlara örnek olmuştur.

O aynı zamanda şahsi hayatına, ibadetine de önem veren, son derece haya sahibi, takva ve ilim ehli bir hanımdı. Teheccüdü ve gece uyanık kalmayı ömrünün tamamında, hatta Kerbela'da Muharrem'in 11. gecesinde bile terk etmedi. Hız. Hasan'ın oğlu Seccad şöyle der: "Halam Zeynep'i o gece (Kerbela faciasının yaşandığı günün gecesi) namaz seccadesine oturmuş ibadetle meşgul oluyor hâlde gördüm. Halam Kufe'den Şam'a gelişimiz sırasında vacib ve müstehab namazlarının tümünü ayakta kılar-
dı. Bazı yerlerde açlık ve zayıflık yüzünden oturarak kılar-
dı. Zira üç gece boyunca kendisine verilen yiyeceği çocuklara pay etmiş-
ti. Çünkü o taş kalpli insanlar bir gün boyunca bize bir ek-
mekten başka bir şey vermiyorlardı."

Allah Hız. Hüseyin'den, Hız. Zeynep'ten ve bütün Ehl-i Beyt'ten razı olsun.

24- Ehl-i Beyt'in Mısır'daki Hanımefendisi, Seyyide Nefise

Hız. Ali ve Hız. Fatıma'dan devam eden Ehl-i Beyt nesli, çoğu zaman yaşadıkları devirde ve coğrafyalarda manevi mimarlar olarak öne çıkmış, dünyadan müstağni hayatları,

zühd ve takva ehli hâlleriyle halk tarafından sevilmiş ve hürmet görmüşlerdir. Ehl-i Beyt'in hanımlarına 'seyyide' veya 'sitti' diyerek saygıyla anan Müslümanlar, onları birer anne gibi sevmiş, himmetini dilemiş; Hz. Fatıma ahlaklı bu hanımlar da ilim ve irfanlarıyla sürekli etraflarına ışık saçmış, maddi manevi yardımlarıyla her zaman halkın yanında olmuşlardır. Gönüllerde taht kuran hanımefendilerden biri de Seyyide Nefise'dir.

'Kerimetu'd-dareyn' (iki cihanın kerimesi) ve 'tahire' isimleriyle de anılmış olan bu hanım Hz. Hasan'ın soyundandır. Miladi 763 yılında Mekke'de dünyaya gelmiş, zühd ve takva istikametli bir hayat yaşanan Medine'de büyümüştür. Ehl-i Beyt'in büyük imamlarından Caferi Sadık'ın oğlu İshak ile evlendi ve iki çocukları oldu. Yaşadıkları dönemde İslâm devletini Abbasi halifeleri yönetiyordu. 817 yılında 54 yaşında iken Medine'den ayrılıp eşi ve çocuklarıyla birlikte Mısır'a göçtüler. Onların gelmekte olduğunu öğrenen halk, karşılamak için yollara döküldü. Herkes aileye çok hürmet gösteriyor, evinde ağırlamak için can atıyordu. Ancak onlar, veli bir zatın kullanılmayan boş evine yerleşmeyi tercih ettiler.

Günler geçiyor, Mısır'ın her yanından Seyyide Nefise'nin sohbetini dinlemek, duasını almak için gelen ziyaretçilerin ardı kesilmiyordu. Onlarla ilgilenirken eskisi gibi ibadetlerine devam edemediğini düşünerek yeniden Hicaz'a dönmeye karar verdi. Halk çok üzüldü ve durum Mısır emirinin de kulağına vardı. Emir, bizzat gelip ayrılma kararının sebebini sorunca, "Burada kalmak istiyorum ancak ziyaretçilerim çok fazla. Ben zayıfım, hepsine yetişemiyorum, evimiz de dar. Onlarla meşgul olurken ibadetlerim eksik kalıyor." dedi. Bu cevap üzerine emir, kendine ait geniş bir evi Seyyide Nefise ve ailesine tahsis

etti. Haftada sadece çarşamba ve cumartesi günleri ziyaretçi kabul etmek kaydıyla Mısır'da kaldılar.

“Nefs zorluk çekerse kurtulma ümidi çoğalır”

Seyyide Nefise, dünya nimetlerinden mümkün olduğunca uzak, zahidane bir hayat yaşardı. Gecelerini ibadetle, gündüzlerini oruçla geçiren salih bir kadındı. O kadar az yemek yerdi ki, kardeşi Yahya'nın kızı Zeynep onun için şöyle demiştir: “Kırk sene hizmetinde bulundum. Bir defa uyuduğumu ve bir defa yemek yediğimi görmedim. Bir gün kendisine, ‘Halacığım, nefesine çok zorluk veriyorsun.’ dedim. ‘Ben nefsim için çok zorluk vermiyorum. Nefs çok zorluk çeker, beden çok ibâdet ederse, kurtulmak ümidi çoğalır.’ diye cevap verdi.”

Ölüme o kadar hazırlanmıştı ki, evinin önünde, kendisi için bir kabir kazmıştı. Her gün o kabre iner, bazı namazlarını orada kılar, Kur'an okurdu. Hatta bu yerde altı bin hatim okumuştur. 30 defa da hac yapmıştı. Haramlardan çok sakınırdı. Nefsi adına dünyadan uzak durmaya çalışır, çevresiyle ilgilenmeyi de ihmal etmezdi. Münzevi bir hayatı yoktu. Ziyaretçilerinin haricinde kendisi de çoğunlukla hastaları takip eder, fakir hastaların tedavisi için maddi yardımlarda bulunurdu.

İmam Şafi de, sohbetini dinlerdi

Nefise hanım, Kur'an ve hadis ilimlerine de vâkıftı. Kur'an'ı hıfz etmiş, pek çok hadis-i şerif öğrenmişti. Perde arkasından erkeklerin de dinleyebildiği halka açık sohbetler yapardı. Onunla aynı dönemde Mısır'da bulunan büyük âlimlerden mezhep kurucusu İmam Şafi de onu dinlemeye gelirdi. Hatta teravih namazlarını onun bulunduğu mescidde kılmaya özen gösterirdi. Bir hastalığında talebesini Seyyide Nefise'ye

gönderip şifa bulması için Allah'a dua etmesini istedi. Seyyide Nefise dua etti ve talebe daha dönüş yolunda iken büyük imam şifa buldu. Başka bir zaman tekrar hastalanınca talebesini yine şifa duası istemesi için Nefise hanıma gönderdi. Ancak bu sefer alınan cevap şifa duası değil, rahmet duasıydı. Seyyide Nefise, "Cenab-ı Allah ona çok rahmet eylesin." demişti. Talebe gelip bunu bildirince İmam Şafi, durumunun vefat talığı olduğunu anladı ve cenazesinde Seyyide Nefise'nin de hazır bulunmasını vasiyet etti. Az bir zaman sonra (miladi 820 yılında) büyük imam rahmet-i Rahman'a kavuştu. Seyyide Nefise rahatsız olduğu için cenazeye gelemedi. Bunun üzerine vasiyetin yerine gelmesi için İmam Şafi Hazretleri'nin cenazesi onun evinin önüne getirildi. Burada ikinci kez cenaze namazı kılınırken Seyyide Nefise de cemaatin en arkasında saf tutarak namaz kıldı. Namazdan sonra, "Allah, İmam Şafi ve Seyyide Nefise'nin hatırı için cenaze namazında bulunan herkesi affetti." diyen bir ses duyulduğu rivayet edilir.

Devrinin önemli evliyalarından sayılan Seyyide Nefise'nin gösterdiği kerametler çoğunlukla darda kalanlara yardım ve hastaların şifa bulması üzerinedir. Abdest suyu ile kötürüm bir kızın iyileşmesi bunların en bilinen örneğidir. Rivayete göre, Seyyide Nefise'nin komşularından Yahudi bir ailenin ayakları tutmayan fiziksel engelli bir kızı vardı. Bir gün annesinin dışarda bir işini görmek için evden ayrılması gerekiyordu. Kızcağız onunla birlikte gitmek istedi ancak kadının götürmesi imkânsızdı. Evde yalnız oturmaktansa gelinceye kadar komşunun yanında kalmak istediğini söyleyen genç kızın önerisini kabul eden anne, evladını Seyyide Nefise'ye getirdi. Kız bir odada otururken Nefise Hanım da abdest alıyordu. Şifayı verecek olan Allah, hiç umulmadık yerlerden sebepler yaratır ya,

nasıl olduysa kızın aklına önünden akıp giden abdest suyunu ayaklarına sürmek geldi. Birden ayaklarının cana geldiğini, iyileştiğini hissetti. Hemen ayağa kalkıp yürümeye başladı. Bu arada Seyyide Nefise onun hâlini hiç görmemiş, abdestini aldıktan sonra namaza durmuştu.

Kızcağız, o arada annesinin eve döndüğünü farkedince doğruca gidip kapılarını çaldı. Kızını ayakta gören anne şaşkınlıktan düşecekti nerdeyse. Gözyaşları içinde evladına sarıldı. Sonra ikisi birlikte Seyyide Nefise'nin yanına geldiler. Az önceki engelli kızın sapa sağlam yürüdüğünü gören Nefise Hanım da çok sevindi ve Cenab-ı Mevla'ya hamd ü senada bulundu. Bu, imanın ve ihlasın getirdiği bir harikulade durumdu ve anne kıza hem maddi hem manevi şifa vesilesi olmuştu. Onlar da bu gerçeği gördü ve orada kelime-i şehadet getirerek Müslüman oldular. Kızın babası kavminin ileri gelenlerinden bir zattı. O da eve gelip kızının sağlıklı hâlini görünce mutluluktan ne yapacağını şaşırdı. Seyyide Nefise zaten yaşadığı İslâm ahlakıyla bulunduğu çevrede Müslüman olmayanların da çok saygı gösterdiği bir hanımdı. Onun şahsında gördükleri İslâm'ın hak din olduğu gerçeği bu kerametle taçlanmıştı. Kızın babası da bu vesile ile İslâm'ı kabul ettiğini ilan edince kavminden olayı duyan pek çok kişi Müslüman olmuştur.

Bire yirmi beş kat kazandıran iplikler

Yine bir rivayete göre, Seyyide Nefise ile aynı dönemde Mısır'da, dört kızıyla birlikte yaşayan ihtiyar bir kadıncağız vardı. Kızlar ve anneleri bir hafta boyunca iplik eğirir, her cuma günü pazarda satarak alınteri ile kendi geçimlerini sağlar, kimseye muhtaç olmadan yaşarlardı. Yaşlı kadın ipliklerden kazandığı yirmi dirhemini on'u ile eğirmek üzere pamuk alır,

kalaniyla da haftalık ihtiyaçlarını karşılırdı. Yine bir cuma günü iplikleri pazara götürmek için yola çıktı yaşlı anne. Kırmızı bir bohçaya sardığı yumakları başında taşıyordu. Bu arada bir kartal çıkageldi ve bohçayı alıp havalandı. Neye uğradığını şaşırarak kadıncağz feryad ederek ağlamaya başladı. Bir haftalık emekleri uçup gitmişti. Eğirmek için yeni pamukları nasıl alır, kızlarının ihtiyacını nasıl karşılırdı? Yana yakıla ağlarken başına toplananlara da hâlini anlattı bir taraftan. Oradan bir kişi “Seyyide Nefise’ye git, hâlini arz et.” dedi.

Gözü yaşlı ihtiyar, Seyyide Nefise’ye gelip içine düştüğü zor durumu anlattı. Ellerini açıp dua eden Nefise Hanım, “Allah her şeye kadîrdir.” diyerek onu evine gönderdi. Aradan çok geçmeden Seyyide Nefise’nin kapısını birkaç denizci çaldı. Bir deniz yolculuğunda başlarına gelen sıkıntıları ve ardından gördükleri rahmet vesilelerini şöyle anlattılar: “Gemimiz su almaya başladı. Ne yaptıysak su giren yeri kapata-
madık. Sizi vesile ederek Cenab-ı Allah’a dua edip bizi sıkıntıdan kurtarmasını istedik. O sırada büyük bir kartal göründü. Gemimizin üzerine gelince, pençesinde taşıdığı kırmızı bohçayı bırakıp gitti. Bohçadan çok miktarda iplik çıktı. Bunlarla gemiye su sızan yeri kapattık ve memleketimize döndük. İlk işimiz de senin kapına gelmek oldu. Rabbimize şükür için getirdiğimiz beş yüz dirhemi kabul edin lütfen.” Seyyide Nefise, iplerini kartala kaptıran yaşlı kadını hatırladı. Cenab-ı Mevla’ya gözyaşları içinde şükürler etti. Haber salıp yanına çağırıldığı ihtiyar kadına olayı anlatmadan önce o gün iplerini kaçta satacağını sordu. Cevap, yirmi dirhem’di. Nefise hanım kendisine getirilen beş yüz dirhemi uzatıp “Allah, senin her dirhemine 25 kat ihsan etti.” dedi ve denizcilerin hikâyesini anlattı. Allahu Teala, bir kulunu kısa süre darda bırakarak sabırla imtihan ederken, onun el emeğiyle sevdiği bir kulunun

hatırına yardım isteyenleri zorluktan kurtarmıştı. Biri sabrının mükâfatını kat kat görmüş, öbürü şükür imtihanını başarıyla geçmişti. Rahmet içinde rahmet...

Onun duasının Cenab-ı Hak nezdinde geri dönmediğini gösteren pek çok rivayet vardır. Hıristiyan bir kadının oğlu için ettiği dua da bunlardan biridir. Bu kadının genç bir oğlu vardı. Bu genç, bir yolculuğa çıktı ve esir düştü. Ailesi ne kadar araştırdı ise de ondan haber alamadı. Bu arada yaşadıkları şehirde Seyyide Nefise isminde duası makbul bir hanım olduğunu öğrendi. Çaresiz anne, "Belki çocuğumuzun bulunması için dua eder." diyerek eşini onun yanına gönderdi. Bir taraftan da, "Eğer duası hürmetine oğlumuz bulunursa, ben de o hanımın dinini kabul edeceğim." diye samimiyetle söz verdi. Babayı dinleyen Seyyide Nefise, evlatlarına kavuşmaları için duada bulundu. Aynı gece yarısı karı kocanın evinin kapısı çalındı. Kapıyı açıp karşılarında aylardır aradıkları oğullarını sağlıklı bir şekilde görünce şaşkınlık ve mutluluktan ağlamaya başladılar. Peki, nasıl gelmişti? "Nasıl geldiğimi ben de bilmiyorum" dedi delikanlı. Sadece kendisini bağladıkları zincirin üzerinde bir el görmüş, "Bu genci serbest bırakın. Ona Seyyide Nefise himmet etmiştir." diye bir ses duymuştu. Ardından bir anda zincirleri çözülmüş ve kendini evin önünde bulmuştu. Oğullarını dinleyen anne baba Seyyide Nefise'nin dininin hak olduğuna iman edip Müslüman oldular.

"Kudretli oldunuz, zulmettiniz"

Seyyide Nefise'nin şehirde halka zulmeden bir idareciye de uyarı mahiyetinde bir mektup yazdığı söylenir. Kendisine gelip yöneticilerinden şikâyet edenlere emirin ne zaman şehri gezmeye çıkacağını sorar ve söylenen gün sokağa çıkıp

bekler. Şehrin emiri yanına geldiğinde hiçbir şey söylemeden eline yazılı bir kâğıt verir. Emir yazıyı okuyunca çok üzülür ve tevbe istiğfar ederek halka adalet ve yumuşaklıkla muamele edeceğine söz verir. O mektupta şunlar yazılıdır: “Malik oldunuz, israf ettiniz; kudretli oldunuz, kahır ve zulmettiniz; nimete nail oldunuz, yoldan çıktınız. Size verilen nimeti başkalarından kestiniz de sadece kendinize hasrettiniz. Biliyorsunuz ki, seher okları yani mazlumların seher vaktindeki âh’ları şaşmayıp hedefine isabet eder. Özellikle o kalblerde ki siz onu acıttınız, o cesedlerde ki siz onları çıplak bıraktınız. Dilediğinizi işleyin, biz sabrediciyiz. Zulüm ve tecavüz edin, biz dehaletteyiz. Zulmedin, biz Cenabı Hakk’a mazlumiyetlerimizi bildiriyoruz. Zalimler ne hâl kazanacaklarını yakında bileceklerdir.”

Seyyide Nefise, Mısır’da yedi yıl yaşadıktan sonra 61 yaşında iken (Miladi 824) bir ramazan günü hastalandı. Bu vefat hastalığıydı artık. Ama orucunu tutmaya devam ediyor, diğer ibadetlerini de yapmaya çalışıyordu. Hasta olduğu için orucunu bozabileceğini söyleyen ve bunda ısrar edenlere “Sübhanallah, otuz senedir Cenab-ı Hakk’tan oruçlu olarak vefat etmeyi isterim. Bu hâlde benim oruç bozmam en olmayacak şeydir.” diye cevap veriyordu. Son anlarında En’am suresini okumaya başladı ve, “Rablerinin katında selamet yurdu onlarıdır. O, işlediklerinden ötürü onların dostudur.” ayetine gelince (En’am suresi, 127. ayet) ruhunu teslim etti.

Cenazesi çok kalabalıktı. Ehl-i Beyt’in bu kıymetli hanımefendisine, Allah’ın veli kuluna karşı hürmetini göstermek, cenazesinde bulunarak duasına vasil olmak isteyen civardan pek çok insan gelmiş, şehirde adım atacak yer kalmamış, kırlar, sahralar dolmuştu. Yaşayan bir dua kapısını kaybetmenin üzüntüsünü duyan insanlar ardından gözyaşı döküyordu. Eşi

İshak, cenazeyi Medine'ye Cennetü'l-Bakî Mezarlığı'na götürmek istediğini söyleyince üzüntüleri daha da katlanmış, onu şehirlerinde bırakması için yalvarmışlardı. Nihayet İshak, Allah Resûlü'nü gördüğü bir rüya üzerine buna razı olunca, Seyyide Nefise, evinin önüne kendi eliyle kazdığı kabrine defnedildi. Burası asırlar boyunca mü'minlerin önemli bir ziyaretgâhı oldu.

Allah ondan razı olsun.

25- Hz. Aişe'nin Zâhide Talebesi, Muâze binti Abdullah

Allah Resûlü'nün âlem-i bekaya göç etmesinin ardından, raşit halifeler döneminden itibaren yapılan fetihlerle İslâm devletinin sınırları genişlemiş, toplumun refah seviyesi genel olarak artmıştı. Bununla beraber Müslümanlar arasında dünyevileşme, makam mansıp hırsları, ehl-i zevk ve sefa olma gibi İslâm'ın getirdiği ölçülere zıt tavırlar da yayılmaya başladı. Hayatları boyunca İslâm'ı maddi manevi her hâliyle yaşama konusunda rehber olan sahabilerin bu dönemdeki en büyük gayreti yeni yetişen nesillere dini doğru anlatmak ve temsil etmektir. Hadis, tefsir ve fıkıh ilimlerinde talebe yetiştirirken bir taraftan da zühd ve takvayı azami derecede yaşıyor, dünya ve ahirete hak etikleri kadar kıymet vererek mü'mince hayat tarzını temsil ediyorlardı. Kadınlar arasında da başta Sevgili Peygamberimiz'in eşleri olmak üzere, sahabe hanımlar, Asr-ı Saadet'teki kanaat içinde geçen hayat düzenlerini bozmuyor, az yemek, az uyku ve çok ibadetle dünyaya bağlanmaktan uzak duruyorlardı. Onları örnek alan, tabiin ve tebe-i tabiin döneminin önde gelen hanımları da zahidane bir hayatı tercih ettiler.

Uzun ömründe tefsir, hadis ve fıkıh ilimlerinde pek çok talebe yetiştiren Hz. Aişe'nin, devrindeki kadınların manevi

hayatlarında da etkileri büyük olmuştur. Onun derslerine devam eden Muâze binti Abdullah el-Adeviye'nin hayata bakışı ve ibadete düşkünlüğü, bir kadının maneviyatını nasıl güçlendirmesi gerektiğine dair güzel örnekler içerir. O, Hz. Aişe'den hadis rivayet eden en önemli kaynaklardan biridir.

Muaze, bugünkü Irak toprakları içinde bulunan Basra'da yaşamış "ibadete düşkün ve fıkhi iyi bilen bir kadın" olarak tanınıyordu. Aynı şekilde, ibadete düşkünlükleri ile meşhur Adiyogulları'ndan Sıla bin Üşeym ile evliydi. Oğulları Sahba'dan dolayı, Muâze'ye Ümmü Sahba, eşine Ebu Sahba denirdi. Ebu Sahba, gece uyumayıp ibadet etmesiyle, gündüz de az yemesiyle meşhurdur. Muâze'de ise ibadet hayatı ile birlikte Cenab-ı Allah sevgisi haşyet ile beraber bulunurdu. Bu yüzden kırk sene başını kaldırıp semaya bakmadığı rivayet edilir.

Ölüm gerçeğini hiç unutmadan yaşadı

Dünya hayatının geçiciliğini, ahiretin bir tarlası hükmünü taşıdığını, aslolanın ise ebedi hayat olduğunu idrak etmiş, bütün ömrünü ruhunda bu gerçeği duyarak yaşamıştı. Bütün halleri, ölümle her an randevusu olan bir hasta gibiydi. Hayat onun için lezzet alma değil, sonsuz hayata kavuşma özlemiyle geçirilen sıkıntılı günler demektir. Bir taraftan ebedi hayatın özlemi, diğer taraftan burada geçen ömrünün hesabını verme korkusu içinde iki büklüm yaşıyordu. Ruhunun hafakanlarını ancak yine Rabbine sığınarak dindirebiliyor, kendini namazın serin kucağına atıyordu. Öyle ki, bir günde 600 rekat namaz kıldığı oluyordu. Her gece Kur'an'dan belli bir miktar okumayı hiç aksatmazdı.

Muaze, her yeni güne "İşte gün bugündür. Ben bugün öleceğim." diyerek başlar, akşama kadar her an son nefesini verme hazırlığı içinde geçirmeye çalışırdı. Akşam karanlığı

çöktüğünde de yine ölümü bekler “Bu gece öleceğim” diyerek kendini ibadetin kollarına salardı. Gece hiç uyumazdı. Soğuk gecelerde uyumamak için ince elbise giyer, bir yandan üşüse de gözüne uyku girmezdi. Uyku bastırıldığı zaman kalkar evin içinde dolaşır, “Ey nefis, uyku ölümdedir. Önünde gerçek bir uyku var. Gittiğin zaman göreceksin. Kabirde ya azapla ya da sevinçle uzun bir uykuya yatacaksın.” der, kendini uykudan alıkoyardı. En büyük korkusu gaflet içinde ölmektir. Son nefesini kendini bilerek, şehadet getirerek iman üzere vermeyi arzuluyordu. Muâze, gece veya gündüz uyuyan insanlara şaşırır, “Uyuyabilen göze hayret ediyorum.” derdi.

Bir talebesine şöyle demişti: “Ey kızım, Allah ile karşılaşacağın gün için hem umutlu, hem endişeli ol. Zira ben O’ndan umduğunu kesmeyen kulun kıyamet gününde O’na yakın olacağına inanıyorum. O’ndan korkan ve endişeyle düşünen de insanların mahşerde toplandığı, âlemlerin Rabbi olan Allah’ın huzuruna getirildiği gün muhakkak emeline erişecektir.”

“Hayatın tadına varmak için dünyada kalmaya değmez”

Eşi Ebu Sahba ve oğlu, Yezid bin Ziyad’ın maiyetinde bulunduğu Sicistan seferine katılmıştı. Ebu Sahba oğluna savaş meydanında, “Ey oğlum, ileri atıl ve savaş. Savaş ki, senin gibi bir evladım olduğu için mükâfatını Allah’tan bekleyeyim.” dedi. Kendisi bu sözlerden sonra cephenin ön saflarına atılarak çarpıştı ve şehit oldu. Oğlu da babasının izinden gidip şehadete kavuştu. Cepheden iki şehidin haberi gelince kadınlar teselli etmek için Muâze’nin evine toplandılar. O ise, misafirlerini ayakta metanetle karşılayarak şöyle diyordu: “Eğer beni tebrik etmeye geldiyseniz hoş geldiniz, safalar getirdiniz. Yok, başka bir gaye için geldiyseniz haydi dönün geldiğiniz yere!”

Muâze, yanındaki bir talebesine bu davranışının ve güçlü durumunun altında yatan anlayışını şöyle anlatıyordu: “Ey kızım, dünyada, ne güzel bir bahar esintisi için ne de yaşamın tadına varmak için kalmaya hiç lüzum yok. Ama çeşitli ibadetlerle Allah’a daha yakın olmak için kalmayı istiyorum. Kim bilir belki Rabbim, kocam Ebussahba ve oğlumla beni cennette buluşturur.” Eşini ve oğlunu kaybettikten sonra ibadete düşkünlüğü daha da artan Muâze, bundan sonra vefatına kadar bir kere başını yastığa koymamıştır.

Lüks eşyayı sevmeyen, helal bile olsa pahalı elbise giymeyen bir insandı Muâze. Bu anlamda çevresine nasihat edip uyarmaktan da geri durmazdı. Bir keresinde İbn Avn’ı üzerinde geniş ve başlıklı bir elbise ile görünce, yanından geçerken, “Senin gibi birisi bu elbiseyi giyiyor ha?” diyerek kınadığını ifade etti. İbni Avn, ona bir şey söylemedi ama kendisini üzen ve düşündüren bu davranışı devrin önemli âlimlerinden İbni Sirin’e aktardı. İbni Sirin “Muaze’ye söyleseydin ya, Temim ed-Dari adlı o büyük abid dahi namaz kılacağı zaman giyinmek üzere bir dinarlık güzel bir elbise satın almıştı.” diyerek İbni Avn’ı rahatlattı. Zaten İbni Avn da bu elbiseyi ibadet ederken temiz ve güzel giyinmek için almıştı.

Şüpheli her şeyden uzak dururdu

Muaze, zerre kadar bile olsa hayatına haram ve günahın girmemesi için dikkat ederek yaşardı. Ağır hastalığa yakalandığı bir dönem, devrin hekimleri kendisine tedavi için az bir miktar şarap içmesini tavsiye etmişlerdi. Muâze için sağlığına kavuşma uğruna bile olsa şarap içmek mümkün olmayacak şeydi. Şarap dolu bardağı eline aldı ve sebeplerin ötesinde şifayı verecek olan Cenab-ı Hakk’a şöyle dua etti: “Ya Rabbi,

muhakkak biliyorsun ki Aişe, Resûlullah'ın şarabı az da olsa yasakladığını bana söyledi. Şafi olan sensin." O, haşyet ve korku içinde dua ederken elindeki bardak düşüp kırıldı. Bundan sonra Muâze'de hastalıktan eser kalmadı, herhangi bir sebebe başvurmadan şifaya kavuştu.

Onun haramdan korunmak için gösterdiği titizliğine bir örnek de süt annesi olduğu Ümmül Esved'e söyledikleridir. Ona şöyle öğütte bulunur: "Sütünü haram yiyerek bozma. Ben helal süt emesin diye seni emzirirken ne kadar emek verdim, ne kadar yoruldum bir bilsen." Süt annesinin bu sözlerinden sonra Ümmül Esved, "Ne zaman şüpheli bir şey yesem, ya farz bir ibadeti ya da zikir virdimi kaçırmışımdır." demiştir.

Yaşadığı zahidane hayat ile devrinin saygı duyulan kadınlarından biri olan Muâze, ilmini çevresine aktarmaktan da geri durmazdı. Hz. Aişe'den pek çok hadis rivayet etmişti. Ayrıca, halkın içinden inzivaya çekilmemiş, kadınlarla ders halkaları kurmuş, talebe yetiştirmiştir. Ömrünün son demlerinde rahatsızlanmış, artık göç vaktinin geldiğini anlamıştı. Talebeleri, hasta yatağında önce bir süre ağladığını, ardından gülümsemediğini farkettiler. "Niçin ağladın, sonra niçin güldün?" diye sorduklarında Muâze şu cevabı verdi: "Ağladığım zaman oruçlardan, namazdan ve Rabbimi zikretmekten ayrılacağım vaktin geldiğini düşünüyordum. Üzüldüm ve dayanamayıp ağladım. Beni tebessüm ederken gördüğünüz zaman ise ben kocamı görüyordum. Evimizin avlusuna gelmişti. Üzerinde iki yeşil elbise vardı. Çevresinde bir grup vardı. Vallahi ben dünyada onlara benzeyen hiç kimse görmemiştim. Kocama gülümsedim. Sanıyorum bu andan sonra bir farz namaza yetişmeyeceğim."

Hakikaten de daha namaz vakti girmeden (Hicri 101 yılında) ruhunu ölüm meleğine teslim etmişti Muâze. O, İslâm'ın

özünden uzaklaştırılmaya çalışıldığı bir devirde müminlerin annelerini örnek alarak yaşamıştı. Ondan sonra gelenler ve Allah'a yaklaşım O'nun rızasını kazanma arayışı içinde olan kadınlar da Muâze'ye benzemeye çalışacaktı. Çok oruç tutarak, çok namaz kılarak, dünyadan kalben uzaklaşıp, fiilen insanların arasında kalarak iman hakikatlerini tebliğ ve temsil etme mesleğinin önderlerindendir Muâze. Asırlar boyunca bu yolun yolcuları O'nun gibi zâhîde hanımların ayak izlerini takip ettiler.

Allah ondan razı olsun.

26- İlmîni Amele Çevirme Gayretinde Bir Âlime, Fakihe, Abide, Hafsa binti Sirin

Allah Resûlü'nün dizinin dibinde, sohbet meclislerinde yetişen sahabe efendilerimiz, daha sonra kendileri de talebe yetiştirerek ilimlerini gelecek nesillere aktardılar. Allah Resûlü ile tanışmayan, huzurunda bulunmayan ama sahabilerini görenlere tabiin (tabi olanlar) dendi. Hicretten sonraki ilk yüzyılı kapsayan bu devirde tefsir, hadis, fıkıh gibi İslâmî ilimlere vâkıf kadın ve erkek nice büyük âlim yetiştirdi. Özellikle sahabilerin yakınındaki ailelerin çocukları, onların feyzinden istifade etmiş, sadece ilimde değil hâl ve davranışlarında da onları örnek almışlardır. Peygamber Efendimiz'e Medine'ye hicretinden itibaren vefatına kadar hizmet eden Hz. Enes bin Malik'in azatlı kölesi Sirin'in çocukları tabiin devrinin önde gelen âlim ve velilerinden oldular. Sirin'in eşi Safiye de Hz. Ebu Bekir efendimizin azatlı kölesidir.

Asıl memleketi Cercera şehri olan Sirin, bakır kaplar yaparak hayatını kazanıyordu. Ticaret amacıyla geldiği bir yerde Hz. Halid bin Velid tarafından 40 genç ile beraber esir alındı. Esirler dağıtılınca Sirin de Hz. Enes bin Malik'in payına düştü. Hz. Enes'le belli bir miktar para karşılığı anlaşarak hürriyetine

kavuştu ve Safiye ile evlendi. Nasıl Müslüman olduklarına dair herhangi bir bilgi bulunmayan Sirin ve Safiye evlendikten sonra Irak'ın körfez kıyısındaki şehri Basra'ya yerleşti. Beş evlatları oldu. En büyük kızları Hafsa ile birlikte onun küçüğü Muhammed ve Kerime, ilim, ibadet ve takvalı yaşamaya verdikleri önemle tanındılar.

Muhammed ibni Sirin devrinin önde gelen âlimlerinden biri ve rüya tabircisi idi. Eski devirlerde âlimler geçimlerini sağlamak için meslek icra ederdi. Muhammed de bezzazdı. Basra çarşısındaki dükkânında bez, kumaş satardı. İbni Sirin'e rüya tabiri ilminin verilmesiyle ilgili hoş bir menkıbe anlatılır. Buna göre, gösterişli bir delikanlı olan Muhammed'i elde etmek isteyen varlıklı bir kadın bir hile ile onu evine getirtir, sonra da ahlaksız teklifte bulunur. Oradan kaçamayacağını anlayan Muhammed, pencereyi açıp üçüncü kattaki odadan kendini aşağı atar. Yere çarpınca kendinden geçer. Baygınlık anında Hz. Yusuf aleyhisselam'ı görür. Muhammed'i şefkatle kucaklayan Hz. Yusuf, "Senin başına gelenler benim başıma gelenlere benziyor. Dilerim Rabbim'den, sana da ilmimden versin." der. Bu olaydan sağ salım kurtulan İbni Sirin rüya tabiri ilmine vakıf olur. Rüyaları nefsanî, şeytani ve rahmani diye tasnif eder, rüyasının tesirinde kalanlara "Aldırma, sen uyanırken Allah'ın emirlerini yapmaya bak." derdi.

Mescitlerde ibadet etmeyi severdi

Hafsa da devrinin sayılı muhaddislerinden biridir. Sahabilerin ilim meclislerinde büyüyen bu hanım, akıllı, zekası ve meseleleri kavrayışıyla küçük yaşta görenleri hayran bırakıyordu. 12 yaşında Kur'an hafızı oldu. Duyduğu hadisleri ezberleyip kendinden sonrakilere ders vererek aktaran güvenilir bir ravi idi. Hazreti Aişe'den de ders almış, hadis rivayet etmiştir. Hafsa

ibadeti ve fıkıh bilgisiyle şöhret bulmuş bir kadındı. Bazen kardeşi İbni Sirin'in çözemediği fıkhî meselelere açıklık getirir, kırat konusunda zorlandığı mevzularda yardım ederdi. Hişam bin Hasan O'nun bilgisine hayranlığını "Ben Hasan Basri'yi ve İbni Sirin'i gördüm ama Hafsa'dan daha akıllı birisini tanımıyorum." sözleriyle anlatmıştır.

Hafsa, ilmini amele çevirme, öğrendiklerini yaşama anlamında çok gayretliydi. Farz ibadetlerle beraber müstehapları da yerine getirmek ister, bu konuda çok titiz davranırdı. Gecenin büyük kısmını ibadetle geçirir, sürekli ağlayarak dua eder, ölümü hiçbir zaman aklından çıkarmaz, hatta kefenini yanında taşırdı. Hz. Enes bin Malik'in bir sorusuna verdiği cevaptan şehit olarak Cenab-ı Mevla'nın huzuruna çıkmayı arzuladığını anlıyoruz. Hz. Enes bir gün ona, hangi sebeple ölmeyi istediğini sordu. "Taun (veba) hastalığı ile ölmeyi isterim. Çünkü o hastalık her Müslüman için şehitlik sebebidir." dedi Hafsa.

Dünya zevklerinden uzak zahidane bir hayat yaşar ancak münzevi kalmazdı. Sohbet meclisleri kurar, bildiklerini öğretmeye çalışır, özellikle gençlere dünyaya fazla kapılmamaları, nefislerini terbiye etmeleri konusunda öğütlerde bulunurdu. Evinden ziyade mescitlerde ibadet etmeyi seven Hafsa, özellikle yaşlılık döneminde gününün çoğunu mescitte ibadetle geçirmeyi âdet edinmişti. Öğlen vaktine doğru abdestini alıp mescide çıkar, bütün vakit namazlarını burada cemaatle eda eder, vakit aralarını da nafîle ibadet ve dualarla geçirirdi. Yatsıdan sonra da hiç uyumaz, sabah namazına kadar yine mescitte kalıp ibadetle meşgul olurdu. Sabah namazından sonra güneş yükselirken evine gelir, biraz uyur, dinlenir, belki bir şeyler yer, ardından tekrar abdest alıp mescide giderdi.

Kur'an-ı Kerim hüznüne şifa oldu

Yaşlılığında bile tesettürüne çok dikkat ederdi. Evine erkek misafirleri geldiğinde uzun dışarı örtüsünü üzerine alır, yüzünü de kapatırdı. Onun bu titizliğine şaşırانlar şöyle derdi: “Allah seni rahmetiyle kuşatsın. Allah buyuruyor ki, ‘Bir nikâh ümidi beslemeyen, çocuktan kesilmiş yaşlı kadınların, zinetlerini yabancı erkeklere göstermeksizin, dış elbiselerini çıkarmalarında kendilerine bir vebal yoktur.’ (Nur Suresi, 60. ayet) Buradaki elbise de senin giydiğin cilbabdır.” Hafsa, bu sözlere “Peki bu ayetin devamını da okuyun bakalım.” diye cevap verir, bununla ayetin devamında “Yine de iffetli olmaları kendileri için daha hayırlıdır. Allah işitendir, bilendir.” buyurulduğunu hatırlatırdı. O bu tavrıyla, kolay olanı değil, zor da olsa kendisi için daha hayırlı olanı tercih ettiğini gösterirdi.

Evlenip çocuk sahibi de olan Hafsa'nın ilim öğrenmesine ve bunu çevresine aktarmasına aile hayatının mani olmadığını da görüyoruz. Büyük oğlu Huzayl genç yaşta vefat ettiğinde sabretmesine rağmen çok üzölmüş, uzun müddet hüznü ve keder hâlınden kurtulamamıştı. Kur'an-ı Kerim'in hüznüne nasıl şifa olduğunu kendisi şöyle anlatır: “Ben bu çocuk sebebiyle tarifsiz bir sevinç duyardım. Kış geldiğinde ocağı namaz kıldığım yerin hemen arkasında kurar, ben namazda iken oturur ateşi yakardı. Odunları öyle güzel yarmış olurdu ki, yanarken duman çıkarmaz, ne sicağı ne de kokusu bana eziyet verirdi. Vefat ettiğinde Allah'ın verdiği sabırla bu acıya dayanabildim. Ama boğazıma tıkanan hiç açılmayan bir gam, keder taşıyordum. Artık gözümün aydınlığı yoktu. Bir gece Nahl suresini okurken şu ayetlere geldim: “Allah'ın ahdini hiçbir değere değışmeyin. Eğer bilerseniz, Allah katında olan sizin için daha iyidir. Sizde olanlar tükenir ama Allah katında olanlar sonsuzdur, tükenmez.

Sabredenlere ecirlerini, yaptıklarından daha güzeli ile ödeyeceğiz.” (Nahl suresi, 95-96. ayetler) Bu ayetleri tekrar tekrar okudum. İçimdeki hüznün dağıldı. Boğazıma takılan keder yok oldu.”

İbadete olan düşkünlüğü sebebiyle İlahi yardım ve kerametlere de mazhar olurdu Hafsa. Bir rivayete göre, bazı geceler evinde bir meşale yakar ve namaz kılmaya başlar. Bir vakit sonra meşale söner ancak odası sabaha kadar aydınlık kalır. O da bu aydınlık içinde hiç bozmadan ibadetine devam ederdi.

Hafsa'nın kızkardeşi Kerime de onun gibi ibadet ehli ve dünyadan uzak duran zahid bir hanımdı. Dünyanın geçici heves ve zevklerine meyiletmez, vaktini ahiret hazırlığı ve Allah rızası için geçirirdi. Kerime'nin on beş sene boyunca namaz kıldığı yerden sadece ihtiyaçlarını gidermek için ayrıldığı, geri kalan zamanını orada ibadetle geçirdiği rivayet edilir.

Hafsa binti Sirin, Hicri 101 (miladi 719) yılında vefat ettiğinde 90 yaşındaydı.

Allah ondan razı olsun.

27- Allah Rızasına Giden Yolda Aşkla Yürüyen Veli, Rabia

“Ne cennet sevdası, ne cehennem korkusu, Allah'ı sadece zatından dolayı sevmek ve rızasını kazanmak için ibadet etmek.” Bir cümle ile özetlediğimiz bu anlayış, ilk mutasavvıflardan kabul edilen Rabia Adeviye'nin bütün hayatını oluşturur. Rabia, ‘İnandım.’ dediği her şeye artık hiç bir şüphe duymaksızın bağlanan, tevekkülü, rızası ve aşkıyla Rabbi'nin sevgili dostları arasına katılan, Allah yolunda yürümenin kadınlık ve erkeklikle ilgisi olmadığını gösteren ve kendinden sonra gelen bütün kadın velilerin önderi sayılan bir Allah dostudur. Onun hayatı, inandığı gibi yaşamaya çalışan bir mü'minin Rabbiyle kuracağı

muhataplığın şeklini göstermesi açısından önemlidir. Allah aşkını hakiki manada duymanın ne demek olduğunu gösterir Rabia. Allah'tan nasıl korkulması gerekiyorsa öyle korkmuş, Allah nasıl sevilmesi gerekiyorsa öyle sevmiş, O'ndan ayrı kalmaya ve bu dünyanın meşakkatlerine nasıl sabretmek gerekiyorsa öyle sabretmiş, ahiretin yanında kıymeti neyse dünyaya ona göre muamele etmiştir. Hakkında anlatılan onlarca keramet hikayesiyle erişilmez makamlara oturtulan Rabia, aslında inanan herkesin yürüebileceği bir yolda rehberlik eder. Yeter ki bu yolcu, Rabbine hakiki manada inansın ve aşkla bağlansın.

Rabia'nın ailesi ve gençliğiyle ilgili farklı rivayetler vardır. Bunlardan ağırlık kazanan onun azat edilmiş bir köle olduğu bilgisidir. Künyesi Ümmül Hayr'dır. Hayatı ve sözleriyle tasavvufun ilk nüvelerini ortaya koyduğu için bütün Hak dostları arasında 'Tacürrical' diye anılır. Manevi hayatta erkeklik dışılık olmadığı için erkek veliler de onu yolun başı, tâcı olarak görürler. Tabiin döneminde (Hicri birinci yüzyılda) Basra'da doğdu. Babası İsmail, üç kız evladından sonra doğduğu için adını Rabia (Arapça dördüncü demektir) koydu. Rabia'dan bahseden kaynakların hiç birinde onun ders aldığı bir hoca veya şeyhten bahsedilmez. Ancak terbiyede anne babanın ilk öğretmenler olduğunu düşünürsek, Rabia'nın nasıl bir eğitim aldığına dair işaretleri ailesinde bulabiliriz. Büyük ihtimalle Rabia, dünyadan uzak durmayı, Allah'tan başka kimseden bir şey istemeyi, ibadetlerini hakkıyla ifa etmeyi, dua dua yalvarmayı ve sabrı, tevekkülü, metaneti onlardan görerek öğrenmiştir.

Rivayete göre, babası İsmail zahidane bir hayat yaşayan fakir bir kimseydi. Rabia doğduğu gece evde ihtiyaçları olan pek çok şey yoktu. İsmail'in eşi en azından karanlıktan kurtulup bebeğinin ilk bakımını yapabilmek için İsmail'i bir komşuya

gönderip bir miktar kandil yağı istemesini söyledi. Cenab-ı Allah'tan başka hiç kimseden bir şey istememeye söz vermiş ve hayatını bu çizgide yürümüş olan İsmail, gitmeye itiraz edip eşini de üzmemek için evden çıktı. Komşusuna kadar gitti ve yalan olmasın diye kapıya hafifçe dokunup geri geldi. "Kapı açılmadı." dedi. Yeni doğum yapmış anne dayanamayıp ağlayınca İsmail de üzüldü. Sabahı beklerken uykuya dalınca rüyasını teşrif eden Allah Resûlü, "Üzülme, bu kızın, öyle bir hanım olacak ki, ümmetimden yetmiş bin kişiye şefaath edecek. Yarın bir kağıda şöyle yaz: "Sen her gece Peygamber Efendimiz'e yüz salavat, cuma geceleri de dört yüz salavat gönderirdin. Bu Cuma gecesi unuttun. Kefaret olarak bu yazıyı sana getirene dört yüz altını helal parandan ver." Sonra Basra valisi İsa Zâdân'a git ver." dedi.

Rabia'nın babası uyanınca rüyasında denileni yaptı ve hemen valiye gitti. Vali mektubu okuyunca Resûlullah'ın kendisini hatırlamasının şükrü için binlerce altını fakirlere sadaka olarak dağıttı. İsmail'e de mektupta yazılandan daha fazlasını verip gönderdi. Tevekkülünün karşılığını böylece gören İsmail, ihtiyaçlarını karşıladı. Kızlarını rahatça büyüttü.

Rabia henüz çocukken anne babası vefat etti. Şehirde büyük bir kıtlık vardı. Sahipsiz kalan ablaları farklı yerlere dağılıncaya ortada bir başına kalan Rabia'yı zalim bir adam bulup evine götürdü ve hiçmetçi olarak çalıştırdı. Sonra da köle olarak bir ihtiyara sattı. Küçüklüğünden itibaren namaz kılmaya, dua etmeye alıştığı için zor işlerinin arasında ibadetlerini aksatmamaya gayret ediyordu. Artık genç bir kız olduğu için kıyafetinin kapalı olmasına özen gösteriyor, erkeklerden kendini sakınıyordu. Bir gün işini yaparken karşısına yabancı bir adam çıktı. Ondan uzaklaşmaya çalışırken düştü ve kolu kırıldı. Acı

içinde, yalnızlığını ve çaresizliğini düşünerek Cenab-ı Mevla'ya dua dua yalvardı: “Ya Rabbi, garibim, kimsesizim, yetimim, öksüzüm. İnsanlar beni köle yaptı, üstelik kolum da kırıldı, aciz kaldım. Ancak ben bunların hiç birine üzülüyorum. Yalnızca senin rızanı istiyorum. Benden razı olup olmadığını da bilmiyorum.” dedi. Bu sırada kulağına gelen bir sesin “Üzülme, sen ahirette meleklerin bile imreneceği bir makamda bulunacaksınız.” dediğini duyunca yüreği ferahladı.

Efendisinin bütün ağır işlerini yaparken bir taraftan gündüzlerini oruçlu geçiren Rabia, geceleri de uyumamaya çalışarak namaz ve dua ile meşgul olurdu. Bir gece yarısı uyanan yaşlı adam onun odasından gelen sesleri duyunca kulak verdi. Rabia gözyaşları içinde şöyle dua ediyordu: “Ey Rabbim, bütün arzumun senin emrine uymak olduğunu biliyorsun. Ancak senin huzurundayken mutlu oluyorum. Elimden gelse her ânımı sana ibadetle geçiririm. Fakat bir köleyim ve başkasına hizmet ediyorum. Sana dilediğim gibi ibadet edemiyorum.” Onun bu hâlini gören ihtiyar, başının üstünde bir yere asılı olmadan duran kandilin odayı aydınlattığını da farkettiler. Yıllardır kendisine hizmet eden bu cariye'nin ne kadar kıymetli olduğunu anladı. Ertesi sabah hemen yanına çağırıp O'nu azat ettiğini, dilediği yere gidebileceğini ama kalmasını da çok istediğini söyledi. Rabia ise artık kendi başına Rabbi ile dilediği gibi vakit geçirebileceği bir hayat istiyordu.

O evden ayrılıp küçük bir kulübeye yerleşti. Dünyalık adına hiçbir şeyde gözü yoktu. Fazla olan her şeyin kendisini Rabbinin anmaktan uzaklaştıracağını düşünüyordu. Kırık bir testiden abdestini alır, suyunu içer, eski bir hasırda oturur, başını kerpiçten bir yastığa koyardı. Kimseden bir şey istemez, hediye kabul etmezdi. Bütün vakitlerini ibadetle geçirir, bir gün ve

gecesinde bin rekat namaz kılardı. Kefenini daima yanında taşır, namaz kılacağı zaman onu serer, üzerine secde ederdi. Münzevi, mütevazı ve zahidane yaşayışıyla şehir halkının ilgisini çekmiş, kısa zamanda sevenleri artmış, sohbetinden feyz almak, nasihatini dinlemek, dua istemek için gelen ziyaretçileri çoğalmıştı. Süfyani Sevri, Malik bin Dinar gibi devrinin önde gelen âlimleri de sohbet meclislerine katılırdı.

Biyografi yazarı Feridüddin Attar, Rabia'dan bahsederken, "Uzlet ile halktan ayrılmış, sıdk örtüsü ile örtünen kadın, aşk ve özlemle tutuşan, tevhide gark olan, erkeklerin ikinci pak Mer-yem olarak kabul ettiği biri." der. Rabia, kadın dervişlerin başı, kadın zahidlerin, dindar ve sebatkâr olanların, şeriati gözetenlerin lideri kabul edilir. Merhamet ve fazilet sahibi seçkinlerden olduğu söylenmiştir. Gençliğinde köleliğin büyük dertleri altında gösterdiği sabır ile birlikte daha sonra da musibetler ve güçlüklerle karşılaştı. Katlanması gereken maddi manevi acıların, yoksulluğun, sıkıntıların hepsini Allah'ın kendisine takdir ettiğinin bir parçası ve nefsinin terbiyesi olarak kabul etti. Acılar içindeyken yaralarına dikkat çekenlere, endişesinin Allah'ın takdirine boyun eğmek olduğunu, fiziksel dertlerden daha yüce şeylerle meşgul bulunduğunu söylerdi. Sabrının sırrı, Süfyan Sevri'nin Allah'tan ne dilediğini öğrenmek istediğinde verdiği cevapta gizlidir: "Eğer ben bir şey arzu edersen ve onu Rabbim arzu etmezse kafir olurum." Rabbinin ilminden veya rahmetinden şüpheye düşerse küfre gireceğine inanıyor, mü'min olarak gönderileni sabırla kabul etmesi gerektiğini söylüyordu.

"Rabbim hâlimi biliyor, hatırlatmama ne lüzum var"

İçinde bulunduğu yoksulluğu gören sevenleri ve dostları yardım etmek istediğinde geri çeviriyordu. Bir keresinde Malik

bin Dinar, zengin arkadaşlarından onun için bir şeyler istemeyi teklif etti. Rabia, "Bana da, onlara da rızkı veren Allah'tır. O, fakirleri fakir olduğu için unutup, zenginleri de zengin olduğu için hatırlıyor ve yardım mı ediyor sanıyorsun?" diye sordu. "Hayır, hiç öyle olur mu?" cevabı üzerine "Madem ki Rabbim benim hâlimi biliyor, benim hatırlatmama ne lüzum var. O, öyle istiyor, biz de O'nun istediğini istiyoruz." diye konuştu.

Bir keresinde dostlarından biri kendisini ziyarete geldiğinde kulübesinin kapı önünde zengin bir adamın ağladığını gördü. Niçin ağladığı sorulunca, "Zühd ve kerem sahibi şu kadın olmasa halk mahv olur. O, zamanın bereketidir. Allah bizi pek çok bela ve sıkıntıdan onun hürmetine muhafaza ediyor, diye düşündüm ve bir miktar yardım etmek istedim. Ancak hediyemi kabul etmez diye korkuyorum. Bunu siz verseniz belki hatrınız için kabul eder." dedi. Rabia, içeri girip durumu anlatan dostuna şöyle dedi: "Ben bu dünyalıkları bunların gerçek sahibi olan Allah'tan istemeye utanırken başkasından nasıl alırım? Allah bu dünyada, kendisini inkâr edenlerin bile rızkını verirken, kalbi O'nun muhabbetiyle yanan birinin rızkını vermez mi zannediyorsunuz? O kimseye selamımı söyle. Ben Allah'tan başkasından bir şey almamaya ahdettim. Hiç kimseden bir şey beklemiyorum. Geleni de kabul etmiyorum."

Rızkını Allah'ın vereceği konusunda o kadar büyük bir tevekkül içindeydi ki, "Gök tunç olsa, yer demir kesilse, gökten bir damla yağmur düşmese, yerden bir bitki bitmese ve dünyadaki bütün insanlar benim çocuğum olsa, Allah'a yemin ederim ki onlara nasıl bakacağım düşüncesi kalbime gelmez. Çünkü Allah hepsinin rızkını vereceğini bildirmiş ve üzerine almıştır." derdi. Bununla birlikte Rabia, ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmaktan da geri durmazdı. Yün eğirir, iplik yapar,

bunları satarak ölmeyecek kadar yiyeceğini kendi helal kazan-
cıyla temin ederdi. Şühheli şeylerden uzak durma anlamındaki
'vera' anlayışı da onda had safhadaydı. Öyle ki, "Bir defa dev-
lete ait bir kandilin ışığından istifade ederek gömleğimi yama-
dım da kalbim dağıldıkça dağıldı ve dikişleri sökünceye kadar
kalbimi toparlayamadım." demiştir.

İplik eğirip satar, geçimimi temin ederim

Bütün veliler gibi Rabia'ya da atfedilen pek çok keramet
vardır. Bunlar, daha çok kimseden bir şey istemediği için ih-
tiyaçlarını Cenab-ı Allah'ın lütfuyla karşıladığına örnek olarak
anlatılır. Mesela, yemek yaparken ihtiyacı olan soğanı kom-
şudan istemeyince bir kuşun gagasında soğan getirdiği söy-
lenir. Ateşsiz ocaktaki tencerede et yemeği pişirmesi, odayı
parmaklarından çıkan ışıkla aydınlatması, misafirlerine doya-
cıkları kadar ekmek gelmesi, gözüne giren kamaş parçasını
hissetmemesi, evine giren hırsızın eşyalarını bir türlü çalama-
ması, hac yolculuğunda yüklerini taşıyan eşeğin öldükten son-
ra tekrar canlanması, Kabe'nin onu karşılamaya gelmesi gibi
bir çok rivayet vardır. Rabia ise, keramet sahibi olarak meşhur
edilmekten kaçınıyordu. Akrabalarından bir hanım, "Neden
halkın seni ziyaret etmesine izin vermiyorsun?" diye sorunca,
"Ölünce insanların yapmadıklarını yaptığımı, söylemedikleri-
mi söylediğimi iddia etmelerinden korkuyorum. O zaman kor-
kulan güvenilmeyen biri olurum. Seccademın altında para bul-
duğumu, kazanda ateşsiz aş pişirdiğimi söylüyorlarmış." dedi.
Akrabası da "Evet, evde yiyecek içecek bulduğunu söylüyor-
lar." deyince, Rabia, "Eğer evde öyle bir şey bulsaydım bile
ona elimi sürmezdim. Fakat sana söylüyorum eşyalarımı satın
alıyor ve onlar için şükrediyorum." diye cevap verdi.

Bir keresinde de “Ey Rabia, yokluğu nerede buldun?” diye soran dostuna, “Kendimi Hakk’a teslim ve işlerimi O’na havale ettim.” dedi. Dostu tekrar “Sana ihsan olunan ilim ve amelden bana bir harf öğret.” dediğinde “Cariyelikten kurtulduğumdan beri iplik eğirip satarım, geçimimi temin ederim. Lakin hiç bir zaman iki akçeyi bir elime almadım. İkisi bir yere gelir de beni Hakk’ın yolundan ve marifetullahtan alıkoyar diye korktum.” diye cevap verdi.

Başına hiç şükür sargısı sardın mı?

Yaşadığı bütün sıkıntılara rağmen şükür ehliydi Rabia. Dualarının çoğunda lütuflarından ötürü Rabbine şükrederdi. “Bana hayat verdin, geçimimi sağladın, sen yücesin, bana ne kadar çok lütufların oldu, nimetlerin, rahmetin ve yardımın oldu.” diyordu. Onun şükür anlayışını gösteren şöyle bir olay anlatılır: Bir gün başına sargı sarmış birini gördü. “Bu sargı ne?” diye sordu. Adam “Başım ağrıyor.” deyince ona yaşını sordu. 30 yaşındaydı. “Hayatının büyük bölümünde acılar ve sıkıntılar içinde miydin?” diye sordu tekrar, “Hayır.” cevabı aldı. “30 yıldır Allah vücudunu sağlıklı kıldı, hiç şükür sargısı sarmadın da, bir gecelik baş ağrısı için şikâyet sargısı mı bağlıyorsun!” dedi o zaman.

Birinin “Ya Rabbi, bana rahmet kapısını aç.” diye dua ettiğini işitince “Ey cahil, Allah’ın rahmet kapısı kapalı mıydı da şimdi açmasını istiyorsun? Rahmetin çıkış kapısı her zaman açık ise de giriş kapısı olan kalpler, herkeste açık değildir. Kalbinin kapılarının İlahi rahmete açılmasını istiyorsan bunun için dua etmelisin.” dedi.

Üç büyük derdim var, evlenmeyi nasıl düşünebilirim?

Şehrin valisi dahil, yakın dostlarından ve çevreden gelen bütün evlilik tekliflerini geri çeviren Rabia, ısrarla niye

evlenmediğini soranlara bir gün şöyle dedi: “Benim üç büyük derdim var. Bunların sıkıntısından kolayca kurtulmamı garanti ederseniz, o zaman evlenirim. Birincisi, acaba son nefesimde imanımı kurtarabilecek miyim? İkincisi, kıyamet gününde amel defterimi sağ tarafımdan mı, yoksa sol tarafımdan mı verecekler? Üçüncüsü, herkesin hesabı görüldükten sonra bir grup cehenneme, bir grup cennete giderken, ben hangi grupta bulunacağım?” Dünyada hiç kimsenin bu soruların cevabını bilemeyeceğini kabul eden dostlarına, “O hâlde önümde böyle deşetli günler varken ve bu günlere hazırlanmak elbette lazım iken, evlenmeyi nasıl düşünebilirim?” diye konuştu.

Ne cennet sevdası, ne cehennem korkusu

Rabia, tasavvufta sevgi ekolünün kurucusudur. O zamana kadar yaygın olan hesap gününü düşünerek Allah’tan korkmaya (havf) ağırlık veren anlayış yerine ‘İlahi aşk’ kavramını getirmiş, cennet umudu ve cehennem korkusu yerine Allah rızası için yapılan ibadetin makbul olduğunu söylemiş, yalnızca Allah aşkı uğruna yaşamayı önemsemiştir. Bununla ilgili anlatılan menkıbeye göre, bir gün bir elinde meşale, öbür elinde su dolu testi taşıyarak Basra sokaklarında yürüdüğü görüldü. Bu hareketinin sebebi sorulunca “Cehennem su ile söndürmek, cenneti yakmak istiyorum. Böylece iki perde kalkacak ve Allah’a cehennem korkusuyla ya da cennet umuduyla değil aşk ile ibadet edenler ortaya çıkacak.” dedi. Bazen şöyle dua ederdi: “Ya Rabbi, eğer sana cehennem korkusu ile ibadet edersem beni cehenneminde yak. Eğer cennet ümidiyle ibadet edersem beni cennetine koyma. Fakat sana senden ötürü ibadette bulunursam beni ebedi güzelliğinden ayırma.”

Bir gün Süfyan-ı Sevri onun yanında, “Allah’ım bizden razı ol.” dedi. Dostunu “Sen O’ndan razı olmadan, O’nun senden

razi olmasını dilemeye utanmıyor musun?” diye ikaz etti Rabia. “Kul Allah’tan ne zaman razı olur?” diye sorulunca da “Musibetteki hoşnutluğu, sevinçteki hoşnutluğuna eşit olduğu zaman.” diye cevap verdi.

Bazen şöyle dua ederdi: “Ya Rabbi, dünyada, bana neyi takdir etmiş isen onların hepsini düşmanlarına ver. Ahirette benim için hangi nimetleri ihsan etmeyi takdir etmiş isen onları da dostlarına ver. Ben sadece seni istiyorum.”

“İnsanı Allah’a yaklaştıran en üstün şey nedir?” sorusuna şu cevabı vermişti: “Muhabbet sahibi olan kişi, muhabbetinde öyle sadık olmalı ki, gönlünde O’nun için olmayan hiç bir sevgi bulunmamalı.”

Gece karanlığı çöktüğü zaman şöyle dua ederdi: “İlahi, sesler sustu, hareketler durdu, bütün sevgililer sevdiğine kavuştu. Ben de seninle baş başayım ey sevdiğim.” Ve şöyle derdi: “Ey Rabbim, seni iki sevgi ile severim. Muhabbetimin biri benim aşk ve iştiyakımdan, diğeri senin sevilmeye layık olduğundandır. Benim aşk ve iştiyakımdan gelen sevgimle senden başkasını bırakıp sadece senin zikir ve yâdınla meşgul olmayı isterim. Senin sevilmeye seza olmandan ileri gelen muhabbetim de bana müşahede mertebesini ihsan buyurmuş olmandandır. O hâlde hamd ve şükran ne bana mahsustur, ne de övülmüş olma ciheti bana aittir. Belki her hâlükârda ve her iki yönden şükür ve hamd sana mahsustur.”

Ayrılıktan korkuyorum!

Rabia’nın tek isteği Rabbi’ni görmektir. Hacca gitmeye karar vermeden önce çöle gitti. “Allah’ım, şaşırdım kaldım, gitmeli miyim? Ben dünyanın tozuyum, bu ev de benim için yalnızca bir taş. Bana kendini göster.” diye dua etti. Şöyle bir nida duydu:

“Ey Rabia, Musa (aleyhisselam) cemelimi görmeyi dilediğinde dağa zerremle tecelli ettim. Kırk parçaya bölündü. Burada adımla yedin.” Bundan sonra hacca gitmeye karar verdi. Ayrıliğa dayanmadığı zamanlarda ölümü dilemeye başladığı. Zaten ömür boyu kefenini yanında taşıymıştı. Ölümü unutmuyordu ama ruhunda tam anlamıyla duymak için tabuta benzer bir sandığın üzerine kefenini açıp dua ediyordu. Ölümünden ibret almakla beraber kendini ölüm korkusuna kaptırıp ağlamaktan sakınıyordu. Bazen de günahlarını düşünerek, “İnsanlardan birine karşı bir kabahat işlemiş olsam, o insanla karşılaşmaktan utanırım. Halbuki Allah’a karşı olan kabahatlerimiz o kadar çok ki, huzuruna varmayı, ölümü nasıl arzu ederim?” derdi.

En büyük korkusu Allah’ın sevgisini kaybetmek, O’ndan ebediyen ayrı düşmekti. Bir gün O’nu ağlarken görenler, “Ey Allah’ın sevgili kulu niçin ağlıyorsun? Rabbinle yakınlığın var.” dediler. “Ayrılıktan korkuyorum, belki ölüm vaktinde Cenab-ı Rabbül Alemin ‘Sen bana gerekmezsin ey Rabia’ derse benim hâlim nice olur? Eyvah, eyvah bana.” diyerek ağlamaya devam etti. Bir keresinde ciddi bir hastalığa yakalanmıştı. Arkadaşları gelip sebebini sordular. “Bir gün yüzümü cennete çevirdim. Kalbim cenneti diledi, meyletti ve dostum beni kınadı. Bu hastalık O’nun kınamasındandır. Rabbim beni cezalandırdı.” diye cevap verdi.

Bir zaman yine hasta olmuştu. Ziyaretine gelenler, “Dua et de Allah çekiğın bu ızdırabı hafifletsin.” dediklerinde, “Bu ızdırabı çekmemi Allah irade etmiştir. O’nun iradesine muhalefet etmemi, O’ndan tersini dilememi nasıl isteyebiliyorsunuz? Benim arzum, Rabbimin hakkımda takdir ettiğine razı olmaktır.” demişti.

Hasta olmasa bile çoğu zaman inler, dertli dertli dua ederdi. Yakınları “Hiç bir hastalığınız yok, ağlayıp sızlanmanıza,

yakınmanıza sebep nedir?” diye sorunca şöyle derdi: “Benim gönlümde öyle bir dert var ki, tabibler tedavisinde aciz kaldılar. Yaramın merhemi Rabbime kavuşmaktır. Böyle yanıp yakılıyorum ki, belki maksadıma kavuşurum. Bu benim yaptığım ise, bu işte en az olanıdır.”

Bazı geceler şöyle dua ediyordu: “Ya Rabbi, ya kalp huzuru ile namaz kılmamı nasip et, veya kalb huzuru ile kılamadığım namazımı kabul buyur. Allah’ım benim bütün dünyadaki arzum ve işim, seni yad etmek, ahirette de Cemaline kavuşmaktır. Ne olur, beni bu anlayışıma bağışla.”

Rabia, “Ne zaman ezan sesini duyarsam kıyamet günü Sûr’a üflenişini hatırlarım, ne zaman kar görürsem defterlerin sayfalarının uçuşunu görürüm.” derdi. “En çok ne için umutlusun?” diye sorulduğunda, “Amellerimin çoğu için duyduğum hüznün için.” cevabını verirdi. Yaptığı amellerin gizli kalmasına çok dikkat ederdi. “Amellerimden ortaya çıkan ve herkesçe bilineni sevaptan saymam. Günahlarınızı gizlediğiniz gibi sevaplarınızı da gizleyin.” derdi.

Ya Rabbi, beni kendinle meşgul eyle!

Dua ile ilgili bir rüyasını şöyle anlatır: “Bir gece Allah’a dua ettim, sonra uyudum. Çok güzel, büyük, parlak bir ağaç gördüm. Üstünde dünyada görmediğim beyaz, kırmızı, sarı üç çeşit meyve vardı. Onları çok beğendim ve, ‘Bu kimin?’ diye sordum. Biri, ‘Bir süre önceki dualarına karşılık senin.’ dedi. O zaman ağacın çevresinde yürümeye başladım. Yerde on sekiz altın renkli meyve vardı. ‘Keşke bu meyveler de bu ağacın üstünde olsalardı.’ dedim. O zat bana, ‘Orada olacaklardı, fakat dua ederken hamur mayalandı mı mayalanmadı mı, diye düşündüğün için meyveler düştü.’ dedi.”

Çok oruç tutardı. Bir keresinde bir hafta hiç yiyecek bulamadı ve üst üste oruç tuttu. Sekizinci gece açlığı iyice şiddetlendi. Nefsine eziyet ettiğini düşünürken birisi kapıyı çaldı. Bir tabak yemek getirdi, o da yemeği alıp, yere koydu. Mum getirmeye gitti Gelince bir kedinin yemeğini dökmüş olduğunu gördü. Su bardağını almaya gitti. Mum söndü. Su içmek isterken bardak düşüp kırıldı. Bu hâller üzerine, “Ya Rabbi, bu zavallı kulunu imtihan ediyorsun, fakat acizliğimden sabre demiyorum.” diyerek inledi. Bunun üzerine kalbine şöyle nida edildiğini duydu: “İstersen dünya nimetlerini üstüne saçayım. İstersen, üzerindeki dert ve belaları kaldırayım. Fakat o zaman kalbinden muhabbetimi alırım. Çünkü benim muhabbetimle dünya sevgisi bir kalpte olmaz. Senin bir arzun var, benim de bir arzum var. Senin ve benim arzumu bir kalpte birleştiremem.” Bu ikazı işitince tevbe eden Rabia, “Ya Rabbi, beni kendinle meşgul eyle ve senden alıkoyacak işlere bulaştırma.” diye dua etti. Kalbini dünyevi şeylerden aldı ve dünyevi umutları bıraktı. 30 yıl her namazını son namazıymış gibi kıldı. Kendini mahluktan ayırdı ve her gün şafak sökerken birinin kendisini Rabbi’nden alıkoyacağı korkusuyla “Ya Rabbi, gönlümde senin aşkından başkasına yer kalmasın.” diye dua etti.

Ey huzur içinde olan can!

Rabia seksenli yaşlarına kadar hiç kimseden yardım istemedi tek başına yaşadı. Ölüme zaten bir ömür boyu hazırlıklı yaşamıştı. En son hastalığında vefatının yaklaştığını hissetti ve yakınlarından kendisine hizmet eden Abda isimli hanıma her zaman yanında taşıdığı yün bir abadan ibaret olan kefeni gösterip, “Vefat ettiğim zaman beni bu beze sar ve defnet.” diye vasiyet etti. Son anlarında hasta yatağının başucunda

bekleyen sevdiklerini, “Kalkın, burayı boşaltın, beni yalnız bırakın. Rabbimin melekleriyle başbaşa kalayım.” diyerek dışarı çıkardı. Kapının ardından “Ey huzur içinde olan can, O, senden, sen de O’ndan hoşnut olarak Rabbine dön! Ey can! İyi kullarımın arasına gir. Cennetime gir.” (Fecr suresi, 27-30. ayetler) mealindeki ayetlerin okunduğu duyuldu. Ses kesilince içeri girdiklerinde Rabia’nın ruhunu teslim ettiğini gördüler. Hicri 185 (miladi 801) yılıydı.

Abda, onu vasiyet ettiği şekilde kefenledi. Basra’ya defnedildi. Rabia’yı vefatından bir sene sonra rüyasında gören Abda şöyle anlatmıştır: “Yeşil elbiseler giymiş, başında da yeşil bir örtüsü vardı. ‘Seni sardığım kefenine ne oldu?’ diye sordum. ‘Onları benden aldılar ve bu gördüklerini giydirdiler. Kefen olarak giydiğim yün abayı katladılar. Mühürlediler ve mahşer günü elbiselerimin tam olması için meleklerle götürdüler.’ dedi. Dünyada bunun için mi çalışıyordun?’ dedim. Bana ‘Allah’ın velilerine lütfu yanında bu ne ki!’ diye cevap verdi.”

Allah dostlarından iki kişi kabrinin başına gelip “Halin nasıl?” diye sordular. Allah’ın izniyle onlara şu cevabı verdi: “Rabbim bana çok nimet ihsan etti. Nimetler içindeyim elhamdülillah.” “Ey iki âleme boyun eğmemekle övünen veli, o yüce mertebeye eriştin mi?” diye sorduklarında “Gördüğüme eriştim.” diyen bir ses duyular.

Vefatından sonra kendisini rüyada görenler “Münker ve nekir melekleri ile aranızda ne gibi bir şey oldu?” diye sordular. “O iki heybetli melek gelip de bana Men rabbüke (Rabbim kim?) diye sorunca, onlara dedim ki, “Ey melekler! Hemen geri gidip Rabbime şöyle arzedin: ‘Ey Allah’ım! Dünyada bunca halk arasında, ihtiyar bir kadıncağızı unutmadın. Ben, seni hiç unutmuyum?’”

Bessar bin Galib Necranî diyor ki: “Rabia için vefatından sonra hep dua ederdim. Bir defasında onu rüyamda gördüm. Bana ‘Hediyelerin nurdan mendil içinde ve nurla kaplanmış tabaklarla bize sunulmaktadır.’ dedi. “Bu nasıl oluyor?” dedim. “Hayatta olan mü’minler ölüler için dua ettiklerinde, ipek mendiller içinde nurdan tabaklara konup, ölüye götürülür ve (Bu, sana filan dostunun hediyesidir) denilir.’ dedi.”

Allah ondan razı olsun ve gönderdiğimiz dua hediyelerimizi ruhuna duyursun.

28- Kendini Dünyadan Azat Etmiş Bir Cariye, Cevhere Berasiyye

Sevgili Peygamberimiz, dünyanın bir yolcunun dinlenmek için uğradığı gölgelik hükmünde olduğunu bildiriyor. İnsan ezelden ebede yürüyüp giden bir seyyah gibidir. Asıl menzil varken, dinlenmek için oturduğu ağacın gölgesine muhabbet edip, bağlanmanın, bu gölgeliği sahiplenmenin ne manası olabilir? Elbette bir imtihan yeri olan dünya hayatında beşerî her türlü ihtiyaç helal dairesi içinde kalmak suretiyle giderilecek, mutlu, huzurlu bir hayat yaşamak için çabalacaktır. Yine Efendimiz’in ifadesiyle ‘ahiretin tarlası’ olan yeryüzünde orada hasat etmek için tohumlar ekilecektir, ancak bu arada her an bu gölgelikten ayrılacağını da unutmaması gerekir insanın. Ne var ki, nefis taşıyan her Âdemoğlunun bu gölgeliğe bağlanmak gibi bir imtihanı vardır. Dünya hayatının gerçek mahiyetini idrak edebilen Allah dostları ise ömürlerini Mabud-u Hakiki’ye ibadete vermiş, Allah ve Resûlü’nün adını dünyanın dört bir yanına duyurma davasını omuzlamış, takva ve zühd eksenli bir yaşam tarzını benimseyerek rıza-yı İlahi’ye ulaşmaya çalışmışlardır.

Dünyanın geçici güzelliklerinden uzak durma, dünya

sevgisini kalbinden çıkarıp rahat ve rehaveti terk ederek ancak yaşamaya yetecek kadar bir varlıkla yetinme manasına gelen zühd hayatı, Allah'a yaklaşmak isteyenlerin tercih ettiği bir yoldur. Bu mecrada, dünyanın süsüne kapılmaya daha meyyal gibi görülen kadınların da ilerleyebileceğinin çok çarpıcı örneklerinden biri de Cevhere Berasiyye'dir. Hicri üçüncü asırda (Miladi 800'lü yıllarda) yaşayan evliyanın büyüklerinden Cüneyd-i Bağdadi ile aynı çağda Bağdat'ta ömür süren Cevhere, hurma lifinden örme bir şilteyi kendine çok görece kadar dünyadan kendini azat etmiş bir Allah dostudur.

Kadınların göz önünde bulunmadıkları devirlerde yaşadığı Cevhere. İsmi çok bilinse de hikâyesinin ayrıntılarına vakıf olmadı tarih yazarları. Hakkındaki bilgileri, kendisi gibi abid, zahid bir kişi olan eşi Abdullah ile birlikte verdiler. En dikkat çeken vasfı azat edilmiş bir cariye olmasıydı. Bazı sözleri Farsça rivayet edildiği için İranlı olduğu veya İran saraylarında cariye olarak bulunduğu söylendi. Doğduğu yer neresiydi, ailesinin kimliği, onlardan aldığı terbiye neydi, hocaları, üstadları kimlerdi, bilmiyoruz. Tanıyan herkesin ortak kanaati ise saraylardaki köle hayatından kurtulduktan sonra dünya ile bağlarını da koparıp kendini fani olan her şeyden azat etmiş olduğuydu. Cevhere, kadınlık âleminin zirvelerinde parıldayan bir nur, bir mücevherdir. Asırlar sonra biz de onu tanıyarak nurundan hissemizi alacak, o parıldayan yıldıza doğru adım adım yürüyeceğiz.

“Kervan göçtü, kervan göçtü!”

Özgürlüğüne kavuştuktan sonra çevresinde sevilen salih bir kişi olan Ebu Abdullah el-Berasi ile evlendi Cevhere. Bağdat yakınlarında Beras kasabasında yaşadılar. Evlatları olup olmadığı bilinmiyor. Eşi ile aynı hayat tarzını benimsedikleri

için ibadetlerinde de birbirlerini destekliyor, gerektiğinde uyar-
maktan çekinmiyorlardı. İki de kendilerini ibadete vermiş-
ti. Özellikle gece ibadetine büyük önem verirlerdi. Cevhere,
geceleri eşinden önce kalkar, onu uyandırır, kulağına Farsça
şöyle fısıldardı: “Ey Ebu Abdullah, kalk, karivan reft, karivan
reft (kervan göçtü, kervan göçtü).”

Bir gün Cevhere'ye gecelerini neden sürekli ibadetle ge-
çirdiğini sordular. O da bir rüyasını anlattı: “Bir gece rüyamda
bana cennette bir köşk gösterdiler. “Burası kimin için hazırlandı-
dı?” diye sordum. “Burası gece kalkıp Kur'an-ı Kerim okuyan-
lar, nefsiyle cihad eden sabırlı kullar içindir.” denildi. Bundan
sonra geceleri uyumayıp Allah'ın kelamını okumaya ve gece
ibadetine devam ettim.” Şüphesiz ki, Cevhere'nin çokça iba-
det etmesi sadece kavuşmayı hayal ettiği cennet nimetleri
değildi. Bu rüyayla Rabbine olan sevgisi artmış, imanı katlan-
mıştı. Cevhere, Rabbine olan sevgisini her daim kulluğuyla
gösteriyor, huzurda olma düşüncesinden bir lahza ayrılmıyor-
du. Her an İlahi huzurda olduğunun şuuruyla yaşayanın dünya
malında, rahatında, uykusunda gözü kalır mı?

Cevhere için dünyaya ait ihtiyacından fazla her şey bir yük,
bir fazlalıktı. Hayatta kalmasını sağlamanın ötesinde başka işe
yarayan hiçbir eşyası olsun istemiyordu. Eşiyle evlerinde üzer-
lerindeki kıyafet ve hurma lifinden örülme birer şilteden başka
eşyaları yoktu. Günlerini bu şiltede kâh oturup Hakk'ı tespih ede-
rek, kâh kalkıp namaz kılarak geçirirlerdi. Bu şekilde her an yüz-
leri kibleye dönük olurdu. Eşi de kendisi de halk tarafından çok
sevildikleri için ziyaretçileri eksik kalmazdı. Bir gün evlerine ge-
lenler onları şilteleri kaldırmış kuru zemin üzerinde oturur hâlde
buldular. Bu basit şiltenin ne olduğunu soranlara Ebu Abdul-
lah durumu şöyle izah etti: “Dün gece Cevhere beni uyandırdı

ve “Ey efendi, Allah Resûlü’nün şu sözünü duymadın mı? ‘Yer, Âdemoğluna ‘Ey insanoğlu benimle aranda sadece bir perde var. Yarın ise benim altımda (içimde) olursun.’ der.” Evet öyledir dedim Cevhere’ye. ‘Öyleyse bu yaygıyı kaldır. Artık ona ihtiyacımız yok.’ dedi. Ben de o yaygıyı kaldırdım.”

Cevhere bu tavrıyla toprak ile arasında şilte kadar bile perde olmasını istememiş, kendini bu dünyaya bağlayan şiltenin yükünden kurtulmuştu. Bu arada eşini de aynı mevzuda irşad ederek, onu da kendi makamına taşıyordu. Burada Ebu Abdullah’ın, eşine olan saygı ve güvenini görmek de ayrı bir güzelliştir. Onlar evlilikte denk olma hususunda tercihlerini dini hayatı yaşama anlamında yapmışlardı. Asırlar sonra Bediüzzaman Hazretleri’nin işaret ettiği gibi, “Ne mutlu o kocaya ki, kadınının diyanetine bakıp taklit eder; refikasını hayat-ı ebediyede kaybetmemek için mütedeyyin olur. Bahtiyardır o kadın ki, kocasının diyanetine bakıp “Ebedî arkadaşımı kaybetmeyeyim.” diye takvâya girer.” düsturunu birebir yaşıyorlardı. Çünkü Cevhere de eşine bilmediklerini sorarak ilmini artırmaya çalışıyordu.

Zevk ve lezzet adına helal dairede olanları bile terk eden Cevhere, bunların hepsini Allah’ın rızasına ve cennet hayatına saklamıştı. Dünya nimetlerinden ne kadar uzaklaşırsa hesabını vermenin de daha kolay olacağını düşünüyordu. Bir gün eşine, “Kadınlar cennete girdiklerinde süslenirler mi, zinetler takarlar mı?” diye sordu. “Evet.” dedi Ebu Abdullah. Cevhere bir feryat ile bayılıp yere düştü. Eşinin yardımıyla kendine geldiğinde bu hâlinin sebebini şöyle açıkladı: “Şu hâlimi düşünüyorum da dünya nimetlerinden kavuştuğum şeyler beni korkutuyor ve ahirette mahrum kalacağımı zannettim.” Cevhere, dünya nimetlerinden ne kadar uzaklaşsa da, yine de üzerinde olan lütuf ve ihsanları düşünüyor, bunların kendisini ahiretten mahrum edeceği korkusuyla iki büklüm oluyordu.

Efendimiz, ‘Ashabım yıldızlar gibidir, onların hangisine tutunursanız bana ulaşırsınız.’ buyuruyor. Sahabe efendilerimizden kimisi ticaret yapıp kazandığı malları infak ederek Allah yoluna hizmet etmiş kimi de, kendini ilime ve ibadete adayıp nimetlerden azami derecede istiğna ederek Allah’ın rızasını aramıştır. Zühd, tasavvufta Allah yolcularının hâllerinden biridir. Cevhere, eşiyile kurduğu uyumlu birliktelik sayesinde bu yolun nasıl yürüneceğini göstermiş, asırlara rehber olmuştur.

Allah ondan razı olsun.

29- Şüpheli Her Şeyden Uzak Duran Üç Kız Kardeş, Mudğa, Muhha ve Zübde

Tasavvuf ehli Allah dostları, bütün hâleriyle Allah rızasına uygun yaşama gayretini gösterseler de bazı özellikleriyle öne çıkarlar. Kimileri dünyaya ait her şeyden uzak durma anlamında zahid oluşlarıyla, kimileri de kanaat, tevekkül, rıza, çok ağlama, az uyuma, çok ibadet etme gibi hâleriyle tanınır. “Şüpheli her şeyi terk etme” manasına gelen ‘vera’ makamında anılan üç kızkardeş de, yaşadıkları devirde âlimleri hayran bırakacak kadar titiz yaşamalarıyla biliniyordu. Mudğa, Muhha ve (Ümmü Ali künyesiyle tanınan) Zübde isimli bu hanımların rehberliğinde, onların ölçülerine uyarak hayatımıza girip çıkan her şeye baktığımızda ‘helal mi, haram mı’ emin olamadığımız neler çıkar karşımıza, kimbilir! Onlar, mezhep kurucusu İmam Ahmed bin Hanbel’in sohbetlerine katılmış, şüphelerden uzak durmaya yönelik sorularıyla büyük âlimi çoğu zaman gözyaşlarına boğmuşlardır.

Hicri üçüncü asırda (miladi 800’lü yıllarda) Abbasi’lerin hilafette olduğu bir dönemde Bağdat’ta yaşadı bu kardeşler. Devrin önde gelen velilerinden Bişri Hafi de onların kardeşiydi. Evlenip aile kurdular mı, yoksa münzevi bir hayat mı yaşadılar,

bilmiyoruz. Aile aslen Merv şehrindendi. Babaları Haris, Merv'in yöneticilerindendi. Varlıklı, itibarlı bir aileye mensup oldukları için çocukluk ve gençlik yılları bolluk, refah içinde geçmişti. İlim meclislerine girip tasavvuf ehli Allah dostları ile hemhal oldukça kendilerini dünya nimetlerinden uzak tutmaya, helale harama daha çok dikkat etmeye başladılar. Kızkardeşleri Allah'a ulaşma yolunda seyrederken Bişr ise, çeşitli eğlencelerle gününü gün ediyordu. Dünyanın cazibesine kapıldığı, nefsin, şeytanın ve kötü arkadaşların teşvikleriyle oyun ve eğlence âlemlerine daldığı gençlik yıllarında, bir gün kapısı çalındı Bişr'in. Hizmetçisi kapıya çıkınca bir adam, "Bu evin sahibi hür mü, kul mu?" diye sordu. Hizmetçi, "Hürdür." diye karşılık verdi. Adam, "Belli, eğer kul olsaydı, kulluğun edebine riayet edecek oyun ve eğlence ile uğraşmayacaktı." diyerek oradan uzaklaştı.

Hizmetçi içeri girip kapıda olanları anlatınca yalın ayak adamın peşinden koşan Bişr, ona yetişerek söylediklerini tekrarlattı. Bu sözlerden etkilendi, yaptıklarına pişman olup tövbe etti. Bir müddet yaşam tarzını değiştirse de arkadaşlarının tesiriyle eski hayatına döndü. Bir gün yine sarhoş hâlde evine dönerken yerde Besmele yazılı bir kâğıt gördü. O haliyle bile Allah'ın adının ayaklar altında çiğnenmesine gönlü razı olmayıp kâğıdı evine götürdü. Çamurunu silip kokular sürerek duvarına astı. O gece şehirdeki âlim ve veli bir zata rüyasında "Git Bişr'e söyle, ismimi temizlediğin gibi seni temizlerim. İsmimi büyük tuttuğun gibi, seni büyültürüm. İsmimi güzel kokulu yaptığın gibi, seni güzel ederim. İzzetime yemin ederim ki, senin ismini dünyada ve ahirette temiz ve güzel eylerim." dedi. Rüyayı gören Allah dostu, meyhanelerden çıkmayan Bişr'e bu mesajı ulaştırmakta tereddüt etti. Ancak üç gece aynı rüya tekrar edince, ertesi sabah Bişr'i aramaya çıktı. Yine meyhanede sabahlayan Bişr'i dışarı çağırıp rüyasını anlattı. O zatın

yanında hemen tevbe eden Bişr, bir daha eski hayatına dönmedi. İlim tahsiliyle meşgul oldu ve tasavvuf yolunda ilerledi.

Kızkardeşleri de böyle olaylar yaşayarak mı dönüş yaptı bilmiyoruz ancak onlarla ilgili anlatılanlar birbirlerini iyi yönde teşvik ettiklerini gösteriyor. Allah rızası gayesiyle kılı kırk yarararak yaşadıkları çileli hayatta birbirlerine destek oldular. Tasavvufî anlayışlarından etkilendiler. Bişr'in zühd, vera ve takva ekseni görüşlerini ve tatbikatlarını kızkardeşleri de benimsiyordu. Kardeşlerin en büyüğü olan Mudğa, Bişr'in en yakın sohbet arkadaşıydı. Devrinin en önemli âlimlerinden biri olan Bişr, "Takvayı ve salih kul olmayı Mudğa'dan öğrendim. Bilin ki 'vera' benim kardeşimdedir. O başkaları tarafından yapılmış hiçbir şeyi yemedi. Haram ve helal konusunda çok titizdi." demiştir.

Bişr, bir gece kızkardeşine gitmek üzere evinden çıkıyordu. Ancak bir an öyle bir düşünce geldi ki aklına, ayağının biri eşiğin içinde, diğeri dış kısmında olduğu hâlde seher vaktine kadar hayret ve hayranlık içinde bekledi. Kızkardeşinin kalbine de, "Bu gece Bişr sana geliyor." diye ilham düşmüştü. Kardeşi sabaha kadar gözü yolda beklerken Bişr de evinin kapısında donup kalmış gibiydi. Nihayet gün ışıırken yorgun bir hâlde geldi Mudğa'nın evine ve hiçbir şey konuşmadan hemen evin çatısına çıktı. Ortalık aydınlanıncaya kadar hayranlıkla etrafı seyretti. Sonra sabah namazını kıldı. Bu hâlinin sebebini soran kardeşine Bişr'in verdiği cevap, bu âlemde en büyük nimetin iman ve kalbleri hidayete erdirenin Cenab-ı Allah olduğunu gösteriyordu: "Hatırımdan geçti ki, Bağdat'ta Bişr gibi bunca kişi bulunsun, bunlardan kimi Yahudi, kimi Hıristiyan, kimi de Mecusi olsun, benim ismim de Bişr olsun ve İslâmiyetle şeref lenerek bunca yüksek devlete ermiş olayım. Ben ne yaptım ki bu devlete kavuştum, onlar ne yaptılar ki bu devletten mahrum kaldılar? İşte bu konuyu düşünerek şaşkın bir hâlde kaldım."

Ablası Mudğâ vefat edince Bişr, kardeşinin ayrılığına çok üzölmüş, günlerce gözyaşı dökmüştü. Neden bu kadar üzöldüğünü soranlara, “Ben bir kitapta şöyle bir haber okumuş-tum. Allah Teâlâ bir kulunun ibadetteki kusuru sebebiyle onun en yakın ve en sevgili arkadaşını almış. Bu kardeşim benim dert ortağım ve en yakın yoldaşımdı.” diyordu. Mudğâ’nın kendisinden önce ölmesini, hatalarından dolayı Allah’ın kendisine verdiği bir ceza olarak görüyordu.

Meşale ışığında eğrilen iplikler

Helal olduğuna güvenmediği hiçbir şeyi yemeyen ve kullanmayan bu kardeşler, geçimlerini de kendileri çalışarak sağlıyordu. Pamuk yetiştiriyor, bunları toplayıp satıyor veya eğirip iplik yaparak satıyorlardı. Böylece helal kazanılmış bir varlıkla ömürlerini sürdürüyorlardı. Ahmet bin Hanbel’in sohbet meclislerine katılan Muhha’nın şüpheli şeylere dair incelikli soruları büyük imamı şaşırtıyor, titizliğiyle hayran bırakıyordu. Mesela bir keresinde şöyle bir şey sordu Muhha: “Biz damlarımızın üstünde oturur iplik eğiririz, yanımızdan her tarafı aydınlatan devlet adamlarına ait meşaleler geçer. Işıkları üzerimize düşer. Bu ışıkların altında iplik eğirmemiz caiz midir?” İmam Ahmed bu soru üzerine hayretlere düştü. Soruyu soranın sıradan bir kişi olmadığı belliydi. Cevap vermeden önce “Allah Teala sana afiyetler ihsan etsin, sen kimsin?” dedi. Muhha, Bişr’in kızkardeşi olduğunu söyledi. Büyük imam, Bişr’i çok iyi tanır ve sever, sohbetinde bulunmak için bizzat gidip evinde ziyaret ederdi. Muhha’ya gözyaşları içinde şu cevabı verdi: “Hakiki vera sahibi olan Bişr evinden çıkmıştır. Siz de bu meşalelerin altında iplik eğirmeyin.”

Muhha, yalnızca helal ile yaşamayı öyle çok önemsiyordu ki, ay ışığında eğirdiği yünle lamba ışığında eğirdiği yün arasında satarken fiyat farkı olup olmayacağını da sormuştu İmam’a. Ay

ışığında yün eğirmenin bir maliyeti yoktu, öyleyse mum ışığında eğirdiği ipten daha ucuza mı satmalıydı? Yine bir keresinde “Satmak üzere pamuğumu topladım. Ve dolaşmaya başladım. Salih olan bir topluluk ile karşılaştım. Onların ateşinde ipliğimi eğirdim. Bir süre sonra ateşleri söndü. Allah’ın bundan razı olmadığını anladım. Ben bunun vebalinden nasıl kurtulabilirim?” sorusuyla geldi Ahmed bin Hanbel’e. O topluluğa o pamuktan iki ölçü kadar vermesini tavsiye etti İmam da.

Diğer kardeşleri Zübde’nin ise şöyle söylediği rivayet edilir: “Kula en çok zarar veren şey günah ise, onu rahatlatan şey de tevbe etmek olduğu hâlde, insanların neden zor olanı kolay olanla gidermediğini anlayamıyorum.”

Mudğa, Muhha ve Zübde’yi yakından tanıyan Ahmed Bin Hanbel onlar hakkında, “Kim vera yolunu en ince noktasına kadar takip etmek isterse Bişri Hafi’nin kızkardeşlerine gitsin. Onların tartıştıkları mevzuları dinlesin. Ve onların metodunu sabırla takip etsin.” demiştir.

Allah onlardan razı olsun.

30- Horasan İllerini Terk Edip Beytullah’a Komşu Olan Veli, Fatma Nişaburî

İslâm coğrafyasının kalbi ve gönlü hükmünde olan Mekte ve Medine, Asr-ı Saadet’ten itibaren bütün mü’minler için bir cazibe merkezi olmuştur. Mekke’de Allah’ın evi Beytullah, Medine’de mü’minlerin sevgilisi Hz. Peygamber’in ruhaniyeti, aşk ve hasretle yanan kalbleri kendine çekmiştir. Raşid halifeler devri ve sonrasında yapılan fetihlerle Müslüman orduları Atlas okyanusundan Asya bozkırlarına kadar uzanmış, buralarda yaşayan kimi putperest, kimi ateşperest kavimler tevhid inancıyla tanışmış, İslâm’ın sunduğu hakkı, adaleti,

muhabbeti, iman kardeşliğini, ahiret ve hesap şuurunu gönülden benimsemişlerdi. İslâm ile müşerref olan herkes gibi uzak coğrafyaların gönül ehli mü'minleri de nice zorlukları göze alarak yola çıkıyor, kilometrelerce mesafeleri kimi binekli kimi yaya kat ederek Mekke ve Medine'ye koşuyorlardı. Emevi ve Abbasi devletleri döneminde baş şehir olarak Hicaz'dan uzak merkezler tercih edildiği için bu kutlu beldeler siyasetten uzak duran, İslâm'ı tıpkı Asr-ı Saadet'te olduğu gibi yaşamaya çalışan Ehl-i Beyt'in, zahitlerin, salihlerin, âlimlerin, Allah dostlarının yurdu olmuştu. Kendi memleketini bırakıp bu topraklara gelen Allah dostları arasında ismi asırlar sonra bize kadar ulaşan Nişaburlu Fatıma da vardı.

Nişabur, İran'ın kuzey doğusunda yer alan Horasan bölgesinin büyük şehirlerinden biriydi. Bölge, Hz. Osman devrinden itibaren adım adım fethedilmiş, İslâm yurdu hâline gelmişti. Yaşadığı devirde ve sonraki yıllarda yazılan kaynak kitaplarda Fatıma Nişaburî diye anılan bu hanımın hayatı ile ilgili çok az bilgi vardır. O bölgeye göç eden Arap kabilelerinden olabileceği gibi, İranlı veya Türk de olabilir. Kaynaklarda ailesine ve ders aldığı hocalarına dair hiçbir bilgiye yer verilmemiştir. Nişabur'da yetişmiş ve Mekke'ye gelip yerleşmiş, devrinin önde gelen âlimlerine nasihat edecek kadar İslâmî ilimlerde yükselmiştir. Sözlerinden tefsir ve hadis ilimlerine vakıf olduğu anlaşılır. Fatıma, tasavvuf anlayışının temelini oluşturan, ihlâs, takva, sadakat, müşahede gibi kavramları nasihatlerinde zikreden ilkler arasında olduğu için mutasavvıflar arasında önemli bir yere sahiptir. Allah'a giden yolda kadın-erkek ayrımı olmadığını ifade eden, bu yoldaki her kişiyi 'er kişi' sayan ehl-i velayet, Fatıma'nın hikmetli sözlerinden nice dersler almışlardır.

Sadık kul kime denir?

Hicri ikinci asrın sonu ile üçüncü asrın başlarında (Tahminen Miladi 750'li yıllarda doğmuştur.) ömür süren Fatıma Nişaburî, Horasanlı kadın velilerin en eskilerinden kabul edilir. Zünnun-u Mısırî, Bayezidi Bistami gibi âlimlerin çağdaşıdır. Mekke'de Beytullah'a yakın bir yerde otururdu. Kudüs'e gidip Beytül Makdis'i ziyaret ettiği de rivayet edilir. Zünnun-u Mısri ona bazı meseleleri sormuş, Bayezidi Bistami hacca geldiği zamanlar onu ziyaret etmiş, sohbetini dinlemiştir.

Zünnun-u Mısırî'nin dostlarından biri, "Gördüğün Allah dostları arasında en takdire şayani, en yücesi kimdi?" sorusuna şöyle cevap verir: "Mekke'de Fatıma isimli bir kadından daha yücesini görmedim. Kur'an'ı anlamak mevzuunda konuşuyordu. Ona hayret ettim. Zünnun'a bu kadının kim olduğunu sordum. 'Bu kadın Allah dostlarından, benim de hocamdır.' dedi. Zünnun'un üstadı olan bu kadını dinledim. Şöyle diyordu: "Allah tarafından değer verilmeyen kişi her konuda cüretkardır, her şeyi konuşur. Ama kim Allah nezdinde itibarlı ise Allah Teala ona sadece doğru şeyleri söyler, onu haya ve samimiyet ile donatır.' Bu hanım veli kendisinden sıdk ve takva sahiplerinin hâllerinin nasıl olduğu sorulunca şöyle bir tarif yaptı: "Allah'a yakın olmuş sadık ve takva sahibi kul, dalgaların üzerine doğru geldiği fırtınalı bir denizdedir. O boğulan bir çaresiz gibi Allah'a dua eder, kurtuluş ister."

Zünnun-u Mısırî bir gün yaşça kendisinden büyük olan Fatıma'ya, "Bize öğüt ver." der. Fatıma şu öğüdü verir: "Sadakata yapış, doğru ol ve davranışlarını düzeltmek için nefsinle savaş et." Yine Fatıma hakkında şöyle der Zünnun: "Mekke-i Mükerrerme'de Nişaburlu Fatıma denilen bir kadın vardır. Bu veli hanım, Kur'an-ı Kerim'in mana ve esrarı ile inceliklerinden öyle şeyler söylerdi ki, bana hayret verirdi."

Fatıma bir gün Zünnun-u Mısri'ye bir hediye gönderdi. "Kadınlardan bir şey kabul etmekte zillet ve kusur vardır." diyerek hediyesini reddeden Mısri'ye şöyle mukabelede bulundu: "Gerçek sufiler verenle alan arasında fark görmezler. Çünkü veren Allah'a verir, alan da Allah'tan alır."

Bayezid-i Bistami de O'nun hakkında şöyle konuşmuştur: "Ben ömrümdede kâmil olan sadece bir kadın ve sadece bir erkek gördüm. O kadın, Fatıma Nişaburî'dir. Ona Allah yolunda evliya-ullahın geçtiği hangi manevi makamdan, ariflerin kemalat mertebelerinden bahsetmişsem hepsine aşına olduğunu gördüm."

Dünyada elzem olan haya ve ihlastır

Mekke'de, büyük ihtimal yalnız başına, zahidane bir hayat yaşayan, şahsi hikâyesiyle öne çıkmayan Fatıma, yanına gelenlere nasihatte bulunur, sohbet ederdi. Sözlerinden onun ümit ve korku (reca ve havf) arasında, sürekli Allah'a yakın olma, ünsiyet içinde kalma, O'nun her hâlini gördüğü bilinciyle her an huzurda olma hâlini yaşadığı anlaşılıyor.

Müşahede hâlini tanımlarken "Allah'ı müşahede üzere amel etmeyen kimse her meydanda yürür, her lisan ile konuşur. Müşahede üzerinde olan kimseyi de Hak Teala dilsiz eder. Bu kişi daima ihlas ve Hakk'tan haya üzere olur. Gözlelerinden sürekli yaşlar süzülür." demiştir.

Kendisine "Nasıl zikir yapıp Rabbimizi analım?" diye sorduklarında şu cevabı vermiştir: "Allah'ı zikrettiğin, andığın zaman, O'nun seni gördüğünü düşün ve zikre devam et."

"İhlâs sahibi kime denir?" sorusunu da şöyle cevaplar: "Kim, Allah'ı düşünerek amel ve ibadet yaparsa, o kimse ihlâs sahibidir."

Başka bir rivayette şöyle konuştuğu nakledilir: "Allah insana bir sıkıntı verirse ondan ancak sıdk ile kurtulunur. Dünyada

elzem olan hayâ ve ihlâstır. Hayâ sıdktan, ihlas da hayâdan üstündür. Sen, sıdk içinde nefsinle mücadele et.”

Fatıma Nişaburi, her ne kadar Mekke’de yaşamış olsa da tasavvufta Nişabur okulundan sayılır ve sözleriyle bu okulun ilk nüvelerini oluşturduğu kabul edilir. Sonraki dönemlerde Horasan sufiliğinde önem kazanan ihlâs kavramını çok önemsemiş “Hakk’ı müşahede mertebesine ereyim, diye amel eden kimse ariftir. Allah beni müşahede ediyor, diye amel eden kişi de ihlâs sahibidir.” demiştir.

Hicri 223 (Miladi 837) yılında umre yolculuğu esnasında vefat eden Fatıma Nişaburi’den bize ne bir kabir yeri, ne bir şahsi hatıra kalmış, yalnızca nasihatlerine yapışmak düşmüştür. Hikmetli sözleri ve nasihatleri ile tasavvuf anlayışının temel taşlarının oluşmasına katkıda bulunan Fatıma, aynı zamanda ilim aramak için nice uzun ve çileli yollara revan olması, Beytullah’a ve Resûlullah’a komşu olma aşkıyla memleketini, belki ailesini terk etmesi, ilmiyle çevresindeki muhtaç gönülleri irşad etme çabasıyla örnek ve rehber bir İslâm kadınıdır.

Allah ondan razı olsun.

31- Fetvalarını Kendi Yazıp İmzalayan Âlime, Fatıma el-Fakihe

İslâm tarihi boyunca, özellikle dini ilimlerde ve çeşitli sanat dallarında bir çok kadın âlim ve sanatkâr yetişmiş, bunlar devirlerinde itibar görmüş, önde gelen isimler arasında sayılmışlardır. Erkek âlimler kadar şahsi hayat hikâyeleriyle ön planda olmasalar da ilimleriyle amel etmekle birlikte bilgilerini hizmet yolunda da kullanmış, kendi talebelerini yetiştirmiş, sohbet ve vaazlarıyla muhitlerinde irşad faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Bazıları yaşlılık dönemlerinde kürsüye çıkıp erkeklere de vaaz

etmiş, bazıları tekke kurup kadın dervişlere yol yordam öğretmiştir. Özellikle büyük âlimler, kendi kızlarının, eşlerinin, kız kardeşlerinin ilim sahibi olması için gayret sarfetmiş, hususi emek vererek onları yetiştirmişlerdir. Günümüzde çoğu toplumda kadınların eğitim alması, okuma yazma öğrenmesi, ilim sahibi olması sorun teşkil ederken, özellikle hicri ilk beş asırda eğitime büyük önem verilmiş, Sevgili Peygamberimiz'in ilim öğrenmeye teşvik edici uygulamaları üzerine hiçbir sınırlama getirilmemiştir. Sonraki asırlarda kadınların ilim çevrelerinden uzaklaşmasının sebepleri ise hâlâ tartışmalara konu olmaktadır.

Müslüman kadın âlimler arasında yaşadığı devirde büyük itibar gören isimlerden biri 'Fakihe' lakabıyla anılan Semerkandlı Fatıma'dır. Hanefî fikhının önemli kaynaklarından sayılan 'Tuhfetu'l-fukaha' isimli kitabın yazarı meşhur âlim Alaaddin Muhammed bin Ahmed Semerkandî'nin kızı olan Fatıma, hem ahlakı, fazileti, takvasıyla, hem de ilmiyle meşhur olmuş bir hanımdır. Kaynaklarda, Semerkandî'nin ailesi ve diğer çocukları ile ilgili başka bir bilgi yer almazken, Fatıma'yı özenle yetiştirdiği bilhassa vurgulanır.

Semerkand, Orta Asya'da Maverâünnehir adıyla bilinen, bölgenin önemli şehirlerinden biridir. Karahanlılar Devleti döneminde 1070'li yıllarda burada doğan ve devrinin Hanefî âlimlerinin önde gelenlerinden olan Alâeddin Muhammed Semerkandî, eğitimini Buhara'da tamamladı. Usul ve kelim alanında üstün bir âlimdi. 1144 yılında Buhara'da vefat etmiş, Semerkand okulunun en büyük otoritelerinden kabul edilmiştir. Hayatı boyunca ilmini yeni nesillere aktarmaya önem veren büyük âlimin ilim meclislerinde yetişen öğrencileri ve kaleme aldığı eserleri meşhurdu. Talebeleri arasında bulunan kızı Fatıma, babasının bütün eserlerini ezberlemişti. Fatıma,

ilminin yanında, ahlakı ve terbiyesiyle de çevrede çok sevilen bir genç hanımdı. Evlilik çağında nice varlıklı kişilerden, yönetici makamlarından taliplileri çıktı. Ancak Semerkandî, kızını kendisi gibi ilim ehli, güvenilir biriyle evlendirmek istiyordu. Meşhur öğrencilerinden Ebu Bekir Kaşanî de Fatıma ile evlilik isteğini dile getirince gönlü ferahladı Semerkandî'nin. Ancak evlenirken bir şartı vardı. Damadı olacak kişinin ilimde kızına denk olması gerekiyordu. Kaşanî de Fatıma'ya denk olduğunu ispatlamalıydı. Bunu nasıl yapacağını soran öğrencisine kendi kitabı Tuhfetü'l-Fukahâ'nın şerhini yani açıklamasını yapmasını, üstelik bunu kızına da beğendirmesini söyledi Semerkandî.

Ebu Bekir Kaşanî, gece gündüz çalışarak hocasının eserine çok geniş bir şerh yazdı. Günümüzde bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan 'Bedâiyu's-Sanayi' adlı eseri baştan sona dikkatle okuyan Fatıma çok beğendi. Bu eseri asırlar boyunca ve günümüzde de İslâm hukuku alanında çalışan herkes ana kaynak olarak kabul etmiştir. Fatıma, evlilik için babasının böyle bir şart koyduğundan haberdar mıydı bilmiyoruz ama nihayetinde Kaşanî ile evlendiler. Ayrıca bu eseri mehir olarak kabul etti ve evlilik için eşinden başka bir şey istemedi. Bundan sonra ilim meclislerinde "Hocasının Tuhfe'sini şerh etti, kızıyla evlendi." sözü darbı mesel olarak söylenmeye başlandı.

Bir evden çıkan üç imzalı fetvalar

Bu evlilikten sonra Semerkandî'nin evinden fetvalar üçlü imza ile çıkmaya başladı. Babası ve eşinin yazdığı fetvalar en son Fatıma'ya geliyor, onun da onaylayıp imzalamasından sonra muhatabına ulaşıyordu. Onlardan gelen fetvalarda bir eksiklik bulursa hiç çekinmeden kendi düşüncesini aktarıyor,

buna göre fetva yeniden yazılıyordu. Eşine çok hürmet eden Kaşanî, itiraz ettiği konularda görüşlerini ona göre değiştiriyordu. Hatta bir keresinde babasıyla eşinin verdiği bir fetvayı doğru bulmayan Fatıma bir reddiye kaleme alır ve onlara gönderir. Bunun üzerine fetva değiştirilerek yeniden yazılır.

Karı-koca âlimler birlikte ilmi faaliyetlerde bulunmak üzere pek çok yeri dolaştılar. Konya ve Şam'dan sonra Halep'te karar kılıp buraya yerleştiler. Kaşanî, burada Haleviyye Medresesi'nde öğretmenlik yaptı ve pek çok talebe yetiştirdi. Bazı eserler kaleme aldı. Fatıma da kadınlar arasında ilim meclisleri kuruyor, bilgilerini aktarıyor ve gelen sorulara cevap veriyordu. İmam Kaşanî, bazen talebelerinin sorduğu zor soruları cevaplamadan önce biraz vakit isteyip evine gelir, Fatıma'ya mevzuyu danışır, eşinin yorumları ile kendisinininkini birleştirip öyle cevaplardı.

Fatıma, Halep şehrinde ilmiyle birlikte hayırseverliğiyle de tanınan, sevilen bir isimdi. Ramazan'da medrese öğrencilerine iftar yemeği verilmesi âdetini o başlatmıştı. Yemekte tatlı ikramının da olması sofranın zenginliğini işaret ediyordu. Hatta bir Ramazan ayında iftar sofraları kurdurabilmek için ziynetlerini sattırılmıştı. Fatıma'nın vefatından sonra bu adet şehirde devam ettirildi.

Yazısının güzelliği de meşhur olan Fatıma hattat olarak da ayrıca kaynaklarda yer almıştır. Verdiği fetvaları kendisi yazar, imzalardı.

Özlemine rağmen memleketine dönmedi

Uzun yıllar yaşadıkları Halep'te bir hizmet çevresi oluşturmalarına rağmen Fatıma, memleketi Semerkand'a geri dönme-yi istiyordu. Belki yaşının ilerlemesi de bu arzusunda etkiliydi.

İhtimal baba toprağında vefat etmeyi, babası ve ecdadı ile aynı yerde defnedilmeyi diliyordu. Mevlana Kaşanî, eşinin bu isteğine razı olarak şehirden ayrılma kararlarını ilim çevresinde duyurdu. Hem halk hem de yöneticiler bu habere üzüldü ve onları vazgeçirmek için yollar aradılar. En sonunda şehrin emiri, Kaşanî'yi bizzat ziyaret edip kalmaları için ricada bulundu. Büyük âlim bu isteğin eşinden geldiğini, kendisinin de onu kıramayacağını anlattı. Emir, Fatıma'ya gitmekten vazgeçmesini rica etmek üzere bir kölesini gönderdi. Bu köle hadım edilmiş bir erkekti, ancak Fatıma bu kişinin evine girmesine izin vermedi. Eşine de fıkıh hükümlerini hatırlatacak bir haber gönderdi: "Bu hizmetçiye bakmanın bana haram olduğunu bilmiyor musunuz? Bakmanın caiz olup olmamasında onunla diğer erkekler arasında ne fark var?" Kaşanî'nin yanında bu cevabı duyan Melik, özel bir mektup kaleme alarak bu sefer bir kadın hizmetçi ile gönderdi. Melik'in ve halkın ısrarlı ricaları üzerine memleket hasretine rağmen Halep'te kalmayı kabul etti Fatıma. Karı-koca âlimler 1191 (Hicri 587) yılının Recep ayında birkaç gün arayla vefat ettiler. Birlikte Halep dışındaki Halil İbrahim makamına defnedildiler.

Fatıma fakihe, Müslüman kadınların ilim öğrenmesinde hiçbir sınır olmadığını hayatıyla ispat etmiş âlimelerdendir. Yaşadığı devirde ilmiyle değer görmüş, hayırseverliği, halka yakınlığı ve tevazusuyla sevilmiştir. İmkân bulduğu her yerde ilmîni aktarmaya önem vermiş, pek çok talebe yetiştirmiştir. O aynı zamanda, ilim öğrenmek ve bilgisini yeni kuşaklara aktarmak için hicret etmiş, mü'min kadın için bu anlamda da bir sınır olmadığını ispat ederek bu yönüyle de sonraki nesillere rehberlik etmiştir.

Allah ondan razı olsun.

32- Abbasi Saraylarından Mekke'ye Uzanan Yardım Eli, Zübeyde

Varlıkta da yoklukta da 'vermek' zor bir iştir. İsterse hazineler içinde yaşasın insan, paylaşmayı, Allah rızası için infak etmeyi bilmiyorsa fakir demektir. Asıl zenginlik gönüldedir çünkü. Heybesindeki bir öğünlük azığı 'Allah ne verdiyse' deyip serbiliyorsa ortaya, o kişiye fakir denebilir mi? Verenlerin var'lıktan verebildiği, veremeyenlerin yok'luktan dolayı vermenin güzelliğinden mahrum kaldığı sanılsa da, böyle değildir işin aslı. Asırlar boyunca nice büyük devletlerin, nice saraylarından anlı şanlı sultanlar, hatunlar geçmesine rağmen bunların çok azı, hayır-severliğiyle, yoksulların anası olmasıyla, kolunun uzunluğuyla anılır. Elinde her ne varsa ihtiyacı olana vermek, paylaşmak, infak etmek bir ahlaktır çünkü, Peygamber ahlakıdır.

Abbasi saraylarında Zübeyde isimli bir hanım sultan vardır ki, elini Bağdat'tan Mekke'ye uzatarak, hayır işlemenin sınırı olmayacağını asırlar önce cümle âleme göstermiştir. Saltanatın zirvesindeki bir sultandan ziyade alçakgönüllü bir halife eşi olarak hayatını sürdüren Zübeyde'nin yaptırdığı Mekke su yolları yüzyıllar boyu hacıların ve şehir halkının su ihtiyacını gidermiştir. Bu yolla Zübeyde, kıyamete kadar kapanmayacak bir amel defterine sahip olmuştur.

Abbasi devletinde miladi 786-809 yılları arasında halifelik yapan Harun Reşid'in eşi olan Zübeyde, hayır ve hasenatının çokluğu ile meşhurdu. Harun Reşid'in amca kızı ve kendisinden sonra dört yıl halifelik yapan oğlu Muhammed el-Emin'in annesidir. Raşid halifelerden sonra hilafete geçen Emevi ve Abbasi aileleri döneminde devlet yönetimine saltanat usulü hâkim olmuştu. Fetihlerle zenginleşen devlet hazinesi yöneticilerin saray hayatına aşırı bir lüks, ihtişam, debdebe olarak yansiyordu.

Harun Reşid dönemi Abbasilerin en parlak, başarılı, istikrarlı ve zengin zamanı oldu. Halife, devrin en büyük devletlerinden Bizans üzerine yapılan seferlere bizzat katılıyor; bu arada devlet idaresine yeni sistemler getiriyor, ilim ve sanat faaliyetlerini destekliyordu. O'nun zamanında Bağdat, dünyanın en ünlü ve en muhteşem şehirlerinden biri hâline geldi.

Her devlet yönetiminde görülebilecek türlü entrikalar, hileler onun sarayında da yaşansa bile Halife cömertliği ve dindarlığıyla tanınıyordu. Bir sene hacca, öbür sene cihada giderdi. Günde yüz rekât nafîle namaz kılar, hiçbir iyiliği karşılıksız bırakmazdı. Mütevazıydı. İlim ve sanatı severdi. Edebiyata meraklı olup âlimlere, ediplere ve fakirlere yardımda bulunurdu. Sarayı ilim, fikir adamları ve sanatkârlar ile doluydu. Sarayın bu kalabalığı ve hareketi içinde yaşayan Zübeyde, hem ibadetlerini yerine getirerek dindar bir hayat yaşıyor, hem de şehrin fakirlerini araştırarak sadakalar dağıtıyor, hayır işleriyle meşgul oluyordu.

Zübeyde Sultan, bir gün rüyasında çok şiddetli susuzluk çektiğini gördü. Uyandı, kana kana soğuk sular içtikten sonra geri uyudu. Ancak aynı rüya devam ediyordu. Susuzluktan ölecek gibi oluyor, sahralarda dolaşip içecek su arıyordu. Telaşla koştururken karşısında Allah Resûlü'nü gördü. Efendimiz ona, "Ey Zübeyde, susadığında soğuk sular içip Bağdat'ın serin havasını alıyorsun. Kardeşlerini hatırla. Hacılar şu anda Mekke'de kızgın güneşin altında su sıkıntısı yaşıyor. Onların dudakları susuzluktan yarılrken sana ve Müslümanların halifesine soğuk su içmek yakışır mı?" diyordu. Allah Resûlü'nün bu ikazından sonra rüyasından dehşetle uyanan Zübeyde, hemen halifeyi uyandırdı ve gördüklerini anlattı. O anda Mekke'ye su getirmek için çalışmaya karar verdiler. Bu işin

takibini Zübeyde üstlendi. Masraflara harcanmak üzere bütün mücevheratını bağışladı.

Su yolunu Mihrimah Sultan tamir ettirdi

'Aynı Zübeyde' (Zübeyde suyu) denilen bu su, Mekke'ye 36 km uzaklıkta bulunan Huneyn'deki Numan vadisinden çıkar ve Arafat'tan geçerek Arana vadisini aşar. Sonra Mina'ya inerek Mekke'ye ulaşır. 791 yılında tamamlanan bu yoldan gelen su 1200 sene Mekke'nin ihtiyacını karşılamıştır. Asırlar boyunca korunmuş, gerektiğinde tamir edilmiş ve yakın zamana kadar kullanılmıştır. Su yolunu bir keresinde de Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan tamir ettirmiştir. Su yolunun bozulduğunu ve hacıların sıkıntı yaşadığını duyan Mihrimah Sultan, babasından rica etmiş, kendi imkânlarıyla tamir ettirmek istediğini bildirmişti. Bunun üzerine, o sırada Süleymaniye Camii'nin temellerini atan Mimar Sinan bu iş için görevlendirildi. Cami inşaatını yarıda bırakan Mimar Sinan, bizzat gidip Mekke'den Arafat'a kadar yeni kemerler yaparak suyu tekrar şehre getirdi. Halen Arafat'tan Müzdelife'ye giderken yolun sağındaki taş su kemerleri Mimar Sinan'ın yaptıklarıdır.

Vefatından sonra Zübeyde'yi rüyasında gören bir yakını, "Allah (celle celâluhû) sana nasıl muamele etti?" diye sorar. Zübeyde "Beni affetti." diye cevap verir. "Mekke yollarına çok para harcadığın için mi?" diye tekrar sorulunca Zübeyde "Hayır, bunun sevabı sahiplerine, orada çalışan işçilere ve para sahiplerine aittir. Fakat beni niyetim için affetti." diye cevap verir. Zübeyde Sultan, su yolunun yanı sıra Hicaz'da ve çeşitli şehirlerde han, hamam, aş evi, hastane gibi pek çok hayır hizmeti sunan kuruluş yaptırmıştır.

İnsanlara yaptığı hayırları nezaket ve hürmetle sunan Zübeyde, yardım isteyen kim olursa olsun yumuşak ve kibar davranır, gönlünü kırmamaya gayret ederdi. Çölde yaşayan göçebe bir bedeviye iyi muamelesi dilden dile anlatılmıştır. Bir gün muhtemelen bir yolculuk esnasında Zübeyde'nin maiyetiyle karşılaşan bedevi doğrudan sultana hitaben, "Ey Cafer'in kızı Zübeyde, sana ihtiyacını arz eden bahtiyar ne mutludur. Başkalarının verdiği bol bol ihsanları sen ayaklarınla ihsan edersin." dedi. Bedevinin bu sözlerini alay, hakaret olarak algılayan yanındakiler hemen üstüne yürüyüp adamı dövmeye kalkıştı. Adamın sözlerini duyan Zübeyde korumalarına engel oldu ve şöyle dedi: "Dokunmayın, maksadı hayır idi, ancak isabet edemedi. Bu şekilde yanılan adamın durumu bizce maksadı şer olup da yanılmayandan daha memnuniyet vericidir. Bu bedevi, 'senin sol elin başkalarının sağ elinden daha cömerttir.' tabirini işitmiş. Sol elin diyeceğime ayakların dersem daha güzel olur zannıyla bu hatayı işlemiştir. İsteddiğini verin ve hatasını kendisine bildirin."

Kişinin cennetlik olduğu nasıl bilinir?

Zübeyde Sultan, eşi halifeye karşı bile doğru olduğuna inandığı konularda sözünü sakınmayan, gerektiğinde uyarıcı müdahalelerde bulunan dirayetli bir kadındı. Harun Reşid'in de ona hürmeti büyüktü. Bir gün ikisi sohbet ediyorlardı. Zübeyde, Harun Reşid'e, "Sen halkına karşı Hz. Ömer gibi adaletli olmadıkça cennete gireceğini sanma. Zalimlik yaparsan cehennemliklerden olursun." dedi. Bu halifeye karşı önemli bir ithamdı. Öfkelendi biraz Harun Reşid ve bir evlilik için en sakıncalı olan, iki tarafı da zor durumda bırakacak yemini etti: "Ben Allah'ın cennetlik kullarındanım. Eğer bu sözümde yalan varsa sen benden üç talakta boş ol."

Her ikisi de bu sözün net bir boşanmayı ifade ettiğini biliyordu. Zübeyde eşine hitaben, “Ey Harun, Allah Resûlü’nün cennetle müjdelediği on kişiden başka cennetlik olduğu dünyada iken belli olan biri var mı? Sen nasıl böyle konuşuyor ve yemin ediyorsun? Cennetlik olduğunu bilemeyeceğimize göre aramızda kesin bir ayrılık oluştu.” dedi ve halife ile odasını ayırdı.

Harun Reşid, bir anlık öfke ile büyük konuşmuş, zor durumda kalmıştı. Ne yapacağını danışmak için devrinin bütün âlimlerini huzuruna çağırdı ve konuşmalarını anlatıp eşinin nikâhının düşüp düşmediğini sordu. İlim adamları gerçekten de artık boşanmış sayıldıklarını, tekrar evlenebilmeleri için Zübeyde’nin önce başka biriyle bir nikâh yapması gerektiğini söylüyordu. Halife için bu da kabul edilemez bir durumdu.

Son olarak bir de İmam Ebu Yusuf’a danıştı. “Ey mü’minlerin emiri, siz hiç sadece Allah korkusundan dolayı işlemeye azmettiğiniz bir hatadan vazgeçtiniz mi?” diye sordu Ebu Yusuf. Evet, olmuştu böyle bir şey. “Kıtlık zamanı hazineden halka erzak dağıtıyordum. Bir gün genç ve güzel bir kadın gelip, kocasının ihtiyar, çocuklarının çok aç olduğunu söyleyip erzak istedi. Herkesten fazla almak için de meşru olmayan tekliflerde bulundu. Aslında beni etkilemişti ama ondan uzaklaştım ve Allah korkusundan günlerce tevbe ettim.” diye anlattı halife. İmam Ebu Yusuf’un fetvası gönülleri serinletecek cinstendi: “Zübeyde Hanım’a söylediklerin aranızdaki nikâhı bozmamıştır. Çünkü Allah (celle celâluhû) kendisinden korkanlara iki cennet olduğunu beyan ediyor. Sen de Allah’tan korktuğuna göre cennetlik sayılırsın, nikâhınız da bozulmamıştır.” Zübeyde Sultan, ancak bu fetvayı duyduktan sonra yeniden halife ile eş olarak yaşamayı kabul etti.

Bir akçelik cennet köşkü

Zübeyde'nin dindarlığıyla ilgili şöyle bir hikâye daha anlatılır. Dönemin ermiş, veli kullarından Behlül Dâna bir gün yol kenarında oturmuş tahta parçalarını üst üste koyarak birşey yapıyordu. Oradan geçen Zübeyde ne yaptığını sordu. "Cennet köşkü yapıyorum." dedi Behlül. Onun hikmetli, gizemli hâllerini bilen Zübeyde köşküne müşteri çıktı ve kendisine satmasını istedi. Evet, isterse satardı Behlül. "Peki kaç paraya?" Zübeyde'ye bir akçeye verirdi köşkünü. Alışveriş tamamdı. Hemen çıkarıp bir akçeyi veren Zübeyde, köşkü alıp saraya getirdi. Halife, o gece rüyasında eşi ile kendisini cennette gördü. Zübeyde'nin içinde olduğu köşk çok güzel, ihtişamlıydı. Harun Reşid, eşine "Hatun, sen bu köşkü ne zaman aldın?" diye sordu. Gündüz bir akçeye Behlül'den satın aldığı söyledi Zübeyde. Ertesi sabah halife uyanır uyanmaz ilk iş Behlül'ü huzuruna çağırttı. "Dün hanıma sattığın köşkten bir tane de bana yapsana." Olur, yapardı Behlül. Kaç paraya mı, tam bin akçeye. Halife bozuldu bu cevaba. "Ama Zübeyde'ye dün bir akçeye vermişsin." diye itiraz edecek oldu. Behlül'ün cevabı ile hayretler içinde kaldı: "Evet bir akçeye verdim, ama o köşkün değerini bilmeden aldı. Sen ise dün gece onun nasıl görkemli bir köşk olduğunu gördün. Ben de ona göre fiyat istiyorum."

Zübeyde, küçük büyük demeden, akıllı deli ayırmadan, ermiş cahil gözetmeden herkesle kalbi samimiyet ve muhabbet kurmanın bedelini cennet köşkleri ile alıyordu.

Harun Reşid, hilafetinin yirmi üçüncü yılında bir sefere giderken yolda hastalandı ve 44 yaşında vefat etti. Ondan sonra Zübeyde'nin oğlu el-Emin ile veliaht olan Me'mun arasında taht mücadeleleri oldu. Zübeyde, eşini ve oğlunu

kaybettikten sonra hayır işlerine devam ederek mütevazı bir hayat sürmüştür.

Allah ondan razı olsun.

33- Allah Yolunda Malını İnfak Etmede Sınır Tanımayan, Ümmü Ali

Cenab-ı Mevla'nın rızasına ulaşmak, O'na kendilerini sevdirmek, beğendirmek için gayret gösteren hakikat yolcuları, bu menzile varmak için çeşitli yolları vesile etmişlerdir. Kimisi ibadetini çoğaltmış, kimisi dünya zevklerinden uzaklaşmış, nefisini bunlara karşı terbiye etmeye çalışmış, kimisi ilim öğrenmiş, talebe yetiştirmiş ve Efendimiz'in beyanıyla kıyamete kadar kapanmayacak amel defterleri bırakmıştır. Rızaya ulaşma yolunda öyle çok vesile vardır ki, bazen hiçbir şey yapılamasa bile niyet edilen ameller bir adım öteye taşır insanı. Halka hizmeti Hakk'a hizmet sayan hak dostları da cömertlikte, yiğitlikte, mertlikte, fakiri gözetmede hep önde gitmiş, canını, malını, evladını Allah'a hibe etmişlerdir. Tasavvufta 'fütüvvet' denilen bu güzel ahlak ilkesinin kaynağı da Kur'an-ı Kerim'dir. "Şüphesiz Allah, müminlerden, kendilerine cenneti vermek karşılığında canlarını ve mallarını satın almıştır." (Tevbe Suresi, 111. ayet) ayetiyle vücut bulan bu alışverişe talip olan fütüvvet ehli, "Allah şüphesiz adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla bakmayı emreder; hayasızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı yasak eder. Tutasınız diye size öğüt verir." (Nahl Suresi, 90. ayet) ayetindeki ahlak ile ahlaklanmıştır.

Fütüvvet anlayışı ilk olarak İran'ın kuzey doğusunda yer alan Horasan bölgesindeki tasavvuf ve ilim çevrelerinde ortaya çıkıp benimsenmiş, ardından başta Anadolu olmak üzere bütün İslâm coğrafyalarına yayılmıştır. Hz. Osman'ın halifelik döneminden itibaren adım adım fethedilerek İslâm ile tanışan

Horasan bölgesinin Nişabur, Belh, Merv, Herat gibi büyük şehirlerinde çok önemli âlimler ve zahidler yetişti. Bu bölge Türk topluluklarının da İslâm ile ilk tanıştıkları yerdir. Dolayısıyla (Hicri 3.) miladi 800'lü yıllardan itibaren tasavvuf ehli arasında önem kazanan fütüvvet anlayışı Türklerin de milli karakterine uymuş, bu vesileyle göçtükleri, yurt edindikleri coğrafyalara bu ahlakı taşımışlardır. Anadolu'nun İslâm ile tanışmasında Horasan'dan gelen mutasavvıfların önemli katkıları olmuş, fütüvvet anlayışı Anadolu İslâmı'nın ruhu hâline gelmiştir.

Bu ruhu taşıyan mert insan, Rabbine itaat olarak adalet, iyilik ve ihsan namına ne kadar hayırlı amel varsa, hepsini yapmaya çalışır, O'na isyan anlamına gelen ne kadar kötü iş varsa hepsini terk etme gayretinde olur. Fetâ, yani Allah yolunda yiğitlik yapan kişi, halktan bir şey istemez, hâlini arz etmez, fakirliğini gizler, zenginliğini açıklar. Başkasının isteğini kendi nefesine tercih eder, hep başkasının ihtiyaçlarını görmekle uğraşır. Verdiği iyiliği asla başa kakmaz, kimseyi minnet altına sokmaz. Yaptığı bütün işlerde herkesi kendisinden faziletli, nefsinin ise devamlı kusurlu görür. Yaptığı hiçbir şeyi çok bulmaz. Doğru konuşur, sözünde durur, cömerttir, hayâ sahibidir, güzel ahlâklıdır, şeref sahibidir, din kardeşleriyle hoş geçinir, arkadaşlarından kötü şeyler işitmekten uzak durur, sözünü ve anlaşmasını en güzel şekilde yerine getirir; kin, haset, aldatma gibi kötü ahlâklardan uzaktır. Mert insan, Allah için sever, Allah için kızar. Malı ve makamıyla imkanı ölçüsünde kardeşlerinin hizmetindedir.

Fütüvvetten ilk bahsedenler, İslâm tasavvufunda 'önder' kabul edilen ilk sufilerdir. Fütüvvet ehli kadınlar arasında, Horasan şeyhlerinin büyüklüğünden olan Ahmet bin Hadraveyh'in hanımı Ümmü Ali ismi öne çıkar. Belh emirinin kızı ve asıl ismi Fatıma olan Ümmü Ali, ailesinden kendisine gelen bütün mal

varlığını Allah rızası için cömertlikte sınır tanımayarak dağıtan bir kadındır. Eşi Ahmet bin Hadraveyh de fütüvvet anlayışına sahip, güzel ahlakıyla tanınan bir zattır. Ebu Hafs O'nun hakkında "Ahmet bin Hadraveyh'ten daha büyük bir himmete, daha doğru bir hâle sahip olan birini görmedim." der. Bayezidi Bistami de "Üstadımız Ahmet'tir." demiştir. Ahmet bin Hadraveyh, fetva sahibi, tarikatta kamil, fütüvvet ve asalette meşhur, velayette sultan, riyazette şöhret sahibiydi. Keramet sahibi yüzlerce talebesi vardı. Özellikle fütüvvet yani cömertlik, ikram, herkese iyilik etmek hususundaki sözleriyle meşhurdur.

Devrinin sufi kadınları arasında öne çıkan Ümmü Ali de cömertlikte, iyilik ve ikramda eşinden ayrı kalmazdı. Ailesinden gelen önemli bir mal varlığı vardı ve fakirlere sadaka olarak dağıtmasıyla meşhur olmuştu. Eşinin arkadaşları Ebu Hafs'ın ve Bayezidi Bistami'nin sohbetlerine katılır, onlara merak ettiği şeyleri sorardı. Ebu Hafs "Ümmü Ali'yi tanımadan önce kadınların sözlerine hiç itibar etmezdim. Sonra anladım ki, Allah kendi marifet ve bilgisini dilediğine vermiş." der. Bayezid ise, "Tasavvuf yolunda olmak isteyen kişinin daima Ümmü Ali'nin himmetine benzer bir himmet üzere olması veya onun hâli ile hâllenmesi gerekir." demiştir.

Ümmü Ali hakkında kaynaklarda çok detaylı bilgi olmasa da devrinin fütüvvet, ikram, hizmet anlayışını göstermesi açısından bizler için önemli bir örnektir. Rivayete göre, bir gün Ahmet bin Hadraveyh, eşi Ümmü Ali'ye bir ziyafet vermek istediğini söyledi. Davet edeceği kişiler arasında baş misafiri o bölgede bulunan fütüvvet ehlinin önderlerinden, iyilikleri ve cömertliğiyle tanınan Şatır bin Ayyar'dı. Ümmü Ali, bu davete tereddütle yaklaştı. "Sen fütüvvet ehline doğru dürüst ziyafet verecek durumda değilsin, reislerine nasıl vereceksin?" dedi eşine. Ahmet bin Hadraveyh ise bu ziyafeti bir şekilde yapmak istiyordu.

Onun kararlılığını görünce şöyle bir yöntem önerdi Ümmü Ali: “Eğer bu işi mutlaka yapman icap ediyorsa, koyunlarını, sığırlarını ve eşeklerini boğazla. Yiyen olur mu olmaz mı, demeden çok sayıda hayvan kes ve misafirlerinin haricinde komşularına da dağıt. O kadar çok et olsun ki, komşu evlere gönderdiklerin artık ihtiyaçları kalmadığı için evine geri gelsin.”

Bu kadar geniş düşünmesine şaşırmişti Ahmet bin Hadraveyh. “Koyun ve sığır kesmenin manasını anlıyorum fakat eşek kesmekten maksadın nedir? Bunu anlayamadım.” dedi eşine. Ümmü Ali şöyle anlattı düşüncesini: “Bir fetayı (cömert, yiğit insanı) evine davet ettiğin zaman en azından mahallenin köpeklerinin bundan faydalanmaları gerekir.”

Cömertlikte, iyilikte sınır tanımayan bir anlayıştı bu. Ümmü Ali ve benzerlerinin yaşayarak gösterdiği bu ahlak ilkeleri, kendilerinden sonra gelen nesiller tarafından da benimsendi. Anadolu’da dünyanın ilk sivil toplum örgütü olan ‘Bacıyan-ı Rum’a mensup kadınların da önde gelen karakteri fütüvvet yani cömertlik, ikram ve başkalarına iyilik yapmak üzerine kuruluydu. Günümüzde yine dünyanın en ücra köşelerine kadar iyiliği taşımaya gönüllü hizmet ehli kadınları bu yola sevk eden ana unsur da ‘Halka hizmet, Hakk’a hizmettir.’ anlayışıdır. Onların ellerini uzattıkları yerlerde himmetlerinden sadece insanlar değil bütün canlılar istifade etmektedir.

Allah, Ümmü Ali’den ve onu rehber edinen görünmez kahramanlardan razı olsun.

34- ‘Eşine, İşine, Aşına Sahip Ol’ İlk Sivil Kadın Örgütü-Bacıyan-ı Rum

Hani ‘İşte tam bir Anadolu kadını! denilen yiğit, has, gözü pek, çalışkan, dirayetli, gayretli kadınlar vardır. Binlerce yıllık

geleneğin izleri okunur simalarında. Hangi topluluğa girse, bilgeliğiyle, konuşmasıyla, ağırlığıyla, her işin ucundan tutmasıyla, misafir ağırlaması, uğurlamasıyla dikkat çeken, her yaştan muhatabında saygı uyandıran, eli öpülesi, önünde diz çökülesi kadınlardır onlar. Nice badireyi atlatmış, nice fırtınayı yıkılmadan savuşturmuş, duruşuyla çevresine güven veren, 'onlar varken sırtımız yere gelmez' hissi uyandıran kadınlar... Şair Erdem Beyazıt'ın bir şiirinde 'Yaslandın mı çınar gibidir onlar, sardın mı umut gibi.' diye tarif ettiği 'Yüreklere Akdeniz gibi geniş, soluğu Afrika gibi sıcak, göğüsleri Çukurova gibi münbit' kadınlar; Anadolu kadınları, Anadolu bacılarıdır onlar. 'Bacıyan-ı rum' denilen, Anadolu'nun ilk Türkmen kadınlarının geleneğine yaslanırlar.

Bundan yüzlerce yıl önce, Anadolu'da birbirlerine 'bacı' diye hitap eden Türkmen kadınları yaşıyordu. Devlet-i âli'nin kurucusu Osman Bey doğmadan önce, Anadolu'ya 'Rum ili' denilirken henüz, Anadolu Selçuklu Devleti'nin Doğu Roma Bizans İmparatorluğu'na sınır olan Batı uçlarını mesken tutmuş Türk boylarının kadınlarıydı bunlar. Moğol istilasının Orta Asya'dan, Horasan illerinden buralara kadar savurduğu ilk boylar ile Anadolu'nun Türklere vatan kılınması, Türk-İslâm kültürüyle bezemesinin ilk adımları da atılmıştı tarih sahnesinde.

Aşık Paşazâde (1481) "Târih-i Âli Osman" adlı eserinde Anadolu Selçukluları devrinde Türkmenler arasındaki sosyal zümreleri "Gaziyân-ı Rûm" (Anadolu Gazileri), "Ahiyân-ı Rûm" (Anadolu Ahileri), "Abdalân-ı Rûm" (Anadolu Abdalları), ve "Bâciyân-ı Rûm" (Anadolu Bacıları) diye dörde ayırır. Tarihçilerin ortak görüşüne göre, burada bahsedilen Anadolu bacıları teşkilatı, dünyada kadınların kurduğu ilk sivil toplum örgütüdür. Bazı tarihçiler, Bacıyan-ı Rum'un kadınlar arasında

kurulan bir tarikat yolu olduğunu söylese de, çoğunluğun kanaati, bacıların hem ekonomik, hem sosyal, hem de dini alanda kaynaşmış bir topluluk olduğu yönündedir.

Bacıyân-ı Rum teşkilatı hakkında yazılı kaynaklarda ne yazık ki çok detaylı bilgi yer almamaktadır. Bu topluluk zaten Moğolların baskısı üzerine dağıtılmıştır. Ancak sonraki dönemlerde Anadolu kadınının ekonomik ve sosyal faaliyetleri ile ilgili verilen bilgiler, bacıların münferit gayretlerle çalışmalarına devam ettiklerini gösterir. Peki, ne işler yapmış bu bacılar? Anadolu Bacıları'nı anlatmadan önce Ahîlik kavramı üzerinde biraz durmak gerekir. Çünkü tarihçilere göre, Bacıyân-ı Rum, erkekler arasında oluşturulan Ahî teşkilatının, dolayısıyla Ahi yaşam tarzının, kadınlar tarafından uygulanmış hâlidir.

Horasan'dan Anadolu'ya göçler

Ahîlik, Ortaasya'da neşvünema bulan 'fütüvvet' kavramının Anadolu'da benimsenmiş, yerleşmiş ve yaşanmış bir hayat tarzıdır. Fütüvvet ise, "örfî mânâsı itibarıyla, kerem, sehâ, iffet, emanet, vefâ, şefkat, ilim, tevâzu ve takvâ gibi gerçekleri özünde toplayan bir mânâlar ve dinamikler halîtası ve hak yolcusunun uğradığı makamlardan bir makam, fakr u fenâdan bir renk, velâyetten de bir sestir. Tamamen başkaları için yaşama anlayışına kilitlenme ve her türlü ezâyı, cefâyı 'of' demeden sîneye çekmenin bir ünvanı olan fütüvveti, güzel ahlakın derin bir buudu ve mürüvvetin ayrı bir televvünü saymak da mümkündür." (M. Fethullah Gülen, Kalbin Zümrüt Tepeleri, 1/129) Ahîlik ve fütüvvet hem tasavvufî bir makam hem de sosyal bir konum anlamında ifade edilmiştir. Zaten Anadolu'daki ilk Ahîler de Horasan erenleri olarak bilinen fütüvvet ehliindedir. Bu yüzden

Ahîlik için 'Türkiye Selçukluları döneminde kurulan Türk fütüvvet hareketi' tanımı da kullanılır.

Moğol baskınlarıyla Türkistan, Horasan, Maverâünnehir ve Harzem bölgesinin göçer köylü ve kentli halkı Anadolu'ya gelmiştir. Asya'nın Buhara, Semerkant, Taşkent, Belh, Gazne, Merv gibi şehirlerinden Türk tüccar, esnaf ve sanatkarlar da Anadolu'ya sığınmışlardır. Yalnızca Merv ve çevresinden bir göçte 70 bin ailenin Anadolu'ya geldiği bilinmektedir. Ticaret, esnaflık ve sanatkârlık bilgi birikimleriyle gelen Asya'nın bu şehirli Türk halkı, Anadolu'nun sosyo ekonomik ve kültürel yaşamında büyük değişiklikler oluşturur. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde Türklerin yeni şehirler kurmalarına, mevcut şehirlere yerleşmelerine ve şehir yaşamına uyum göstermelerine öncülük ederler. Horasan erenleri de önderliklerini yaptıkları Türkmen topluluklarının yerleşik hayata geçmelerine, çevre topluluklarla birlikte yaşamalarına rehberlik yapar. Bunlardan Hacı Bektaş-ı Veli, Türk değerlerinin Bizans ve İran etkisi altında ezilmesini önlemiştir. Ahi Evren ise, Türk toplumunun ekonomik ve sosyal sorunlarıyla ilgilenmiş, Horasan sanatkarlarını ahlak, yardımseverlik, konukseverlik ve sanat birleşimi olan Ahilik içinde birleştirip örgütlemiştir.

Anadolu'da Ahî Teşkilâtı'nın zuhurundan önce Azerbaycan'ın muhtelif şehir ve kasabalarında Türkmenler arasında kendilerine Ahî denilen esnaf ve sanatkâr insanlar vardır. Fakat bunlar bir örgüt hiyerarşisi içinde değil, münferit meslekî faaliyetleri icra edenlerdir. Araştırmalar, Anadolu Selçukları döneminde Ahi Teşkilâtı'nın ilk olarak Orta Anadolu'da (Kayseri) 13. yüzyılın başlarında ortaya çıktığını ve bu asır içinde bütün Anadolu'ya yayıldığını gösterir. Özellikle Türkmenlerin Uluğ Sultan diye andıkları 1. Alaeddin Keykubad zamanında

bütün Anadolu'ya yayılmış ve devletin yapısı içinde yer almışlardır.

Anadolu'daki Ahîlik teşkilâtının kurucusu Ahi Evren (Asıl ismi Mahmud bin Ahmed), 1171'de İran'da Batı Azerbaycan'da dünyaya geldi. İmam Fahrüddin Râzî'den çeşitli ilim dallarında dersler aldı. Ahmed Yesevî hazretlerinin talebelerinin ders ve sohbetlerine devam ederek tasavvuf yolunda ilerledi. Büyük İslâm âlimi Şihabüddîn Sühreverdî'nin sohbetlerinde bulundu. Hac yolunda Evhadüddîn Hamid Kirmanî ile tanışıp, onun talebesi oldu. Konya'daki Anadolu Selçuklu Devleti idarecileri arasında büyük nüfuz sahibi olup, Bağdat'a elçi gönderilmiş olan Sadreddîn-i Konevî hazretlerinin babasının daveti üzerine, Muhyiddîn ibni Arabî ve hocası Evhadüddîn'le birlikte Anadolu'ya geldiler. Hocasının kızı Fatma Hatun ile evlendi. Yazmış olduğu eserlerinden Mürşid-ül-Kifâye ve Yezdân-Şihaht adlı kitaplarını Sultan Alaeddin Keykubad'a takdim etmiştir. Bundan sonra kayınpederi Evhadüddîn'le Anadolu şehirlerini dolaşan Ahi Evren, esnafa -bilhassa İslâm'ın alış-veriş hukuku hakkında- bilgiler verdi, nasihatler etti.

Üç şey açık, üç şey kapalı olmalı

İslâm âleminde daha önce de mevcut bulunan, cömertlik, mertlik, mürüvvet manalarına gelen ve güzel ahlakın en yüksek mertebesi şeklinde bilinen fütüvvet teşkilatı ile Ahî Evren'in nasihatlarından Ahilik teşkilatının şartları ortaya çıkmıştır. Ahi Evren Şeyh Nasireddin Mahmud "*Letâif-i Hikmet*" adlı eserinde ahiğin kuruluş felsefesini şöyle ifade eder: "Allah insanı medenî tabiatlı yaratmıştır. Bunun anlamı şudur: Allah insanı yemek, içmek, giyinmek, evlenmek, mesken edinmek gibi çok şeylere muhtaç olarak yaratmıştır. Hiç kimse kendi başına bu ihtiyaçları

karşılayamaz. Bu yüzden demircilik, marangozluk gibi bir çok meslekleri yürütmek için çok insan gerekli olduğu gibi demircilik ve marangozluk da bir takım alet ve edevatla yapılabildiği için bu alet ve adevatı tedarik için de çok sayıda insana ihtiyaç vardır. Böylece insanın (toplumun) ihtiyaç duyacağı bütün san'at kollarının yaşatılması gerekir. Bu hâlde toplumun bir kesiminin san'atlara yönelmesi ve her birinin belli bir san'atla meşgul olması gerekir ki toplumun bütün ihtiyaçları görülebilsin.”

Ahîliğin sonraki yüzyıllarda da devam eden geleneklerine göre, öncelikle Ahî ve şeyh helalinden kazanmalıdır. Teşkilat mensuplarının hepsi sanat sahibi olmalıdır. Cömert olup yoksullara yardım etmelidir. Âlimleri sevmeli, gereken hürmeti göstermelidir. Namazlarını zamanında kılmalı, kazaya bırakmamalıdır. Alçak gönüllü olmalı, fakirleri sevmelidir. Nefsine hâkim olup, haramlardan kaçınmalıdır. Beylerin, zenginlerin kapısına gitmemelidir.

Bir ahînin üç şeyi açık olmalıdır: Cömert olup eli açık olmalı, fakat israf etmemelidir. Misafire kapısı açık olmalı, gelene ikramda kusur etmemelidir. Sofrası açık olmalı, aç geleni tok döndürmelidir.

Bir ahînin üç şeyi de kapalı olmalıdır: Gözü; harama ve başkasının ayıbını görmeye kapalı olmalıdır. Kimseye su-i zan etmemeli, yabancı kadına, kıza ve başkasının bakılması haram olan yerlerine bakmamalıdır. Dili bağlı olmalı, kimseye kötü söylememeli, lüzumsuz yere konuşmamalıdır. Beli bağlı olmalı, kimsenin namusuna, ırzına, haysiyet ve şerefine göz dikmemelidir. Bu kurallar kısaca 'eline, diline, beline sahip ol' sözleriyle günümüze kadar ulaşmıştır.

Ahîlik ve Ahî Teşkilâtı, Ahî Evren'in düşüncelerinin uygulamaya koyulmasının tabii bir sonucu olarak doğmuş ve gelişmiştir.

O'nun düşünceleri, devrin sultanları ve yöneticileri tarafından benimsenmiş ve uygulanmıştır. İlk yerleştiği yer olan Kayseri'de ahilere mahsus büyük bir sanayi sitesi kurulmuştur. Ahi Evren, tarih boyunca debbağların (dericiler) piri ve 32 çeşit esnaf ve sanatkar zümresinin lideri olarak bilinmiştir. Kayseri'de dericiler, bakırcılar, külahduzlar (örgücüler), dokumacılar çarşıları bulunmaktaydı. Debbağlar mahallesinde işlenen derilerin yünleri örgücüler mahallesinde kadınlar tarafından dokunup, işlenerek halı, kilim, kumaş hâline getiriliyordu. Ahîler buradan İstanbul'a ve diğer Rum beldelerine halı ve kilim satıyordu.

İşte, Kayseri'de teşekkül eden bu Ahî Teşkilâtı'nın yanında Türkmen hanımları da Ahilik ile aynı ilkeleri benimseyerek kendi aralarında örgütlenmiştir. Onların kurduğu örgüte de Bacıyân-ı Rum (Anadolu Bacıları) denilmekteydi. Kayseri'deki Sanayi Sitesinde bulunan örgücüler ve dokumacılar çarşısında, Ahîlerin kızları ve hanımları da el sanatlarını icra ediyorlardı. Hatta, Yeniçerilerin başlarına giydikleri 'akbörkün', ilk defa Kayseri'deki külahdüzlar çarşısında Bacılar tarafından imal edildiği söylenir. Ahî Evren'in eşi olan Fatma Bacı da bu teşkilatın önderi konumundaydı. Bacı teşkilatı, Türkmen genç kız ve kadınların şehirlerde iş hayatına girmelerinin tabii bir sonucu olarak kurulmuştur.

Hacı Bektaş Veli'nin selamını ilk Fatma bacı aldı

İlk defa Fuad Köprülü, Âşık Paşazâde'nin "Bâciyân-ı Rûm" diye adlandırdığı zümre hakkında verdiği bilgileri Bektaşî rivayetlerle ve başka kaynaklarla da te'yid ederek, gerçekten Anadolu Selçukluları devrinde ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde Türkmen kadınların mensup oldukları bir teşkilatın varlığına dikkatleri çekmiştir. Osmanlı kayıtları da

devletin kuruluşu sırasında Türkmen kadınların uç bölgelerde faaliyet gösterdiklerinden söz eder. Fakat Anadolu'daki Türkmen kadınların faaliyetleriyle ilgili olarak en fazla bilgi veren yazar, Mağribli bir seyyah olan İbn Battuta'dır. Seyyah, Orhan Gazi zamanında Anadolu'nun birçok yöresinde Türkmenler arasında bulunur ve Türkmen hanımların çeşitli çalışmalarına şahit olur. Niğdeli Kadı Ahmed de Niğde ve çevresinde Taptuklu Türkmen kadınlardan ve faaliyetlerinden bahsederken yine bu Bacıları kasteder. Fuad Köprülü, Anadolu Bacıları'nın sırası gelince müsellah ve cengaver olan bir kadınlar Teşkilâtı olduğunu katıyetle belirtir, hatta Bektaşilerin piri Hacı Bektaş Veli'nin bunlarla münasebetini de teyit eder. Ahmet Yaşar Ocak, Bektaşilerle ilgili makalesinde Fatma Bacı'nın Anadolu Bacıları Teşkilatı'ndan olduğuna şüphe bulunmadığını ifade eder.

Âşıkpaşazâde, verdiği az bilgi içerisinde Hacı Bektaş'ın Bacılar'a yakınlığından ve bunların ileri gelenlerinden olduğu anlaşılan Hatun Ana'ya (Fatma Bacı) bağlılığından da söz eder. Hacı Bektaş'ın gizli ilim ve kerametlerini bu Hatun Ana'ya gösterdiğini, nesi varsa ona emanet ettiğini bildirir. Hacı Bektaş'ın *Menâkıbnâmesi*'nde de bu Bacı'nın adı 'Fatma Bacı', 'Fatma Ana', 'Kadıncık Ana', 'Kadıncık' olarak sık sık geçer. Vilayetnâme'de "Hünkâr Hacı Bektaş Veli, Rûm ülkesine yaklaşıncı 'Es-selamu aleykum Rûm'daki erenler ve kardeşler.' diye selam verdi. Bu sırada Rûm ülkesinde 57 bin Rûm ereni sohbetinde meclisteydi. Hünkârın selam verdiği Fatma Bacı'ya malum oldu. Fatma Bacı ayağa kalkıp hünkârın bulunduğu tarafa döndü, elini göğsüne koydu, üç kez 'Aleykümüsselam.' dedi yerine oturdu." kaydı vardır. Daha sonra Sulucakarahöyük'te Hacı Bektaş'ın Kadıncık Ana'nın evinde

yerleştığı ve her taraftan gelen sevenlerinin orada ağırlandığı belirtilir. Bektaşiler arasında önemli bir kimlik olan Abdal Musa da, Kadıncık Ana'nın mürididir. Vilayetnâme, Kadıncık'ı 'erenlerin anası' olarak takdim eder.

Fatma bacı, erenler ve dervişlerin saygı gösterdiği, Hacı Bektaş-ı Veli'nin sık sık ziyaret ettiği ve saygı duyduğu yaşlı bir kadındır. Bu yaşlı ana, erenler meclisine girmiş, bazen erenlere sofraya kurmuş, misafirleri ağırlamış, babasından gelen serveti erenler yolunda harcamıştır. Fatma bacı, genç kız ve hanımlarla birlikte erkekleri de irşad eden keşif ve keramet sahibesi, bilgili büyük bir mürşidedir.

Bacılar, hizmet ehliydi

Bacıyan-ı Rum Teşkilatı'nın mensubu genç kız ve kadınlar, birbirlerine Anadolu'da hâlâ yaygın olarak kullanılan ve 'abla veya kızkardeş' manasına gelen 'bacı' diye hitap ettiklerinden, teşkilatları da 'bacıyan' diye anılmıştır. Anadolu Bacıları, sosyal, kültürel ve dini konularda bilhassa Türkmen kadınları üzerinde yönlendirici rol üstlenmişlerdir. Ahîlerde olduğu gibi Bacıyan-ı Rum'un da sanat, üretim ve yaşam tarzı üzerine ilkeleri mevcuttur. Bu anlayış kısaca 'işine, eşine, aşına sahip ol' şeklinde ifade edilmiştir. Bacılar, geleneksel Türk kadın el sanatlarının çeşitli, kaliteli ve yüksek değerinde üretimini sağlamış; çadircılık, keçecilik, halı, nakışçılık, örgücülük, kilim, dokumacılık, oya dantelcilik ve kumaş imalinde ve bunlardan elbise yapılması gibi faaliyetler göstermişlerdir. Ahilikte olduğu gibi bacılar da sanatlarını usta çırak ilişkisiyle gelenek hâlinde sürdürmüşlerdir.

Bacılık mesleğinde de bir üstaddan el almadan veya üstadın rehberliği olmadan bir sanata sahip olmak caiz görülmezdi. Bacılık aynı zamanda eğitim öğretim ocağı idi. Bir iş

yerinde belirlenen kaidelere riyeti sağlamak için orada sanat öğrenmeye talip olan çırak, yamak ve kalfalar, ustaya, bir müridin şeyhine intisap etmesi gibi bağlanırdı. Çalışanlar dini ve ahlaki bilgilerle techiz edilir ve bunun uygulanmasına titizlikle riayet edilirdi.

Ekonomik faaliyetlerin yanı sıra yetim, kimsesiz, yoksul genç kızları himaye altına alırlar, onların eğitiminden, ev bark sahibi olmalarından, barındırılmalarından sorumlu olurlardı. Kimsesi kalmayan ihtiyarların bakımı, genç kızların evlendirilmesi gibi hizmetlerde bulunur; maddi sıkıntıda olanlara yardım ederlerdi. Yerleşim birimlerine gelen misafirlere yemek hazırlama, tekke-zaviyelerde misafir edilen ve barındırılanların ağırlanması ile ilgili hizmetleri de ifa ediyorlardı. Türkmenlerin kitleler hâlinde Anadolu'ya gelmelerinin meydana getirdiği sorunlara çare arama gayreti çerçevesinde; bu insanların kısa bir süre de olsa barındırılmaları, ağırlanmaları ve böylece yeni ortama uyum sağlamaları gerekiyordu. İşte kuruluşundan itibaren tekke ve zaviyelerde hizmet eden Ahîler ve bacılar böyle bir hizmeti yapıyorlardı.

Seyyah İbni Battuta, Anadolu'nun pek çok yöresinde Ahîlerin misafirperverliğine şahit olduğu gibi, bu misafirhanelerde Türkmen kadınların hizmet, izzet ve ikramlarından da övgü ve hayranlıkla bahseder. Ayrıca, Fatma bacının kimsesiz ve yoksulları barındırması, misafirleri ağırlaması, kızlarla imece usulü birtakım işleri yürütmesine dair pek çok menkıbe anlatılır. Fatma bacının babası şeyh Evhadu'd-din, çevresindekilere yolcu ve kimsesizlerin yedirilip içirilmesi ve barındırılmasına dair öğütlerde bulunur; yolcu ve misafirlerin temizliklerine, çamaşırlarının yıkanmasına önem verir, bu tür işleri yapmakla kadınların büyük sevap kazanacaklarını telkin ederdi. Hatta

ahiliği, 'malını ve servetini cömertçe yolcu, yoksul ve muhtaca harcamayı ülkü edinmek' olarak tarif ederdi.

Bacılar da gazi ve Alpler gibi Orta Asya Türklerindeki kahramanlık geleneğine bağlıydı. İlk Osmanlı kayıtlarında, Osmanlı dahil olmak üzere uç beyliklerindeki Türkmen kabilelerinin silahlı ve cengaver kadınların erkek gibi ata binme, silah kullanma ve kahramanlık özelliklerinden bahsedilir. Kayseri'de dokumacılık yapan ve kendilerine 'bacı' denilen kadınların Moğol istilasına karşı erkeklerle birlikte direndikleri kaynaklarda yer alır.

Ata binen, kılıç kuşanan Bacılar, çocuklarına önce İslâm'ı, sonra okuma-yazmayı, Türkçe, Arapça, Farsça, müzik, matematik ve daha sonra kendilerini savunmak için at üstünde ok atmayı, kılıç kuşanmayı öğretirdi. Dedikodu yapan, iftira eden, gururlanan, kibirlenen, zina işleyen, içki içen, merhametsizlik eden, sözünde durmayan, yalan söyleyen, kişinin ayıbını örtmeyen, ayıbını yüzüne vuran, cimrilik eden, insan kanı akıtanlar Anadolu Bacıları'na katılmazdı. Askeri eğitime de önem verilir, genç kızlara ata binme, ok, kılıç, kalkan kullanma öğretilirdi.

Anadolu Bacıları İslâm'ın emir ve yasaklarına uyma hususunda çok titizlik gösterirlerdi. İslâm inancını ve Orta Asya Türk geleneklerini yaşayan bacılar, hayat ve görüşleriyle çok yüksek bir ahlak örneği sergilemişlerdir. Dini ve kültürel faaliyetlerini bir tarikat disiplini ve metodu içinde sürdürürlerdi. Fatma bacı ve önderi olduğu bacılar teşkilatı, babası şeyh Evhadu'd-din'in tarikatını talim ediyorlardı. Erkeklerle kadınlar zikir meclislerine birlikte katıldığı için Anadolu'daki diğer topluluklar tarafından eleştiriliyorlardı.

Anadolu Bacıları iskan faaliyetlerinde de bulunarak bu amaçla, Ahiler gibi, çeşitli zaviyeler açmışlardır. Kanuni devrine ait kayıtlarda 'Kız Bacı', 'Sakarî Hatun', 'Hacı Fatma Zaviyeleri'

gibi hatun zaviye şeyhlerinden örnekler verilir. Belgeler adı geçen zaviyelerin o dönemlerde faaliyetlerinin devam ettiğini gösterir. Bâciyân-ı Rûm mensuplarına ait zaviyeler vasıtasıyla kadın Türk dervişleri ordularla birlikte hatta onlardan daha evvel fütuhata çıkmış ve karşı tarafı daha evvel manen fethetmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşu sırasında ahi ve bacı zaviyeleri çok önemli misyon üstlenen müesseseler olmuştur. Anadolu'nun İslâmlaştırma ve Türkleştirme faaliyetlerinde Türkmenlerin kurmuş olduğu müesseselerin rolü önemlidir. Anadolu'nun bir İslâm coğrafyası karakterine bürünmesinde erkekler kadar kadınlar da rol almışlardır.

Anadolu'yu istila eden Moğollar Bacılar'ı da kılıçtan geçirdi

Ahi ve bacı teşkilatının önderlerini daha iyi tanımak için burada devrin karışık siyasi olaylarıyla ilgili biraz tarihi bilgi vermekte fayda var. Ahiliğin ve Bacıyan-ı Rum'un Anadolu'da teşekkül ettiği yıllarda, Doğu'dan Batı'ya bütün Türk âlemi Moğol tehlikesi ile karşı karşıya idi. Moğollar geçtikleri her yerde kan, gözyaşı ve parçalanmış cesetler bırakıp, beldeleri ve haneleri viraneye çeviriyorlardı. Yaklaşan bu büyük tehlikeye karşı Ahî Evren halkı uyandırmaya ve sevenlerini Moğollara karşı koymaya çağırır. Bu arada Ahiliğin bütün Anadolu'ya yayılmasına hizmet eden Selçuklu sultanı Alaaddin Keykubad, oğlu 2. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından öldürülür. Ahi ve Türkmenler bu sultana karşı direnişe geçer. Sultan da pek çok Ahi ve Türkmen'i öldürtür ve içlerine Ahi Evren'in de olduğu ileri gelenleri tutuklatıp hapseder. Sultanın kötü yönetiminden yararlanan Moğollar tam bu sırada Anadolu'ya girer. Selçuklu ordusu 1243 yılında Köseadağ'da Moğollar karşısında çok ağır bir yenilgiye uğrar. Tokat ve Sivas'ı savaş yapmadan alan

Moğollar, Kayseri’de karşılarında ahileri ve bacıları bulur. Ahiler 15 gün boyunca şehri savunur. Bir ihanet hadisesi üzerine şehre giren Moğol ordusu, bütün atölyeleri ateşe verir, evleri yağmalar, halkı kılıçtan geçirir. Ahî Evren’in eşi Fatma bacı da esir düşer.

Tutukluluğu 1245’te biten Ahi Evren, Anadolu’da çeşitli illere gider. Bir müddet sonra Sadreddîn-i Konevî Hazretleri’nin isteği üzerine, diğer ulema ile birlikte Konya’ya döner. Mevlana’nın dostu Şemsi Tebrizi’nin öldürülmesi olayında etkisi olduğu şüpheleri üzerine, Mevlana’nın oğlu Alaaddin Çelebi ile birlikte Kırşehir’e yerleşir. Çevresinde pek çok kimse toplanır. Ahilerin lideri olarak faaliyetlerini sürdürür. İslâmiyet’e yaptığı hizmetler dolayısı ile Nâsırüddîn lakabını alır. Fatma bacı ise, 15 yıl esaret hayatından sonra eşinin yanına, Kırşehir’e gider (1260). Ahi Evren, 93 yaşlarında iken onun nüfuzundan ve sevenlerinin çokluğundan korkan ve Moğolların baskısına dayanamayan Kırşehir emiri Nureddin Caca tarafından 1262’de Kırşehir’de öldürülür.

Bundan sonra Fatma bacı Yakub isimli biriyle evlendirilir. Bir süre Ereğli’de yaşar. Ondan doğan oğlu 7 yaşında vefat eder. Bunun üzerine Sulucakarahöyük’e (bugünkü Hacı Bektaş köyü) gelip iyice yaşlanmış olan Hacı Bektaş Veli’nin himayesine girer. Hacı Bektaş Veli’nin ‘*Velayetname*’sinde Fatma bacı ile ilgili bir çok menkıbe anlatılır. Bu köyde Fatma bacı, Molla İdris isimli kişiyle üçüncü evliliğini yapar. Rivayetlerde bu kişiden 7 oğul sahibi olduğu söylense de artık 50’li yaşlarını aşmış olması gerektiği için böyle bir ihtimal mümkün değildir. 1271’de vefat eden Hacı Bektaş Veli’ye bir türbe yaptıran Fatma bacının bundan sonra ne kadar yaşadığı bilinmiyor.

Teşkilat dağılsa da 'bacı' anlayışı yaşamaya devam etti

Anadolu Selçukluları Devleti, Moğol hâkimiyeti altına girince Moğol iktidarı kendine karşı direnen Ahi Teşkilâtıyla birlikte Bacılar'ı da büyük bir kıyım uğrattır. Moğol zulmünden kurtulabilen Ahiler ve Bacılar, pek çok Türkmen boylarıyla birlikte daha batıdaki uç beyliklerine doğru dağılır ve bu bölgelerde faaliyetlerini sürdürür. Moğol zulmünün ve devlet baskısının ulaşamadığı ücra köylere yerleşirler. Bir uç beyliği olan Osmanlı Beyliği'nin kuruluş ve gelişmesinde Ahi ve Bacılar'ın da büyük hizmetleri olmuştur.

14. asra girildiği zaman Bacıyan-ı Rum teşkilâtı tamamen dağılmış durumdadır. Bu yüzden gerek İbn Battuta ve gerekse Osmanlı tarihçileri ve diğer yazarlar Anadolu'daki Türkmen kadınların faaliyetlerinden söz ederken Âşık Paşazâde hariç Türkmen kadınlara ait bir teşkilâtın varlığından bahsetmezler. Ancak Batı illerine dağılmış teşkilât üyeleri olan hatunların münferit faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmuşlardır.

Örneğin, 16. yüzyıl kayıtlarına göre, Ankara'da köylerde ve şehirde tiftik eğirerek iplik üreten ve bunları çarşıda satan kadınlar vardır. Gelişmiş atölyelerin varlığı bunun Bacıyân-ı Rûm geleneğinin devamı olduğu şeklinde yorumlanır. Ankara'da Bacı (şimdiki adıyla Polatlı) adlı bir kaza bulunmaktadır. Kaynaklarda Bacı kazasına bağlı Fatma Bacı karyesi ile Bacı Zaviyesi'nin adı geçer. Ayrıca Bacı kazasında Bacı adlı bir camii de bulunmaktaydı. Bacı kazasının Bacıyan-ı Rum ile ilgili olması kuvvetle muhtemeldir. Bunlar büyük bir ihtimalle Kayseri'yi Moğollar'ın istila etmesinden sonra bu bölgeye gelen "Bacı"larla ilgilidir. Ankara'da evlerine kurdukları tezgâhlarda çalışan birçok aile vardı. Ayrıca Ankara'da kadın vakıfları da çok büyük yer tutmaktaydı. Bunların hepsinin

bacılardan olduğunu söylemek mümkün olmasa da bu bilgiler vakıf kuran kadınların maddi durumlarının iyiliğini, ekonomik faaliyetin içinde olduklarını gösterir.

Bacıyan-ı Rum, bir teşkilat olarak kısa süreli hayat bulmuş olsa da, Rum illerine dağılan bacılar, yaşadıkları toprakları vatan kılmış, sonunda buraları Türk İslâm medeniyetinin bayraktarlığını yapan 'Anadolu' hâline getirmişlerdir. Onların çalışkan, gayretli, imanlı, cengâver, fedakâr ruhları bu toprakların bağına sinmiştir. Bugün yine her türlü hayırlı hizmetler aynı bacılık, kardeşlik geleneğinin devamı olarak Anadolu kadınının omuzlarında yükselmektedir. Anadolu bacıları bugün sadece kendi köyünün, obasının, şehrinin değil tüm dünyanın yetimini, yoksulunu, yolcusunu, misafirini gözetip kollayacak, 'eşine, işine, aşına sahip çıkacak', iyilik üzerine kurulu yeni bir dünya medeniyetini inşa edecek bir fütüvvet ruhuyla dopdoludur.

35- Yoksulların Anası Bir Valide Sultan, Bezm-i Alem

"Muhabbetten Muhammed oldu hâsıl,
Muhammed'siz muhabbetten ne hâsıl
Zuhûrundan Bezm-i âlem oldu vâsıl"

Sağ işaret parmağında taşıdığı mühür yüzüğüne bu mısraları hâkkettirmişti Bezmialem Valide sultan. Hak aşkına, Resûlullah sevgisine ancak halka hizmet ederek ulaşabileceğine inanıyordu çünkü. Bu yüzden gece gündüz halkın dertleriyle dertleniyor, elinin ulaşabileceği her dert sahibine bir deva ulaştırmaya çalışıyordu. Osmanlı sarayında padişah eşleri ve annelerinin bir çoğu hayırseverlikleriyle, halkın hizmetine sundukları cami, aşevi, hastane, köprü, çeşme gibi

eserlerle tanınır, ancak Bezmialem hepsinin içinde bir adım öne çıkan, 'en hayırsever valide sultan' olarak tanınan teva-zu ve takva ehli bir şahsiyetti. Devlet yönetiminin Batılılaşma çabaları içine girdiği bir dönemde, modernleşmenin öncülüğünü yapan iki padişahтан birine eş, diğerine ana olmuştu. Ancak o, bu padişahların diğer eşleri ve kızları gibi lüks ve israf içinde, halktan uzak yaşamamış, devletin kendisine tahsis ettiği bütün varlığını hayır kurumlarına harcamıştı. Biz-zat mahalle aralarında dolaşarak fakir ve muhtaçlara yardım elini uzatması, yetim ve kimsesiz kızları evlendirmesi, borcu-nu ödemeye gücü yetmeyenlere ve hapse düşmüş kimse-lere çeşitli yardımlarda bulunması sebebiyle halk arasında 'yoksulların anası' sıfatıyla anılıyordu. Hayatta iken saygı görmüş, vefatından sonra da minnetle anılmıştır. Halk O'nu akıllı, onurlu, hayırsever, yoksullara yardımı iş edinmiş mübarek bir ana olarak görmüş, sevmiştir.

İstanbul'da ve başka şehirlerde padişah annelerinin yaptırdığı eserler çoktur ama bunlar 'haseki, valide-i atik, büyük valide' gibi hayırsever annelerin adlarından ziyade unvanla-riyla anılırken, Bezm-i âlem'in eserleri sadece 'valide' diye ta-nınır. Bu, halkın ona tanıdığı ayrıcalıklı saygınlığı ve gerçekten Osmanlı'nın son büyük validesi olduğunu gösterir. Yaptırdığı eserleri arasında en çok öne çıkan ve günümüzde de hizmete devam eden Bezm-i Âlem Vakıf Gureba Hastanesi'dir.

Kafkas dağlarından İstanbul'a

Valide Sultan'ın gerçek ismini bilmiyoruz ancak sarayda verilen ismi Bezm-i âlem 'dünya meclisi' anlamına gelir. 1807 yılında doğduğu söylenmektedir. Osmanlı sarayına Müslüman Kafkas halkları (Çerkes veya Gürcü) arasından küçük yaşta

cariye olarak alınıp, çok iyi bir eğitim ve terbiye ile yetiştirildi. 1822'de Sultan 2. Mahmud'un eşi oldu. 1823'te bilinen tek evladı olan Abdülmecid'i dünyaya getirdi. Eşinin vefatından sonra 1839'da 1. Abdülmecid 16 yaşında iken tahta geçince Bezm-i âlem de "mehd-i ulya-yı saltanat valide sultan" unvanını aldı.

Genç yaşta devletin başına geçen oğluna devlet işlerinde yardımcı olmaya çalışan Bezm-i âlem, gerektiğinde onu uarmaktan çekinmezdi. Ancak bu uyarılar, önceki yıllarda sultan eşlerinin ve kızlarının devlet yönetimine doğrudan müdahalesi şeklinde olmadı. Bezm-i âlem çoğunlukla Batılılaşma hevesi yüzünden oğlunun da yönlendirmesiyle saraydaki hayat tarzının lüks harcamalar ve israfa doğru gidişatından memnuniyetsizliğini ifade ederdi. Abdülmecid'e bu anlamda çeşitli ikazların yer aldığı mektuplar da yazmıştır. Mektuplarıyla sarayda ve halk arasında olup bitenleri de oğluna aktarıyordu.

Medine'deki kandillerin yağ ücretini gönderiyordu

Saray kadınları Avrupa usulü yeni eşya ve yeni zevklerin, eğlencelerin peşinde koşarken Bezm-i âlem, halk arasına karışıp yoksul ve kimsesizlerin sorunlarına çözüm arıyordu. Kendisine tahsis edilen gelirleri bu yolda harcıyor, kurduğu vakıflara aktarıyordu. İslâm hukukuna göre vakıf, yararları insanlara ait olmak üzere Allah'a adanan ve zaman ile sınırlanmaksızın mülk edinilmekten korunan mal demektir. Vakıf, Allah rızası için yapılır ve hizmetler ibadet niyetiyle yerine getirilir. Bağışlanan mallardan ihtiyacı olan bütün insanlar faydalanır. Vakıf yapmak isteyen kişi bu dileğini vakfiye denilen bir senetle belirtir. Kadıya müracat ederek bu senedi mahkeme siciline kaydettirir. Bu belge 'vakıf senedi'dir. Bundan sonra padişah dahil herkes, bu senedin hükümlerine uymak zorundadır. Çünkü

İslâm hukukuna göre vakfın şartı, Kur'an ayetleri hükmündedir, değiştirilemez. Vakfiyelerde, yapılacak işler sayıldıktan sonra özel bir beddua bölümü vardır ki, Allah rızası için yapmak istenen hizmeti yerine getirmeyenlere, parasını yiyenlere yahut başka yerlere sarf edenlere aittir.

Bezm-i âlem, bu şekilde 1840-1850 yılları arasında büyük mal varlığına sahip 14 ayrı vakıf kurdu. Vakıf akarlarından elde edilen gelirlerle, tüm vakfiyelerde belirtilen hizmetlerin yerine getirilmesini istemişti. Böylece tüm vakıfların hizmet alanları ve gelir kaynakları bir bütün hâlinde değerlendiriliyor, birinden diğerine kaynak aktarılabilirdi. Vakıflarının hayır şartına baktığımızda Valide Sultan'ın iyilik elinin İstanbul'daki hastalardan Mekke'deki hacılara kadar uzandığını görüyoruz.

Vakıf şartlarından bazıları şu şekildeydi: Vakıf Gureba Hastanesi'nde fakir ve gariplerin ücretsiz tedavi edilmesi; Eyüp Sultan Türbesi ile Sakal-ı Şerif'in ziyareti; Yahya Efendi Türbesi'nde her gün birer hizip okunmak suretiyle 20 günde bir hatmi şerif okunması, namazın, aşrın, Hatmi Şerifin ve duanın sevabının başta Peygamberimiz olmak üzere Ashab-ı Kiram, Osmanlı Padişahları, özellikle eşi II. Mahmut ve oğlu Abdülmecid ve kendi ruhuna hediye edilmesi; Delail-i hayrat, Şevârül-envar ve En'amı Şerif'in haftada bir defa hatmedilmesi, Aşır okuyan, su dağıtan, dua eden ve hatmi şerif okuyanlara para verilmesi; Medine'de Türbe dahil Mescid-i Nebevi'de bulunan kandillerin zeytinyağı ihtiyaçlarının temin edilmesi; Mekke'de hacıların ve Müslümanların su içmesi için 10 adet bakır maşrapa alınması; Mekke'de Şifa-i Şerif okunması, mübarek gecelerde Eyüp Sultan Türbesi'ndeki gümüş avize kandillerin yakılması, Mekke'de hac mevsiminde Safa ile Merve arasının temizliğini yapanlara ücret verilmesi, Merkez Efendi

Zaviyesi'ndeki dervişlere ikram edilmek üzere pirinç ve yağ alınması, Akşemseddin türbesinde yakılmak üzere zeytinyağı alınması, çeşmelerin bakımının yapılması, Kabe'de müezzinlerin ve tekbircilerin ücretinin verilmesi, Mekke'de Şeyh Mehmet Efendi Tekkesi'ne su nakli için her yıl 300 kuruş tahsisat ayrılması, Medine-i Münevvere'de Şam kapısı dışında yaptırılan ve istila sırasında yakılan sebilin yeniden yaptırılması, mektepte okuyan öğrencilere her türlü dersin okutulması, ders veren görevlilerin ücretlerinin verilmesi, öğrenciler için kütüphane kurulması, gerekli kitapların temin edilmesi.

Bezm-i âlem'in yaptırdığı mimari eserlerden bazıları da şunlardır: Yıldız Sarayı'ndaki Dilkuşa Kasrı, Maçka, Yıldız, Tarabya, Kasımpaşa, Silivrikapı ve Topkapı dışında çeşmeler, Haliç üzerinde ilk ahşap Galata köprüsü, Yeşilköy'de bir namazgah (daha sonra halk buraya Bezm-i alem camisini yaptırmıştır), Valide Mektebi. Dolmabahçe'deki valide camisinin yapımını başlattı ancak bittiğini görmeye ömrü vefa etmedi. Yine ömrünün son yıllarında Mekke'deki vakıf akarlarından bir hastane inşa ettirmeye niyetlendi, fakat hastalığı başgösterince inşaat da yarım kaldı. Orada yarım kalan hastaneyi yıllar sonra sultan 2. Abdülhamit Han tamamlattı.

Osmanlı'da adı 'hastane' olan ilk sağlık kuruluşu

1826'da İstanbul başta olmak üzere Osmanlı topraklarında şiddetli bir kolera salgını hüküm sürdü. O zamana kadar sağlık işlerinde uluslararası bir konumu olmayan Osmanlı hükümeti komşu devletlerin de isteği üzerine sağlık işiyle ilgilendi ve İstanbul'da bir karantina idaresi kuruldu. Şehre dışarıdan gelenlerin muayenesi ve koleralıların ayrılması, şehir içinde bir çok binaya hastaların yerleştirilmesi zorunlu oldu.

Mevcut hastaneler yetmediği için de ihtiyaç oluştu. Ardından 1843 yılında şiddetli bir çiçek salgınının da başgöstermesi hastalara özel bir kurum ayrılmasını zorunlu kıldı. Halkın bu ihtiyacını gören Bezm-i alem Valide sultan, padişah oğluna bu sorunlardan bahsedip bir hastane kurdurmak istediğini söyledi. Bu fikri yerinde bulan Sultan 1. Abdülmecid, her türlü desteği vermeyi taahhüt etti. Bezm-i âlem, hastane yeri olarak o zamana göre şehrin biraz dışında olan bugünkü Çapa ile Fındıkzade arasındaki Yenibahçe mevkiini uygun gördü. 24 Eylül 1843'te temeli atılan hastane, 4 Nisan 1845 Cuma günü Padişah I.Abdülmecid ve diğer devlet erkânının katıldığı bir törenle hizmete açıldı. Hastanenin ilk resmi adı "Yenibahçe'de kain Bezmialem gureba-yi müslimin hastanesi"dir. Daha önce sağlık kuruluşlarına 'şifahane, bimarhane' denilirken burası ilk defa 'hastahane' diye adlandırılmıştır.

Valide Sultan, hastanede özellikle garip ve fakirlerin ücretsiz tedavi edilmesini istiyordu. Hastane ile birlikte aynı bahçe içinde bir cami ve bir çeşme de yaptırmıştı. Düzenlenen vakfiyede, görevlilerin maaşlarından tedavi edilen hastalara verilecek yol harçlığına kadar bütün masraflar düşünülmüş ve bunların karşılanması için, bir göl (Terkos Gölü), 13 dükkan, 11 bahçe, 73 dönüm tarla, 9 zeytinlik, 2 çiftlik, 65 oda, 5 zeytin mengenesi, 180 parça arazi, 29.264 zeytin ağacı, 1 hamam, bir bakkal dükkanı, 1 taş ocağı, 1 samanlık, iki taşlı bir su değirmeni vakfedilmişti.

Vakfedilen akarların işletilmesinden sağlanan gelir ve maliye hazinesinden verilen paralarla, fakir ve garip hastaların tedavi masrafları ile cami görevlilerinin ücretleri ödeniyordu. Ayrıca, hastaneye tayin olan personel aylıklarının ödenmesi ve hastanenin bütün diğer masraflarının vakfedilen akarların

gelirlerinden sağlanması, vakfiyede belirtilen gelirlerin yeterli olmaması hâlinde kalan eksikliğin Bezm-i alem Valide Sultan'ın diğer vakıflarının gelirlerinden tamamlanması isteniyordu. Hastanenin hizmete açıldığı tarihe göre sağlık hizmetinin, bugünün anlayışıyla çağdaş ve modern bir düşünce ile ele alındığı görülür. Özellikle hastaların iâşesi hakkında çok titiz hükümler yer alır. Örneğin, hastanın ihtiyacı olan bir limonun fiyatı bir altın bile olsa iâşeden tasarruf yapılmaması, doktorların hasta yiyecekleri konusundaki tavsiye ve isteklerine kesinlikle uyulması ifade edilir. Tedavide en son tıbbi gelişmelerin uygulanması istenir.

Bu anlayışa uygun olarak tek katlı binasında 200 yataklı kapasitesi ile hizmete açılan Vakıf Gureba hastanesi; zamanın gereklerine göre geliştirilmiş, ilave bina ve yatırımlarla çağdaş ve modern bir sağlık kuruluşu olarak günümüze kadar gelmiştir. Bugün Vakıf Gureba hastanesinde, sadece hastanın beyanı ile ücretsiz hasta kabulü yapılmaktadır. 1976'da hastanede Bezm-i âlem'in bazı eşyalarının ve hastanedeki ilk kayıtların, açıldığı dönemde kullanılan eşyaların bulunduğu bir müze açılmıştır. Burada ilk yıllarda hastalara yemek verilen tabaklardan örnekler, eski günlere ait resimler de yer alır.

Bezm-i âlem'in şemsiye ile dövdüğü başhekim

Bezm-i âlem Valide Sultan, Vakfiyesi'nde, "Allah'ın rızasına dayanarak hayır maksadıyla sağladığım evkafım ve bu sefer bu vakfiye zeylinde yazılı bulunanlar, ahret gününe kadar şartlarıyla icra oluna. Bu şartların Sultan Abdülmecid Han devrinde hâleldâr olması mümkün değilse de herhangi bir devirde, zikredilen evkafımın şartları tebdil ve tahrif edilirse, buna sebep olanlar "Kim (ölünün vasiyetini) işittikten sonra onu tebdil ederse vebali onu değiştirenlerin üzerinedir. Şüphesiz

ki, Allah hakkıyla iřitici ve bilicidir.” (Bakara suresi, 181. ayet) ayetinin ifade ettiđi üzere dünya ve ahrette cezaya műstahak olsunlar.” demektedir.

Hastanenin bir dűnem bařhekimliđini yapan Sűleyman Numan Pařa, vakfiyede řart kořulmasına rađmen, bařhekim nezaretinde, řifa bulan hastaların ana kapı űnűnde toplanarak yolluklarının verilmesi ve hastanenin camiinde yapılan duanın ardından memleketlerine gűnderilmesi âdetini kaldırır. Bir gece rűyasında Bezm-i âlem Valide Sultan’ı gűren Pařa rűyasını řűyle anlatır: “Valide Sultan yeřil ferace giymiř, elinde bir řemsiye olduđu hâde yanıma geldi. Sonra řemsiye ile bařma vurmaya bařladı. Nerdeyse beni űldűrecekti.”

Memurlara űç dil űđretilen okul

Bezm-i âlem Valide Sultan’ın devlet dairelerine memur yetiřtirmek gayesiyle yűksek eđitim vermek űzere yaptırdıđı Valide Mektebi 22 Mart 1850’de ađıldı. Okulun programında, hűkűmet memuru olarak yetiřeceklere Arapça, Farsça, Fransızca űđretilmesi, hendese, cođrafya, tarih ve politikaya ait derslerin gűsterilmesi gibi řartlar yer alır. Bir memura űç dil űđretilmesi okulda verilen eđitimin kalitesini gűstermektedir. O devirde okulu gűrmek için gelen yabancı gűzlemciler yűksek eđitim seviyesinden dolayı Valide Mektebi’ni ‘ilk Tűrk koleji’ olarak tanımlamıřlardır. Aılıřa gelen Sultan 1. Abdűlmeid, okulu ve okumayı űzendirmek için ođlu Murad ve kızı Fatıma Sultan’ı da yanında getirip buraya kaydettirir ve mektebin műdűrű Kemal Efendi’den řehzade ile sultana diđer űđrencilerle eřit muamele etmesini ister. Okulun yapım ařamasındaki bűtűn masraflarını karřılayan Bezm-i âlem, hoca ve hizmetlilerin maařlarının kendi vakfiyesinden karřılanmasını istemiřtir. Ayrıca, okula bir de

matbaa kurdurarak ders kitaplarının basılmasını temin etmiş, mektebe ve hünkâr dairesine birer saat, kütüphanesine 546 cilt yazma ve basma kıymetli kitabını bağışlamıştır. Bina zaman içinde farklı amaçlarla da kullanılmış, uzun yıllar İstanbul Kız Lisesi olarak hizmet vermiştir. Bugün aynı binada Cağaloğlu Anadolu Lisesi eğitim ve öğretime devam ediyor.

İnce ruhlu ananın ince hastalığı

Bezm-i âlem Valide Sultan, gençliğinde vereme yakalanmış, tedavi görmüştü. Hatta hizmetine bakan cariyelerle Yalova'ya kaplıcaya da gitmiş, ancak tam olarak kurtulamamıştı. 1847'de yine hastalandı. Padişah Abdülmecid o zaman İstanbul'da bulunan Dr. Dijdmon Spitzer'den annesini tedavi etmesini istedi. Sultanın, annesine konulan verem teşhisine çok üzüldüğünü gören Spitzer sorumluluk almaktan çekinerek tedaviyi üstlenmekten çekindi. Ancak Abdülmecid, "Siz nasıl münasip görüyorsanız öyle yapın. Eğer validem ölümden kurtulursa bu ancak Allah'ın emriyle olacaktır. Eğer vaktü saati gelmişse sizin ustalığınızın hiçbir hükmü kalmaz." diyerek tevekkülünü gösterdi ve doktora güven verdi. Neticede tedaviden memnun kalan padişah, annesinin doktoruna (mecidi imtiyaz) nişanını verdi.

Bir dönem iyileşen Bezm-i âlem 1853'te düştüğü hasta yatağından bir daha kalkamadı. Aynı yıl 2 Mayıs'ta Dolmabahçe Sarayı'nda vefat etti. Eşi 2. Mahmut'un Divanyolu'ndaki türbesine defnedildi.

İyiliğin küçüğü büyüğü yoktur

Hayır faaliyetleriyle geçen bir ömrün ardından Bezm-i âlem ile ilgili anlatılan şu kıssa Cenabı Mevla katında yapılan iyiliklerin

hangisinin daha makbul olduğunu hiçbir zaman bilemeyeceğimizi, ayrıca iyiliği büyük küçük diye ayırmamak gerektiğini bize öğretir. Rivayet odur ki, Valide Sultan, yağmurlu bir havada faytonla saraya giderken bir su birikintisi içerisinde çırpınan boğulmak üzere olan bir kedi yavrusu görür. Hemen arabayı durdurur. Titremekte olan yavruyu alıp üzerindeki suları elleriyle silip kurular. Eteklerinin arasına alıp anne şefkatiyle sarmalayarak ısıtmaya çalışır. Saraya gelince de hayvancağıza kendi elleriyle yemek verip doyurur, ölmekten kurtulmasına vesile olur. Vefatından sonra sevenlerinden biri, Valide Sultan'ı rüyasında görür. "Sultanım, siz dünyada büyük hayırlar, hasenatlar yapmıştınız. Cenabı Allah size ne büyük ikramlarda, ihsanlarda bulunmuştur, değil mi?" diye sorar. Aldığı cevap şöyledir: "Evet, yaptığım bu iyiliklere karşılık Rabbim bana büyük ikramlarda bulundu. Fakat asıl ikramı boğulmak üzere olan bir kedi yavrusuna gösterdiğim şefkatten dolayı gördüm."

Allah ondan razı olsun.

36- Çanakkale Savaşlarının Fedakâr Hemşiresi Safiye Hüseyin

Şefkatli elleriyle Çanakkale cephelerinde yaralanan askerlerin hem vücutlarındaki yaraları, hem de mahzun gönüllerindeki yaraları sarmış, 'iyileşip sevdiklerine kavuşma ümidiyle' doldurduğu genç yüreklerin son nefeslerini gülümseyerek vermelerine vesile olmuş bir şefkat kahramanıdır, Safiye Hüseyin. Onun şefkati, yaralı düşman esirlerini bile son anlarında kendi dillerinde teselli edecek, kuru dudaklarına birkaç damla su verecek kadar genişti.

Mesleğine Balkan savaşları sırasında başlayan profesyonel ilk hemşiremiz Safiye Hüseyin (Elbi), kurtuluş savaşımızdan

sonra Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte ömrünü hemşirelik mesleğine adanmıştır. O, sadece meslektaşlarının değil, bu vatan, millete gönül vermiş, her türlü iyiliğe hizmet eden bütün kadınların gurur kaynağı ve örnek alacakları bir rehberleridir. İnsanlığın gönül yaralarını sarmaya aday, bu kutlu yola revan olmuş veya olacak tüm hemşire ruhluların önünde çığır açmıştır.

Avrupa'da eğitim görmüş, modern terbiye ile büyümüş bir paşa kızıydı Safiye Hüseyin. Fransızca ve İngilizce biliyordu. Babası Ahmet Paşa, Bahriye teşkilatında baş mühendislik, fabrika müdürlüğü gibi vazifeler yapmış, İngiltere'de deniz ataşeliği hizmetinde bulunmuştu. İngiltere'de Institution of Mechanical Engineers'in tek Türk üyesiydi ve her sene düzenlenen kongrelerine katılıyordu. Evinin oturma odasına hemşire Florance Nightingale'in resmini asan Ahmet Paşa Nightingale'den sık sık bahseder ve onun elini öptüğünü söylemiş. Safiye'nin büyük babası da O'nu Kırım'a götüren geminin süvarisiymiş.

Safiye Hüseyin, Kızılay dergisinin 1964 Temmuz sayısında kendi yazdığı hayat hikayesinde "Çocuk büyüklerinden gördüğünü taklit eder, hastaya şefkati, merhameti ailemde görev yaparak büyümüştüm. Florance Nightingale'in resminin karşısına geçer, takdirle hayranlıkla bakar, insanlığın o yüksek mertebesine ulaşabilmenin ne büyük bir saadet olduğunu düşünürdüm." demektedir.

Ahmet Paşa Safiye'nin tahsiline itina gösterir. Büyüyüp çarşaf giydiği zaman dünyayı görmekten mahrum olur diye iki sene üst üste beraberinde Avrupa'ya götürür. Müzeleri ve sergileri gezdirir. Hatta bir seferinde Londra'daki elçilik görevlileri otele Ahmet Paşa'yı ziyarete gelirler. Ahmet Paşa Safiye'den övgüyle bahseder ve imtihan etmelerini ister. Görevliler Safiye'ye

İngilizce, Fransızca ve Türkçe yazı yazdırırlar. Ertesi gün başkatip Ahmet Paşa'ya bir gazete gönderir. İçinde 'Harika Türk kızı' başlıklı bir makale vardır. Gazetenin yazarı o akşam otelde imtihanı takip etmiş ve gazetesine yazmıştır.

Gönüllü hastabakıcılık eğitimi aldı

Safiye'nin çocukluğunu ve gençliğini yaşadığı yıllar, Osmanlı devletinin dört bir yandan saldırıp parçalayarak ortadan kaldırmaya çalışan şer güçlerle mücadele ettiği zamanlardı. Sultan Abdülhamit han tahttan indirilmiş, meşrutiyet ilan edilmiş; bu arada 1911'de Trablusgarp, 1912'de Balkan savaşları patlak vermişti. İstanbul, özellikle Balkan göçmenlerinin akınına uğramış, halk giderek yoksullaşmıştı. Kalbi uyanık, vicdan, akıl ve şuur sahibi hiç kimsenin evinde rahat oturamayacağı bir devirde, Safiye Hüseyin de gönüllü hastabakıcı olmak için açılan kurslara katılarak mesleğine ilk adımı atmıştı.

Dünyada modern anlamdaki hemşireliğin Kırım Savaşı (1854-56) sırasında, Florance Nightingale (1820-1910) ile başladığı kabul edilir. Florance Nightingale rahibelerden ve sivil hastanelerdeki kişilerden seçilen 38 kişilik bir hemşire kafilesi ve malzeme ile 1854 Ekimi'nde İstanbul'a gelmiş ve disiplinli çalışmaları neticesinde savaştan dönen yaralılar arasındaki ölüm oranını yüzde 42'den yüzde 2'ye düşürmüştür. Nightingale, ırk, din ayırmadan bütün yaralı ve hastalara bilgi ve şefkatle bakmasıyla efsaneleşmiştir. Türk kadınlarının hemşireliğe başlaması ise biraz da savaşların getirdiği mecburiyetle olmuştur. 1911 yılında Trablusgarp ve 1912 yılında Balkan Savaşları'nda yaralanan askerlerin gerekli tedaviyi alamadıkları için şehit olmaları yüzünden büyük kayıplar verilmesi, bilgili hemşire ve hastabakıcılara ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir.

1907 yılında Londra'daki Kızılhaç Kongresi'ne katılan Dr. Besim Ömer Paşa burada ünlü hemşire Florance Nightingale ile tanışır. Hemşirelik hakkında kendisinden bilgiler alır. Daha sonra 1911 yılında Amerika'daki bir sağlık kongresine de katılan Dr. Besim Ömer Paşa ve Dr. Nihat Reşat Bey, orada hemşireliğin doktorluktan ayrı bir meslek olarak yapıldığını görürler. Yeni bir meslek sayılan hemşirelik çeşitli dallara dahi ayrılmıştır.

Dr. Besim Ömer Paşa yurda döndükten sonra Hilal-i Ahmer Cemiyeti'ne (Kızılay) hemşirelik konusunda bilgi vererek gerekli hazırlıkların yapılmasını ister. Kendisi de yetkililere hemşireliğin önemini anlatır. Bunun üzerine, cemiyetin hastabakıcılık ve hemşirelik konusunda çalışmalar ve hazırlıklar yapabilmesi için ayrı bir ödenek ayrılır. Cemiyet Kadırga Hastanesi'nde ve Bursa'da 6 ay süreli hastabakıcılık kursu düzenler. Bu konuda kadınlara yönelik duyurular yapılır. Gönüllü olanlardan kabiliyetlerine göre seçilen hanımlar bu kurslara katılır. İstanbul'un zengin ve kültürlü ailelerine mensup kadınlar dahi hastabakıcılık için müracaatta bulunur.

“Petrol lambalarıyla ameliyat yapardık”

Safiye Hüseyin ile birlikte 1913-1914 yıllarında üniversitede açılan kursları bitiren Kerime Salazar, Münire İsmail gibi hanımlar, Çanakkale ve Balkan Savaşlarında gönüllü hasta bakıcılığı yapmışlar ve büyük fedakârlıklar göstermişlerdir. Besim Ömer Paşa, Balkan Harbi sırasında, Safiye Hanım'ı Asar-ı Atika Müzesi Hastanesi'nde görevlendirir. Ağır yaralıların tedavi edildiği bu hastanede, gece gündüz demeden koridorlarda günlerce uykusuz koşturan Safiye Hüseyin o günleri şöyle anlatır:

“Balkan harbinin zuhuriyle yaralılara bakmak, ıstıraplarını tahfif etmek farzolmuştu. Hilali Ahmer'e gittiğim zaman,

hocamız Dr. Besim Ömer Paşa İngilizce bildiğimden İngiliz Kızılhaç'ına tahsis olunan o zamanki Sanayi Nefise Mektebi'ndeki hastanede çalışmamı istedi. Hastabakıcı kıyafetim yere kadar beyaz önlük, gömlek, baş beyaz bir örtü ile örtülü, ancak ağız ve burun meydanda. Sol kolda Hilali Ahmer pazubenti. Yaralıları taşıyan vapurlar hastaları Ahırkapı'ya çıkartıyor ve en ağırlarını bize bırakıyorlardı. Petrol lambalarıyla, fenerleriyle gecenin birine ikisine kadar pansuman yapıp yataklarına yatırırıldık. İcabında ameliyatlar da yapılırdı. Aylarca böyle çalıştım. Henüz dinlenmeye fırsat bulmadan harbi umumi ilan olundu. Bu sefer, hastabakıcı kurslarını takip etmiş, pratik görmüştüm ve elime geçen anatomi kitaplarını okumuştum.

950 kişilik Galata Hilal-i Ahmer Hastanesi'ne tayin olundum. Sertabip Dr. Mehmet Ali Bey, kendisine beybaba denirdi, beni başhemşire tayin etti ve çeşitli hastalarla ünsiyet peydah ettim.

Tetanus ve kangren gazoz hastalıklarının mütehassısı oldum. Bu hastalıkları benim gördüğüm kadar gören şimdi bir tek genç doktor yoktur. Bezmi Alem Sultanisi de Hilal-i Ahmer hastanesi olmuştu. Bir müddet sonra oraya naklolundum. Mektebi maarifin istemesi üzerine Darülaceze'ye yakın Fransız rahibelerinin idare ettiği 'Asile aux pauvres' müessesesi, Hilal-i Ahmer sakinlerini çıkarıp sokağa atarak hastaneyi oraya nakletmişti. Orada bir müddet çalıştıktan sonra Reşid Paşa hastane gemisi hazırlanmış olduğundan orada çalışmak istedim ve hastaneden ayrıldım.”

Reşitpaşa hastane gemisinde başhemşire

Osmanlı Devleti 1. Dünya Savaşı'nda birçok cephede savaşmak zorunda kalır. Bu cephelerden özellikle Çanakkale

Cephesi, İstanbul'un korunması için çok önemlidir. Şiddetli muharebeler esnasında çok sayıdaki asker Biga, Edremit, Keşan, Şarköy, Mürefte, Tekirdağ gibi cepheye yakın yerleşim merkezine dağıtılır. Ancak hastanelerdeki personel ve yatak sayısı yetersizdir. Bunun üzerine Çanakkale'den İstanbul'a vapurlarla yaralı taşınması gündeme gelir. Bu tehlikeli bir görevdir. Çünkü savaş esnasında İtilaf devletlerine ait denizaltılar boğazı geçip Marmara'ya açılmakta, nakliye, iaşe ve personel taşıyan gemileri batırmaktadır.

Zamanın hükümeti bir çağrı yaparak, Çanakkale'ye gönderilecek olan Reşitpaşa vapurunda görev alacak hemşireler arar. Bu çağrıya cevap veren Safiye Hüseyin, yabancı dil de bildiği için hemen kabul edilir. Reşitpaşa vapurunda başhemşire olarak görevlendirilir. Çanakkale Savaşları başladığında birçok vapur hastane gemisine dönüştürülmüştü. Reşit Paşa da bu vapurlardandı. Hastane gemileri Akbaş veya Kilya iskelesinden yaralıları alıp İstanbul hastanelerine, Hilal-i Ahmer ve Vatan hastanelerine yaralı sevk ediyorlardı.

Reşit Paşa vapuru, Akbaş İskelesi'nde, gelen yaralılara ilk müdahalelerin yapılması için demirli vaziyette tutuluyordu. Gemiye sürekli yaralı taşınmakta, yüzlerce yaralı Mehmetçik deniz üzerinde günler boyu acılar içinde kıvranmaktaydı. Gemi dolunca da alınan yaralılar Hilal-i Ahmer hastanelerine taşınmaktaydı. İstanbul'dan dönerken asker ve mühimmat taşıma görevini de üstlenen Reşit Paşa vapuru, bu nedenle yaralı taşıma işlemini yaparken de birçok defa rahatsız edilmişti.

*“Kaç delikanlının gözlerini,
bir daha açılmamak üzere kapattım, bilseniz”*

Gazeteci yazar Hikmet Feridun Es'in Safiye Hüseyin ile

yaptığı bir röportaj 12 Haziran 1935 yılında Yedigün dergisinde yayınlanmıştı. Aziz Kaylan'ın, "Çanakkale İçinde Vurdular Beni" adlı kitabında da yer alan bu röportajda Safiye Hüseyin'in Çanakkale savaşlarıyla ilgili hatıralarına da yer verilmişti:

"Türkiye'nin ilk hastabakıcısı bayan Safiye Hüseyin, uzun uzun denize baktı;

– Evet dedi, savaşa da iştirak ettim. Çanakkale'de uzun müddet kaldım. Gülle yağmuru, düşman bombardımanı altında, hayatımı güç halle kurtardım.

– Düşman bombardımanı, gülle yağmuru altında bir kadın... Kim bilir ne heyecanlı, ne acıklı, ne korkunç hatıralarınız vardır?

– Çok, pek çok... Memlekette ilk hasta bakıcı olmakla övünüyorum. Hatıralarımı mı soruyorsunuz? Hangi birini anlatayım, bilmem ki... Size Reşitpaşa Vapuru ile nasıl bombardımana tutulduğumuzu anlatayım:

Çanakkale'de kanlı savaşlar oluyordu. Alman Kızılhaç'ı ile bizim Kızılay Cemiyeti birleşmiş, "Reşitpaşa Vapuru"nu hastane gemisi yapmıştık. Ben geminin baş hastabakıcısı olmuştum. Reşitpaşa Çanakkale'ye gidecek, orada yaralıları tedavi edecek, yarası ağır olanları alıp İstanbul'a getirecekti.

Vaziyet tehlikelidir, dediler. Ne vapuru olursa olsun... İster hastane vapuru, ister Kızılay, ister Kızılhaç. İngilizler topa tutuyorlar. Ben aldırış etmedim. Zaten umumi harp başladığı zaman, ben hastabakıcılık için gönüllü yazılmıştım. Gönüllü olarak gidiyordum. Peşinen şunu söyleyeyim ki, hayatımda hiçbir zaman ölümden korkmuş değilim.

Evet, onu anlatıyordum. Reşitpaşa'ya bindik. Çanakkale'ye geldik. Akbaş mevkiine demirledik. Hastaları yaralıları

toplamaya başladık. Ne yaralılar, ne yaralılar! Şu parmakları görüyor musunuz?

Bayan Safiye Hüseyin'in sesine bir titreme geldi:

– Ben bu parmaklarımla kaç delikanlının gözlerini, bir daha açılmamak üzere kapattım. Kaç delikanlının!?..

Gün geçmezdi ki, Reşitpaşa hastane vapurunda beş altı ölüm vakası olmasın. Yaralıları aldık... Dönüyorduk... Birden bire tepemizde bir uçak belirdi, güverteye çıktık... Süvari müthiş bir haber verdi:

– İngiliz uçağı!

Maamafih, zerre kadar korkmuyorduk. Geminin bir tarafında kızıl bir ay, bir tarafında da kızıl bir haç vardı. Belli ki hastane vapuru... İçimizden dünyada bize ateş etmezler diyorduk. Uçaktan kırmızı bir ışık yükseldi, yanımızdaki gemiciler:

– Tuhaf... dediler, uçak işaret veriyor. Acaba kime ve neyi gösteriyor?

Biraz sonra etrafımızda müthiş gürlemeler oldu. Dehşetli bir gülle yağmurunun altında kaldık. Reşitpaşa'nın sağına soluna güller yağmuru. O zaman anladık ki bize ateş ediyorlar... Attıkları gülle bize o derece yakın düşüyordu ki, tasavvur edemezsiniz.

Fakat bütün bu tehlikelere rağmen, korkmak için vaktimiz olmadı. Çünkü hastalar bizi bekliyordu. Ameliyat edecek, yaralarını saracak yüzlerce hasta vardı. Bunlardan biz kendimiz için korkacak vakit bulamıyorduk.

Bundan sonra düşman adet edinmişti. Ne zaman Reşitpaşa vapurunu görseler, tepemize İngiliz işaretli bir tayyare dikiliyor, düşman topçusuna bizim bulunduğumuz yeri işaret ediyor. Bundan sonra o dehşetli gülle yağmuru başlıyordu. Her defasında ölüm tehlikeleri geçiriyorduk.

Hele bir keresinde müthiş bir bombardimana tutulmuştuk. İstanbul'a, "Reşitpaşa vapuru battı" diye haberler gitmiş... İstanbul'a döndük, herkes vapur batmış, bizi öldü zannediyordu. Akrabam matem içinde, İstanbul'a adeta ahiretten döner gibi döndüm. Hayatımda işte böyle ahiretten dönüş faslı da vardır.

Biz bu Reşitpaşa hastane gemisinin ne kahırlarını çektik. Bazen haftalarca savaş boylarında kalıyorduk. Hele bir keresinde, aç kaldık... Bite boğulduk, kömürümüz bitti, soğukta kaldık.

– Kim bilir ne feci hatıralarınız vardır?

– Reşitpaşa vapuruna bir gün Bekir Çavuş isminde bir ağır yaralı getirdik. Onu cephenin ön saflarında bulmuştuk. Bir ayağı kangren olmuştu. Hemen Reşitpaşa vapurunda ameliyat masasına yatırdık. Ayağını kestik. Bir tek ayağı ile kalmıştı ama vaziyeti çok tehlikeli idi. Kangren çok ilerlemişti. Aynı zamanda pek fazla kan kaybetmişti. Adeta ölmesini bekliyorduk.

O gece sabaha karşı kamaramın kapısı hızlı hızlı vuruldu. Kalktım, dışarıda bir ses:

– Başhemşire! Başhemşire... diye bağıırıyordu. Hemen giyinip fırladım. Genç bir Alman hasta bakıcısı:

– Hani ayağını kestiğimiz ağır yaralı yok mu?

– Bekir Çavuş mu?

– Evet.

– Ne oldu peki?

– Kendisine bir hal geldi hemşire... Tek bacağı ile ayağa kalktı. Odanın içinde dolaşmak istiyor.

Hemen koştum. Bekir Çavuş yaralarından kanlar aka aka ayağa kalkmıştı. Yanına koştum, bileğinden tuttum. Müthiş ateşi vardı:

– Aman Bekir Çavuş dedim, ne yapıyorsun? Bu hal ile ayağa kalkılır mı?

Bekir Çavuş kendini kaybetmiş bir halde idi:

– Aman, dedi, ne diyorsun? Emir geldi, emri yerine getirmek lazım... Tabii kalkacağım. Ve sabaha karşı Bekir Çavuş, kollarımızın arasında dünyaya gözlerini büsbütün kapadı. Bu adamcağız son dakikasına kadar, kumandanının emrini, kendisine verilen vatan vazifesini yapmaktan başka bir şey düşünmüyordu. Son dakikasında bile, ne annesini, ne sevdiğini düşünüyordu. Kansız, bembeyaz dudaklarından çıkan son cümle:

– Emri yapamadım... oldu.

Fakat ben ona kani idim ki; Bekir Çavuş vazifesini en güzel şekilde yapmıştı.

Son nefeste hep 'anne!' diyorlardı

– Hastane gemisinde yaralılar çok sayıklarlar mı idi? Ekseriya ne sayıklarlar?

– Vapurda muhtelif milletlere mensup yaralılar vardı... Almanlar, Avustralyalılar, cepheden topladığımız İngiliz yaralılar ve bizim yaralılarımız. Hepsi kendi dilleri ile ekseriya tek bir kelime sayıklarlardı. Bazen yan yana yatan muhtelif milletlerin yaralılarının dudaklarından Almanca, İngilizce, Türkçe aynı kelime birden yükselirdi:

– Anne!...

Yüzlerce yaralının önümde öldüğünü gördüm. Hemen hemen hepsi de aynı kelimeyi, bu anne sözünü sayıklayarak, Anne! diyerek öldüler.

– Nişanlılarını, sevgililerini sayıklayanlar olmuyor mu idi?

– Çok az... Hemen hemen yok gibi. Yalnız bir gün, İngilizlerin bir bozgunu sırasında, genç bir İngiliz yaralısı bulduk,

gemiye getirdik. Zavallı çiçek gibi bir delikanlı idi. Başından aldığı ağır bir yara ile gözlerini kaybetmişti. Gözlerinin üstüne siyah, uzun bir sargı sarmıştık. İşte yalnız bu, nişanlısının ismini sayıkladı. Çok buhranlı bir halde idi. Ağzına, damla damla su akıttık. Yaralıların sayıkladıkları, söyledikleri en tesirli kelimelerden biri de budur: su...

Hiçbir ağır yaralının susuz ölmemesine son derece dikkat ederdik. Bu İngiliz yaralısının da ağzına su akıttık. Çok üzgündü. İngilizce mütemadiyen 'öleceğim' diyor, arkasından nişanlısının ismini söylüyordu. Ölüm halinde bulunan adama son vazifemi düşündüm... Ve onun düşman askeri olduğunu bir an için, aklıma getirmeyerek, kendisini İngilizce, kendi ana dili ile teselli ettim:

– Ölmeyeceksin, yaşayacaksın... Bütün bu korkulu günler geçecek... İyi olup memleketine gideceksin, nişanlını kavuşacaksın...

Bu İngilizce teselli onun öyle hoşuna gitti ki, bir müddet sonra yüzünde müsterih, hatta memnun çizgiler peydahlandı ve öldü...

Biz aşağı yukarı öleceğini bildiğimiz, bütün umutsuz hastaları böyle teselli ederdik. "Katiyen ölmeyeceksin. Daha çok yaşayacaksın..." diye diye bazen buna kendilerini inandırır-dık. Adeta yaşayacaklarına inanmış oldukları halde ölürlerdik.

– Gördüğünüz yüzlerce yaralı içinde en fecileri hangileri idi?

– Balkan muharebelerinden beri hastabakıcılık ediyorum. Gördüğüm en müthiş yaralılar, gözlerini kaybedenler... Bunların hali pek feci oluyor. İçin için eriyorlar... Günden güne sö-nüyorlar. Gözlerinin yarası iyi olmak ihtimali bile olsa, kendileri kurtulamıyor, ölüyorlar. Gözlerini kaybedenlerin hali kadar feci bir şey yoktur.

Bayan Safiye Hüseyin:

– “Müthiş bir hatıram da nedir, biliyor musunuz?” dedi.

Yine Reşitpaşa vapurunda idik. Bir Alman doktor vardı. Genç karısı Avusturyalı iyi bir hasta bakıcı. Kadın bir gün Reşitpaşa'nın üstüne gülle yağmuru yağarken:

- Beni deniz tutuyor, dedi. Hastanede çalışmak istiyorum.

Kendisini cepheden biraz gerideki hastaneye tayin ettirdi. Bu küçük bir cephe hastanesiydi. Bir müddet sonra haber aldık... Hastane büyük bir uçak bombardımanına tutulmuş, tahrip edilmişti. Arkadaşım bombalar altında can vermişti. Bizden de sekiz şehit vardı.

İşte bu benim en acı hatıralarımdan biridir. Bu hastaneye ben de gitmek istemiştim. Hatta gönderiyorlardı da. Gitseydim muhakkak ki, bu gün karşınızda bulunamayacak ve size şu anlattığım harp hatıralarımı anlatamayacaktım.

– Hiç cepheye kadar gittiniz mi?

– Gittim, Maydos'a gittim. Sonra Anafartalar'da ikinci ordu karargâhına gittim... Anafartalar'a doğru ilerliyorduk... Tepemizde iki düşman tayyaresi peydahlandı. Bize adım attırmıyorlar, mütemadiyen bombaları yağdırıyorlardı. Üç saat yürümüş, fena halde yorulmuştuk. Ölüm muhakkaktı. Tayyareler adama-kıllı alçalıp bizi bombardıman etmeye başlayınca, gözümüzün iliştiği bir sıçan deliğine girdik. Üzerimizde epeyce dolaştıktan sonra gittiler.

Biz de ikinci ordu karargâhına geldik. Tepeden düşman donanması çanak gibi görünüyor... O zaman geçirdiğim bütün tehlikeleri unuttum. Bir kadın için, işte bu, görülebilmesine ihtimal olmayan bir manzara idi..”

Avrupa'daki öğrencilere yardım götürdü

Safiye Hüseyin, Hilâl-i Ahmer Derneği'nin yurtdışında öğrenim gören ve savaş dolayısıyla zor durumda kalan Osmanlı öğrencilerine gönderdiği yardımlara da aracılık etmiştir. 24 Ekim 1918 tarihinde Doktor Besim Ömer Paşa'nın başkanlığında yapılan bir toplantı ile Almanya, Avusturya ve Macaristan ve İsviçre'ye iki Hilâl-i Ahmer temsilcisi gönderilmesi kararlaştırılır. Bu temsilciler uluslararası kurumlarla ilişkiler kurarak, gerekli yerlere yardım ulaştıracak ve öğrencilerin aileleriyle haberleşmesini sağlayacaktır. Osmanlı vatandaşı öğrencilerine yardım etmek, aileleriyle haberleşmesini sağlamak ve yardım götürmek maksadıyla iki Hilâl-i Ahmer hanım görevlisinin Almanya ve Avusturya'ya gideceğine ilişkin haber 15 Şubat 1919 tarihli Memleket gazetesinde yer almıştır. Münire İsmail Hanım ve Safiye Hüseyin Hanımların Hilâl-i Ahmer temsilcisi olarak yurtdışına gideceklerinin anlatıldığı haberde, "Safiye Hanım, Balkan Harbinde yaralılara bakmış ve bu harpte çeşitli hastanelerde baş hastabakıcı sıfatıyla çalışmış, Çanakkale'nin cehennemi siperlerine kadar giderek mukaddes vazifesini ifa etmiştir." denilmektedir. Safiye Hanımın Berlin'e, Münire Hanım'ın Viyana'ya ve Peşte'ye giderek Cenevre uluslararası Salib-i Ahmer (Kızıl Haç) komitesi tarafından görevlendirilen delegeler refakatinde yardımları yerine ulaştırdıkları ve döndükleri de yazılmıştır. Safiye Hüseyin bu vazifeyi nasıl yerine getirdiğini şöyle anlatmıştır:

"Mütarekede İsviçre Almanya ve Avusturya'daki talebemize ebeveynlerinin Hilali ahmer vasıtasıyla gönderdiği harcırahlarını müttefiklerin çıkardıkları zorluklar yüzünden alamayan yüzlerce talebemiz parasız, sefil ve perişan kalmışlardı. Hilali ahmer bunu halletmek için bir memur göndermek

teşebbüsünde bulundu ise de, bu arzumuz kabul olunmamıştı. Müttefikler kuş uçurmuyorlardı.

Dr. Besim Ömer Paşa bir hemşire (bî taraf sayıldığından) göndermeyi teklif etmiş. Comte Sforza cevaben: kendini göreyim de öyle karar veririm, demiş. Dr. Besim Ömer Paşa ile İtalyan sefaretine hemşire kıyafetiyle (o zamanlar Alman hemşirelerinin üniformasını kabul etmiştik) gittik. Comte Sforza bizi nezaketle kabul etti. Gitmemi tasvip etmiş. Haliç'te senelerce kalmış Korkovado vapuru Alman ve Avusturyalı sürgünleri memleketlerine götürürken dokuz yüz küsur kişi, ben de onlara ilave olundum. Geneve'deki talebe ile görüştüm. Onlar pek mütehassis olmuşlardı. Zavallı yurttaşlarım kadar ben de mütehassis oldum. Berlin'de mümkün olduğu kadar talebe ile temas etmeye çalıştım. Kiel'e Seyri Sefai'nin bir gemisi gelmişti. Bütün talebenin gemi ile yurda gönderilmesini sefir paşa ile görüştüm. Fikrimi tasvip etti. Tren dolusu gençleri istasyondan sefir paşa ile uğurladık. Vazifem muvaffakiyetle neticelenmişti. Bir vazife daha kalmıştı. Harp senelerinde 27 talebemizi kaybetmiştik. 27 çelenk yaptırıp, sefaret imamı ile beraber mezarlığa giderek çelenkleri evlatlarımızın kabirlerine koyduk. Ruhumda bir huzur duydum.”

“Büyük okyanusta bir damla su gibi.”

Osmanlı döneminde Almanya ve İsviçre'de düzenlenen uluslararası kongrelere katılan ve yabancı devletlerden iftihar ve takdir nişanları alan Safiye Hüseyin, Cumhuriyetin ilanından sonra da kendini mesleğine adanmış, yazılar yazmış, konferanslar vermiş ve nice talebe yetiştirmiştir. Kızılay hemşire okulunun kurulmasında çok emeği vardır. Verem Savaş Derneği'nin yanı sıra Kadıköy Fukaraperver Cemiyeti,

Kadınları Çalıştırma Yurdu, Yardım Sevenler Derneği gibi pek çok sivil toplum kuruluşunda hizmet etti. İlerlemiş yaşına rağmen her sahada bıkmadan usanmadan çalıştı: “Büyük okyanusta bir damla su gibi.”

İlk hemşiremiz Safiye Hüseyin 1964 Temmuz’unda 83 yaşında Kızılay tarafından yatırıldığı hastaneden ebedi âleme göçmüştür.

Allah ondan razı olsun.

İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR

- Kur'an-ı Kerim Meali, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, Nil Yayınları.
M. Fethullah Gülen, Kalbin Zümrüt Tepeleri, Nil Yayınları.
M. Fethullah Gülen, İlayı Kelimetullah ve Cihad, Nil Yayınları.
Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, Şahdamar Yayınları.
Salih Suruç, Kainatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı, Nesil Yayınları.
Sahabe'den Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları.
M. Yusuf Kandevlevi, Hayatüs Sahabe, Işık Yayınları.
Mücteba Uğur, Hicri Birinci Asırda İslam Toplumu, Çağrı Yayınları.
M. Asım Köksal, Peygamberler Peygamberi Hz. Muhammed ve İslamiyet, Köksal Yayınları.
Ebu'l Hasan En-Nedevi, İslam Önderleri Tarihi, Kayıhan Yayınları.
Hekimoğlu İsmail, İslam Tarihi, Zaman Kitap.
İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
Ekmeleddin İhsanoğlu (Editör), Osmanlı Medeniyeti Tarihi, Feza Gazetecilik.
Ahmet Akgündüz, Osmanlı'da Harem, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları.
Ahmet Akgündüz-Said Öztürk, Bilinmeyen Osmanlı, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları.
Necip Fazıl Kısakürek, Peygamber Halkası, Büyük Doğu Yayınları.
İmam Gazalî, Hak Yolunun Esasları, Semerkand Yayıncılık.
Abdülhalim Ebu Şakka, İslam Kadın Ansiklopedisi, Denge Yayınları.
Mehmed Emre, Büyük İslam Kadınları ve Hanım Sahabeler, Çelik Yayınevi.
M. Zihni Efendi, Tarihte İz Bırakan Meşhur Kadınlar, Şamil Yayınevi.
Abdülaziz eş-Şennavi, Sahabe Hayatından Tablolar (Hanım Sahabeler), Uysal Kitabevi.
Abdurrahman Re'fet el-Bâşâ, Sahabe Hayatından Tablolar, Uysal Kitabevi.

Rehber Hanımlar

- Dr. Haluk Nurbaki, Nurdan Anneler, Damla Yayınları.
- Seyyid Haşim Resuli-yi Mahalli, Zeyheb-i Kübra Hayatına Kısa Bir Bakış, Ağaç Kitabevi Yayınları.
- Cihan Aktaş, Hz. Zeynep, Beyan Yayınları.
- Hatice Çubukçu, İlk Dönem Hanım Sufiler, İnsan Yayınları.
- Margareth Smith, Rabia Bir Kadın Sufi, İnsan Yayınları.
- Süleyman Uludağ, Sufi Gözüyle Kadın, İnsan Yayınları.
- Abdülkerim Kuşeyri, Kuşeyri Risalesi, Dergah Yayınları.
- Selma Başar, Gönül Dünyamızda İz Bırakan Zahide Hanımlar, Gülyurdu Yayınları.
- Havva Ergene Işık, Hanım Sahabeler, Gülyurdu Yayınları.
- Seval Alkan, Asrı Saadette Nurdan Annelerimiz Hanım Sahabeler, Akış Yayınları.
- Sibel Eraslan, Hz. Fatıma Can Parçası, Elest Yayınları.
- Kadın Oradaydı Vahiy Sürecinde Kadın Rollerini, Kolektif, Elest Yayınları
- Kazım İsmail Gürkan, Bezm-i alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Tarihçesi.
- İbrahim Refik, Tarihin Meçhul Tanıkları, Kaynak Yayınları.
- Necdet Sakaoğlu, Bu Mülkün Kadın Sultanları, Oğlak Yayıncılık.
- Zekeriya Kitapçı, Saadet Asrında Türkler, Yedi Kubbe Yayınları.
- Mikail Bayram, Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum, NKM Yayınları.
- Galip Demir, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ve Ahilik, Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı Yayınları,
- Baki Öz, Bir Alevilik Yolu Ahilik, Can Yayınları.
- Muhittin Şimşek, TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması Ahilik, Hayat Yayınları.
- Franz Babinger-Fuad Köprülü, Anadolu'da İslamiyet, İnsan Yayınları.
- Nevval Sevindi, Girişimci Amazonlar, Alfa yayınları.
- Gülgün Uyar, Dünyada ve Cennette Kadınların Efendisi Hz. Fatıma, Makale.
- Rıza Kutaniş, Bezm-i alem Valide Sultan Vakfiyeleri ve Vakıf Gureba Hastanesi, Makale.
- Mehmet Ali Hacıgökmen, Ankara Ahilerinin Ticari Faaliyetleri ve Bacıyan-ı Rum Hakkında Bir Araştırma, Makale.
- Selahattin Döğüş, Ortaçağ Anadolu'sunda Bir Kadın Teşkilatı: Bacıyan-ı Rum, Makale.
- Şule Softaoğlu, Osmanlıların İlk Devrinde Türk Kadınları, Makale.
- Muzaffer Tepekaya -Leyla Kaplan, Hilal-i Ahmer Hanımlar Merkezi'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri, Makale.
- Türk Hemşireciliğinin Çok Büyük Kaybı: Safiye Hüseyin Elbi'nin Kendi Kaleminden Hayat Hikayesi, Kızılay Dergisi Sayı 16, s. 8, 1964.
- Ahmet Yurttakal, İlk Türk Hemşiresi Safiye Hüseyin Elbi, Makale.